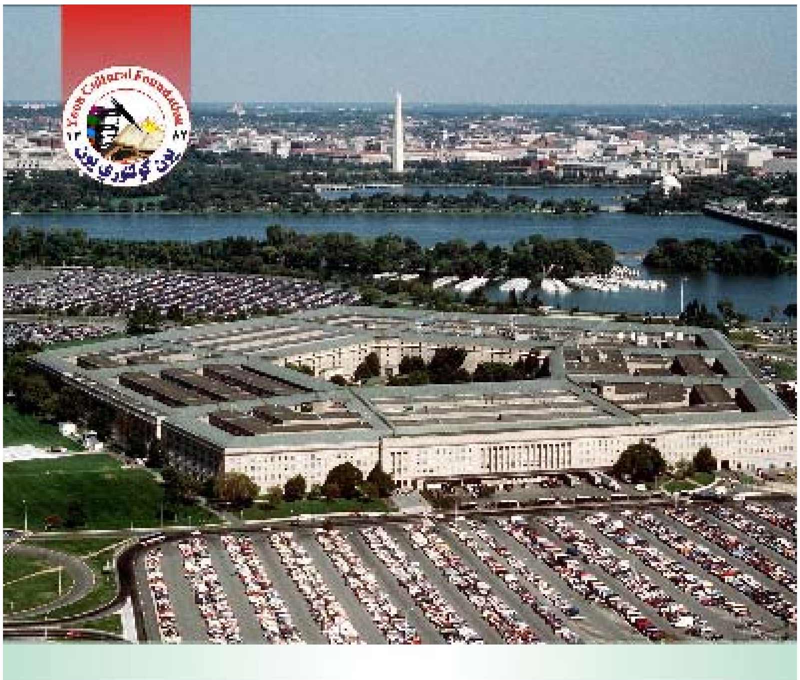

د پنټاګون تر څنډو

(د واشنګټن علمي یونلیک)

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو کړنو ترڅنګ

(د یو علمي سفر یونلیک)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتـاب نـوم:	**د پښتنو تر څنګه**
لیکـوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خـپـرنـدوی:	یون کلتوري یون
چـاپـشـمـېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چـاپـکال:	۱۳۸۷ل
د لـیکـوال پرله پسې نومره:	(۳۳)
د خـپـرنـدوی پرله پسې نومره:	(۳۳)
کـمـپوزر:	ضیاالرحمن ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	یادونه	۱
۲	سریزه	۴
۳	د سفر موخه	۷
۴	د سفر تیاری	۱۰
۵	له کابله تر دوبۍ	۱۴
۶	له دوبۍ تر واشنګټنه	۱۹
۷	د ښه راغلاست لپاره یوه ماښامنۍ	۳۲
۸	د سیمینار لومړۍ ورځ	۴۰
۹	د سیمینار دویمه ورځ	۶۷
۱۰	د سیمینار درېیمه کاري ورځ	۱۰۱
۱۱	د سیمینار څلورمه ورځ	۱۲۸
۱۲	پنځمه ورځ (په واشنګټن کې د ځینو ځایونو کتنه)	۱۵۸
۱۳	د سیمینار شپږمه ورځ	۱۷۹
۱۴	د سیمینار اوومه ورځ	۱۸۵
۱۵	د سیمینار اتمه ورځ (د کانګرس کتنه)	۱۹۳
۱۶	یوه شپه له فرهنګي اشنایانو سره	۲۳۲
۱۷	د سیمینار نهمه ورځ	۲۳۷
۱۸	یو ماښام د جورج واشنګټن په کور کې	۲۵۳
۱۹	د سیمینار لسمه ورځ	۲۶۰
۲۰	د سیمینار وروستۍ ورځ	۲۶۹
۲۱	یو بل ماښام له منشي صیب سره	۲۷۸
۲۲	د مارچ ۷مه (په امریکا کې زموږ وروستۍ ورځ)	۲۸۴
۲۳	له واشنګټنه د دوبۍ پر لوري	۲۸۸
۲۴	له دوبۍ نه د کابل پر لوري	۲۹۲
۲۵	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۳۰۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه

په پښتو ژبه اوس د خدای په فضل ډېر یونلیکونه چاپ شوي او چاپېږي، اکثره پښتو یونلیکونه، چې ما لوستي، د ښکلو منظرو او د سفر د نورو لوړو ژورو انځورنه کوي. د علمي سفرونو یونلیکونه یا کم دي او یا ما کم کتلي. ما خپله تر دې دمخه دوه یونلیکونه لیکلي، کوښښ مې کړی، داسې ټولنیزو، سیاسي، اقتصادي او نورو مسایلو ته په کې اشاره وکړم، چې زموږ خلکو ته یو پیغام ولري، اوسنی یونلیک چې ګورئ دا اصلاً د یو علمي سفر رپوټ دی، چې د سفر ځینې نورې خواوې هم ورسره ملګرې شوې دي.

ددې یونلیک له لیکلو څخه مې موخه دا وه؛ خپلو افغانانو ته دا څرګنده کړم، چې د نړۍ لوی هېوادونه او د هغوی سیاسي او ټولنیز مفکرین، د نړۍ په هکله څه فکر لري او موږ څه فکر کوو ؟ د (۲۰۰۹) م کال د فبرورۍ له درویشتمې نېټې بیا د همدې کال د مارچ تر شپږمې نېټې پورې زه امریکا ته په یو علمي سیمینار کې د ګډون لپاره تللی وم. ما له پیله دا نیت درلود، چې په دې سیمینار کې څه بحثونه کېږي، د هغو مهم ټکي به لیکم، همداسې مې وکړل. که څه هم د ټولو شیانو لیکل شوني نه وو، خو ما هڅه کوله، چې ډېر مهم شیان ولیکم، په مهمو مسایلو کې هم د ټولو یادښتول اسانه کار نه و. د ژبې ستونزه هم وه، هغه انګرېزي، چې موږ دلته په کورسونو کې لږه او ډېره لوستې او له کتابه سرې ترې تر یوه حده ګټه اخیستلای شي، هلته د هغوی له تلفظ او چټکې وینا سره واټن لري. خو ښه والی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا و، چې زموږ لپاره يې ښه تکړه ژباړونکې لا دمخه په پام کې نيولي وو: (ايازي صيب)، (ملکيار صيب) او (فوزيه) ټولو په امريکا کې تر شلو کلونو زيات عمر تېر کړی دی. له همدې علمي مرکز (نيسا) سره يې له کلونو راهيسې د ژباړونکو په توګه کار کړی او اوس هم کار کوي. هغوی درېواړه پر ژباړې ډېر حاکم وو، خو درېواړو په دري ژباړه کوله، يوازې داود ايازی صيب، چې اصلاً د کندهار دی، پر پښتو پوهېده او کله کله به يې پښتو ژباړه هم کوله، خو منظمه او عمومي ژباړه په دري ژبه وه. د سيمينار له پيله بيا تر پايه اکثره وخت د ژباړې غوږۍ زما په غوږونو کې وه، ما له دري څخه اتومات پښتو ليکله، ما داسې فکر نه کاوه، چې دوی له انګليسي څخه پښتو ته ژباړه کوي که دري ته. د سياسي او ټولنيزو خبرو ژباړه ډېره سخته نه وي، له دري څخه ما مخکې هم ځينې اثار ژباړلي دي، خو کله کله به د ژباړونکو په کار کې هم وقفه راتله، کله کله به په ګروپي کار او ځينو نورو برخو کې حاضر نه وو. ځينې وخت به يوې نيمې خبرې ورته خوند ور نه کړ، هغه به يې هم نه ژباړلې، کله کله به د ويناوال د خبرو سرعت دومره تېز و، چې ژباړن به تر څو يوه جمله ژباړله، بله به ور څخه تېره وه؛ ويناوال، ژباړونکي ته منتظر نه پاتې کېدل، ځکه چې پر يو وخت يې څو ژبو ته وينا ژباړل کېدله. ځينې وخت تخنيکي وسايل هم پر خپل وخت نه عيارېدل، خو دې ډول ډول خنډونو سره سره ما د تکړه ژباړونکو او څه نا څه د خپل افهام له مخې د سيمينار ډېرې مهمې موضوعګانې وليکلای شوې. اکثره ويناوالو خپل لکچرونه يا وينا وې په منظم ډول ليکلي هم وو، خو د وينا پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت يې له هغو څخه ډېره ګټه نه اخيستله، نو ځکه کوم څه چې ما ليکلي هغه اکثره د استادانو او وينا والو پر ګړنيو خبرو، د پوښتنو او ځوابونو پر محتوا ډډه لګوي. په دې سيمينار کې د سيمې او نړۍ د حالاتو او بيا نړۍ ته د احتمالي خطرونو او چيلنجونو په باب هر اړخيز بحثونه وشول. په دې اثر کې ما خپل ذهن او فکر نه دی دخيل کړی، څه چې هلته پېښ شوي او پر څه شيانو بحث شوی، هغه مې تر خپلې وسې کټ مټ ليکلي دي. هيله ده دا اثر د دې جوګه شوی وي، چې او سنۍ نړۍ ته د ورپېښو ګواښونو په باب يې د نړۍ د اوسنيو مطرحو سياسي او ټولنيزو کارپوهانو ځينې نظرونه په خپله لمن کې رانغاړلي وي. له نورو قدرمنو ليکوالو هم هيله لرم، چې کله بهرنيو هېوادونو ته علمي او تفريحي سفرونه کوي، نو له دې خوا دې له قلمو او کتابچو سره ورشي او له اخوا دې له ډکو کتابچو سره راشي، زمونږ هېواد له هر پلوه، د نورو له تجربو او علمي پانګې څخه سالمې ګټې اخيستنې ته اړتيا لري.

د همدې هيلې د برې په هيله

پوهندوی محمد اسمعيل يون

۱۳۸۷ل کال، د کب ۲۷مه نېټه

ارګ، د جمهوري رياست ودانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

تېر درې لسيز جنګ په افغانستان کې ډېر ملي او ټولنيز ارزښتونه کمزوري او کمرنګ کړل، د ټولنې اساسي جوړښت او سکښت يې ونړاوه او د خلکو په ذهن او فکر کې يې د پرديپالنې احساسات وټوکول. دا احساسات که له يوې خوا د پردي فشار له امله وو، نو له بلې خوا د ټولنې په داخل کې د هر ډول اختناق، فقر او تنګلاسۍ له امله هم راپيدا شوي وو. اکثره افغانان، چې جګړو ځپلي وو، پاکستان او ايران ته تګ يې په خپل ژوند کې يو نعمت ګاڼه او له هغو هېوادونو بيا بهر ته تګ يې خو بېخي يو ولي نعمت ګاڼه. افغانان يو هم ملامت نه وو، دوی په رضا له ملکه نه وو تللي، دوی مجبوريت مجبور کړي وو. هغه وخت دا هم يو غنيمت و، چې يو شمېر افغانان بهر، په تېره بيا لويديزو هېوادونو ته لاړ شي، له يوې خوا به خپل ژوند خوندي کړي او له بلې خوا به خپلو کورنيو سره له اقتصادي پلوه مرسته وکړي، نو اکثره افغانان چې له هېواده راوتلي وو، په پاکستان او ايران کې اوسېدل، د هغو اکثرو هيله لرله، چې بهر ته لاړ شي. زما يو ګڼ شمېر ملګرو هم بهر ته مخه وکړه او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغـو پـه مرسـته بيـا مـوږ پـه پېښـور او کابـل کـې ګـڼ شـمېر کولتوري کارونه ترسره کړل. خو ما له پيله بيا تـر دې دمـه بهـر تـه د تللو او هلتـه د پـاتې کېدلو نيت نـه درلـود. تـر وروسـتي بريـده مې خپل ژوند همدلته عيار کړی و. کله چې د طالبانو نظام ړنګ کړای شو، نو افغانستان هم له سياسي انزوا څخه وژغـورل شـو، د ډېـرو هېوادونـو خلـک دلتـه راغلـل او ګڼـو افغانـانو تـه ددې زمينه برابره شوه، چې بهرنيو هېوادونو ته لاړ شي او لـه قـانوني لارو تګ راتګ وکړي.

مـا هـم لـه همـدې قـانوني لارو، عربـي متحـده امـارتو، پاکسـتان، هندوسـتان، جرمنـي، هالنـډ، ډنمـارک، فرانسـې، بلجيم او سويډن ته سفرونه وکړل او بېرته خپل هېـواد تـه راغلـم. اوس نو نورو هېوادونو، په تېره بيا لويديزو هېوادونـو تـه تـګ يـو خـوب او خيـال نـه دی، بلکې يـو عمـل او يـو واقعيت دی. د بهرنيـو سـفرونو پـه لـړ کـې راتـه تـر دې دمخـه دوه ځلـه امريکـا متحده ايالتونو ته د تـګ زمينـه برابـره شـوه. يـو ځـل د لنډ وخت (يوه اوونۍ) او بل ځل د دوو مياشتو لپـاره. لـومړی ځـل د دفتـر ملګرو راتـه وويـل، چې يوه اوونـۍ سفر پـه دې نـه ارزي، چې څـوک دې پـرې دومـره اوږد مـزل وکـړي، خـو دويـم ځـل د دفتـر مشرانو ځکه اجازه رانه کړه، چې ويـل يې: يـو دلتـه کارونـه ډېر دي او بـل د دومـره اوږدې مـودې لپـاره لازمـه نـه ده، چـې سـفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي. دربېیم ځل لپاره چې بیا زمینه برابره شوه، نو دا سې یو سفرو، چې نه اوږد و او نه لنډ؛ منځنی و؛ نږدې (۱۴) ورځی، دې سره نو دفتر هم موافقه وکړه، ما هم خپل کارونه راټول او ځان مې منظم کړ. ما ویل ځه امریکا به هم وګورې، د هغه ځای له ژوند او اندود څخه به هم ځان خبر کړم، له خپل هېواد سره به یې پرتله کړم، بیا خدای خبر چې ددې زمینه برابرېږي، که نه چې وړیا او رسمي سفر ته لاره اواره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر موخه

په نړۍ کې ځينې داسې لوی او علمي مرکزونه وي، چې په دنيا کې د بېلابېلو مسايلو په باب علمي غونډې او ورکشاپونه جوړوي، په امريکا کې هم داسې مرکزونه شته چې د امنيتي او ستراتيژيکو مسايلو په اړه علمي ورکشاپونه، کنفرانسونه او سيمينارونه جوړوي. د امريکا د ملي دفاع وزارت په چوکاټ کې د ملي دفاع پوهنتون (N.D.U) يو له دغو مرکزونو څخه دی، چې تراوسه يې د امنيتي مسايلو په باب په لسګونو نړېوال سيمينارونه او کنفرانسونه جوړ کړي دي. په جرمني کې هم د مارشال سنټر په نامه يو علمي څېړنيز مرکز شته، چې هغه هم له امريکايي سرچينو څخه خروبېږي، هغه هم د سيمې او نړۍ د امنيتي او نورو مسايلو په باب سيمينارونه او کنفرانسونه جوړوي. زه دوه کاله دمخه جرمني ته د امنيتي مسايلو په باب په همداسې يو سيمينار کې د ګډون لپاره تللای وم، هغه هم يو روزنيز علمي سيمينار و، خورا ګټور و. هغه سيمينار هم د تروريزم يا ترهګرۍ په باب و، تروريزم له کومه پيدا کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایډیولوژیکي، پوځي او بشري سرچینې یې چېرته دي؟ تعریف یې څنګه دی؟ د ترهګرۍ ریښې چېرته غوړېدلي؟ عقاید له ترهګرۍ سره څه اړیکي لري؟ له رسنیو څنګه ګټه پورته کوي؟ په لویدیزو هېوادونو کې د ترهګرو د راټوکېدو وېره څنګه کمېدی شي؟ او داسې نورې ګڼې موضوعګانې په کې وڅېړل شوې.

د نړۍ له ډېرو معتبرو پوهنتونونو؛ له لندن، پاریس، واشنګټن او نورو څخه ورته استادان رابلل شوي وو، هغه سیمینار که څه هم له تفریحي پلوه ډېر تنګ او ستړی کوونکی و، خو له محتوایي پلوه ډېر ګټور و، په امریکا کې دا اوسنی سیمینار هم همغه سیمینار ته ورته یو سیمینار و، ان د همغې لړۍ یوه کړۍ وه، نو ځکه مې زړه ورته ښه کړ، ما ویل څه د امریکا د لیدو ترڅنګ به د هغه ځای د استادانو د فکرونو پر مجموعي ظرفیت هم پوه شم، خپل ځان به هم ورسره وتلو، چې څومره د فیل په غوږ کې ویده یو؛ څومره ویښ شوي یو؛ د نورو هېوادونو له هئیتونو سره به هم وګورو، هغوی سره به هم ځان پرتله کړو، چې نور تر موږه څومره مخکې دي؟ یا تر موږه هم شاته پاتې څوک شته؟ او که نه وروستی ریکارډ زموږ په برخه دی؟ دا سیمینار د نیسا سنټر له خوا جوړ شوی و. (NESA) د ملي دفاع په پوهنتون کې یو څېړنیز مرکز دی، چې د نړۍ د ختیځ او سویلي اسیا هېوادونه په کې راټاله دي. دا مرکز د همدغو هېوادونو یا سیمې مسایل څېړي، دا سیمینار هم، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې سیمې د امنیتي مسایلو او نړۍ ته د نورو ورپېښو خطرونو او چلېنجونو د څېړنې لپاره جوړ شوی و.

موږ چې په جګړه کې رالوی شوی نسل یو، هم جګړې ځپلي یو، هم یې کړولي یو او هم یې د جګړو په باب پخه تجربه را په برخه کړې ده، نو د جګړه ییزو مسایلو څېړنه او ارزونه طبعاً د افغانانو له مزاج څخه لرې نه ده، د یوه سیاستوال په خبره: ((جنګ افغانانو ته ساعتیري ښکاري))؛ په دې برخه کې تر هر چا د دوی تجربه زیاته ده، په نړیواله کچه له نورو اشخاصو سره د روابطو پیدا کول هم ددې سیمینار بل هدف و، ددې ترڅنګ ما غوښتل د سیمینار په ترڅ او یا هم د سیمینار په حاشیه کې ددې زمینه برابره شي، چې له ځینو هغو اشخاصو یا پوهانو سره وګورم، چې د افغانستان په اړه امریکایي پالیسۍ کې یې نظر موثر دی، نو دا به ددې زمینه برابره کړي، چې د خپل مظلوم ولس د کړاوونو رښتینی انځور هغوی ته وړاندې کړم.دا به هم ورته په ګوته کړم، چې په افغانستان کې څو محدودو ډلو او اشخاصو ته د امریکایانو له خوا د زیاتو امتیازاتو ورکړه، هم زموږ هېواد له ستونزو سره مخامخوي او هم ددې کار دوام امریکایانو ته په ګټه نه دی. نو ددغسې ګڼو موخو د ترلاسه کولو په هیله مو دې سیمینار کې ګډون ته زړه ښه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر تیاری

کله چې په دفتر کې زما د سفر په باب موافقه وشوه، نو زموږ له دفتر سره، چې د سفارت کوم رابط غړی او همکار دی ښاغلی سموېل کرېمر (Samuel Kramer) ماته وویل: اوس نو باید ستاسو دفتر موږ ته یو لیکلې پاڼه راکړي، چې موږ ته یو سند شي، ددې کار یو علت دا و، چې زموږ دفتر ته څو ځله دا ډول لنډ مهالي او اوږد مهالي بورسونه راغلي، د دفتر مسولینو په پیل کې ورسره موافقه کړې، خو وروسته یې بیا خپل سفرونه کنسل کړي او هغو کسانو ته، چې د بورسونو یا دا ډول سفرونو انتظام یې کړی

و، مشکلات پیدا کړي دي. نو ځکه دوی یوې رسمي پاڼې ته اړتیا لرله. دا پاڼه مو هم سموېل کرېمر ته ورو سپارله، ماته یې وویل: څو ورځو کې به ستاسو دفتر ته له امریکا سفارت څخه یو رسمي مکتوب راشي. لس ورځې وروسته د سفارت له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکتوب راغی، چې د (نیسا سنټر) له خوا ماته بلنه په کې شامله وه. د سفارت په یادښت کې لیکل شوي وو: ((دریو ورځو کې باید موږ ته بېرته ځواب راکړل شي.)) ډېر ژر مې له دفتره مکتوب واخیست، د دفتر د یوه همکار په واسطه مې بهرنیو چارو وزارت ته ولېږه، د رخصتۍ او ځینو نورو عواملو له امله مکتوب لږ ټال شو، خو په متواترو ټلېفونونو او په وزارت کې د ځینو مامورینو د شخصي پېژندګلوۍ له کبله تر ټاکلې ورځې یوه ورځ وروسته مکتوب راغی او کرېمر ته مې له خپل پاسپورټ سره یو ځای ورکړ. هغه راته وویل: ((ټیک یوه میاشت وروسته ستاسو ویزه راځي، د فبرورۍ پر (۲۳) مه نېټه ستاسو سیمینار دی او پر (۲۲) نېټه مو له کابله الوتنه ده.)) د یوې میاشتې په بهیر کې ما فکر کاوه چې دا سفر به هم د ځینو نورو غوندې کنسل شي، نو ځکه مې ډېر بابیزګانه، ددې ترڅنګ مې د خپل هغه فرهنګي پلان پر تطبیق کار کاوه، چې له تېر یونیم کال راهیسې مې پیل کړی و. سفر ته درې، څلور ورځې پاتې وې، چې سموېل کرېمر او جیمز ډبلیو ټیمپکن (James W.Tompkins) یو بل ملګری یې زموږ دفتر ته راغلل، پاسپورټ چې وار له مخه یې ماته بېرته راکړی و، رانه واخیست، راته یې وویل چې د (سنجر) ویزه راغلې، خو ستا لا تراوسه معلومه نه ده، تاسې د سفر تیاری ونیسئ، زیات احتمال دی، چې ویزه مو راشي او که یوه ورځ وروسته هم راشي، پروا نه کوي، ته به یوه ورځ وروسته حرکت وکړې. سنجر

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب، چې د جمهوري ریاست د مقام د دفتر د پالیسۍ برخې رئیس دی، ماته وویل: چې تاسو ماسره یو ځای لاړ نه شئ، نو زما خو یو ازې زړه تنګیږي، د ژبې مشکل هم لرم، ما وویل: تاسو خپل ترتیبات ونیسئ، کېدی شي زما وېزه هېڅ رانه شي، که رانه شي نو زه لا خوشاله یم، ځکه دلته مې ډېر کارونه دي. هغه وویل چې ته نه ځې، زه هم نه ځم. د فبرورۍ ۲۰مه د جمعې ورځ د افغانستان رخصتي وه، د شنبې ورځ د امریکا سفارت رخصت و، خو همدا شنبه ماته ټلیفون راغی، چې ستا وېزه هم راغلې، کار دې خلاص دی، د سفر ترتیبات ونیسه. ځان مې سفر ته تیار کړ، د یکشنبې ورځ سهار پر خپل ټایم دفتر ته لاړم، مېرمن مې تر سفر د مخه سهار وختي د معمول په شان درې ځله له قران شریفه تېر کړم، د خدای کتاب مې په سترګو ښکل کړ، اولادونه مې څلور واړه مچ کړل، ټولو راته وویل: زموږ د مستۍ او لوبو شیان دې له یاده ونه ځي. زما اولادونه دا ځل ځکه ډېر خفه وو، چې مور یې هم اروپا ته په یو رسمي سفر روانه وه. اکثره وخت موږ کوښښ کوو، چې دواړه پر یوه وخت له کوره سفر ته لاړ نه شو، خو دوه درې ځله دا اسې پېښ شوي، چې موږ دواړه پر یوه وخت بېلا بېلو هېوادونو ته په سفر وتلي یو. دا ځل نو د هغې سفر یو اوونیز و او زما تقریباً دوه اوونیز، نو ځکه ماشومانو ته ډېره ګرانه وه، چې دا سفر په اسانۍ سره وزغمي. دفتر ته چې لاړم کارونه مې منظم کړل، د دفتر دوو نورو ملګرو وفاء الرحمن وفا او ضیاء الرحمن ضیاء ته مې د خپل راتګ تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځې پورې کارې پلان جوړ کړ، سهار لس بجې به وې، چې د امریکا سفارت رابط غړی (جېمز، ډبلیو ټیمپکن) راغی، ماته یې خپل پاسپورټ، د الوتکې ټکټ، د سفرلارښود او دوه نیم سوه ډالر سفر خرڅ راکړل او د ښه سفر هیله یې راته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کابله تر دوبۍ

د فبروري ۲۲مه، د کب (۴) مه نېټه وه، د یکشنبې ورځ د ماسپښین درې بجې مو له دفتره حرکت وکړ، خپل اسناد او جامې مې په بیک کې منظم کېښودل، د دفتر له ملګرو مې خدای پاماني واخیسته او کابل نړیوال هوايي ډګر ته لاړم، تر لږ انتظار وروسته صبغت الله سنجر صیب هم راغی او همدارنګه جنرال عبدالحکیم انګار صیب، چې د کورنیو چارو وزارت په استازۍ زموږ د سفر ملګری و، هم تشریف راوړ. څو دقیقې

سنجر صیب　　　انګار صیب

انتظار مو وکړ، د هوايي ډګر په (وي آی پي) کې نور ګڼ بلدي کسان، چې بېلابېلو ځایونو ته یې سفرونه درلودل، هم ناست

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ، څو شېبې مو هغوی سره هم ګپ شپ ولګاوه، د هوايي ډګر نوي قومندان (جنرال اصف جبارخېل) ماته انګار صيب راوپېژندو، انګار صيب په لومړي نظر ډېر جدي سړی ښکارېده، زړه کې مې ويل خدای دې خير کړي، چې څنګه به دا سفر ورسره خوشاله تېر وو ، خو څومره چې مو ورسره خبرې اترې زياتېدې، د سړي خوږلني او صميميت زياتېده. څو شېبې نور هم ناست وو ، خبره څلور نيمو بجو ته ورسېده، مسول مامورلا وار دمخه له موږ دربوارو پاسپورټونه اخيستي وو ، هغه يې له بوډينګ کارتونو سره يوځای موږ ته بېرته راوړل، ويې ويل: څلور نيمې بجې الوتکه الوتنه کوي. څلور نيمې بجې د (VIP) دروازې له لارې په ځانګړې موټر کې د الوتکې تر سينې لاړو. له معمول سره سم الوتکې ته پورته شو. په الوتکه کې اکثره کسان بلدي وو ، يو بل سره مو سترې مشې وکړل، پر خپلو سيټونو کېناستو ، څو شېبې مو انتظار وکړ، کله چې د الوتنې خبرتيا خپره شوه، پوه شو ، چې نور مسافر نه راځي، نو زه (يون) او سنجرصيب يو بلې څوکۍ ته لاړو ، چې تر دې وخته لاتشه او نسبتاً هوسا وه، انګارصيب پر خپلې څوکۍ ځای پر ځای پاتې شو. ما او سنجر صيب په لاره کې ښه د مزې ګپ ولګاوه، خو زما عادت دی، چې کله خوب راباندې راشي، بيا مېلمه ته هم يوه پلمه جوړوم، نو يوه سترګه خوب مې هم وکړ، د ډوډۍ پر مهال، چې بيدار شوم، نو بيا مې سنجر صيب سره ګپ چالان کړ. په همدې خبرو اترو کې وو ، چې پيلوټ خبر ورکړ، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوبۍ هوايي ډګر ته کښته کېږو ، خپل کمربندونه ټينګ کړئ. لس کم اته بجې وې، چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر کې کښته شو.

کله چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر لومړي نمبر ترمينل ته ننوتو ، نو بايد خپل ټکټونه مو مسول مامور او دخولي غرفې ته ورښودلي واى، چې هغوى بيا په خپل وارد بوډينګ کارت لپاره مربوطه غرفه را په ګوته کړي. کله چې دې غرفې ته لاړو ، نو مسول مامور پوښتنه وکړه: بکسونه لرئ که نه؟ ما او سنجر صيب خو يو يو بيک درلود ، ځکه ماته پته وه، چې د څو او لويو بکسونو انتقال څومره مشکلات لري. انګار صيب خپل بکس په کابل کې الوتکې ته ورکړى و. څرنګه چې کام اير الوتکه له نورو نړيوالو شرکتونو سره د بکسونو د انتقال کوم تړون نه لري، نو ځکه د بکسونو د انتقال په برخه کې مسافرين همېشه له ستونزو سره مخامخېږي. له انګار صيب څخه يې چې پوښتنه وکړه، هغه وويل: ما خو بکس الوتکه کې تسليم کړ. مسول مامور وويل: چې تاسو بايد يو ځل له ترمينله بهر شئ، هلته مو خپل بکس واخلئ او هلته چې ځئ نو بايد د دوبۍ وېزه ولرئ، نو که غواړئ بکس واخلئ، تاسې بايد له (مرحبا) څخه وېزه واخلئ. انګار صيب ماته وويل: دوى څه وايي؟ دا ټوله کيسه مې ورته وکړه، که څه هم زما انګليسي پخه نه ده، خو د انګار صيب او سنجر صيب په اند ول ما خپل خر له ختې ايستلاى شو. ما چې هغه مامور ته وويل: دى وېزه نه لري دا نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکان لري؟ هغه وویل: دا نو دده خپل مشکل دی. انګار صیب ته مې وویل چې بکس کې دې کوم قیمتي شیان شته که نه؟ هغه وویل: نه بابا یوازې یوه جوړه دریشي ده، د غاښونو کریم او برس نور خاص څه نه شته، ما ویل که کنسل یې کړې، دا به دې په ګټه تمام شي، ځکه د دوبۍ د وېزې په پیسو هلته دوه جوړې دریشي کېږي او تکلیف به یې له پاسه دلته ګالې، راځه چې بېرته یې کنسل کړو، بېرته یې د کابل د نړیوال هوایي ډګر قومندان جنرال صیب اصف جبارخېل ته زنګ وواهه، چې هغه یې هلته واخلي. انګار صیب خورا ځوان طبیعته او عیار سړی دی، ژر یې راسره ومنله، ویل یې والله ښه کار دی. بېرته مسول مامور ته ورغلو، ما ویل دا بیک بېرته کنسلېدی شي؟ هغه وویل: دی (انګار) دې راته امضا وکړي، انګار صیب ورته لاسلیک وکړ، پر دې وخت ښاغلی نادر نادري (د افغانستان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون ویاند) هلته په لین کې ولاړ و، هغه تر روغبړ وروسته موږ څخه وپوښتل چې څه مشکل دی؟ ما ورته مشکل ووایه، هغه چې په پخه او روانه انګلیسي خبرې کولای شي، بیا غرفې ته ورغی، خو مسول مامور همغه خبره وکړه، چې موږ ته یې کړې وه، نادري صیب وویل: ښه لاره داده چې کنسل یې کړئ، تر دې وروسته نادري صیب هم، چې د واشنګټن په سفر روان و، له موږ سره یوځای شو، نادري صیب تر موږ ټولو زیات بلد و او څو ځله یې امریکا ته سفرونه کړي وو، همدلته یې درسونه هم لوستي، نو ځکه موږ د سفر له پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزو ببغمه شو. دی مخکې موږ ورپسې، د ترمينل دويم پوړ ته لاړو، اړوندې دروازې او بيا اړوندې غرفې ته لاړو، زموږ ټولو پاسپورټونه ده واخيستل، ټکټونه يې په کې کېښودل او د غرفې مسولې ماموري ته يې وړاندې کړل، هغې بيا تر (۲۰-۲۵) دقيقو ځنډ او تر ډېر چورت او دقت وروسته موږ ته بورډينګ کارتونه راکړل او بيا له هغه ځای وړاندې عمومي ترمينل ته راغلو. ما د کمرې لپاره يو پوښ واخيست، همداسې په ترمينل کې ګرځېدو، ستړي هم وو، انګار صيب وويل: راځئ لاړ شو، کافي شاپ کې به کېنو، چای به هم وڅښو، ګپ به هم ولګوو، نادري صيب يو لوکس کافی شاپ ته بوتلو. د چای غوښتنه يې وکړه، چای يې راوړ، ښه د مزې چای و، زه خو ښه ستړی هم وم، نو ښه په مزه مې وڅښه، نږدې يو ساعت هلته ناست وو، بېل يې راوړ، (۲۱) ډالره وو، انګار صيب پيسې ورکړې. زموږ پر وخت د شپې يو ولس بجې وې. خو زموږ بورډينګ کارت کې د الوتنې وخت، پر محلي وخت دولس نيمې بجې و. تر چای څښلو وروسته په دې لټه کې شو، چې د خپل اوږده سفر لپاره تياری ونيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوبۍ تر واشنګټنه

نږدې دولس بجې مو د یونایټېډ ایرلاین (د امریکا هوایي لیکې) اړوند ترمینل ته ځان برابر کړ، یو ځل بیا باید د تالاشۍ له سکرینه تېر شو. خو مخکې تر دې چې دې غرفې ته لاړ شو، د ټولو نه، بلکې د خاصو خلکو د پاسپورټونو د کتلو پړاو پیل شو. یو تن چې غالباً هندي و، راغی، له هغو کسانو یې پوښتنې پیل کړې، چې ده ته امریکایان نه ښکارېدل، له سنجر صیب، انګار صیب او ځینو نورو یې پوښتنې پیل کړې، نادري صیب ورته ژباړه کوله، هر یو ته یې دا ویل: چېرته ځئ؟ څه ته ځئ؟ څه کوئ؟ بکسونو کې مو څه دي؟ دا بکسونه مو خپل دي؟ بدل شوي خو نه دي؟ چا خو به لاس په کې نه وي وهلی؟ او ګڼې نورې پوښتنې. زما نوبت چې راغی، ما نادري صیب ته وویل: ورته ووایه دا ساده ګان لکه چې موږ درته ښکاره شو که څنګه؟ چې دومره مخلوق کې دې همدا موږ په ګوته کړو، که زړه دې نه وي، چې بېرته وګرځو، ماورته په خندا کې دا خبرې وکړې، هغه ته یې چې زما خبرې وکړې، هغه له خندا شین شو، زما پاسپورټ یې وکوت، خو ډېرې پوښتنې یې را څخه ونه کړې. پاسپورټ کې یې راته خروجي ټاپه ولګوله، له چکه تېر شو. د څو دقیقو لپاره پر څوکیو کېناستو، یو امریکایي د نادري صیب څنګ ته راغی، زه یې هم پېژندلم، ښه روانه فارسي یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویله، د کاندیدانو په اړه یې له ما څخه ځینې پوښتنې وکړې، هغه هم هر احتمالي کاندید ښه پېژنده، څو دقیقې وروسته الوتکې ته پورته شو. الوتکه نه وه، یو بشپړ کلی و، خپل سیټونه مو پیدا کړل، بیکونه مو پاس په خپلو ځایونو کې ځای پر ځای کړل، د الوتنې پر وخت مې په الوتکه کې یو زیات شمېر افغانان تر سترګو شول، اټکل کېده چې تر امریکایانو وروسته کېدی شي دویمه کټه ګوري وي. دا الوتکه د جرمني او اماراتو د الوتکو په شان ښکلې نه وه، خو په لویوالي ښه لویه وه. د منځ لیکه کې یې پنځه څوکۍ او د څنډو لیکو کې یې دوه نفري څوکۍ ایښې وې. د هر سیټ مخې ته یې یو کوچنی ټلویزیونګوټی نصب و. ددې ټلویزیون پر سکرین هم د سفر واټن او لیکه ښکاریدل او هم دې کولای شول، په څو بېلابېلو ژبو څو فلمونه وګوري. د الوتکې د ټولو څوکیو شمېر معلومول اسانه کار نه و، خو اټکل کېده، چې نږدې پنځه سوه کسان په کې ځایېدل. کله چې مو په الوتکه کې خپل سیټونه تثبیت کړل، نو ځان مو راحت احساس کړ، بیا مې خپله کتابچه راووېستله، غوښتل مې په الوتکه کې له دې فرصت څخه ګټه پورته کړم او خپل هغه یادښتونه پوره او بشپړ کړم، چې د تېر یو کال په بهیر کې مې یادښت کړي، خو بشپړ کړي نه وو. په ټکټ کې راته د الوتنې د رسېدو محلي ټایم لیکل شوی و: د سهار (۲) بجې به امریکا ته رسېږو. ظاهراً خو چې د شپې یوه بجه له دوبۍ څخه حرکت وکړې، نو فکر کوې چې شپږ بجې امریکا ته رسې، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوله لاره شپږ ساعته کېږي، خو واقعیت داسې نه دی. د امریکا او دوبۍ ترمنځ د وخت نهه ساعته واټن ته چې د چا پام نه وي، نو همداسې فکر کوي، خو که دا وخت په کې محاسبه کړي، نو بیا خبره پنځه لسو ساعتونو ته رسېږي. زه چې د وخت دې نزاکت ته متوجه وم او تر الوتنې دمخه نادر نادري صیب هم راته ویلي وو، چې ټول پنځه لس ساعته مزل دی، نو ځکه خو مې د خپلو یادښتونو بشپړاوي او خوب ته ملا تړلې وه، نیم ساعت مو په الوتکه کې انتظار وکړ. ما فکر کاوه، چې د امریکا الوتنې به پر خپل وخت الوتنه کوي، خو چې د هغوی حال مې وکوت، پر خپلو افغاني الوتکو مو شکر وویست. تر نیم ساعت زیاته موده په الوتکه کې پاتې شو. تر هغه وروسته د الوتکې پیلوټ د الوتنې خبرتیا خپره کړه. ستېوارډېستانو د الوتکې دودیزې یا معمولې لارښوونې وکړې، په دوی کې ښځې او نارینه دواړه شامل وو، خو د نورو الوتنو پر خلاف هېڅ ښکلې ښځه مې په نظر رانغله، لکه څنګه چې الوتکه زړه وه، ښځې یې هم همداسې زړې وې، تر او سه چې ما په کومو الوتکو کې سفرونه کړي، تر دوی بدرنګې ستېوارډېستانې مې په نظر نه دي راغلي، البته د ښکلا معیارونه هم توپیر کوي، د سړي محیطي، اجتماعي، سیاسي، اقتصادي حالت او ذوق د ښکلا خوښوونې او ښکلا ټاکنې پر معیارونو تاثیر کوي، ځکه خو نو اکثره ښکلا پوهان پر دې نظر دي، چې ښکلا دومره ښکلې ده، چې د تعریفونو په حدودو او چوکاټ کې نه ځايېږي. په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاطر د ښکلا بېلا بېل تعریفونه رامنځته شوي او هر تعریف ته چې ګورې، نو له مورګو يې د ښکلا يوه برخه بهر ته وځي، خو بيا هم د ښکلا دا تعریف په ټولو کې عام دی چې: ((ښکلا په هر څيز کې معينه هماهنګي ده)). ما د ښکلا همدا تعریف ددې ستېوارډيستانو پر وجود تطبيقوه، خو پر يوې (تور پوستې او سپين پوستې) هم تطبيق نه شو. د يوې په وجود کې هم د هغې د بدن جوړوونکو برخو ترمنځ توازن، هماهنګي او تناسب په نظر رانغلل.

الوتکه الوتنې ته چمتو کېدله، لومړی يې په انګليسي او بيا په عربي ژبه د سفر په اړه معلومات ورکړل. زه په منځني کتار کې پر ۳۴ D نمبر څوکۍ ناست وم، د سيټ په مخنۍ برخه کې نصب ټلويزيون سکرين ته مې کتل، چې ټول واټن يې نږدې يوولس زره کيلو متره ښوده او وخت يې نږدې پنځه لس ساعته، ياني يو زر کيلو متره مربع واټن يې په نږدې يو ساعت کې واهه. په الوتکه کې ټول سيټونه ډک نه شول، يو نيم کس له يوه ځايه بل ځای ته هم ته. سنجر صيب هم له موږ څخه بل سيټ ته لاړ، يو لوړ پوړی افغاني هئيت، چې دا وخت د امريکا پر سفر روان و، هم په همدې الوتکه کې و، په دې هئيت کې د ملي دفاع وزير ستر جنرال عبدالرحيم وردګ، د کورنيو چارو وزير محمد حنيف اتمر، د بهرنيو چارو وزير ډاکتر رنګين دادفر سپنتا، د ملي امنيت چارو مشاور وزير ډاکتر زلمی رسول او د ملي امنيت لوی رئيس ښاغلی امرالله صالح هم شامل وو. له کابله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ سره په کام ایر الوتکه کې وو ، خو دوی هلته هم په لومړي کلاس (بزنس کلاس) کې وو او دلته هم په همدې برخه کې وو ، نو ځکه خو موږ ونه غوښتل چې یا هلته او یا هم دلته ورسره وګورو ، د رحمان بابا خبره: نه شي د خانانو ملنګانو سره کلي...

نیمه ورځ او بیا تر نیمې زیاته شپه مو په خوب، یادښت لیکلو او ډوډۍ خوړولو تېره کړه ، یو وخت ویښ شوم ، نږدې (۹) ساعته مزل مو وهلی و. د ټلویزیون پر سکرین لیکل شوي وو (۲۵۹۸) کیلو متره واټن مو وهلای دی. یو وخت مې پښې ډېرې شخې شوې، د الوتکې په دهلېز کې لږ کښېنته و پورته لاړم، پښې مې وغوړېدې، کله چې د هلېز کې مخ کښېنته روان وم، نو د ملي دفاع وزیر جنرال رحیم وردګ صیب هم په دهلېز کې ولاړ و ، خپله شخې یې ایستله، زه یې چې ولیدم، نو ستړي مشي مو سره وکړل، ماته یې ویل چې تاسو هم امریکا ته ځئ؟ ما وویل یو سیمینار ته ځو ، د سفر د نورو ملګرو پوښتنه یې هم وکړه، بېرته خپل ځای ته راغلم، ځو شېبې وروسته بیا د خوب ځپه راباندې راغله، کله په ویښه کله په خوب کې، همداسې مو سفر ته دوام ورکاوه، الوتکه له دوو لویو وچو او دوه درجنو هېوادونو تېره شوه، یو وخت مې چې ساعت ته وکتل، نو د افغانستان پر وخت د شپې (۳) بجې او د امریکا پر وخت د سهار (۲) بجې دي. الوتکه کوزېدو ته چمتو شوه. په ډېر ارام ډول یې پر هوایي ډګر کښېنته کړه ، له شپږو څخه لس دقیقې تېرې وې، چې له الوتکې رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیم ساعت د ډالس په هوايي ډګر کې:

پر سیمه ییز وخت لس پنځه لس دقیقې تر شپږو تېرې وې، چې له الوتکې بهر او ترمینل ته داخل شو، له دې ځایه هغې دروازې ته برابر شو، چې

موټر ورسره وصلېده او له دې ځایه بیا د دوه درې دقیقو په واټن د ترمینل بلې برخې ته، چې هلته د دخولې وېزې لپاره بېلابېلې غرفې وې، هلته ته، کله چې د ترمینل دروازه بېرته شوه، نو خلک کوټې ته ورته یو موټر کې ناست وو، ما فکر وکړ، چې دا هم کومه خونه ده، خو چې پاس مې د لاسنیوي ځایونو او همدارنګه څوکیو ته پام شو، نو د موټر خیال مې پرې پوخ شو. عیناً داسې لکه په فرانکفورت یا نورو هوايي ډګرونو کې، چې د اورګاډي سیستم وي. همدلته چې داخل شو، نو پر ښاغلي زلمي خلیلزاد او دفاع وزیر ښاغلي رحیم وردګ مو سترګې ولګېدلې، دواړه ولاړ وو، په موټر کې دومره څوکۍ نه وې، چې ټولو ته رسېدلې وای، دوی دواړو پاس لاسنیوونکي نیولي وو. مور چې یې ولیدو، نو سترې مشي یې وکړل، زه خو زلمي خلیلزاد کم پېژندلم، خو رحیم وردګ صیب زیات پېژندلم، خلیزاد صیب بیا سنجر صیب تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زيات پېژندە، تر ستړي مشي وروسته خليلزاد صيب وويل: څنګه ياستئ د اينده کابينې غړو؟ سنجر صيب ورسره خبرې شروع کړې، خو ډېرې لنډې وې، دا وخت خليلزاد صيب رحيم وردګ صيب ته وويل: هوايي ډګر کې دې په ما تعميرونه جوړ کړل، افتتاح دې هم کړل، خو پيسې دې رانه کړې او تراوسه پاتې دي. خليلزاد صيب ورته په ټوکو او خندا وويل: هله ژر شه سپين چک راوباسه چې همدا اوس يې درته امضا کړم... همدې خبرو کې خليلزاد صيب زياته کړه: په ياد دې ده هغه ورځ چې دا تعميرونه مو افتتاح کول، سخته واوره هم ورېده، په ټوکو يې وويل: که چېرې مې ځان کانديدا وه، نو د هغه وخت عکسونه به چاپوم... همدې خبرو کې وو، چې موټر ترمينل ته ورسولو ،وزير، امير، خان و غريب، مېلمه و کوربه ټول په نوبت بېلابېلو غرفو ته ودرېدلو، خليلزادصيب سره نه کوم باډيګارډ و، نه کوم سکرټر، د هر چا ځانته ځانته سودا وه، هغه کش وپش چې ما په کابل کې د خليلزاد صيب ليدلی و او بيا مې په امريکا کې د يو عادي شخص په توګه وليد، د ځمکې او اسمان ترمنځ واټن و. رحيم وردګ صيب هم يوازې و، لږ وروسته په واشنګټن کې د افغانستان سفارت يو استازی راغی او هغه يې له (VIP) لارې ځان سره بوته، موږ چې بېلابېلو غرفو ته په نوبت ولاړ وو. نو ۱۱نمبر غرفې ته زما نوبت راورسېد. هلته لاړم، پاسپورټ مې ورکړ، سترګې مې کمرې ته برابرې کړې. زما پاسپورټ يې واړوه، راواړوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمپیوټر کې یې ګوتې ووهلې راووهلې، ښځینه پولیسې پرې نږدې لس دقیقې وخت تېر کړ، بیا یې وویل: د سفر نور کاغذونه ! ما د سیمینار اسناد ورکړل، هغه یې سرسري وکتل، بېرته یې راکړل، بیا یې شونډې وخوځولې؛ منفي ځواب یې راکړ، ماته یې وویل: راځه راپسې، بیک مې واخیست، دا مخکې او زه ورپسې وم، پنځوس متره وړاندې لاړو. هلته هم همدا ډول غرفې وې او د پاسپورټونو چک کېدل، ماته یې وویل: همدلته پر څوکۍ کېنه، نږدې شل دقیقې ناست وم، ښځه لاړه لادرکه شوه، دې غرفو باندې ګڼه ګوڼه نه وه، پر دې وخت یوه بله پولیسه راغله، مانه یې وپوښتل، اشاره یې وکړه، چې پاسپورټ دې غرفې ته ورکړه، ما ورته وویل: هغې بلې پولیسې سره دی، دا وخت یو بل تن چې هغه هم د همدې ځای یو عادي کارکوونکی ښکارېده، ماته په فارسي ژبه وویل: ولې ناست یې؟ ما وویل: پاسپورټ یې راځخه یوړ، ده راته وویل: همدلته کېنه، ده بیا هغو نورو مامورینو ته وویل: نور هغوی پوه شول، یو څو دقیقې وروسته یو پولیس زما نوم له لرې واخیست، ما ویل زه یم، پاسپورټ یې راوړ، لارښوونه یې وکړه، چې له دې لارې بهر شم، کله چې بهر شو، نو خپل نور انډیوالان، سنجر صیب، انګار صیب او نادري صیب ماته منتظر وو، ماته یې وویل: ولې دې ناوخته کړ، ما ورته داکیسه وکړه، دا وخت مو یو بل سره مشوره کوله، چې ټکسي پیدا کړو او تر هوټله پورې لاړ شو. پر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت یو تن زموږ نومونه پر یوه کاغذ لیکلي وو. خپل نومونه مو وکتل، هغه ته مو وویل: موږ یو: نادري صیب سره مو خدای پاماني وکړه، زموږ هرکلیوال موږ ته وویل: بکسونه مو همدا دي، موږ وویل: هو ده وویل: راځئ راپسې.

له ترمینله ووتو، باندې یو لوی پارکنګ و، چې په سوونو څه چې په زرګونو موټر په کې ځایېدلای شي. کله چې څوک د لومړي ځل لپاره د امریکا د یو هوایي ډګر دومره لوی پارکنګ وګوري او بیا یې له نورو پرمختللو او وروسته پاتې هېوادونو سره پرتله کړي، نو هلته سړي ته په لومړي نظر د امریکا د لویوالي، پرمختګ او عظمت پته لګي. موږ د ډالس په نړیوال هوایي ډګر کې کښته شو، چې دا ډول هوایي ډګرونه په امریکا کې ډېر زیات دي. سهار لمر نوې څړیکه وهلې وه. په موټر کې کېناستو، زه مخکې سیټ کې، سنجر صیب او انګار صیب شاته سیټ کې کېناستو، هغوی ماته وویل، څه ته به نن زموږ ترجمان شې. په موټر کې تر ناستې دمخه پر لنډ وخت هم یخ ښه وځپلو، خو ښه و؛ وخت لږ و، په موټر کې چې کېناستو، نو له ډېر بور څخه د پارکنګ کارت ورک شو، هلته خو چې دا ډول کارت در څخه ورک شو، هغه بیا یو بل جنجال دی. ما چې د ډېر بور اخوا دېخوا کاغذونه وکتل، نو پیدا مې کړ، ډېر بور سخت خوشاله شو، حرکت مو وکړ. کله چې عمومي واټ ته برابر شو، نو درې لیکې سړکونه وو: یوه خوا، بله خوا او منځ سړک، په یوه لیکه یې موټر پر یو مخ او په بله کې پر بل مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

روان وو ، منځ سړک کې موږ روان وو. ډرېور څخه مو وپوښتل چې دا سړک ولې اختصاصي دی؟ هغه وویل: دا لیکه هوایي ډګر ته اختصاص شوې، سهار ټایم له دې خوا او مازیګر له اخوا په کې تګ راتګ وي، نور عام موټر پر دې سړک نه ځي، ځکه چې دلته وخت ډېر مهم دی. ډرېور څخه مې بیا وپوښتل چې پخوا دې څه کار کاوه؟ هغه وویل: زه متقاعد ډګروال یم، اوس (NDU) د ملي دفاع وزارت پوهنتون سره همکار یم، د هغوی مېلمانه هوايي ډګر ته ورېم راوړم. هغه هوټل (Residents inn hotle) نومېده چې موږ ته یې په کې ځای نیولی و، د هغه په باب مې ډرېور څخه وپوښتل، هغه وویل: نیم ساعت وروسته به ورورسېږو. په لاره کې چې مو لویو سړکونو او لویو ودانیو ، ګڼو ونو او ځنګلونو ته کتل، نو د امریکا پرمختګ او لویوالی په کې له ورایه محسوسېده.ډېرې دنګې ودانۍ په کې نه وې او نه یې ودانۍ ډېرې نږدې نږدې وې. سړکونه یې هم ډېر لوی او پراخه وو. که څه هم د موټرو ګڼه ګوڼه وه، خو بیا هم دا وخت ګڼه ګوڼه دومره ډېره زیاته نه وه. سړکونو هم د ډېرو موټرو د ځایونې اوسېله لرله. په لاره کې مې شا وخوا ټولې لیدونکې ودانۍ له نظره تېرې کړې، یو ځای مې پر سپینو ډبرلیکونو یا ولاړو شناختو سترګې ولګېدې، له ډرېور څخه مې وپوښتل چې دا څه دي؟ هغه وویل: دا د هغو امریکایي عسکرو هدیره ده، چې په بېلابېلو جنګونو کې وژل شوي دي. کله چې هوټل ته نږدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدلو، نو په لاره کې مې يو لوی خړبخن څو ضلعي تعمير ته پام شو، ډرېور وويل: دا پنتاګون دی. تر لږې شېبې نور مزله وروسته (رېزنډنتس) هوټل ته ورسېدو، دا يو يوېشت پوړيز هوټل و. د هوټل هرکليوال ته چې ورسېدو، نو زموږ نومونه يې پيدا کړل. خپل اتاقونه يې راته لا د مخه مشخص کړي وو. پنځوس پنځوس ډالره يې رانه د تضمين په توګه واخيستل، چې که په هوټل کې له نا وړيا شويو شيانو ګټه پورته کړو، نو چې دا ورڅخه وګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه (یون) په (۱۴۱۹) نمبر اتاق کې وم، سنجر صیب په (۱۲۱۷) او انګار صیب (۵۲۱) نمبر اتاق کې و، د هر پوړ نمبر له اتاق نمبر سره سمون خوري، د ساري په توګه (۱۲۱۷) اتاق، یانې په

د ریزنډنتس هوټل رسپشن

دولسم پوړ کې (۱۷)مه خونه، خو په مجموعي توګه د اتاق (۱۲۱۷) نمبر لیکل شوی و. همدا یې ټلیفون نمبرونه هم وو. اتاق ته تر ختلو دمخه مو یو بل ته خپل اتاق نمبرونه هم ورکړل او بیا مو د ټلیفون له لارې هم خپل اتاقونه چک کړل، ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل خوب او استراحت به وکړو، بیا به مازیګر او ماښام همدلته لاندې سره راټول او غونډې ته به لاړ شو. اتاق ته چې لاړم، نو د اتاق ټول لوازم مې چک کړل، تر دریشي ایستلو او جامو اغوستلو وروسته چپرکټ ته د خوب په نیت لاړم، دا چې ښه ستړی وم، نو ژر رابانديې د خوب ځپه راغله، ښه د مزې خوب مې وکړ، تر خوب وروسته مې پر ځان اوبه تېرې کړې، ځان مې ښه تازه کړ. دریشي مې واغوستله، کاغذونه او پروګرام مې چک کړل او له اتاقه بهر شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښه راغلاست لپاره یوه ماښامنۍ

د فبرورۍ **۲۳**مه نېټه وه، نږدې ماښام و، کله چې له اتاقه د لفټ پر لوري روان وم، نو مخې ته مې له یوې کړکۍ څخه پر همغه تعمیر سترګې ولګېدې، چې ډېر ورته د (پنټاګون) په نامه معرفي کړی و. له کړکۍ څخه مې ورته ښه په ځیر ځیر وکتل، رښتیا هم ډېره لویه ودانۍ ده، ډېر لوړ پوړې نه ده، خو ډېره لویه او ډېره غځېدلې ده. مخې ته یې یو ډېر لوی پارکنګ دی، چې په زرګونو موټر په کې ځایېږي، د هروینګ یا برخې دروازې یې له ورایه ښکاري، په همدې ځو شېبو کې مې په زړه کې ډېرې خبرې وګرځېدې، کمره مې راواخیسته، ژر مې یو عکس واخیست، عکس مې هم په ډېره وېره او بېړه واخیست،

د پنټاګون ودانۍ یو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما فکر کاوه چې له دې ځایه به عکس منع وي، تعمیر څه کم یو کیلو متر لرې و، زما کمره هم دومره قوي نه وه، چې له دومره لرې فاصلې دې ښه عکس واخلي. بل عکس ته مې لا ځان جوړوه، چې د لفټ اشاره بله شوه، په لفټ کې له (دولسم) پوړه لومړي پوړ ته کښته شوم. هلته مې سنجر صیب او انګار صیب هم ولیدل. په همدې پوړ کې هغه هال ته لاړو، چې غونډه په کې جوړه شوې وه. غونډې ته ننوتو، وار له مخه موظفو مامورینو موږ ته هر کلی ووایه. پر اوږده مېز د هر چا نوم پر ځانګړې دوسیه لیکل شوی و. د سیمینار ضروري مواد په همدې دوسیه کې ایښي وو. د پېژندنې لپاره یې یو کاغذ، چې د هر چا نوم پرې لیکل شوی و، هم د هر چا د کورتۍ پر برنۍ برخه ټکوهه، د دوسیې پر سر د لیکل شویو نومونو د کره لیکنې پوښتنه یې هم کوله، تر دې ځایه هر څه په خورا نظم ښکارېدل، د هرکلي اکثره مامورین ښځینه وې، د ټولو خوله له خندا ډکه وه، په وچولي کې یې هېڅ ګونځې نه ښکارېدې، لکه خندا یې، چې د کلتور یوه برخه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې دوسيې مو ځان سره واخيستې او د غونډې هال ته ننوتو. له بېلابېلو هېوادونو ځخه راغلي هئيتونه او د هئيتونو غړي اکثره حاضر وو. څو دقيقې وروسته غونډه پيل شوه، د هغه ځای د غونډو ښه والی په دې کې وي، چې پر خپل وخت

پيلېږي، ډېر کم تفاوت په کې وي او يا هېڅ نه وي. په پيل کې د پروګرام منتظمې مېرمن وينډي وايټ (Ms.wandie white) خبرې وکړې او برخوالو ته يې هر کلی ووايه، بيا يو بل تن لنډې خبرې وکړې او ورپسې جنرال بارنو خبرو ته وبلل شو، جنرال بارنو مخکې په افغانستان کې د ائيتلافي قواوو د عمومي قومندان په توګه دنده سرته رسولې، د افغانستان او د سيمې د حالاتو په باب ډېر معلومات لري، اوس د همدې نيسا سنټر د (د نږدې ختيځ او جنوبي اسيا لپاره د ستراتيژيکو مطالعاتو مرکز (Near East South Asia Center for Strategic Studies) مشر دی. هغه څو دقيقې خبرې وکړې. پر افغاني هئيت سربېره دې غونډې ته د نورو هېوادونو د هئيتونو ترڅنګ اړوند ژباړن هم رابلل شوي وو. د افغانستان لپاره درې تنه ژباړن وو، چې دوی پخوا هم له همدې نيسا مرکز او (NDU) پوهنتون سره کار کړی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصطلاح دايمي همکاران يې ګڼل کېږي. په دوی کې يو تن داود ايازی و ، اصلاً د کندهار او سېدونکی، خو نږدې دوه لسيزې کېږي، چې په امريکا کې اوسي، بل ملکيار صيب و ، چې دی اصلاً د هرات

ولايت دی، مشهوره کورنۍ ده، د پرش کاله کېږي، چې په امريکا کې اوسي او بله مېرمن فوزيه وه، چې هغه هم نږدې شل کاله کېږي، په امريکا کې اوسي، فکر کوم درېواړو امريکايي تابيعت درلود ، ايازي صيب په پښتو او دوو نورو په دري ژباړه او خبرې کولې. جنرال بارنو په خپلو خبرو کې د معمولو تشريفاتو او هرکلي ترڅنګ دا وويل: ((دا سيمينار د نورو علمي ګټو ترڅنګ ددې لپاره هم ډېر ګټور دی، چې د بېلابېلو هېوادونو او کلتورونو مخور او اکاډميک شخصيتونه يو بل سره کېني، يو بل وپېژني، د ملګرتيا زمينه يې برابره شي او همدارنګه خپلو سيمو او نړۍ ته د ورپېښو خطرونو او چلېنجونو په باب به يو بل سره د نظر تبادله وکړي.)) جنرال بارنو زياته کړه: ((مخکې تر دې هم څو سيمينارونه شوي، تر ارزونې وروسته موږ ته ثابته شوې، چې ګټه يې زياته ده. دلته هدف دا نه دی، چې له سياسي پلوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوعګانې وڅېړل شي، بلکې هدف دادی، چې په علمي لحاظ مسایل وڅېړل شي او تحلیل شي. دلته د چا پر نظر باندې بندیز نه شته، هر څوک خپل نظر څرګندوي او دا نظرونه هم د هغه د خپل فکر څرګندوی دي.)) د جنرال بارنو تر خبرو وروسته د غونډې برخوالو ته د ماښامنۍ بلنه ورکړل شوه، کېک، کلچې، چای، شیدې، یو دوه ډوله کباب، ترکاري، بېلابېل جوسونه پر اوږده مېز ایښي وو. هر چا د خپل ذوق او اشتها مطابق شیان را اخیستل، ځینو کسانو پر ولاړه خوراک کاوه، ځینې خپلو مېزونو ته راتلل، همدې شېبو ددې زمینه برابره کړه، چې د بېلابېلو هېوادونو استازي یو بل سره وګوري. د ترکیې، امریکا او ځینو نورو هېوادونو له یو یا دوه تنو غړو سره همدلته زموږ پېژندګلوي وشوه. له خپلو افغانانو سره مو، چې اوس یې د ژباړونکو دنده سرته رسوله، هم ښه تعارف حاصل کړ. ګپ شپ مو هم ورسره ولګاوه. د ژباړې کمپیوټري خو اسانه سیستم و، یوه وړوکي ټلېفون ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته د ستګاه وه، ژبا ړن سره هم وه، موږ سره هم، هغې غوږۍ درلودله، هغه به مو چالان کړه، غوږۍ به مو غوږ کې کېښوده، ژبا ړن به د هال له يوه ګوټه ژباړه کوله او موږ به اورېدله. دا غونډه لنډه وه، خو ګټوره وه. غونډې به ټول يو ساعت دوام موندلای وي، د غونډې په پيل کې يې موږ ته د لس ډالرو په ارزښت يو کرېډيټ کارت هم راکړی و، چې که چېرې ټلېفون کوئ له دې کارت څخه ګټه پورته کولای شئ. د کارونې طريقه يې هم راښودلې وه. د غونډې تر پايته رسېدو وروسته هر څوک په خپله مخه لاړل او موږ خپلو اړوندو اتاقونو ته راستانه شو. په اتاق کې د ټلويزيون د چالانولو پر سيستم پوه نه شوم، ريسپشن ته مې ټلېفون وکړ، هغوی يو تن راولېږه. په ټلويزيون کې اکثره امريکايي چينلونه وو، چې ځينې يې

ښاغلی ایازی ښاغلی ملکیار آغلې فوزیه

افغانستان کې هم نيول کېږي، د افغانستان چينلونه خو څه، چې د نورې لويديزې نړۍ هم په کې نه وو، کله چې يې ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيون چالان کړ، نو د ټولو چينلونو په باب يې راته معلومات راکړل، د هوټل ځانګړي چينل په باب، چې طبعاً تر اخلاقي اصولو اخوا شيان خپروي وويل چې ټکس لري، خو د ټکس کچه يې راته ونه ويله. بېلابېل چينلونه مې واړول راواړول، په مينو کې د هوټل د ځانګړي چينل نوم هم و، چې په يو ځل کتلو يې (۱۲) امريکايي ډالره خرچه راتلله، که هسې سهواً هم درڅخه په بټنه ګوته ولګول شي، نو شپاړس ډالره درڅخه ځي، هغه ته مې ښه پام شو، فکر مې وکړ چې احتياط ورسره په کار دی. دا خبرې ددې لپاره ليکم: زموږ يو زيات شمېر افغانان، چې بهر ته سفر کوي، نو مخور وي که نامخور، سپين ږيري وي که ځوانان، سياسي خېل وي که ناسياسيون، ملايان وي که اميان، اکثره له دې ډول ستونزې سره مخامخېږي. دوی په چينلونو کې ګوتې وهي يو دم داسې څه وګوري، چې د کتلو نه وي، ځينې يې بېرته لرې کړي، بيا هم يو ځل چارج پرې راځي، خو ځينې پرې ځان همداسې غلی کړي، خبر نه وي، چې په پای کې څومره بېل ورپسې راځي. يو ځل موږ جرمني ته په يو رسمي سفر تللي وو، سهر چې ريسپشن ته لاړو، خپل حسابونه مو تصفيه کول او بل هوټل ته تلو، نو يو سپين ږيری پسې (۱۵۰) يورو بل راغلی و، ډېر فرياد يې وکړ، چې ما خو هېڅ ته ټلېفون نه دی کړی، دا ولې؟ ما او زما يو بل ملګري چې بېل وکوت، نو ليکلي يې وو: (Pay TV chanal) مانا د پيسو چينل، هغه مو ګوت ته کړ، موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل فریاد مه کوه، چې دلته دا نور هئیت خبر نه شي، تا داسې... چینل کتلای، کټ کټ په خندا شو، ویې ویل: نو دا د خره زامن پرې ځنګه خبر شول، موږ ویل دوی خو هر څه دلته په کمپیوټر کې ګوري، بیا یې وویل: رښتیا وایم زه نه پوهېدلم، چینلونه مې اړول را اړول چې یو دم داسې یو څه هم په کې راوتل چې حال د ویلو لایق نه دی، بیا یې د بېل پیسې ورکړې. پر یو بل مخور سیاسیخېل (۳۵۰) یورو بېل راغلی و، خو څرنګه چې دا لوړ رتبه دولتي هئیت و، ددې لپاره چې د افغانستان نوم بد نه شي، نو هوټل والا ته یو بل افغان له خپله جیبه پیسې ورکړې وې او د هوټلوال جنجال یې ختم کړی و. یو بل چاپسې چې د کومې موسسې رئیس و، ان کابل ته بېل راغلی و. نو بهر ته په تګ او سفرونو کې دا خبره ډېره مهمه ده، چې د هوټل نزاکتونو، قوانینو او همدارنګه د رسمي پروتوکول ټول ممیزات په پام کې ونیول شي، له مسافر سره باید پر رسمي سفر خرڅ سربېره احتیاطي پیسې هم وي، چې د احتمالي خطرونو؛ ترانسپورټ کرایه، د ټکټ بدلېدو چارج او داسې نور شیان په کې د ضرورت پر وخت رفع کړي، دغه راز د هغه کوربه هېواد کلتور، تمدن او مذهبي قوانین، چې تر ټولو ډېر مهم دي، باید په پام کې ونیول شي. ما چې د ورځې یوه ښه سترګه خوب کړی و، نو له کابله مې له ځان سره خپل ډېر هغه یادښتونه وړي وو، چې ترتیبول یې په کار وو، کتابچه او قلم مې راواخیستل، یو څو مخونه لیک مې وکړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مې ټلويزيون ته کتل او کله مې ليک کاوه، ټلويزيون کې
ځو ښکلي کميډي چينلونه وو او ځو سپورټي، همدا مې اړول
را اړول او په ترڅ کې مې خپل ليک هم کاوه، همدې کې ورو
ورو د خوب مرغۍ راباندې راغله، کله چې خوب راته د فکر
توازن ګډوډ کړ، نو بيا مې خوب ته پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار لومړۍ ورځ

د فبرورۍ ۲۴مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار وختي چې له خوبه پاڅېدم، نو په مجهز تشناب کې مې پر ځان ګرمې اوبه تېرې کړې. تر تشناب وروسته مې شیطاني هوسونه ټول له ځانه وشړل، له خپل فکر سره سم مې قبله په نښه کړه، د سهار لمونځ مې په ډېر خوند وکړ. داسې لمونځ و، چې د خدای(ج) او د هغه د بنده ترمنځ نه شیطان حایل و، نه ملا، نه مفتي او نه هم کوم بل ریاکار، څومره خوند کوي هغه حالت او هغه عبادت چې هېڅ حایل په کې نه وي. لویدیزې نړۍ ته چې سړی لاړ شي، نو تصنعي ابادي یې څو ورځو کې زړه ووهي، ډېر ژر یې یو روحي ډاډ ځي ته زړه وشي. اکثره افغانان، چې په تېرو نظامونو کې د مجاهدینو له خوا پر کفر او الحاد تورن وو، په غرب کې اوس تر مجاهدینو په اسلام کې ډېر تکړه دي. ددې یو علت دادی، چې په لویدیزو هېوادو کې افغانان په خپل زړه او خوښه د اسلام له مزایاوو ګټه اخلي، خو په افغانستان کې ملایانو تل نور سپېروني ورسره مل کړي دي، نو ځکه عبادت د عادت بڼه غوره کړې او د ځینو زړونو او فکرونو خیرې نه پاکوي. تر لمانځه وروسته مې د سیمینار لپاره رسمي لباس، چې مخکې تر مخکې راته په ګوته شوی و؛ دریشي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیکتایي په کې حتمي وو، واغوسته، څه کم اوه بجې لاندې لومړني پوړ ته د چای لپاره کښته شوم. هلته مې خپل نور ملګري (سنجرصیب او انګار صیب) هم ولیدل. چای مو په ګډه وڅښه، نوم یې د چای و، خو تازه او وچه مېوه، هګۍ، څو ډوله وچه ډوډۍ، ډول ډول جوسونه، مستې، د منې مربا، تازه ختکې، هندوانې، کباب او نورې مېوې، د الوبالو او نورو مېوو مرباوې، پنېر، خپله چای، خو لنډه دا چې هر ډول لذیذ طعامونه په کې وو. هسې نوم یې د سهارني چای و. په سیمینار کې د ګډونوالو ټولو هېوادونو د هئیتونو غړي هم همدلته راټلل او په دې هوټل کې نور مېلمانه هم راټلل. ما چې د هر بهرني په تېره بیا د امریکایانو پر وړاندې د خپل وجود وزن ته کتل، نو ډېر توپیر راته په کې ښکارېده، که د افغانستان په تېره بیا د لغمان وګړي له دوی سره پرتله کړې، نو ډېر توپیر به درته په کې ښکاره شي، خو اکثره بهرنۍ ښځې او نارینه چې دې کتل، د بدن د غړو ترمنځ یې هېڅ ډول انډول موجود نه وو. پر اکثرو خپل وزن بار و، په سترېا یې ځان راکاږه، نو چې ددوی مې دا حالات ولیدل، پر خپل ځان مې شکر وویست. د غذا هېڅ کمی نه و؛ څه شی چې دې خوړ او څومره چې دې خوړ، بندیز نه وو. زه د ډوډۍ یا دې شیانو د خوراک په باب دومره فکر وړی نه وم، خو د بېته مې سوچ کاوه، چې څومره شیان له هر چا څخه پاتې کېږي او بیا په باطله- دانۍ کې لوېږي، زه چې اکثره له ضریبونو سره کار لرم، نو یو ځل بیا مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې هوټل یوازې سهارنی لګښت او بیا باطله کوونکې غذا له نظره تېره کړه، بیا مې په یوه ښار کې د هوټلونو احتمالي شمېر، بیا د ټولې امریکا د هوټلونو دا حالت او ورځنی لګښت په پام کې ونیو او بیا مې د خپل هېواد او نورو غریبو هېوادونو له ټول کلني لګښت سره پرتله کړ، پوره باور مې راغی، چې د هغوی د یوې ورځې د هوټلونو د سهارني لګښت یوازې باطله کېدونکې غذا هم زموږ د ټول هېواد تر کلني لګښت اوړي. په همدې سوچونو کې له چای څخه خلاص شوم. له مهالوېش سره سم سهار پر اتو بجو د هوټل مخې ته په ولاړ یو لوړ اوږده ګاډي کې، چې په افغانستان کې د (۳۰۲) موټرو په شان دی، خو په لوړوالي کې لوړ و، ورپورته شوم، یو سپین ږیری، خو بې ږیرې ډرېور په کې ناست و، ډېر ارام موټر یې چلوه، نیم ساعت کې د نیسا مرکز ته ورسېدو. په لاره کې د امریکا پراخ سړکونه، لوېې ودانۍ طبعاً سړي ته په زړه پورې وې. د ښار له منځه لوی سیند د ښار ښکلا نوره هم زیاته کړې وه. سړکونه که څه هم پراخ وو، خو ګڼه ګوڼه په کې له ورایه محسوس وه. سهار چې موږ موټر ته پورته کېدلو، نو د پروګرام مسئولینو څو شیان موږ ته وویل: موږ معمولاً نیم ساعت کې رسېږو، خو واشنګټن داسې ښار دی، چې پر هوا یې باور نه شته، بل یې ترافیک هم نا اعتباره دي او درېیمه خبره دا چې پر امنیت یې هم زړه نه شي تړل کېدلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې نیسا مرکز ته ورسېدو ، نو پر یوه ښکلې دوه پوړیزه ودانۍ وردننه شو ، یو داسې هال ته یې بوتلو ، چې نږدې سل کسان په کې په ارامه ځایېدل. هلته د هر چا نوم پر یو کاغذ لیکل شوی او پر مېز ایښودل شوی و. ټول پر خپلو ځایونو کېناستو ، ژباړونکو خپل تخنیکي وسایل چک کړل، کله چې پر خپل ځای کېناستو ، نو غوږونه مو ارام او نرم شول، ځکه تر هغه دمخه بهر کې ښه سخت یخ و. په پیل کې یو مسول شخص د نن ورځې پروګرام لنډ تشریح کړ، تر هغه وروسته د سیمینار یوې بلې اساسي تنظیمونکې مېرمن وینډي وایټ، خبرې وکړې. موږ یې پر درېو بېلابېلو ګروپونو ووېشلو. هر کس ته یې د خپل ګروپ لست ورکړ.

بیا یې وویل: لومړی باید عکسونه واخلو ، تاسو ته کارتونه جوړوو ، چې نیسا سنټر ته پرې داخل شو. ګروپ ګروپ په نوبت سره لاړو ، دویم پوړ ته پورته شو ، هلته یې زموږ عکسونه واخیستل، نیم ساعت وخت به یې نیولی وي. تر هغه وروسته ټول بېرته موټر کې کېناستو او لږ وړاندې ددې مرکز بل اساسي تعمیر ته لاړو. پر دې ځای لیکل شوي وو:

Near East South Asia Center for Strategic Studies
National Defiance University

تر یوې ډېرې دقیقې تالاشۍ وروسته، چې د ماشین په واسطه ترسره کېدله، ودانۍ ته دننه شو. کله چې د ټولو تالاشي خلاصه شوه، نو په لفټ کې څلورم پوړ ته پورته شو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمینار هال ته ورننږدې شو ، د هال په مخنې دهلېز کې د ټولو هېوادونو بیرغونه وو ، د افغانستان بیرغ مې چې ولیده، نو زړه مې وغوړېد ، لږ ښه پښه نیولی شوم، چې نور تېر شي. بیا مې د خپل هېواد بیرغ په ګوتو وموښه په زړه مې وسولوه، ښکل مې کړ او هال ته دننه شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار د لومړۍ برخې پیل: کله چې هال ته ورسېدو، نو د هر چا نوم پر کاغذ لیکل شوی او په واړه چوکاټ کې د مېز پر سر ایښودل شوی و. موږ دریو واړو افغانانو ته یې د لومړي کتار چپ لاس کې ځای راکړی و. وروسته بیا خپلو افغان ژباړونکو راته وویل چې دا کار دوی کړی دی. د نورو نړیوالو سیمینارونو په شان دې سیمینار او هال هم ټول ضروري شیان درلودل. د هال په وروستۍ برخه کې ژباړونکو ته ځای جوړ شوی و، چې د بېلونکې ښیښې یا پارټیشن په واسطه له هاله بېل شوی و، ژباړونکو موږه ټول کتلای شو، خو موږ هغوی نه شول کتلای. د هال مخ ته یو نسبتاً لوړ ستېج و، تر څنګ یې د خطابې مېز او تر شا یې پر د بوال دوه سپین څرېدلي سکرینونه وو، چې د سیمینار د موادو د ښودلو لپاره نصب شوي وو، د ژباړې لپاره ګرځنده وسایل موجود وو، د هر چا مخې ته یو میک فعال و. لنډه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یوه علمي سیمینار ټول امکانات او ضروري شیان په کې
وو. د ژباړې لپاره لیکل شوي وو، چې په څلورو ژبو (عربي،

انګلیسي، فرانسوي او دري) به کېږي. که څه هم د (پښتو)
ژباړې یادونه یې نه وه کړې، خو پښتو ژباړن ایازي صیب د
همدې لپاره راغلی و، چې دا چارې پرمخ یوسي. پر محلي
وخت لس نیمې (۱۰:۳۰) بجې وې، چې د برخوالو د پروګرام
منیجره لینډي وایټ پورته شوه او د پروګرام په اړه یې
معلومات ورکړل. په تېره بیا د نن ورځې پروګرام یې تشریح کړ.
پروګرام یې په داسې جزیاتو تشریح کړ، ما ویل که تر پایه
خبرې همدومره ډېرې وي، نو دا خو به زموږ کباب راوباسي.
خو دا دومره فصیحه او بلیغه ښځه وه، چې په خبرو کې یې
هېڅ ابهام نه پرېښوده، مانا دا چې یوه ښه مدرسه یا لکچرره
وه. په پای کې یې وویل: د سیمینار د ورځو په بهیر کې نه ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، که له کومو ستونزو سره مخامخ شئ، نو موږ ته په دغه نمبر ټلېفون وکړئ: ۲۸۵۴۱۳۱-۲۰۲ نیسا سنټر **۲۸۵۲۴۲۵**-۲۰۲ وینډي وایټ. تر وینډي وروسته د سیمینار یو بل مسول شخص پروفیسور لېورېنس وېلټ Prof.Lawrence Velte راغی. دی د نیسا مرکز یو پروفیسور دی، ده دې ترڅنګ چې د نیسا مرکز پر اهدافو او ددې سیمینار په باب یې معلومات ورکول، په منځ منځ کې یې یوه یوه ټوکه هم کوله، د ځان په باب یې وویل: زه داسې یو سړی یم چې د چا ملاتړ مې کړی،

هغه ناکام شوی دی، ده وویل: دلته نږدې د باسکټبال یو لوبغالی دی او دلته د باسکټبال یو ټیم دی، ما همېش د همدې ټیم ملاتړ کړی، خو هر کله چې دې ټیم په سیالیو کې برخه اخیستې، لوبه یې کړې، نو بایلولې یې ده، موږ هېڅکله لوبه نه ده ګټلې. د نیسا مرکز په باب یې وویل چې دا یو علمي مرکز دی، د دنیا ډېر پوهان دلته راځي خپل علمي نظرونه ورکوي، دا نظرونه چېرته خپرېږي نه، همدلته پاتې کېږي، دا د یوې پانې حیثیت لري، د سیمینار په ترڅ کې پر ځان ډېر فشار مه راوړئ، چې ډېر ښکلي او ادبي لغات وکاروئ، ځکه چې دا لغتونه هسې هم په ژباړه کې خپل شکل له لاسه ورکوي، هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول چې تاسو ځان راحت احساسوئ، په همغه بڼه وغږېږئ، که څه هم ژباړن دلته ډېر تکړه دي، خو دلته زياته مهمه مسئله همدا ده، چې محتوا انتقال شي. پروفيسور وېلټ په ټوکو ټوکو کې ډېرې خبرې وکړې، څرنګه چې نن لومړۍ ورځ وه، نو د سهار مهال همدا خبرې وې، پاوکم دولس بجې لومړي پوړ ته د ډوډۍ لپاره لاړو. ډوډۍ ته تر تګ دمخه يې موږ ته وويل: نن تاسې زموږ مېلمانه ياست، سبا تاسې ته خپلې پيسې درکوو، د هر چا چې څه زړه وي هغه به خوري، طعام خورۍ ته لاړو، دا ددې مرکز عمومي طعام خوري وه، په سوونو څه چې په زرګونو کسانو ته يې هره ورځ ډوډۍ تيارولـه. د بوفې سيستم و، رنګارنګ طعامونه وو، خو هلته د حلالو او حرامو تشخيص ډېر ګران وي، اکثره غذا يې د افغانانو په ذوق برابره نه وي. ما خو لږ وريجې، کبان، تازه مېوه، زيتون او ترکاري راواخيستل، د ليمو جوس مې راواخيست، لږه وچه ډوډۍ مې راواخيسته. پر لومړۍ ورځ ډوډۍ ډېر خوند ونه کړ، خو ورو ورو ورسره بلد شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډوډۍ وروسته غونډه بیا پر یوه بجه پیل شوه، مشر مېلمانه یې دولتي او نادولتي کسان وو. په پیل کې متقاعد کول جان جیل Col John Gill چې د نیسا مرکز د اکاډمیکو چارو سرپرست او پروفیسور دی، خبرې وکړې، مېلمنو ته پر

ښه راغلاست سربېره یې د نیسا مرکز هدفونه تشریح کړل او ددې سیمینار د موخو په باب یې لنډې خبرې وکړې، بیا یې له جنرال بارنو څخه هیله وکړه، چې خپلې خبرې وکړي. جنرال ډبلیو ډوبډ بارنو Lieutenant Genral.W.Borno چې اوس تقاعد شوی او د نیسا مرکز مشر دی، خپلې خبرې پیل کړې، هغه هم لنډې خبرې وکړې، مېلمنو ته یې ښه راغلاست ووایه او د دا ډول سیمینارونو جوړېدل یې ګټور وبلل. د سیمینار برخوالو ته یې د کار په بهیر کې د بریالیتوب هیله وکړه او دا باور یې څرګند کړ، چې ددې سیمینار برخوال طبعاً د خپلو هېوادونو مهم خلک دي او دې سیمینار کې ګډون به یې یو بل سره پېژندنه او تجربې نورې هم زیاتې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې د ملي دفاع پوهنتون (NDU) National Defense University په استازي ډاکتر جان ډيګن Dr.Jhon Degon خبرې وکړې، ده هم د نورو په شان لنډې خبرې وکړې، مېلمنو ته يې هر کلي ووايه او دا ډول غونډې يې ګټورې وبللې، هيله يې وکړه، چې دلته به يو بل سره د نظر ښه تبادله رامنځته شي. د نړۍ هېوادونو ته د ورپېښو چلېنجونو په باب يې هم اشاره وکړه.

ورپسې د نيسا سنټر يو بل پروفيسور ښاغلي لېورېنس وېلټ ته نوبت ورسېد ، هغه پر ښه راغلاست سربېره د نيسا سنټر په باب معلومات ورکړل او همدارنګه ملي دفاع پوهنتون (NDU) يې معرفي کړ. ده وويل دا مهمه ده، چې په نړۍ کې بايد خلک د امريکا په نظر پوه شي؛ امريکا په سيمه او نړۍ کې څه غواړي؟ د اسرائيلو او عربو په باب يې پاليسي څه ده؟ نړۍ ته پېښ خطرونه کوم دي؟ د محيط تغير به دنيا ته څه مشکلات پيدا کړي؟ په نړۍ کې نوي راټوکېدونکي قوتونه، لکه چين، هند ، روسيه او د هغوی تاثيرات به پر نړيوالو مسايلو څه وي؟ ده وويل ددې مسايلو په باب نه يوازې دلته په سيمينار کې بحث کېږي، بلکې تاسې يوه ورځ کانګرس ته ځئ او هلته به يو متقاعد وکيل تاسو ته د امريکا د بهرنۍ پاليسی په باب معلومات درکړي، همدارنګه تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د امنیت شورا دفتر او پنټاګون ته ځئ او هلته به درته بېلابېل مسولین د دوی د پالیسیو او جوړښت په باب معلومات درکوي، پروفیسور وېلتې د ملي دفاع پوهنتون په اړه وویل: دا د امریکا د متحده ایالاتو د دفاع وزارت په چوکاټ کې فعالیت کوي. هدف یې دادی، چې د نړۍ او امریکا پوځي او ملکي مشران د نړۍ له مهمو مسایلو څخه خبر کړي، ملي او نړیواله ستراتیژي او معلوماتي سرچینې ورته په ګوته کړي. په دې پوهنتون کې څو بېلابېل پوهنځي فعال دي: لکه د څېړنو مرکز، د وسلو پوهنځی، د جنګي څېړنو پوهنځی او ځینې نور. د تروریزم په اړه ده وویل: دا یوه داسې پدیده ده، چې هر چېرته شته او هر چېرته پیدا کېدی شي، د هندوستان د ممبي پېښه یې یوه بېلګه ورکړه، نو ځکه ده وویل چې باید ددې پر وړاندې نړیواله مبارزه وشي.

تر دې خبرو وروسته د سیمینار د ګډونوالو د پېژندنې نوبت راورسېد. په سیمینار کې مجموعاً د (۱۵) هېوادونو تر (۳۰) زیاتو استازو ګډون کړی و، خو هر یو چې ځان معرفي کاوه، نو په رښتیا یې هم د همغه مربوطه هېواد پر حساسو څوکیو کار کاوه، چا د جمهوري ریاست په دفتر کې، چا د امنیت شورا په دفتر، چا د لومړي وزیر په دفتر، چا په ملي دفاع او چا هم په کورنیو چارو وزارت کې. مانا دا چې د ټیټې څوکۍ څښتن په کې نه وو. د مراکش او اسرائیلو له استازو پرته، چې سیمینار ته لا تر دې دمه نه وو رارسېدلي، نورو ټولو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانونه په لنډيز سره معرفي کړل. ما هم ځان معرفي کړ، پر دولتي دندې سربېره مې وويل چې زه له ليکوالۍ او ادبياتو سره مينه لرم او تراوسه مې د شپږو نورو ليکوالو د اثارو د راټولونو په ګډون شل عنوانه بېلابېل اثار چاپ کړي، چې ژباړې هم په کې شاملې دي، مېرمن مې د پارلمان وکيله ده، څلور اولادونه لرم، د افغانستان د ملي امنيت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو رئيس يم. پر دولتي دندې سربېره پوهنتون کې هم درس ورکوم او ځينو خپرونو سره هم همکاري لرم. د اولادونو په باب مې وويل: لومړی لور بيا زوی بيا لور بيا زوی لرم، ټول په ښوونځي کې دي، له مېرمنې سره مې په سياسي او کورنيو چارو کې پوره همغږي او همکاري شته، ما جملې لنډې لنډې ويلې، نو ځکه په ژباړه کې هم څه مشکل نه و، ټولو ته زما تعارف او بيا زما د ژوند انتظام ډېر ښه خوند ورکړ، تر پېژندنې وروسته اکثرو راڅخه د ژوند انتظام او د دومره اثارو د ليک او خپراوي په اړه پوښتنې وکړې. دوی ته دا جالبه وه، چې په افغاني ټولنه کې هم څوک د غربي ټولنې په شان منظم او سيستماتيک ژوند لرلای او ځان دومره مصروفولای شي.

د اسرائيلو او مراکش له استازو پرته چې دې ليست کې يې عکسونه شته او پر دې ورځ حاضر نه وو نورو دغو ټولو ښاغلو خپل ځانونه معرفي کړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	نوم	هیواد	دنده	دندې ځای	انځور
١	محمد حکیم انګار	افغانستان	د ښار د پولیسو قوماندان	کورنیو چارو وزارت	
٢	صبغت الله سنجر	افغانستان	د پالیسۍ رییس	د جمهوري ریاست مقام	

٣	محمد اسمعیل یون	افغانستان	فرهنګي چارو ریس	د ملي امینت شورا دفتر	
٤	نظام احمد	بنګله دېش	مشر انجینر	د بنګله دېش پوځ	
٥	سامحمد احمد	مصر	ډګر جنرال	دفاع وزارت د پلان څانګه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶	نادرحنفي محمد اشموي	مصر	شنونکی	دفاع وزارت د اطلاعاتو څانګه	
۷	امین ملیکا	مصر	د شمالي امریکا د چارو مرستیال	بهرنیو چارو وزارت	
۸	جیرمي ایسشروف	اسرائیل	د پلان مرستیال	په امریکا کې د اسرایل سفارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹	ماریور جریو	ایټالیا	قومندان	د ایټالیا دفاع وزارت	
۱۰	اسمعیل عبدالله فلاح المارو	اردون	د لوی درستیز د دفتر ریس	د اردون پوځ	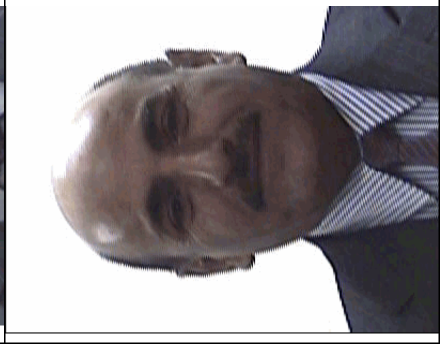
۱۱	ډاکټر مالک طوال	اردن	د ناټو او اروپا د ستراتیژیکو چارو مشاور	د بهرنیو چارو وزارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲	حماد سما المشان	کویټ	د امریکې څانګې سکرتر	د بهرنیو چارو وزارت	
۱۳	ایلي ایل حایک	لبنان	د دارالانشا مشر	دفاع وزارت	
۱۴	جین سلوم	لبنان	اعلی منتظم مشر	د دفاع وزارت	

۱۵	احمد کماوون	مراکش	ارزونه او ثارنه	دفاع وزارت	
۱۶	ډابرسنګ ګورنګ	نیپال	قومندان	دفاع وزارت	
۱۷	ډاکټر منیندرا پرساد رجال	نیپال	غړی	دنیپال د شورا غړی	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸	خالد محمد السوليمي	عمان	د قرارداد او خدماتو مسول	دفاع وزارت	
۱۹	خالد سليمان باعمر	عمان	سفير	په جنوبي افريقا کې د عمان سفارت	
۲۰	طارق محمود چوهدري	پاکستان	ريس	د پوځ د تربيوي چارو څانګه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢١	معظم احمد خان	پاکستان	وزیر	واشنګټن کې د پاکستان سفارت	
٢٢	پریماچندرا	سریلانکا	قومندان	دفاع وزات، هوایي ځواک	
٢٣	عبدال ایس ظاهر	سریلانکا	سر منشي	دفاع وزارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴	عديم كوكك	تركيه	مشاور	د لومړي وزير دفتر	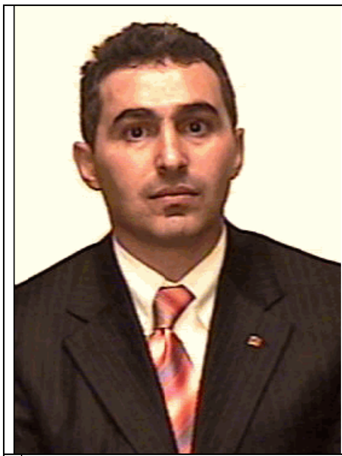
۲۵	سينان تونا	تركيه	جنايي مشر	د تركيې ملي پوليس	
۲۶	كريم يسيليور	تركيه	امنيتي متخصص	د لومړي وزير دفتر	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢٧	رشاد محمد سليم السعيدي	متحده عربي امارات	قومندان	پوځ	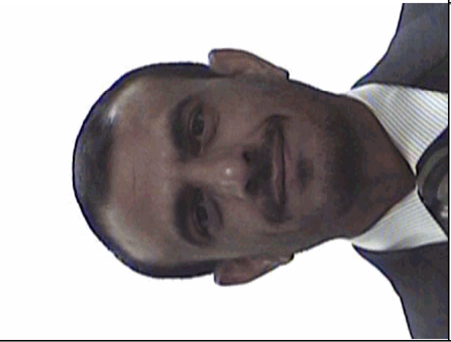
٢٨	محمد فدهي البيتي	عراق	اداري ريس	دملي امني شورا دفتر	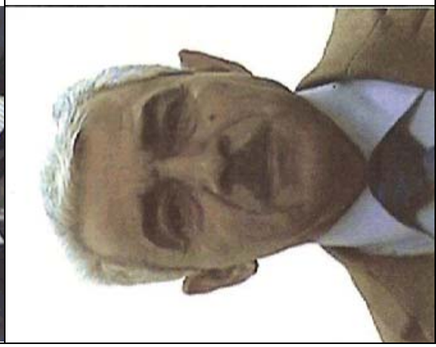
٢٩	جليل الربي	عراق	ريس	د تروريزم د مخنوي څانگه	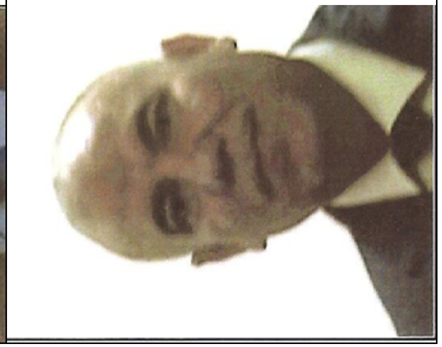

۳۰	کریم عبود محمد	عراق	ایریشن منیجر	دفاع وزارت	

تر پیژندنې وروسته د چای لپاره یوه لنډه شان وقفه وه، په هغې کې مو چای وڅښه، د چای لپاره هم په دهلېز کې ښه ترتیبات نیول شوي وو. لرې وړاندې هلته لوکس تشنابونه هم وو، مانا څومره چای چې دې څښه، ځواب دې ورته ورکولای شو. د چای تر وقفې وروسته ګروپي خبرې اترې پیل شوې، موږ ټول یې مخکې تر مخکې پر دریو ګروپونو وېشلي وو. زه (یون) په لومړي ګروپ کې وم، د ګروپونو څرنګوالی په دې ډول و:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ګروپ

(ګروپ مشر ډاکتر فریبورز مختیاري)

ګڼه	نوم	هېواد	اداره
۱	محمد اسمعیل یون	افغانستان	د فرهنګي چارو رئیس
۲	نظام احمد	بنګله دېش	انجنیر
۳	سما محمد احمد	مصر	ډګر جنرال
۴	کریم عبود محمد	عراق	عملیاتي منیجر
۵	حماد سما المشان	کویټ	د امریکې ځانګې سکرتر
۶	ډابرسنګ ګورن	نیپال	قوماندان
۸	خالـــد محمـــد السولیمي	عمان	د قـــــرار داد او خدماتو مسول
۹	عبدال اس ظاهر	سریلانکا	رئیس
۱۰	سینان تونا	ترکیه	جنایي مشر
۱۱	رشاد محمد سلیم السعیدي	متحـــده عـــرب امارت	قوماندان

دویم ګروپ

(د ګروپ مشر کریګ ډونکیرلی)

۱۲	صبغت الله سنجر	افغانستان	د پالیسۍ رئیس
۱۳	امین مالیکا	مصر	د شمالي امریکا چارو مرستیال

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴	جلیل الروبي	عراق	رئیس
۱۵	ماریو روګیرو	ایټالیا	قومندان
۱۶	اسمعیل عبدالله فلاح	اردن	د لوی درستیز د دفتر رئیس
۱۷	ایلي ایل حایک	لبنان	د دارالانشا مشر
۱۸	خالد زیرولي	مراکش	رئیس
۱۹	ډاکټر منیندرا پرساد رجال	نیپال	غړی
۲۰	خالد سلیمان با عمر	عمان	سفیر
۲۱	معظم احمد خان	پاکستان	وزیر
۲۲	ادیم کوکک	ترکیه	مشاور

دریم ګروپ

(د دریم ګروپ مشر پروفیسور آن موشن)

۲۳	محمد حکیم انګار	افغانستان	پولیس قومندان
۲۴	نادر حنفي محمد اشموي	مصر	شنونکی
۲۵	محمد فدهي البیتي	عراق	اداري رئیس
۲۶	جیرمي ایسشروف	اسرائیل	د پلان مرستیال
۲۷	ډاکتر مالک توال	اردن	د لوی درستیز د دفتر رئیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸	جیم سلوم	لبنان	اعلی منتظم مشر
۲۹	لخدر بیلاسري	مراکش	معاون
۳۰	احمد کماوون	مراکش	د ارزوني او څارنې مشر
۳۱	طــارق محمــد چوهدري	پاکستان	رئیس
۳۲	پریماچندرا	سریلانکا	قومندان
۳۳	کریم یسیلیور	ترکیه	امنیتي متخصص

زموږ د ګروپ مشر يو ايراني الاصله امريکايي و ، چې د ايران د ((اسلامي انقلاب)) تر بريالیتوب وروسته يې په امريکا کې پناه اخيستې وه، اوس د ښاغلي علي احمد جلالي په شان ددې مرکز يو پروفيسور دی، ماته په پيل کې دا تصور پيدا شو ، چې له پروفيسور فريبورز مختياري سره به مې حتماً يوه څه ستونزه پېښېږي، ما فکر کاوه چې ايرانيان که هر څومره له ايرانه لرې هم وي، پر سيمه باندې د خپل تفوق خيال لري او په لويديزه نړۍ کې ځان ددې سيمې اصلي وارث ګڼي، خو بيا مې هم ددې علمي چاپېريال خيال ساته، ما ويل دا هم کېدی شي دا ايرانی امريکايي د افغانستان په باب، د نورو ايرانيانو په شان نظر ونه لري. د ګروپي کار په برخه کې هم د سيمينار ژبه انګريزي وه، خو د عربو يو ژباړونکی هم حاضر و ، ځکه دلته د نورو په اندول عربان زيات وو. زموږ ژباړونکو هم کله کله سر راښکاره کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلتـه يـو ځـل بيـا د ګـروپ ټولـو غـړو ځانونـه معرفـي کـړل، د همغې لويې غونډې پـه شـان او پـه يـو څـه لـږ تـوپير، ځکـه لويـه غونډه يو څه زياته رسمي يـوه، خـو دا غونـډه يـا ګـروپـي خبـرې اترې څه ناڅه ازادې وې، پروفيسور مختيـاري هـم پـه پيـل کـې وويل چې دلته به ازادې خبرې کوو، ډېرې تشريفاتي خبرې بـه نه وي. تر پېژندنې وروسته د نن ورځې پـر عمـومي غونـډې هـم يو څه بحث وشو او هغه وارزول شوه. دې خبـرو يـو سـاعت دوام وکړ. پر پنځه نيمو بجو لـه دې ګروپـي خبـرو خـلاص شـو، پنځـه لس دقيقې پـه خبـرو او لاره کـې تېـرې شـوې، پـاوکم شـپږ بجـې موټر د سيمينار د برخوالـو د اسـتوګنځي ريزيـډنټس اِن هوټـل (Ressedents inn hotle) پر لـوري لاړو. نـيم سـاعت کـې هلتـه ورسېدو، ښه د مزې ستړي وو، هر يو خپـل اتـاق تـه پنـاه يـوړه، تر لږې دمې وروسته مې يو ځل بيا د خپلو پخوانيـو يادښـتونو پر بشپړاوي پيل وکړ. کله به مې ټلويزيـون کـوت او کلـه بـه مـې ليک کاوه، همدې کې د خوب څپه راباندې راغلې وه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار دویمه ورځ

د فبرورۍ **۲۵**مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، پر ځان مې بیا ګرمې او به تېرې کړې، لږه شېبه وروسته مې هغه جدول پیدا کړ، چې زموږ په دوسیه کې اېښودل شوی و، د بېلابېلو ادیانو د عبادت وختونه په کې معلوم وو. د ټولو ادیانو، نه و، خو د څو مهمو ادیانو و لکه: عیسویت، رومان کاتولیک، یهودیت او اسلام. د اسلام د هرې ورځې د لمانځه وختونه په کې معلوم وو، لمونځ مې وکړ، بیا مې لږ سپورټ پیل کړ. نیم ساعت به مې سپورټ کړی وي، ښه ډېر ستړی او خولې شوم، په چپرکټ کې پرېوتم. د خوب یوه نازکه څپه راباندې راغله. لږ د مرغۍ خوب به مې کړی وي، چې بېرته ویښ شوم، مخ و لاس مې ومینځل، دریشي مې واغوسته، لاندې چای ته د کښېنه کېدو په حال کې وم، چې یو ځل بیا مې پنټاګون ته پام شو. هوا صافه وه، پنټاګون له ورایه سم ښکارېده، د لفټ اواز راغی، په ذهن کې مې بیا هغه خبرې وګرځېدې، چې د نړۍ د یو زیات شمېر ببوزلو هېوادونو پوځي برخلیک له همدې ځایه ټاکل کېږي. دا یا زما تصور و او یا هم واقعیت، خو له کلونو راهیسې زما او زما په شان د نورو ګڼو اشخاصو په ذهن کې دا خبره ټوکېدلې، چې پنټاګون د نړۍ د هېوادونو په برخلیک ټاکلو کې نقش

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، ان د پنتاګون کلمې زموږ پښتو شعر په تېره بیا نظم ته هم د همدې سیاسي او پوځي ځواک له امله لاره پیدا کړې ده. د خلکیانو د وخت په سیاسي خبرو اترو، نظمونو او وروسته بیا په دې نورو نظامونو کې د پنتاګون لفظ په سوونو څه چې په زرګونو ځله د سیاستوالو له خولې راوتلی دی. کله چې د سپتمبر پر یوولسمه نېټه پر دې مرکز د برید خبر خپور شو، نو دا پېښه خلکو ته یوه معجزه ښکارېده، داسې قوت به هم وي

د سپتمبر پر ۱۱مه پر پنتاګون برید

چې پر پنتاګون برید وکړي؟ ځکه له پخوا لا داسې اوازې وې چې د پنتاګون پر سر مرغۍ هم نه شي تېرېدلای او دلته یې داسې وسایل ایښي، چې که الوتکه او یا هم توغندی یې پر سر تېر شي نو خنثی کوي یې او یا یې هم له لارې منحرفوي، خو د سپتمبر یوولسمې نېټې پېښې دا ټولې اوازې او دنګلې تر پوښتنې لاندې راوستې، یا دا چې دا هر څه دروغ وو، ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ترهګر او يا د امريکا مخالفين پر دې بريالي شول، چې پر دې ودانۍ برید وکړي او يا هم دا هر څه ربښتيا وو ، خو دا بريد چې پر چا اړول کېږي او ادعا يې کېږي دا د هغو خلکو کار او وس نه دی. په هر حال چای ته کوز شوم، له معمول سره مې چای وڅښه، خپل انډيوالان مې هم وکتل او يو نيم کس بل سره مې هم اشنايي زياته شوه، پر پاو کم اتو بجو مو له هوټله سيمينار ځي (نيسا سنټر) ته حرکت وکړ، سهار نو زموږ کارتونه هم جوړ شوي وو ، په دخولي دروازه کې مو هغه ماشين ته ورکړل چې دلته نصب شوی و ، بيا د چک له ماشينه تېر شو ، د سيمينار هال ته لاړو.

د سيمينار د دويمې ورځې لومړۍ برخه: پر اتو بجو سيمينار پيل شو ، تر هر څه د مخه د مراکش او اسرائيلو استازو خپل ځانونه معرفي کړل، وروسته د غونډې ويانډ هون رابرټ ګلوکسي Hon.Robert Gallacci خبرې پيل کړې، نوموړي وويل: زه به يې له جنوبي اسيا يانې افغانستانه پيل کړم، موږ ته بايد معلومه شي، چې افغانستان له کومو ګوابښونو سره مخ دی؟ امريکا ته يې چلېنجونه کوم دي؟ امريکا په دې باب څه نظر لري؟ زه غواړم دا له يوه چوکاټ سره تشبه کړم. د امريکا ستراتيژي په جهان کې څه نقش لري؟ د نړۍ حوادث پر امريکا څه تاثير لري؟ تاسې به تېره شپه ليدلې وي، چې جمهور رئيس اوباما د کانګرس غونډې ته خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، لومړی د امریکا ستراتیژي ده او دویم هغه چلېنجونه چې امریکا ورسره مخامخ ده. امریکا باید په خپله ستراتیژۍ کې کوم لومړیتوبونه په پام کې ونیسي؟ دا ستراتیژي باید کوم اساسات ولري، چې چلېنجونه رفع کړي. د اوباما د تېرې شپې په خبرو کې مهم ټکی د جهان اقتصادي کېدل یا اقتصادي بحران دی. ددې ترڅنګ امریکا له نامنظمو ګروپونو څخه وېره لري، ځکه چې ددې ډول تهدیدونو مخنیوی سخت دی، خو په تېرو (۹) میاشتو کې اقتصادي موضوع ډېره مهمه شوې ده. اقتصادي بحران کېدی شي ددې سبب شي، چې جهان ته امنیتي مشکلات پیدا کړي. د نړۍ اقتصادي کړکېچ پر موږ او زموږ د حکومتو پر پالیسۍ، هم په کورنۍ کچه او هم په بهرنۍ کچه تاثیر لري. نه یوازې عایدات او مالیه راټیټوي، بلکې نورې ګڼې ستونزې هم راټوکوي، که یو کال دمخه موږ پر مسایلو خبرې کولې، نو اقتصادي موضوع مو هېڅ نه یادوله، خو په تېر یو کال کې حالاتو تغیر کړی او س اقتصادي موضوع ډېره مهمه ده.

ښاغلي رابرټ ګلکسي پر راتلونکو دېرشو کلونو نړۍ ته پر پېښېدونکو احتمالي خطرونو هم رڼا واچوله، ده وویل: ذروي وسله، د عامه وژنې وسله، تروریزم، کمپیوټري بریدونه او نور هغه مسایل دي، چې موږ ورڅخه وېره احساسوو او اندېښنه ورته لرو. نه یوازې پانګوال هېوادونه به ستونزې ولري، غریب هېوادونه به تر هغو لا زیاتې ستونزې ولري. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې له کوم ځایه دا ډول بحراني خبرونه راورسېږي، نو تاثیرات یې پر نورو سیمو هم پرېوزي، د اقتصادي بحران تاثیرات اوس د (۲۰-۲۰) کلونو پخوا په شان نه دي، اوس چې یو ځای کې بحران پیل شي، نو ورسره سم تاثیرات یې په بله سیمه کې هم پرېوزي، نو موږ د امریکا اقتصادي بحران ته ګوته ونیوله، چې همدا اوس یې تاثیرات پر اکثرو هېوادونو څرګند دي.

رابرټ ګلکسي، د چاپېریال ساتنې موضوع هم ډېره مهمه وګڼله، خو نه د اقتصاد په انډول ډېره مهمه، ده وویل: د اقلیم تغیر او د ځمکې د کرې ګرمېدل د تشویش وړ خبره ده، اینده کې به د اوبو کمي، لوږې او نورو مسایلو له امله جنګونه او بحرانونه راپیدا شي او ډېر هېوادونه به له ستونزو سره مخ کړي.

ده د نفوسو ډېرښت، تراکم او کمښت ته هم اشاره وکړه، د نړۍ په بېلابېلو سیمو کې د نفوسو د ودې نا انډولتیا یې یوه ستونزه وګڼله، ویې ویل چې په امریکا کې نفوس ډېرېږي، خو په جرمني، چین او جاپان کې تر کنټرول لاندې دی. په هغو هېوادونو کې چې نفوس یې په ثابت ډول ساتل کېږي، هلته به غټه ستونزه په اینده کې دا وي چې ځوانان یې کمېږي او د کار اصلي قوت یې له منځه ځي. نړیواله بڼه ورځ پر ورځ بدلېږي، پخوا به چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې کومه ستونزه پیدا شوه، ملګرو ملتونه به تلل، مداخله به یې کوله او ستونزه به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلوله، خو اوس د ملګرو ملتونو پر ځای بېلابېلې نادولتي موسسې (انجوګانې)، شرکتونه او خیریه ټولنې رامنځته شوي، دوی د خلکو اقتصادي مشکلات حلوي. یانې نړۍ د تېرو (۳۰) کلونو په بهیر کې ډېر بدلون موندلی دی. نو موږ ې زیاته کړه: ځینې پوهان وایي امریکا به په راتلونکو لسو کلونو کې هم یو زبرواک وي او لوی اقتصاد به یې په لاس کې وي، د چین، هندوستان او برازیل په شان هېوادونه به ډېر پرمختګ وکړي، قوتونه به یې هم زیات شي، تغیر به وکړي، خو امریکا به بیا هم یو ستر پوځي قوت وي. موږ څو شیانو ته اړتیا لرو: له پرمختللې ټکنالوژۍ باید ګټه پورته کړو، په دې کار او نظامي ځواک کې اصلاً بو دیجه ډېره مهمه ده، خو اوباما تېره شپه په خپلو خبرو کې د پوځي ځواک په اړه هېڅ خبرې ونه کړې، دا چې چین او هندوستان د یوه اقتصادي قوت په توګه مطرح کېږي، موږ ته د تشویش وړ خبره نه ده. هندوستان سره یو ستراتیژیک دولتي تړون لرو، چین سره مو هم مناسبات ښه دي، پر دې هم پوهېږو چې چین اینده کې کومې خواته ځي؟ ځینو نورو هېوادونو سره هم ښه مناسبات لرو، اقتصادي بحران ډېر وخت رانغاړي او په دې کې مهمه خبره داده، چې کوم کارونه باید اول ترسره شي؟ کوم کارونه د لومړیتوب حق لري؟ البته په دې باب چې څه وایم، دا زما خپل نظریات دي، د امریکا د حکومت نظرونه نه دي. اوس د امریکا لومړیتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت دی، موږ باید هېڅ شی ونه سپموو او پرې نه ږدو ، چې د سپټمبر د یوولسمې نېټې پېښه بیا تکرار شي.

موږ باید امنیت ته زیاته پاملرنه وکړو. د سپټمبر یوولسمې نېټې تر پېښې وروسته بله داسې پېښه نه ده رامنځته شوې. نور هېوادونه هم تر تروریستي بریدونو لاندې دي. که دا حالت تغیر وکړي، نو طبعاً نړیوال روابط هم ورسره بدلون مومي. د امریکا اوسنۍ اداره هم باید همدا لاره تعقیب کړي، په اوسنۍ اداره کې د اقتصادي او محیطي مسایلو په باب پرمختګ شوی دی. د امریکا د ستراتیژۍ په باب هم باید څه ووایم، خو زما دا نظرونه د امریکا د حکومت نظرونه نه دي، زه خپله وړاندوینه کوم، چې ۴-۸ کاله وروسته به څه پېښېږي؟ ځینې مسایل یې دادي:

څو موده د مخه (سناتور جان کیري) سوریې او غزې ته لاړ، ددې لپاره چې له نورو سره خبرې اترې وکړي، ددې خبرو هدف دا دی چې غواړي له نورو هېوادونو سره خپل مناسبات پراخ کړي. د امریکا پر وړاندې اوس لوی دښمن یوازې القاعده دی. ددې پر وړاندې د دوستانو درلودل ډېر مهم دي، د ملګرو ملتونو په مرسته سوله څرنګه راژوندۍ کولای شو ، امریکا خپله زیات مشکلات لري، د پوهې او ادارې له نظره، امریکا غواړي په خپله پر نړیوال سیاست خبر وي. موږ غواړو د خپلو دوستانو اقتصاد تقویه کړو ، له چین سره ښه روابط لرو ، دا روابط به ډېر ژر له منځه لاړ نه شي. جمهور رئیس اوباما دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرېدېټ اخیستی، چې د تجارت پر وړاندې ستونزې لرې کړي، د اټومي وسلو پر وړاندې د خپلو سرحداتو ساتنه مهمه ده، څنګه کولای شو خپل سرحدات وساتو؟ په سیمه کې څه مشکلات دي؟ د (نیسا) ساحې په شاملو هېوادونو کې څه ستونزې دي؟ دې کې لومړی او دویم هېواد نه شته، د فلسطین او اسرائیلو موضوع ډېره مهمه ده، اوباما او امریکا هیله لري، چې ددې موضوع لپاره یوه حل لاره پیدا کړي، دا کار به د ترهګرو هغه پلمه له منځه یوسي، چې تل دې ټکي ته اشاره کوي. اوباما غواړي د خپل کار په دې شپو ورځو کې پر دې کار وکړي، د مدیترانې هېوادونو، شمالي افریقا، ترکیې، جرمني او نورو هېوادونو سره خپلو مناسباتو ته پراختیا ورکړي، ترکیې ته د زیات نقش لوبولو چانس ورکوي، په تېره بیا په اقتصادي برخه کې. زیات مشکلات چې دي هغه د ایران، افغانستان او پاکستان په برخه کې دي. دا یو چانس دی، چې امریکا غواړي له عراقه خپل یو زیات شمېر عسکر وباسي او امنیتي مسایل خپله عراقیانو ته وسپاري، په دې حالت کې به زموږ پوځ زیان نه زغمي، یوازې خپل بېړونه او د خلیج امنیت به ساتي، د ایران د مسایلو په باب هم یو مشاور ټاکل کېږي، چې هغه به د ایران چارې تعقیبوي. د افغانستان او پاکستان مسایل ډېر پېچلي دي، اوباما غواړي افغانستان ته (۱۷۰۰۰) عسکر ورولېږي، د اوباما اداره غواړي دا جنګ مثبتې لارې ته سوق کړي، پاکستان زموږ یو ستراتیژیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګری دی، امریکا غواړي پاکستان سره نور هم خپل مناسبات پراخ کړي. سربېره پر دې د امریکا نوې اداره غواړي نورو سره هم خپل روابط ښه کړي.

تر دې خبرو وروسته له نوموړي څخه د بېلابېلو مسایلو په باب پوښتنې وشوې، د منځني ختیځ، د ایران او امریکا د روابطو، د فلسطین او اسرائیلو د شخړې په هکله، له عراقه د عسکرو د وتلو او ځینو نورو مسایلو په باب، چې ده ورته داسې ځوابونه ورکړل، چې اکثره یې په خپلو تېرو خبرو کې ویلي وو. تر دې وروسته د چای لپاره یوه پنځه لس دقیقه یي وقفه وه، بیا بله غونډه پیل شوه.

د دویمې ورځې د غونډې دویمه برخه: د دویمې ورځې په دویمه غونډه کې د منځني ختیځ او شمالي افریقا مسایل څېړل کېږي، درېو پروفیسورانو ته بلنه ورکړل شوه، چې د ستیج سر ته راشي او پر خپلو څوکیو کېني.

۱- ډاکتر مورحف جیوجاتی (Dr. Murhaf Jouejati)

دی اصلاً یو سوریایي دی او اوس د (نیسا سنټر) پروفیسور دی.

۲- ډاکتر فریبورز مختیاری (Dr. Fariborz mokhyiari)

چې دی یو ایران الاصله امریکایي دی، د نیسا مرکز پروفیسور دی او د منځني ختیځ د چارو کارپوه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ښاغلی لور ېنس و ېلټ(Mr.Lowrence Velte) د (نیسا مرکز) یو بل پروفیسور دی.

تر ټولو دمخه پروفیسور مختیاري ته بلنه ورکړل شوه. هغه د خطابې مېز ته راغی، ویې ویل: زه غواړم په سیمه کې د ایران حضور او له هغه څخه د احتمالي خطرونو په اړه خبرې وکړم. خو لومړی غواړم د ((انقلاب)) په باب څه ووایم.

۱- د انقــلاب تــاثیر:

انقلابونـــــه همېــــشه د ایډیالوژیو تـر چتـر لانـدې پېښېږي، خو کله چې زمانه تېرېـږي، ایـډیالوژي خپـل رنـګ لـه لاسـه ورکـوي، پـه پیـل کـې ګـرم شـعارونه وي، خـو وروسـته شـعارونه هـم سړېږي، پـه پیـل کـې پالیـسي همداسې وي، ځکـه خلـک د ایـډیالوژۍ تـر چتـر لانـدې ښـه تنظیمېـږي، خـو وروسـته د انقلابونو ایډیالوژیک اړخ کمزوری کېږي، انقلاب او د واک مدعیان بلې خواته میلان پیدا کوي، غوره مثال یې د فرانسې انقلاب دی، چې وروسته د همغه چا د ژوند پـه بیـه تمام شو، چې دا انقلاب یې د بري پوړۍ ته رسولی و. د ایران انقلاب هم همداسې وګڼئ. اوس د ایران انقلاب لـه خپلو هغو هدفونو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

شعارونو او ایډیالوژیک بېز څخه لرې شوی او یا لرې کېږي، چې تر انقلاب دمخه ورته ټاکل شوي وو او د انقلاب پر لومړیو کلونو تعقیبېدل.

۲- په منطقه کې د ایران حضور: ایران یو لوی هېواد دی، چې په دې سیمه او نړۍ کې حضور لري، څوک یې مني که نه، خو د سیمې په سولې او ثبات کې د ایران حضور ته په نه سترګه کتل سم نه دي. ایران یو لرغونی هېواد دی، چې زرکلن تاریخ لري او یو متمدن ملت دی، دا سمه ده کوم کسان چې د حکومت په راس کې دي دا د منلو وړ نه دي، خو د ایران د واکمنو او د ایران ملت او هېواد خبره جلا ده، هر څوک چې د ایران له رول څخه سترګې پټوي، دا له واقعیت سره سمون نه خوري. پروفیسور مختیاري زیاته کړه: ځینې کسان ایران په شؤنیزم (پراختیا غوښتنې) او د نورو په چارو کې په لاسوهنې تورنوي، خو ایران د تاریخ په اوږدو کې هېڅکله هم د چا په کورنیو چارو کې مداخله نه ده کړې او نه یې کوي، بلکې نور لا راغلي پر ایران یې یرغل کړی، (هدف یې عراق او نور عرب وو خو دا خبره یې په ډېر رمز کې تېره کړه) پروفیسور مختیاري وویل: ایران هېڅکله په سیمه کې د پراختیا غوښتنې سیاست نه دی تعقیب کړی او نه یې تعقیبوي، یو شی چې ایران یې غواړي هغه د خپل فرهنګ او ژبې پراختیا ده او دده په نظر دا د ایران حق دی، چې د خپلو (فارسي ژبو) لپاره کار وکړي، ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ان په هندوستان کې د فارسي ژبې دود ته اشاره وکړه، چې هلته هم یو وخت فارسي ژبه دود وه. د پروفیسور مختیاري په نظر له ژبنیو او فرهنګي مسایلو پرته ایران په نورو هېوادونو کې هېڅ ډول مداخله نه ده کړې او نه یې کوي. یوازېنی تشویش چې ایران یې په سیمه کې لري هغه دادی، چې بهرنۍ قواوې باید له سیمې (مقصد یې منځنی ختیځ او افغانستان و) څخه ووځي، چې د تفاهم لپاره لاره اواره شي. پروفیسور مختیاري زیاته کړه: تر انقلاب وروسته هم ایران څو ځله غوښتي چې د ایران او امریکا مناسبات ښه شي، خو امریکايي مقاماتو ورته هېڅ توجه نه ده کړې، وروستی ځل د فاطمي د معتدل حکومت له خوا یو لیک، د امریکا متحده ایالاتو مشرتابه ته راولېږل شو، چې د مناسباتو د ښه کېدو غوښتنه یې کړې وه، هغه لیک هم بهرنیو چارو وزارت څخه بل چېرته لاړ نه شو، هغه وخت ما او نورو، امریکايي چارواکو ته وویل چې له ایران سره د مناسباتو ښه والی ستاسو په ګټه دی، خو چا پرې سر ونه ګراوه. د پروفیسور مختیاري په نظر ایرانیان ښه حافظه لري او د ایران حکومت اوس غواړي، په سیمه کې ثبات رامنځته شي، نو بایده دي چې د ایران حکومت سره خبرې اترې پیل شي.

کله چې د پروفیسور مختیاري خبرې خلاصې شوې، نو یو دم اکثرو برخوالو د پوښتنو لپاره لاسونه پورته کړل، خو د غونډې منتظم ښاغلي وېلتې وویل: صبر وکړئ چې دا دوه نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحثونه خلاص شي، بیا به ټولو ته د پوښتنو وخت ورکړو. پر همدې توافق وشو. په دې ترڅ کې ما هم لاس پورته کړی و، نو غلی شوم او خپلې پوښتنې مې په کتابچه کې ولیکلې.

وروسته پروفیسور مورحف جیوجاتی ته نوبت ورسېد، ده هم منځني ختیځ کې د سولې او ثبات په باب خپل تحلیل وړاندې کړ. ده تر هر څه دمخه د منځني ختیځ هېوادونه پر څو کټګوریو ووېشل او بیا یې له امریکا متحده ایالاتو سره د هغو روابط هم تشریح کړل، سیمه ییزو قوتونو او له سیمه ییزو قوتونو سره د هغو اړیکو ته یې هم ګوته ونیوله. د هېوادونو د وېش کټګوري یې په دې ډول وه.

د امریکا متحده ایالاتو دوست هېوادونه، لکه: اسرائیل، سعودي عربستان، مصر او اردن.

د امریکا متحده ایالاتو مخالف هېوادونه، لکه: ایران او سوریه.

د امریکا متحده ایالاتو مخالف ګوندونه، لکه: حزب الله او حماس.

د امریکا متحده ایالاتو موافق ګوندونه، لکه: الفتح او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایران او سوریې ملاتړي ګوندونه، لکه: حماس او حزب الله.
پروفیسور جیوجاتي وویل: د منځني ختیځ لانجه کېدی شي د خبرو اترو او ټولو مطرح هېوادونو د ګټو په پام کې نیولو سره اواره شي، ده زیاته کړه، سوریه به د وخت په تېرېدو اسرائیلو سره معاملې ته حاضره شي، کېدی شي، سوریه په لبنان او فلسطین کې له اسرائیلي ضد تحریکونو، په تېره بیا حماس سره خپل روابط کمزوري کړي، ددې کار په مقابل کې به اسرائیل حاضر شي، چې سوریې ته د ګولان لوړې ځوکې، چې د ۱۹۶۷ کال د جنګ پر مهال یې نیولي، خوشې کړي، د سعودي عربستان رول هم ډېر مهم دی، اسرائیل هم خپل ضرورتونه او مجبوریتونه لري، تر څو چې د سیمې دې غټو هېوادونو سره جوړ نه شي، نو دوی ته هم ددې پرله پسې جګړې زغمل اسانه کار نه دی. نوموړي پروفیسور که څه هم د خبرو په پیل کې څرګنده کړه، چې زه د هغه هېواد له غړو ځخه یم، (مقصد یې سوریه و) چې امریکا یې د شیطاني محور غړي ګڼي، پروفیسور مختیاري ته یې هم اشاره وکړه، چې ایرانی دی او ایران هم د امریکا په نظر په شیطاني مثلث کې شامل هېواد دی. شیطاني مثلث کله کله د امریکا په سیاسي اصطلاحاتو کې د ایران، سوریې او شمالي کوریا لپاره کارول کېږي. خو پروفیسور جیوجاتي وویل چې زه غواړم یوازې د حالاتو تحلیل وکړم. که څه هم دده په خبرو کې د ناپېیلتوب اصل تر ډېره حده مراعت شوی و، خو بیا هم تحلیل یې څه نا څه د خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناسیونالیستي افکارو او احساس تر تاثیر لاندې و ، د ده بحث خورا ګرم و ، د منځني ختیځ د هېوادونو اکثره استازي ورته ښه غوږ غوږ وو او د اسرائیلو استازی هم ښه متوجه و. په دې پسې ښاغلي پروفیسور ، لوریښس وېلټ خبرې وکړې، هغه د شمالي افریقا په باب خپل تحلیل وړاندې کړ او ویې ویل چې د شمالي افریقا اکثره هېوادونه اوس له امریکا سره ښه روابط لري او په ډېرو برخو کې یې یو بل سره همکاري شته. پروفیسور وېلټ زیاته کړه: د شمالي افریقا هېوادونه د خپلو مجبوریتونو او هغو چلېنجونو له مخې چې دوی ورسره مخ دي، اړ دي چې له امریکا متحده ایالتونو سره ښه همکاري ولري. د شمالي افریقا بحث زما او همدارنګه د سیمینار اکثریت برخوالو لپاره ډېر جالب نه و ، نو ځکه مې ډېر یادښتونه وانه خیستلای شول.

د پروفیسور وېلټ تر خبرو وروسته سملاسي د پوښتنو لپاره ګڼ لاسونه پورته شول، اکثره پوښتنې پروفیسور مختیاري ته، چې د ایران په باب یې لکچر ورکړ، راجع وې. که څه هم زه په لومړي کتار کې وم ، خو تر ما دمخه غالباً د اردن هېواد استازي له پروفیسور مختیاري څخه وپوښتل: تاسې فرهنګي پراختیا د ایران حق ګڼئ، ایا نورو هېوادونو ته هم ددې حق ورکوئ، چې ایران کې خپل کلتور پراخ کړي؟ پروفیسور مختیاري دې پوښتنې ته داسې سم ځواب ور نه کړ ، هغه وویل،د ایراني فرهنګ تقاضا خپله خلک کوي، د بېلګې په توګه، په هندوستان کې د فارسي ادبیاتو یوه ښه دوره تېره شوې ،د یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندي پروفيسور يادونه يې وکړه، چې فارسي شعرونه يې له ياده زده وو او د فارسي شاعرانو د کتابونو غوښتنه يې کوله، ورپسې يې ماته د پوښتنې نوبت راکړ:

ما له پروفيسور مختياري څخه وپوښتل چې موږ بايد د مداخلې او پراختيا غوښتنې په مانا پوه شو. د سيمينار برخوالو ته مې وويل چې ګاونډي د ګاونډيانو پر نيت، دوستۍ او دښمنۍ ښه پوهېږي، ايران زموږ ګاونډی دی، نو تر هر چا يې موږ ته نيت ښه معلوم دی، ايران همدا اوس په افغانستان کې په دې لاندې برخو کې د پراختيا غوښتنې او مداخلې سياست تعقيبوي:

۱- **په ژبنۍ او فرهنګي برخه کې:** همدا اوس د ايران له خوا په افغانستان کې پنځه ټلويزيونه او (۲۱) چاپي خپرونې فعاليت کوي، چې دا ټول د ايران د پيسو په زور چلېږي، ايران غواړي افغانستان تر خپل فرهنګي او ژبني تسلط لاندې راولي.

۲- **مذهبي برخه کې:** ايران نه يوازې د مذهب په نامه افغانستان کې مذهبي ګوندونه جوړ کړي، بلکې په کابل کې يې د يو بل ثاني قم مدرسه هم جوړه کړې، چې تر (۵۰) مليونو ډالرو زيات لګښت يې پرې کړی، افغانستان يو سني مذهبی هېواد دی، خو ايران غواړي افغانستان کې د شيعه او سني ستونزه راولاړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په اقتصادي برخه کې: ټاکل شوې له ترکمنستان څخه د افغانستان له لارې پاکستان او جنوبي اسیا ته د نفتو او ګازو نللیکه وغځول شي، ایران همېشه د داسې پروژې مخالفت کړی او کوي یې. ایران همدا اوس د افغانستان مارکېټ د خپلو لو په لټه کې دی.

۴- سیاسي برخه کې: ایران غواړي پر افغانستان د خپلې خوښې یو مذهبي حکومت تحمیل کړي او یا داسې حکومت چې د ایران غوښتنې ومني، نو ځکه خو یې همېشه د یوې قوي مرکزي حکومت پر وړاندې ستونزې راولاړې کړې دي.

۵- پوځي برخه کې: تر طالبانو دمخه حکومت پر مهال دوی د هغه بېلابېلو مخالفو ډلو سره پوځي مرسته کوله، د طالبانو په واکمنۍ کې یې د هغوی مخالفو وسلوالو ډلو ته مرستې لېږلې او تر طالبانو وروسته اوس بیا هم داسې شواهد شته، چې دوی طالبانو ته پټې نظامي مرستې کوي. ایا دې ډول کارونو ته مداخله نه شو ویلای؟

زما پوښتنې پر پروفیسور مختیاري ښې ونه لګېدې، خو د غونډې د برخوالو له حالته راته پته ولګېده، چې ټولو ته یې خوند ورکړ، ددې یو علت دا و، چې د پروفیسور مختیاري په خبرو کې د ایرانپالنې روحیه له ورایه ښکارېدله، علمي لیکنه یې تر ملي احساساتو لاندې راغلې وه. زما د پورته پوښتنې یا پوښتنو په ځواب کې پروفیسور مختیاري، تفصیلي او قناعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښېښونکي ځوابونه رانه کړل، يو ازې دومره يې وويل: دومره اخبارونه چې د ايران په مرسته چاپېږي البته ضرورت به يې وي، يو څو خبرې يې نورې هم اخوا د پښتو ا تېرې کړې. څو نورو برخوالو هم له پروفيسور مختياري څخه پوښتنې وکړې، د نوموړي حالت چندان ښه ونه برېښېد ، په همدې خاطر د غونډې وياند وويل چې نورې پوښتنې به له پروفيسور جيو جاتي څخه وکړئ، پر دې وخت سنجر صيب ماته وويل: ستا پوښتنې زموږ د دولت پاليسي نه ده. د سنجر صيب خبرې پر ما ښې ونه لګېدې، ما ويل دا يو علمي سيمينار دی، د پاليسيو د ځرګندولو ځای نه دی، دلته بايد واقعيت وويل شي، پاتې شوه د پاليسۍ خبره، موږ او تاسې درې تنه چې دلته راغلي يو ، يو هم د دولت ټوله استازي نه شو کولای، نه ته د دولت استازي کولای شې، نه زه او که ته يې کولای شې، نو زه يې هم کولای شم او انګار صيب هم، دا ددې ځای نه دی چې د يو بل خبرې رد کړو ، په دولتي کچه هم ته تر ما په حساس دفتر کې کار نه کوې، ماته د افغانستان ملي ګټې ډېرې محترمې دي، نه د حکومتونو ، مقصد مې دادی، چې که زما پر خبرو دې ناوړه تبصره وکړه، نو زه به هم مجبور شم، ستا د هرې خبرې پر وړاندې دريغ ونيسم. د سنجرصيب بيا هم زړه طاقت ونه کړ. بيا يې لاس پورته کړ، نوبت ورته ورسېد. ځان يې يو ځل بيا د معمول په شان معرفي کړ، چې په جمهوري رياست کې د پاليسۍ رئيس يم. سنجر صيب اصلاً د جمهوري رياست د مقام

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دفتر کې چې مشري يې ښاغلی محمد عمر داودزی صيب کوي او په دې رياست کې ځو ښلاښل رياستونه دي، د پاليسۍ په نامه هم يو رياست د همدې رياست په تشکيل کې شته، دی د همدې رياست رئيس دی. خو څرنګه چې د سياست پر نزاکتونو پوهېږي، نو ځکه له دې مقام څخه هم د خپل ځان او هم د خپل ګوند په ګټه ښه کار اخيستلای شي. ده په خپلو خبرو کې وويل: موږ د ايران په ګډون ټولو ګاونډيو سره ښه روابط غواړو، کله کله د ګاونډيو ترمنځ لوړې ژورې پېښېږي، خو دا د دې مانا نه لري، چې موږ يو بل سره ښه روابط نه غواړو، د سنجر صيب خبرې همدومره لنډې وې، ما پرې ځکه بيا تبصره ونه کړه، چې د ده خبرو ضرر نه درلود.

وروسته د اسرائيلو استازي (جيرمي ايسشروف) له پروفيسور جيوجاتي څخه پوښتنه وکړه: تاسو د ګولان د لوړو پر سر د سوريې او اسرائيلو د جوړجاړي په باب وويل، زه خو فکر کوم چې دا داسې اسانه خبره نه ده، دلته نورې ستونزې هم شته. نو موږ پروفيسور يې په ځواب کې وويل: ما نه دي ويلي چې دا مشکل همداسې ژر حلېږي، خو دا هغه موضوعات دي، چې د دواړو هېوادونو ګټې په کې دي، نو کېدی شي دا ګټې دوی يو بل سره نږدې کړي. د منځنۍ ختيځ په هکله له دې پروفيسور څخه ګڼې پوښتنې وشوې، چې ده ورته په خپل نوبت ځوابونه ورکړل، د امريکا پر يو اړخيز سياست هم سختې نيوکې وشوې، چې همېشه يې د اسرائيلو پلوي کړې، وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شمالي افریقا د هېوادونو او امریکا د روابطو په اړه څو پوښتنې وشوې، د غونډې وخت نور په ختمېدو شو. پوولس نیمې بجې ډوډۍ ته لاړو. له هاله چې راووتو، نو د عربي هېوادونو یو څو تنو ماته افرین ووایه او ویې ویل چې ښې پوښتنې دې ورڅخه وکړې، د هغوی ټولو نظر دا و چې پروفیسور مختیاري په خپلو خبرو کې د ایران زیاته پلوي کړې وه. تر ډوډۍ وروسته بېرته هال ته راغلو.

د دویمې ورځې تر غرمې وروسته غونډه: په دې غونډه کې د افغانستان او جنوبي اسیا په باب بحثونه شامل وو. د دې برخې ویناوال وو:

۱- علي احمد جلالي، د افغانستان د کورنیو چارو پخوانی وزیر او د نیسا مرکز پروفیسور.

۲- ډاکتر رابرټ باګوس، د جنوبي اسیا پر هېوادونو بحث درلود. په جنوبي اسیا کې افغانستان، پاکستان، نیپال، هندوستان، سریلانکا، میانمار، بوتان او بنګله دېش شامل دي.

د افغانستان د کورنیو چارو وزارت پخوانی وزیر او اوس د نیسا سنټر پروفیسور علي احمد جلالي د افغانستان په باب خبرې پیل کړې. علي احمد جلالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل: له افغانستانه چې کوم خبرونه راځي، په خواشینۍ سره چې ښه خبرونه نه دي، کله چې یوه حادثه یا واقعه پېښېږي، نو عموماً منفي خبرونه ترې جوړېږي، ځکه خو ټول خبرونه منفي وي، جلالي صیب وویل: د طالبانو پر وخت افغانستان داسې و، لکه په کمبودیا کې د پولپوت رژیم، خو اوس ډېر پرمختګ شوی دی، صحت، ښوونه او روزنه، انتخابات، پولیس او نورو برخو کې پرمختګ شوی دی. پخوا په ټول هېواد کې یوازې یوه راډیو وه، خو اوس تر (۱۰۰) زیاتې راډیوګانې فعالیت کوي. زه چې ژورنالیست وم، نو موږ به منفي خبرونه نشرول، ښه خبرونه نه خپرېدل، پر ۲۰۰۴م کال زه د افغانستان د کورنیو چارو وزیر وم (۴۰۰۰۰) پولینګ سټېشنونه او د انتخاباتو لپاره د رایې اچونې مرکزونه وو (۵۰۰) ژورنالیستانو دا بهیر څاره، هېڅ داسې خطرناکه پېښه ونه شوه، ژورنالیستانو وویل: ((دا خو هېڅ داستان نه دی)).

خو که اوس موږ د حکومت او ژورنالیستانو د دواړو نظرونه سره پرتله کړو، نو پرمختګ د دې سبب کېږي، چې منفي خبرونه په شا وتمبوي او یا هم برعکس. یوه بېلګه به وړاندې کړو: د کندهار- کابل لویه لاره جوړه شوه، (۲۵) ساعته واټن (۵) ساعتونو ته رالنډ شو، خو په امنیتي برخه کې پرمختګ ونه شو، نو اوس خلک له دې لارې څخه د امنیتي مشکلاتو له امله سمه ګټه نه شي پورته کولای. کله چې موږ د افغانستان موضوع تحلیلوو، نو د خاصو افکارو تر تاثیر لاندې راځو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې د دې موضوع په اړه خبره له یوې افسانې څخه پیل کړو، چې ځینو خلکو را منځته کړې ده.

افسانه: یو شمېر خلک داسې نظر ورکوي، چې د افغانستان شخړه یوه قومي موضوع ده او دا جنګ یو قومي جنګ دی، خو دا خبره بېخي غلطه ده. افغانستان کې پښتون، تاجک، ازبک او نور او سېږي، خو د ټولو هویت افغان دی. پر افغانستان باندې د روسانو د یرغل پر مهال یو زیات شمېر افغانان نورو همقومو هېوادونو ته لاړل، خو کله چې بېرته راغلل، نو افغانیت یې نور هم قوي شوی و، د تاریخ په اوږدو کې افغانستان په ختیځ او سوریه په لویدیځ کې د لویې لارې پر سر پراته هېوادونه وو. (۲۳۰۰) کاله د مخه مقدوني سکندر باګرام ته راغی، باګرام بیا د شوروي یرغل پر مهال د هغوی مرکز و او اوس د امریکایانو پوځي مرکز هم دی، خو افغانانو په کې تل یو ځای ژوند کړی. د کورنیو جګړو پرمهال په افغانستان کې قومي ډلې وې، خو یوازې په کابل کې جنګېدې، داسې ډلې هم وې، چې عسکر یې له یوه قومه او قومندان یې له بل قومه و. د شورویانو ستونزه دا وه، چې هغوی غوښتل افغانستان ونیسي، خو دې او سني ائتلاف ځواکونو یو ولس ناخوښې رژیم راوپرځوه. تاسې ته به عجیبه ښکاره شي؛ په دې جګړه کې ټولو (۱۵۰) امریکایي عسکرو برخه درلوده، او ه کاله مخکې د خلکو په ژوند کې بدلون راغی، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ملکي تلفاتو ستونزه پیدا شوه، خو دې سره سره بیا هم خلک دوی غواړي، خو د یو ضرورت په توګه، نه د ۲۰۰۱م کال په شان.

بل افسانه يي مشکل: يو بل افسانه يي نظر دادی، چې افغانان ملک الطوایفي ژوند غواړي، دا خبره هم سمه نه ده، د دې خبرې یو علت دا و، چې په تېرو جګړه ییزو کلونو کې حکومت ظرفیت نه درلود او دا ظرفیت له منځه تللی و، نو خلک بېرته خپل عنعنه يي حالت ته ور ګرځېدلي وو.

پر ۲۰۰۱م کال نړیوالو ځواکونو له پورته شروع وکړه، کرزي کابینه انتخاب کړه، بلکې کابینې کرزی انتخاب کړ، اصلي خبره دا ده، چې حکومت باید خپل ظرفیت لوړ کړي، چې د خلکو لومړي ضرورتونه پوره کړي.

دويم واقعيتونه: شلکلنې جګړې افغانستان تباه کړی، بیا رغونه یې روانه ده، خو دېره تېزه نه ده، که له عراق سره یې پرتله کړو، نو توپیرونه په کې لیدل کېږي. افغانستان د مساحت له پلوه تر عراقه په سلو کې (۴۰) لوی او نفوس یې تر عراقه (۵) ملیونه زیات دی. افغانستان د عراق په تناسب غریب دی او هم د عراق په اندول په کې لږه پانګه اچول شوې ده. دنیا ته د افغانستان د بیا رغونې فکر وروسته پیدا شو. په پیل کې یوازې همدا فکر و، چې طالبان له صحنې لرې کړي، د دولت جوړونې او بیا رغونې فکر وروسته پیدا شو. چا فکر نه کاوه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې طالبان او القاعده به دومره ژر سقوط شي. ټولو، افغانستان د امپراتوريو د قربانۍ او ړنګونې ځای ګاڼه، خو کله چې طالبانو د دوو مياشتو په بهير کې سقوط وکړ، دنيا وروسته متوجه شوه، بيا رغونه يې شروع کړه، چې نتيجه يې ډېره ښه نه وه، څو شيان ډېر مهم دي، چې بايد توجه ورته وشي:

۱-د ترهګرو پر ضد مبارزه، ۲-بيا رغونه، ۳-حکومت جوړونه.

۱-د ترهګرو پر ضد مبارزه: دا مبارزه پېچلې ده، د ساري په توګه، کله چې د يو تروريست پر ضد پر يو کلي بمباري کېږي، عام خلک ځورېږي، په داسې حال کې چې د تروريستانو د ځپنې لپاره د همغو خلکو همکاري په کار ده. په دې برخه کې دنيا يوه واحده قومنده نه لري. نړۍ بايد په دې برخه کې څو فکتورونه ولري:

۱- ستراتيژيک فکر ولري نه تاکتيکي.

۲-لرې فکر ولري نه لنډ.

۳-يوه ګډه ستراتيژي بايد ولري، نه ټوټه ټوټه او بېلابېله.

۴-مشکل بايد په سيمه ييزه توګه په پام کې ونيسي، نه يوازې افغانستان د مشکل په توګه.

جلالي صيب د خپلو خبرو په ترڅ کې زياته کړه، چې د دولت او د خلکو ترمنځ د مناسباتو د ښه کولو او امنيت راوستلو يوه ښه لاره داده، چې د هېواد ګوټ ګوټ ته خدمات ورسول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پروفیسور جلالي وروسته یو بل امریکایي پروفیسور ډاکتر رابرټ باګس Dr.Robert Boggs ته وار ورسېد ، هغه د پاکستان او جنوبي اسیا د ځینو نورو هېوادونو په باب خپل بحث پیل کړ. پروفیسور باګس وویل: د پاکستان په باب د امریکا رسمي نظر د

جمهور رئیس اوباما له خوا بیان شوی دی، خو زه چې دلته څه وایم دا زما شخصي نظر دی، نه د امریکا د حکومت رسمي نظر. پاکستان زموږ لپاره ډېر ضروري دی، پاکستان اوس له ډېرو خطرونو سره مخامخ دی، هره ورځ چې خبرېږو ، یوه پېښه وي، نه یوازې انتحاري حملې عامې شوي، بلکې نورې ډول ډول تروریستي حملې هم کېږي، یوازې یوه سیمه کې حالات خراب نه دي، بلکې هر ځای کې خراب دي. د پاکستان په شان چې هر بل هېواد وای دا کار ورته مشکل و. پاکستان ډېر زیات مشکلات لري، له اقتصادي پلوه کمزوری دی، اجناس په کې ډېر قیمته دي، بېکاري په کې زیاته ده، سیاسي مشکلات هم لري، دوه لوی ګوندونه یې تضاد سره لري ، د قانون د انفاذ په برخه کې هم مشکلات لري، د ذروي وسلې په برخه کې یې هم تشویشونه شته، پاکستان باید د خپلو چارو د سمبالښت چارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل لاس کې واخلي. نوموړي پروفیسور تر پاکستان وروسته د هند په باب خبرې پیل کړې:

په تېرو څو کلونو کې یې اقتصادي وده تېزه وه، خو په تېرو اوو کلونو کې دا وده سسته شوې ده. د امریکا له نظره هندوستان زموږ ستراتیژیک ملګری دی. امریکا ته د هند بحر اهمیت ډېر زیات دی، هم له اقتصادي پلوه او هم د نورو اړخونو له نظره. امریکا پوهېږي، هندوستان داسې یو هېواد دی، چې نه یې متحد دی او نه یې تر کنټرول لاندې، خو کله چې د هندوستان داخلي حالت ته ګورو، نو حالت د تغیر په حال کې دی، نوي سیاسي او قومي ګوندونه راڅرګند شوي، کېدی شي هلته یوه نوې ائتلافي اداره جوړه شي، خو د بهرنیو اړیکو او چارو تعقیبول یوازې د صدراعظم کار نه دی، بلکې د ائتلاف د ټولو غړو نظرونه په کې مهم دي. د هندوستان او پاکستان د ستونزو په باب باید وویل شي، چې د ممبي تر پېښو وروسته دا روابط ډېر خراب شوي، خو موږ هیله لرو، چې دا روابط ښه شي. پاکستان باید پر دې پوه شي، چې د هند د صبر کاسه نوره نسکوره ده، که یوه بله حمله هم پر هند وشي، نو کېدی شي خبره نظامي جګړې ته ووځي. دا حالت امریکا ته د تشویش وړ دی، موږ کوښښ کوو، چې حالات تر کنټرول لاندې راولو. ډاکتر باګس زیاته کړه: غواړم د جنوبي اسیا ځینو ورو هېوادونو ته اشاره وکړم، دا هېوادونه واړه دي، خو ډېر مهم دي، بنګله دېش (۱۳۰) ملیونه نفوس لري، سریلانکا، (۳۰) ملیونه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوتان (۲۲۰۰۰). دا هېوادونه ځینې یې کم نفوس لري او ځینې یې زیات، اوضاع یې ډېره پېچلې ده، د ملکي او نظامي مشرانو ترمنځ یې ستونزې دي.

نیپال: نیپال یو پاچاهي حکومت درلود، البته مطلقه پاچاهي، په پیل کې ورسره هندوستان مرسته وکړه، چې د خپل ملک دروازې د بهرنۍ نړۍ پر مخ پرانیزي، دا سې یو سیستم یې درلود، چې له پورته څخه کښته راته، سیاسي ګوندونه په همدغه حالت کې رامنځته شول، د هند له خوا پر پاچا زیات فشارونه راغلل، خلکو مظاهرې وکړې او په نتیجه کې یو پارلمان جوړ شو. ماویستانو له دې حالت څخه ګټه پورته کړه، پر (۲۰۰۱)م کال یې پاچا او د هغه کورنۍ له واکه لرې او قتل کړل ولیعهد دیموکراسي نه غوښتله، پارلمان یې منحل کړ، دې سره په ټول هېواد کې ګډوډي پیدا شوه، ددې ګډوډۍ په بهیر کې (۱۳۰۰۰) کسان ووژل شول، سیاسي ګوندونه له ماویستانو سره موافقې ته ورسېدل، ماویستان اکثریت نه وو، خو نسبي اکثریت یې ترلاسه کړ، فکر کېږي، چې پرمختګ او موافقت ترلاسه شوی، خو تشویشونه لا شته، ماویستان اوس وسله لري او فکر کوي چې دوی انقلابیان دي، خلک ازاروي، خو خلک غواړي، چې پر ماویستانو فشار راوړي، چې خپلې کړې وعدې عملي کړي او خلکو ته ولسواکي ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنګله دېش: بنګله دېش له نیپال څخه توپیر لري، په بنګله- دېش کې سیاسي ګوندونه د قدرت لپاره مبارزه کوي، د پوځ رول په کې هم مهم دی. کله کله حالات داسې شي، چې دیموکراسي ته په کې خطرونه او ګواښونه پېښېږي.

سریلانکا: پر ۱۹۴۷م کال یې له انګلیس څخه خپلواکي ترلاسه کړه، ډېر کلونه کېږي، چې د حکومت او تامیل پړانګانو ترمنځ جګړه روانه ده. بشري حقونه او ولسواکي په کې له ستونزو سره مخ ده.

بوټان: تر۱۹۷۰م کال پورې یو تړلی هېواد و، نفوس یې ډېر کم دی، ستونزې په کې پېښېږي، ځینې هېوادونه په کې مداخله کوي.

مالدیف: مالدیف (۱۲۰۰) جزیرې لري، دلته هم د بېلابېلو ستونزو له امله د دیموکراسۍ پر وړاندې خنډونه وي.

پروفیسور باګس د خپلو خبرو د نتیجې په توګه وویل: د جنوبي اسیا د هېوادونو داخلي مشکلاتو ته په کتنې سره، داسې ښکاري، چې په دې هېوادونو کې ولسواکي تر فشار لاندې ده.

ددې پروفیسورانو تر خبرو وروسته پوښتنو او ګروېږنو ته وار ورسېد. د جنوبي اسیا د ځینو هېوادونو لکه سریلانکا، بوټان او نیپال په اړه له پروفیسور باګس څخه پوښتنې وشوې، په تېره بیا په نیپال کې د هندوستان د مداخلې په هکله،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسور باګس دپلوماتیک ځوابونه ورکړل. له علي احمد جلالي څخه د افغانستان په اړه ګڼې پوښتنې وشوې، چې مهمې پوښتنې په کې دا وې:

۱-د یوه عربي هېواد استازي، چې د پوښتنې پر وخت یې ځان معرفي نه کړ، پوښتنه وکړه، چې یوازې له ((بچه سقاو)) پرته د افغانستان ټول پاچایان پښتانه تېر شوي وو، نو که اینده کې یو ناپښتون پاچا شي، افغانستان کې به کشمکش نور هم زیات نه شي؟

۲-یو بل برخوال پوښتنه وکړه، چې طالبان سیاسي پروسې ته داخلېږي که نه؟

۳-د بنګله دېش استازي (نظام احمد) وویل: طالبان باید تشویق شي، چې سیاسي پروسه کې شامل شي.

۴-د پاکستان استازي (طارق چوهدري) وویل: تاسو وویل چې د طالبانو په پرځولو کې ډېرو کمو عسکرو (۱۵۰) تنو ګډون کړی و. په داسې حال کې چې امریکایانو پر افغانستان په ملیونونو ټنه بمونه وغورځول، امریکایانو له ډېرې درنې او قوي وسلې څخه کار اخیستی دی. بل تاسو ولې جنګسالاران په حکومت کې شامل کړل؟

پر پورتنیو پوښتنو سربېره څو نورې پوښتنې هم مطرح شوې، خو د پوښتنو غټه برخه همدا وه.

جلالي صیب هرې پوښتنې ته جلا جلا ځواب ونه وایه، همداسې یې ټولې پوښتنې ځواب کړې. د یوه نا پښتون جمهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رئیس یا پاچا د پوښتنې په باب یې وویل: افغانستان کې دا خبرې د برې سمې نه دي، چې څوک د کوم قوم دی، مقصد چې افغان وي. خلک له حکومته خدمات غواړي، چې د هغو د ژوند ضرورتونه پوره کړي، خو بیا هم که د افغانستان جمهور رئیس یو پښتون وي، ښه به وي. په سیاسي پروسه کې د طالبانو د شراکت په باب یې وویل: اصلي خبره داده، چې په پیل کې طالبان دومره قوي نه وو، لکه دا اوس چې دي، ددې وجه داده، په هغو سیمو کې، چې اوس په کې طالبانو زیات ظهور کړی، هلته ټولنیز او عمراني خدمات ونه رسېدل، یو شمېر حکومتي اشخاصو هم خلکو سره سمه وضعه ونه کړه، ملي پولیس هم نه وو، چې د خلکو د سرومال امنیت وساتي، نو دلته په سیمه کې د واک خلا رامنځته شوه، طالبانو له دې خلا څخه د خپل فعالیت لپاره ګټه پورته کړه. بله خبره داده، چې خلک د خپل ځان د خوندیتوب په خاطر اړ دي، چې د وسلوالو کسانو مخالفت ونه کړي. که چېرې ملي پولیسو او نورو دولتي ځواکونو هلته په کلیو او سیمو کې د خلکو امنیت خوندي کړی وای، دا حالت نه پیدا کېده. په سیاسي پروسه کې د طالبانو د ګډون په باب باید وویل شي، چې که خلکو ته ټولنیز خدمتونه ورسول شي، عمراني پروژې پیل شي، خلکو ته کار او شغل پیدا شي، نو خلکو کې بیا د طالبانو نفوذ ګرانېږي، خو د دې اقتصادي پروژو تر څنګ د ملي پوځ تقویه کول هم په کار دي، ځکه چې کله کله مخالفتونه داسې نه وي، چې حتماً دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي حل لارې ولري، که دواړه طرفه پر سیاسي خبرو مشکل ولري، نو بیا قوي ته هم اړتیا لیدل کېږي. د علي احمد جلالي له خبرو دا سې برېښېده، چې دی د یوې ګډې سیاسي او پوځي حل لارې پلوی دی.

د پاکستان د استازي د پوښتنې په ځواب کې علي احمد جلالي وویل: د دې دومره کمو عسکرو له یادولو څخه زما هدف دا و، دا په ډاګه کړم، چې نه یوازې بهرني نړۍ د طالبانو مخالفه وه، بلکې خپله ولس یې هم مخالف و. طالبانو د وسلې په زور پر خلکو حکومت کاوه. د طالبانو پر وړاندې همغه مهال هم وسلوال مخالفتونه وو، تاسو ولیدل چې هغه مهال پر ډېر کم وخت بسته ښارونه سقوط شول، طالبان په کلیو او بانډو کې خواره شول. جلالي څرګنده کړه، چې که د طالبانو پر وړاندې کورني مخالفتونه نه وای نو طالبانو دومره ژر ماتې نه خوړله.

✸✸✸

پر محلي وخت د ماسپښین پر دوه نیمو بجو د سیمینار دا برخه پای ته ورسېده او تر یوې وقفې (چای څښلو) وروسته ګروپي کار ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګروپي کار: ګروپي کار له معمول سره د پروفیسور مختیاري په مشرۍ پیل شو. البته هر ګروپي کار د همغه

ګروپمشر تر چتر لاندې پیلېده، معمولاً کومې موضوعګانې چې په ورځنیو بحثونو کې مطرح کېدلې، پر همغو بیا بحث کېده او دې کار هغو کسانو ته چې په عمومي غونډو کې ورته د خبرو یا پوښتنو زمینه نه برابرېده، د بحث او خبرو زمینه برابروله.

په دې ګروپي کار کې د منځني ختیځ په شخړه کې د سعودي عربستان، مصر او عربي متحده اماراتو پر رول بحث وشو. د اسرائیلو او فلسطین پر موضوع له هر پلوه بحث وشو، په منطقه کې د ایران پر نقش خبرې وشوې او د افغانستان پر موضوع بحث وشو. نورو برخوالو هم د افغانستان پر موضوع رڼا واچوله، خو ما افغانستان ته د امریکایانو تر راتګ وروسته پر غتهو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېروتنو بحث وکړ. ما په دې بحث کې دغو څو تېروتنو ته ګوته ونیوله:
۱- یوې جنګې ډلې د بلې جنګې ډلې ځای ونیو، مانا دا چې ښه بدیل جوړ نه شو.
۲- د ایران رول او مداخله په افغانستان کې تر حده زیات شول.
۳- عربي نړۍ په تېره بیا سعودي عربستان ته مناسب رول ورنه کړای شو.
۴- بله غټه تېروتنه دا وشوه، چې پر جنګسالارانو ډېره ولګول شوه او تراوسه لا هم دا لړۍ روانه ده.
اوس افغانستان ته غټ خطرونه کوم دي!
۱- جنګسالاران
۲- طالبان
۳- د مخدره موادو کاروباریان
۴- اداري فساد.
ګروپي کار نږدې یو ساعت دوام وکړ، پر شپږو بجو او پنځه لسو دقیقو د هوټل پر لوري روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار دریمه کاري ورځ

د فبرورۍ ۲۲مه نېټه د پنجشنبې ورځ سهار بیا له معمول سره سم پر ټاکلي وخت له هوټله د سیمینارځي پر لوري وخوځېدو، یو څو دقیقې پهلاره کې ترافیکي ستونزه وه، خو بیا هم هلته ترافیکي ستونزه ډېره زیاته نه اوږدېږي، ډېرې متبادلې لارې وي، پر ټاکلي وخت سیمینارځي ته ورسېدو، اوس نو د سیمینار ټول برخوال، یو له بل سره ښه بلد شوي دي، پهلاره کې د ټوکو او ټکالو مجلس ګرم وي. په نننۍ بحث کې ډاکتر ډبلیو ام جې اولسون Dr.W.M.J.Olson چې د نیسا د ستراتیژیکو مطالعاتو یو پروفیسور دی، د امریکا پر حکومت او سیاسي جوړښت باندې خبرې کوي، د سیمینار لارښود هم دی، خو متقاعد ایمبي مایکل لیمون (AMB.(ret) michaelleomon) یې ویناوال دی. دی هم ددې مرکز یو پروفیسور دی. خو مخکې تر دې چې ډاکتر اولسون خبرې پیل کړي، مایکل لیمون د نن ورځې پروګرام تشریح کړ او د سبا ورځې د پروګرامونو په هکله یې هم معلومات ورکړل، دا یې هم وویل چې سبا د امنیت شورا دفترونه ګورو او هلته به له ځینو چارواکو سره ګورو.

ډاکتر اولسون خپلې خبرې پیل کړې، ده په پیل کې دوه ټکي راونیول: ۱- د امریکا متحده ایالاتو تاریخ، ۲- امنیتي مسایل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده اویا کاله دمخه د امریکا حکومت اداري حالت تشریح کړ. ده وویل: زه او نور خلک نه پوهېږو، چې امریکا دا اوسنی شکل څنګه غوره کړ؟ اوس هم ډېر خلک نه پوهېږي، چې دا تشکل څنګه جوړ شو؟ د امریکا دولت درې څانګې لري، د دولت په راس کې څوک نه شته، دولت یو لاربسود نه لري، ځکه چې له درېیو څانګو څخه جوړ شوی دی. ټول دولت (۲۰۰۰) انتخابي غړي او د ملي شورا (۵۵۲) غړي لري او د امنیت شورا غړي لري، که غواړو د دولت پر جوړښت پوه شو، نو باید اول پیل ته لاړ شو. پر ۱۷۸۷م کال د امریکا لپاره لومړنی اساسي قانون جوړ شو، هغه وخت د امریکا ټول نفوس ۴،۱۵ ملیونه تنه و، خو اوس د امریکا ټول نفوس درې سوه (۳۰۰) ملیونه تنه دی. ۲ ملیونه کیلو متره مساحت یې درلود، چې زیاته برخه یې د انګلیسانو تر تسلط لاندې وه، یانې یو خپلواک دولت نه و، د وخت په تېرېدو سره خلکو د انګلیسانو پر ضد قیام وکړ، په پیل کې (۱۳) ایالتونه سره متفق شول، خو نه پوهېدل، چې ملي یا مرکزي حکومت څنګه جوړ کړي، دا هغوی ته یوه غټه ستونزه وه. په پیل کې یې فکر وکړ، چې یو پارلماني سیستم جوړ کړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت ټول واک کانګرس سره و ؛ پر قضا یې هم لاس بر و ، حکومتونه هم په ایالتي ډول وو ، مرکزي حکومت ډېر کمزوری و. همدا وخت و ، یو کنفرانس یې جوړ کړ ، چې باید یو قوي مرکزي حکومت جوړ شي. په دې کې د استقلال اعلامیه ډېره مهمه وه ، په دې اعلامیه کې راغلي وو ؛ د اتباعو په توګه موږ حق لرو ، چې خپل حکومت جوړ کړو او دا حق موږ ته الله تعالی راکړی دی. دویم سند اساسي قانون و ، چې ایالاتي حکومتونه په کې هم په پام کې نیول شوي وو او مرکزي حکومت هم. له ۱۲۰۷-۱۲۱۹ پورې د ویرجینا ایالت مستعمره و ، دا وخت اکثره ایالتونه مستعمره وو. ایالتي حکومتونه یې لرل.

د اساسي قانون اساسات په دې ډول کېښودل شول. زموږ اکثره چارواکي انتخابي دي ، ځکه خلک باید همېشه د انتخابولو حق ولري. او س نو دولت څلور ستنې لري ، چې یوه برخه یې خلک دي.

په اساسي قانون کې راغلي: ((موږ د امریکا خلک)) نو ځکه د قدرت او مشروعیت سرچینه همدا خلک دي. که څه هم د امریکا حکومت یو ځوان حکومت دی ، خو د حکومتوالۍ له مخې پخوانی دی. یو ځل ببرته پخوا یا تېر حالت ته ګرځو. قانون څنګه جوړ شو؟ په پیل کې خلکو فکر کاوه ، چې تر حکومته بهر باید دا سې یوه سرچینه وي ، چې حکومت کنټرول کړي ، د اساسي قانون د مادو د تغیر لپاره باید یو پېچلی سیستم جوړ شي ، دولت باید جلا او مشترک ځواکونه ولري ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو فکر کاوه، چې که حکومت د خلکو له خوا کنټرول نه شي، نو کېدی شي د يوه (مخرب) بڼه خپله کړي، اساسي قانون درې برخې په ګوته کړې: مقننه قوه، اجرائيه قوه او قضائيه قوه.

د اساسي قانون لومړۍ مادې کانګرس رامنځته کړ، پر هغه وخت يوه اندېښنه دا وه، چې د حکومت مشر بايد د يوه پاچا يا زعيم بڼه ولري، د خلکو قوت کانګرس سره و، نو ځکه خو د مقننه او قضائيه قوې ترمنځ همېشه کشمکش و او تراوسه لا هم دی. اساسي قانون د سياسي ګوندونو يادونه نه وه کړې، خو اوس دوه لوی ګوندونه شته، دا يو ميکانيزم دی هغه وخت په پارلمان کې د بېلابېلو کمېټو يادونه نه وه شوې، خو اوس بېلابېلې کمېټې هم شته. فکر کېده چې له حکومت څخه د موثر کار اخيستلو وسيله داده، چې د خلکو له خوا کنټرول شي، اساسي قانون وايي: ((دا د خلکو حق دی چې له حکومته شکايت وکړي او کانګرس ته لاړ شي او قوانين بدل کړي.)) دا اندېښنه پخوا هم وه، چې که د دولت يوه برخه قوي شي، نو بله برخه به ډېره کمزورې شي، لابينګ (دلالي) يوه بله لاره ده، چې کانګرس هڅوي په قوانينو کې بدلون راوړي، پانګه يا بودجه د کانګرس په لاس کې ده، ماليات چې راټولېږي دا د کانګرس په لاس کې دي، همدا کانګرس دی، چې دولت ورته خپله کلنۍ بودجه وړاندې کوي او کانګرس يې منظوروي، نو ځکه حکومت بايد د (لابينګ) له لارې پر کانګرس فشار راوړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کلنۍ بودجه ورته منظوره کړي. بله اوونۍ تاسو کانګرس ته ځئ او هلته به له نږدې کانګرس وګورئ !

ورپسې پروفيسور ام بي مايکل ليمون چې د سيمينار ددې برخې وينا وال هم و، خبرې وکړې، ده د امريکا د نن ورځې حالات تشريح کړل، ويې ويل: تاسې به تېره سه شنبه په کانګرس کې د جمهور رئيس بارک اوباما خبرې اورېدلې وي، ما هم اورېدلي دي، ما د هغو خبرو ځينې برخې يادښت کړي، دلته پرې خبرې کوم. په اساسي قانون کې د حکومت د نقش پر سر هم ډېرې خبرې شوي، چې څه نقش لري او څه نقش بايد ولري. دا مناقشې پخوا ډېرې نه وې. په پخوانيو امپراليستي هېوادونو کې هم د سرحداتو، مالياتو او د خلکو د ورځني ژوند په باب ډېر بحثونه شوي، هغه وخت هم د ټولو يو نظر نه و. هر کله چې د حکومت د نقش په باب خبرې شوي، نو دا بحثونه خلاص شوي نه دي او تر اوسه پورې يې دوام کړی دی. پر ۱۹۳۳م کال د (روزلت) له وخته بيا تر ننه پورې، په قوانينو کې تغيرات راغلي دي. کله چې دوی کانګرس ته مراجعه کړې، نو دا تغير او تحول په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلی دی، خو په اساسي قانون او نورو قوانینو کې چې هر ډول تغیرات راغلي، ټول د خلکو په خوښه راغلي دي. دلته په امریکا کې پانګه او اقتصاد هم ډېر رول لري، په ټاکنو کې ډېرو پیسو ته اړتیا ده، د اوباما تر وروستی وینا دمخه د هغه محبوبیت ۲۳سلنه و، خو د هغه د جذابي وینا له امله ۸۰ سلنه شو. د جمهور رئیس سټایل، کلمات او مباحثات او د ادا طریقه ددې سبب شول، چې د ده ددې وروستی بیانیې له امله دده محبوبیت زیات شي. نه یوازې د دیموکراتانو، بلکې د ټولو خلکو لپاره یې یوه مثبته وطنپالنه په بیانیه کې څرګنده کړه، داسې هېوادپالنه چې تنګنظري په کې نه وه، داسې کلمات یې کارولي وو، چې جمهوري غوښتونکو او دیموکراتانو دواړو ورته لاسونه پړکول.

جمهوري غوښتونکو پر انفرادي مسولیت زیات ټینګار کاوه، خو اوباما داسې کلمات کارولي وو، چې دوی د خپلو پروګرامونو لپاره تعبیرولای شول. دې پروفیسور زیاته کړه: د جمهوري غوښتونکو یو ځوان وایې: احساس یې کړه د اوباما په خبرو کې هغه څه شته، چې ده یې غوښتنه کوله.پروفیسور (مایکل لیمون) زیاته کړه: خلک داسې یو حکومت غواړي، چې انرژي ولري، اقتصادي بازار ښه کړي، د عامه باور مسئله ډېره مهمه ده، د پانګوالو د باور مسئله هم ډېره مهمه ده. د سیاستوالو پر خبرو ډېر باور نه کېږي، خلک پرې باور نه کوي، د سیاسي ګوندونو داخلي روابط هم ډېر مهم دي، نه یوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوو لویو مختلفو ګوندونو ، بلکې د مشرانو او ولسي جرګو د غړو ترمنځ هم مشکلات او اختلافونه شته، د کانګرس د مشرې نینسي پلوسې او د هغې د مخالفینو ترمنځ هم اختلافونه شته، ځینې وکیلان وایي چې موږ د بارک اوباما استازي نه کوو ، موږ غواړو د خلکو استازیتوب وکړو. خپلې خبرې رالنډوم، ځینې وایي چې د جمهور رئیس بیانیه ۹۳ سلنه پر داخلي مسایلو او ۷ سلنه پر بهرنیو موضوعاتو راټوله وه. جمهوري غوښتونکي غواړي له همدې موضوع څخه ګټه پورته کړي، چې ولې اوباما بهرنیو مسایلو یا پالیسۍ ته کم پام اړولی دی، خو د امریکا خلکو ته اوس داخلي مسایل ډېر مهم دي. ((د تروریزم ضد جګړه)) کلمه کمه کارېدله، د افغانستان او عراق د ((امنیت)) کلمه استعمالېدله. درې ټریلونه ډالر په کار دي، چې اوباما یې باید اوس تر ټاکنو وروسته پر لومړیتوبونو ولګوي. اوباما په خپله بیانیه کې د ښوونې او روزنې، صحي خدماتو ، انرژۍ او د ټولنې د نورو برخو په باب هم خبرې وکړې. خو ددې ټولو لپاره اوباما پیسو ته اړتیا لري، له انرژۍ څخه ګټه اخیستنه مهمه ده. د ریچارج یا دویم ځلي انرژي په باب فکر په کار دی. د ایران او عراق ستونزې او نورې موضوعګانې بیا له سره تعریفېږي، بیا بهرنۍ پالیسي ورته جوړېږي او بیا عملي کېږي. نوی اداره کې چې کوم کسان راغلي، ټول باتجربه کسان دي، ،خو بیا هم موږ باید ډېر ژر خپل قضاوت و نه کړو. ځکه دا اداره ډېره ځوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پسې پروفیسور اولسون په ټوکو کې وویل: زه تراوسه په دې نه یم بریالی شوی، چې کانګرس تعریف کړم، نو که تاسو ته مې یو فکر درپیدا کړی وي، نو موږ به موفق شوي یو. اوس نو که تاسو څه پوښتنې لرئ، مهرباني وکړئ، موږ ستاسو په خدمت کې یو.

د سیمینار له برخوالو څخه یو تن پوښتنه وکړه چې تاسو وویل: حکومت پر کانګرس باندې د لابینګ له لارې خپل تاثیر لري ایا دا تاثیر د خلکو پر ژوند مثبت اغېز کوي که منفي؟

د سیمینار یو بل برخوال وپوښتل: دا نوې اداره به د خپلو نویو او ښو پرېکړو له لارې پر امریکا او د نړۍ پر نورو هېوادونو څه تاثیر ولري؟

پروفیسور اولسون وویل: موږ غواړو داسې یو سیستم ولرو، چې د ټولو خلکو نظرونه په کې وي او د هغو له مشترکاتو څخه یو څه راوباسو او بیا هغه عملي کړو. لابینګ زیات تاثیر لري، ویل کېږي، چې اسرائیل ډېر ښه لابینګ لري او ډېر تاثیر لري، خو داسې نه ده، تاثیر لري، خو ډېر نه، نور ډېر شرکتونه دي، چې هغوی هم ډېر ښه لابینګ لري، لابینګ یوه پېچلې پروسه ده.

پروفیسور لیمون وویل: ډېرې باریکۍ شته، دا نوی جمهور رئیس داسې دی، چې د هېچا نه دی، خو د هر چا دوست دی، کوښښ کوي، چې ځانته زیات مینوال پیدا کړي او کار وکړي، د انرژۍ په برخه کې غواړي بیا غبرګوونکې بیا ځلي (ریچارج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

انرژي وکاروي. لکه بادي ، لمريزه او نوره انرژي، همدارنگه غواړي د تېلو او ګازو پرځای د انرژۍ نورې سرچينې پيدا کړي، د تېلو په برخه کې نه غواړي له تېل شتمنو هېوادونو څخه غچ واخلي، بلکې غواړي نورې لارې چارې هم پيدا کړي.

د سيمينار د يوه بل برخوال له خوا يوه بله پوښتنه داسې مطرح شوه: سياسي بحثونه اکثره تر ټاکنو د مخه زيات وي، خو کله چې ټاکنې پايته ورسي، دا ډول بحثونه هم کم شي، دلته به دا بحثونه دوام پيدا کوي که نه کمېږي به؟

د پروفيسور اولسون ځواب:

د کانګرس بحثونه لايتناهي دي؛ هېڅ وخت پايته نه رسېږي.

د يوه برخوال له خوا دا پوښتنه مطرح شوه: وايي د امريکا سيستم ځکه ښه دی، چې په پيسو چلېږي، ټاکنې په پيسو ګټل کېږي، رسنۍ په پيسو اخيستل کېږي، مانا دا چې دلته پيسې ډېرې مهمې دي. عامه افکار يانې څه؟

په پای کې خو پرته له دې هم همدا دوه ګوندونه دي، يو به يې ګټي، دريېمه نظريه نه شته، خلک مجبور دي له همدې دوو څخه به يو ټاکي. په دې باب تاسو څه وايئ؟

ځواب: پيسې طبعاً مهمې دي، که تاسې د کانګرس غړي وګورئ، هغوی هم پيسې غونډوي، خو نه په مستقيم ډول، د کولمبيا ايالت به يې بېلګه وړاندې کړو، يو وکيل و، چې لومړی يې د الوتکو د يو قرارداد مخالفت کاوه، خو کله چې وويل شول کولمبيا ته دې الوتکې ورکړای شي، چې دی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ولایتو ، نو ځکه یې بیا د قرارداد ملاتړ وکړ. پیسې مهمې دي؛ موقعیتونه نړدې کوي، خو په پای کې یوازېنۍ وسیله پیسې نه دي.

جمهوري غوښتونکي او دیموکراتان دوه مختلف قطبونه دي، چې بېلابېل تمایلات لري. د نورو ګوندونو کاندیدان هم شته، خو زیاتې رایې یې نه دي اخیستي، تر اوسه پورې کوم منظم تشکیلات نه لري، هغوی لا تر اوسه پورې دې حالت ته نه دي رسېدلي. اوباما د خپل کمپاین پر وخت د انټرنیټ له لارې دومره ډېرې پیسې ترلاسه کړې، چې ټول سیاسیون یې ګنګس کړل. د خلکو پیسې کمې وې، خو څرنګه چې پیسې زیاتو خلکو ورکړې وې، نو ځکه ډېرې زیاتې شوې، دا د پیسو راټولولو نوې طریقه وه، چې د انټرنیټ له لارې ترسره شوه. اوباما اوس هم د انټرنیټ له لارې له خلکو سره په تماس کې دی، له هغوی څخه پوښتنې کوي، د هغوی نظرونه اوري، دا بېخي نوی کار دی. پر دې وخت د یوه هېواد استازي له خوا دوه پوښتنې مطرح شوې، خو ومې نه کړای شول، د هغه نوم هغه وخت سم ثبت کړم، دا پوښتنې دا دي:

۱- تاسې د اوباما توصیف وکړ، نورې نړۍ کې هم خلک غواړي اوباما بریالی شي، یو وخت یو څوک محبوبیت لري، خو دا محبوبیت هغه وخت دوام پیدا کوي، چې د هغه شخص پالیسي تطبیق شي، خو که ناکامه شي، نو محبوبیت یې هم له منځه ځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- امریکا پخوا پر بشري حقوقو او سولې ډېر ټینګار کاوه، خو اوس یې دومره نه کوي، علت یې څه دی؟

له دوو پروفیسورانو څخه یوه ځواب ورکړ:

موږ پاچا نه ټاکو، جمهور رئیس انتخابوو، نو چې داسې ده، بیا یې تخریبولای هم شو، اوباما چې اوس تائیدوو، دا نو دده کارونو پورې اړه لري، بیا یې د تخریب مرحله هم شروع کېږي. اوباما د (روزولت) له وخته راهیسې بې سابقه کارونه کړي دي. ناکامي هم کله کله له ناچارۍ وي، دی هم خپل دا محبوبیت تر اخره نه شي ساتلای.

د پاکستان استازی (اقبال چوهدري) پوښتنه وکړه: ولې ښځو ته سم حق نه ورکول کېږي، چې ولسمشره شي؟

ځواب: موږ انتخابات لرو، نه انتصابات، هر څوک چې د خپل ګوند له خوا کاندید شي، د همغه ملاتړ کوي، وګورئ اوباما یو تور پوستی دی، جمهور رئیس شو. د جمهور رئیس په توګه د ښځې انتخاب هم له خوب او خیاله لرې خبره نه ده.

د اردن د استازي پوښتنه: تاسې مخکې د امریکایانو د هېوادپالنې یادونه وکړه، خو مخکې پر یو وخت د ویتنام د جګړې یو امریکایي اتل په ټاکنو کې ماتې وخوړه، ددې علت څه دی؟

ددې پوښتنې په ځواب کې پروفیسور اولسون وویل: د جمهور رئیس بوش او د اوباما حالت توپیر کوي، نو ځکه قضاوت پرې هم توپیر کوي. د بوش پر وخت پر امریکا برید

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشو (۳۰۰۰) کسان په کې له منځه لاړل، دا اوس پر موږ حمله نه ده شوې، اوس له یوه دښمن سره په مقابله کې یو، د هر جمهور رئیس ارزونه د همغه وخت د حالاتو په مقایسه کېږي.

د یوه بل برخوال پوښتنه: اوس حالات ښه دي، خو د بوش د اداري تېروتنې باید هیرې نه کړو. بوش دا سې فکر کاوه، چې هغه نه یوازې د امریکا، بلکې د ټولې نړۍ جمهور رئیس دی، نو ځکه دا نړیوال اقتصادي بحران رامنځته شو. اوباما وویل: موږ باید د امریکا پخواني مسیر ته تغیر ورکړو، نو وګورو چې څه کېږي؟

ځواب: زه د اوباما پر خبرو نه پوهېږم، چې د کوم مقصد لپاره وې، خو دده چلېنجونه له پخوانیو هغو سره توپیر لري، د بوش اته کاله تېر شول، موږ کولای شو، له پورته تر کښته پرې قضاوت وکړو، خو اوسنۍ اداره کې هېڅ شی تراوسه روښانه نه دی. تراوسه پورې یوازې کلمات او ویناوې دي، دا ټول یو شان نه دي، باید عمل ته وګورو. څوک د ادارو په راس کې راځي؟ عملاً ټول واک د جمهور رئیس په لاس کې نه دی. د کورنیو، بهرنیو چارو او ملي دفاع وزیرانو په غوراوي کې پخوا هم کانګرس لوی لاس درلود، ان ویل کېږي، چې د مالیې وزیر باید کانګرس ته راپور ورکړي. اصلي قوت کانګرس دی، جمهور رئیس کانګرس ته ددې کسانو وړاندیز کوي، هغوی یې یا ردوي یا یې تائیدوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عراق د يو استازي پوښتنه: ويل کېږي، چې امريکا د عراق په باب خپله پاليسي بدلوي، په دې باب موږ اند ېښنه لرو، دا به څنګه بدلون وي؟

ځواب: يو ليکوال يو کتاب ليکلی، په دې اثر کې يې يادونه کړې، چې امريکا په ټولو ځايونو کې د خپلو عسکرو د ځای پر ځای کولو توان نه لري، سوداګريز، اقتصادي او نور مشکلات هم لري، چين، هندوستان او نور هم اوس نړيوال قوتونه دي، څه شی چې تاسې يې ګورئ، هغه دادی، چې موږ بايد له نورو سره مذاکره وکړو، همدا اوس موږ د افغانستان او پاکستان لپاره يو استازی لرو. روسيې سره بايد داسې روابط ولرو، چې همکاري يې راجلب کړو، د عراق مسئله او نور مسايل موږ اوس د منطقې په سطحه مطالعه کوو، پخوانی اداري غوښتل، چې په روسيې کې يو تن سره ښه علايق ولري، خو داسې نه شي، چې هر څه پر دښمنۍ بدل شي، ځکه چې د دواړو هېوادونو علايق مختلف دي.

د يو بل برخوال له خوا پوښتنه وشوه: په امريکا کې د انتخاباتو څرنګوالی او بيا د ولس غوښتونو معيار څرنګه دی؟

ځواب: يو وکيل څخه يې پوښتنه وکړه، چې ولې دې ځان کانديد کړ؟ هغه ورته په ځواب کې وويل: يو وجدان لرم، چې زه يې وهڅولم ځان انتخاب کړم، يو خلک دي، چې زه يې انتخاب کړم او بل زما افکار دي. زه بايد د دوی ترمنځ انډول ټينګ کړم. پروفيسور د يو بل وکيل بېلګه هم وړاندې کړه، ده وويل: د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکا په کانگرس کې د یوه ایالت یو وکیل و، دی د کانگرس د بهرنیو چارو د کمېټې غړی و، یو وخت د کیوبا او امریکا ترمنځ مناسبات ډېر خراب شول. د شوروي د مداخلې پر اساس حالات ډېر نازک حالت ته ورسېدل، ان تر دې چې نږدې وه خبره دریېیم نړیوال جنګ ته ورسېږي. دا مهال وکیل د خپلې سیمې د خلکو د شکایتونو د اورېدنو لپاره هتله لاړ. یو سړي یا موکل ورته وویل، چې زه یو مشکل لرم، هغه را ته حل کړه. وکیل ورته د کیوبا د مشکل یادونه وکړه، چې حالات ډېر خراب دي او نږدې ده چې خبره دریېمې نړیوالې جګړې ته ورسېږي، خو موکل یې پر دې خبرې سر ونه ګراوه او بیا یې ورته وویل چې ته نورې خبرې پرېږده، ته راشه زما د آس غم وخوره، چې په ختېه کې نښتی دی. ددې مانا داده چې سیاست محلي دی، کورنیو مشکلاتو ته باید هم زیاته توجه وشي. که څه هم نړیوال مسایل مهم دي، خو یو وکیل د خپلو موکلینو د غوښتنو عملي کولو ته هم مجبور دی.

د سیمینار یو بل برخوال وپوښتل: اوباما وویل: زه بدلون راولم، په نړیواله کچه به دا څه ډول بدلون وي؟ خدای دې وکړي چې مثبت وي.

ځواب: ددې پوښتنې ځواب د اساسي قانون د بدلون له ځواب سره یوځای شو، ما (یون) ونه کړای شول، چې ددې پوښتنې مطلوب ځواب ولیکم، خو د اساسي قانون د بدلون په اړه وویل شول، چې دې اساسي قانون په خپل متن کې د بدلانه لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې په ګوته کړې دي. د دې قانون اساسي مسوده د داخلي جنګونو پر مهال لیکل شوې وه او تر هغې وروسته په کې وخت پر وخت بدلونونه راغلي دي.

ګروپي کار: تر پنځه لسو دقیقو وروسته پر لس نیمو بجو ګروپي کار پیل شو. ګروپي کار د تېرو ورځو په څېر د هر ګروپ مشر تر څارنې یا مشرۍ لاندې پیل شو. زموږ په ګروپ کې د نن ورځې پر مطرح شوي بحثونو بیا بحث وشو. په دې ګروپي کار کې په ټولیز ډول د بېلابېلو هېوادونو استازو، لکه بنګله دېش، افغانستان، ترکیې، عرب متحده امارتونو، کویټ، نیپال، عراق، مصر، سریلانکا او عمان برخه واخیسته. ځینو برخوالو د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل چې په ننني لکچرنو ټونو یا خبرو کې د لابینګ مسئله سمه تشریح نه شوه. د ایران، اسرائیلو او شمالي کوریا په باب هم د امریکا پالیسي سمه واضح نه شوه.

پروفیسور مختیاري (د لومړي ګروپ مشر) واضح کړه، چې د امریکا قوت مرکزي نه دی، بلکې د دې هېواد پر ایالتونو وېشل شوی دی؛ هر ولایت خپل خپل حکومت لري، په مرکزي حکومت کې بیا تر ټولو زیات قوت کانګرس سره دی، ځکه چې د پیسو ورکړه د دوی په لاس کې ده.

د انرژۍ په باب هم په دې بحث کې خبرې وشوې، چې ډېره مهمه ده او ډېرې زیاتې پیسې مصرفوي او بیا زیاته ګټه ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. ګروپي بحث پر ۱۲ بجو ختم شو، يو ساعت د ډوډۍ لپاره وخت و.

د سيمينار دريمه ورځ د ماسپښين غونډه: د سيمينار دا برخه د پروفيسور امبکريټ کرياګ ډونکيرلي Ambcret graig Dunkerley په مشرۍ پيل شوه، پروفيسور لورېنس وېلټ يې ويناوال و. په دې بحث کې د امريکا د متحده ايالاتو د ملي امنيت شورا پر جوړښت او دندو خبرې وشوې. پروفيسور کرياګ ډونکيرلي وويل: په مخکني بحث کې پروفيسور اولسون د امريکا د حکومت

پر جوړښت خبرې وکړې، خو زه غواړم څه داسې شيان ووايم چې د پروفيسور اولسون له خبرو سره توپير لري، ځکه چې هغه خبره له پورته شروع کړه خو زه به يې له کښته پيل کړم: ورځنۍ چارې څنګه ترسره کېږي؟ کارونه څنګه پرمخ ځي؟ د دې ځای بروکراسي ډېره پېچلې ده، خو زه دومره جزئياتو ته نه ورننوزم، په واشنګټن کې داسې کسان شته، چې تاسو ته توضيحات درکولای شي، زه نه غواړم د هغو ځای ونيسم، خو زه تاسو ته دومره معلومات درکوم، چې په عمومي ډول د يوه بهرني د پوهېدنې لپاره په کار وي. دا څو موضوعات بيانوم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ځانګړې مسئله، چې د امریکا علاقه ځانته راجلبوي داده، چې د سیستمونو ترمنځ باید بېلانس یا انډول برابر وي. د بېلګې په توګه د اجرائیه او مقننه قواوو ترمنځ انډول، جمهور رئیس د عسکرو قومنده په لاس کې لري، خو کانګرس د پیسو د ورکړې واک لري، ځکه نو د دوی ترمنځ دایمي تشنج شته، د یو بل له همکارۍ پرته یو هم کار نه شي کولای، ځکه نو ددې ارګانونو ترمنځ همېشه رقابتونه وي. بل ایالتي او فدرالي تشکیلات دي، چې ایالتونه مستقل صلاحیتونه لري. کله چې موږ د خپل امنیت په باب فکر وکړو، نو بېروني مقصدونه مو درک کړل، پنټاګون او بهرنیو چارو وزارت ته مو پام شو، چې جمهور رئیس ته یې رپورټ ورکاوه، د سپتمبر د ۱۱مې نېټې تر پېښې وروسته مو امنیت ته پېښ خطر درک کړ، دا مسولیت اکثره فدرالي نه و، بلکې ایالتي و، لومړنی کس چې د سپتمبر د (۱۱) نېټې خطرونو ته متوجه شو، د نیویارک ښاروال و، وګورئ دا خطر څومره زیات دی. د مسولیت سرچینو ته مو څومره پام را اړوي. په بهرنیو هېوادونو کې زموږ سفارتونه راپورونه رالېږي، دا راپورونه اړوند سرچینو ته رسېږي، دا معلومات رد و بدل کېږي، د عسکرو په باب خبرې کېږي، څومره عسکر باید له عراق څخه ووځي، ددوی په باب د نظریاتو توپیر موجود دی. دا ټوله پروسه وخت غواړي. نو ځکه زموږ د سیاسي جوړښت په باب پوښتنه رامنځته کېږي، دا مختلف مرکزونه باید په مسولیت کې شریک شي، جمهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رئیس (نیکسن) دا بروکراسي له منځه یوړه.یو تعداد خلک وایي، چې دوی د عراق په باب له ډېرې عجلې څخه کار واخیست. ما د بهرنیو چارو له وزیر سره کار وکړ. هلته دا نظر و، چې دلته کارونه کېږي، خو پرېکړه نه کېږي، یوه خبره له یوه ځایه بل ځای او له یوه چینل څخه بل چینل ته ځي، خو اساسي خبره داده، چې پرېکړه باید په سم ډول ترسره شي او پرېکړه د ټولو له خوا په ګډه وشي، که یوه پرېکړه د ټولو له خوا په ګډه نه وي شوې، نو بیا یې عملي کول ډېر سخت کار دی. کله چې پرېکړه سمه وي، نو دا ارګانونه یې باید په عملي کولو کې مرسته وکړي.

جمهور رئیس (روزولټ) به همېشه دوو وزیرانو ته دنده ور کوله، خو یو به یې پر بل نه خبراوه، کله چې به له دواړو خواوو ځوابونه راتلل، ده بیا یو په کې انتخابوه، نو ځکه خو دی یو لوی سیاسي نابغه و. نورو جمهور رئیسانو؛ کلنټن هم ډېره څېړنه کوله، کلنټن هم ډېر مفکر و. اوباما چې زه اوس ګورم، دی هم ډېر مخکې دی، خو اوس پرې قضاوت لا تر وخت دمخه خبره ده. پروفیسور تر دې خبرو وروسته د امریکا متحده ایالاتو د امنیت شورا جوړښت او اړتیا تشریح کړل.

د امنیت شورا پر ۱۹۴۷م کال رامنځته شوه. د ملي دفاع، بهرنیو چارو وزیران، د جمهور رئیس مرستیال او نور لوړ رتبه مامورین، چې جمهور رئیس یې غواړي، ددې شورا غړي دي. د جمهور رئیس د دفتر رئیس، د جمهور رئیس معاون، د ملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت مشاور، د بهرنیو چارو وزیر، یو بل ته مشوره ورکوي، لوی درستیز او د استخباراتو رئیس مشاورین وي. یو نظامي مشوره ورکوي او بل استخباراتي معلومات ورکوي. د جمهوري ریاست لوړ رتبه مامورین او نور هم د مشورې لپاره ورتللای شي. پر ۲۰۰۵م کال په امنیت شورا کې نور تغیرات هم راغلل، اوس د ځمکنۍ بشپړتیا وزیر هم د دوی غړی کېدی شي. ایالتي لوړ رتبه مامورین ځکه د امنیت شورا غونډو ته نه راځي، چې هغوی په خپلو ایالتونو کې ډېر مصروف دي. اوس امنیت شورا (۲۰۰) تنه کارکوونکي لري. ددې شورا مشره یا جنرال سکرتره مخکې کاندولیزا رایس وه. دوی د جمهور رئیس خاص کسان دي. د ملي امنیت شورا غړي یا مهم کارکوونکي د کانګرس له خوا نه تائیدېږي، خو وزیران تائیدېږي. په ملي امنیت شورا کې داسې کسان وي چې جمهور رئیس ته ډېر نږدې وي. ددې شورا دنده داده، چې جمهور رئیس ته د پالیسۍ وړاندیزونه کوي. د وزیرانو ترمنځ همغږي رامنځته کوي. د جمهور رئیس پرېکړې او لارښوونې خپلو اړوندو وزارتونو ته رسوي، چې هغوی یې عملي کړي.

د ملي امنیت شورا رئیس کار سخت دی، ځکه چې وزیران زورور دي لکه (کیسنجر) چې د (نیکسن) مشاور و، خو د بوش پر وخت د امنیت شورا مشاور یوازې د مشاور رول درلود، نه اجرايي ځواک. او باما لا د امنیت شورا په برخه کې تر اوسه څه نه دي کړي، کېدی شي په دې ورځو کې معلوم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوش فکر کاوه، چې کاندولیزا رائیس یوازې مشاوره ده، نه د ټولو وزیرانو قوماندانه، دا هغه وخت ماته معلومه شوه، چې ده وویل: ((رائیس وینا کوي خو عمل نه کوي))، خو اوس اوباما کېدی شي، دې شورا ته زیات رول ورکړي. د رائیس ترڅنګ، دفاع وزیر رمزفیلډ، د بهرنیو چارو وزیر او نور کېناستل. ځینې وزیران خپله د جمهور رئیس پر ضد وي، نو که د امنیت شورا رئیس تکړه نه وي، دا وزیران به څوک کنټرولوي؟ جمهور رئیس کلنټن به د بهرنیو چارو، د ملي دفاع وزیرانو مشوره ورکوله، هغه به اورېدله، بیا یې خپله پرې فکر کاوه، خو ټول کسان د تصمیم یا پرېکړې قوت نه لري، نو ځکه باید د ملي امنیت یو قوي مشاور ولري.

د جمهور رئیس په دفتر کې نورې کمېټې هم شته، لکه د پالیسۍ د همغږۍ کمېټه، د پرسونل کمېټه، چې دا ټولې د سکرتریت په کچه دي. لوی درستیز تقریباً هره ورځ سپینې ماڼۍ ته ځي، ځکه چې اکثره پرېکړې همده سره وي. د بهرنیو چارو، دفاع وزارتونو او سپینې ماڼۍ ترمنځ موازنه او رابطه به څوک تامینوي؟ همدا د ملي امنیت شورا یې باید تامین کړي.

د ملي دفاع وزارت جوړښت څه ډول دی؟ په امریکا کې دفاع وزیر همېشه یو ملکي شخص وي، بحري، ځمکني، هوايي او نور پوځونه هر یو خپل خپل وزیر لري، دوی د جنګ چارې پرمخ بیایي، دفاع وزیر جمهور رئیس ته راپور ورکوي. لوی درستیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د مشاور په توګه کار کوي، نور جنګ د جګړې په ډګر کې عملاً د قوماندانانو له خوا پرمخ وړل کېږي. لوی درستيز په يوازې ځان دا پرېکړه نه شي کولای، چې دغه او هغه ځای ته عسکر ورولېږي، دی بايد د ټولو او عمومي قوماندانانو نظرونه راټول او د ملي امنيت شورا ته يې وړاندې کړي. دا نظريات بيا کانګرس ته ځي، چې هغوی ورته پيسې منظورې کړي. دوی بايد کانګرس قانع کړي، چې هغوی ورته پيسې منظورې کړي. ملي امنيت شورا يوه ستراتيژي لري، چې په انګليسي او عربي ژبه يې متنونه شته، دې ستراتيژۍ کې هر څلور کاله وروسته يو څه تغيرات راځي، البته دا د جګړې پاليسي نه ده. دا په هرو څلورو کلونو کې د همغه جمهور رئيس امنيتي پاليسي ده، چې په نړۍ کې څه کوي؟ دا ستراتيژي بيا بېلابېلو وزارتونو ته ځي او هغوی بيا د همدې له مخې خپله ستراتيژي جوړوي. د دوو کلونو په بهير کې بيا د ملي دفاع وزارت نظامي ستراتيژي جوړېږي، چې څنګه يې عملي کوي. بيا نورې ستراتيژۍ لکه د ترهګرۍ پر ضد ستراتيژي، د استخباراتو ستراتيژي او نورې په لسګونو ستراتيژۍ جوړېږي. د لوی درستيز لپاره هم يو لارښود جوړېږي، چې دا هم خپله د جمهور رئيس د اجنډا مطابق وي.

تر دې خبرو وروسته يو ځل بيا پوښتنو او ګروېږنو ته وار ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو برخوال پوښتنه وکړه: د جمهور رئیس د دفتر او ملي امنیت شورا ترمنځ څه توپیر موجود دی؟ څکه دا دواړه د جمهور رئیس کارونه پرمخبیايي؟

ځواب: د ملي امنیت شورا کارونه سیاسي اړخ لري او د جمهور رئیس دفتر هغه اکثره تخنیکي. د جمهور رئیس د دفتر دنده داده، چې ټولو هغو پوښتنو ته ځوابونه پیدا کړي چې د کانګرس له خوا یې احتمال وي، که د یو کار لپاره ډېر ښه تصمیم هم وي، خو چې کانګرس پیسې ور نه کړي، نو ګټه به یې څه وي؟

د حکومت ډېره لویه برخه د امنیت شورا پالیسۍ سره ډېر سروکار نه لري، خو د جمهور رئیس دفتر د جمهور رئیس ورځني کارونه پرمخ وړي او د حکومت د بېلابېلو ارګانونو ترمنځ هماهنګي رامنځته کوي. ملي امنیت شورا عملیات نه اجرا کوي، نظریات ورکوي. د جمهور رئیس (رونالډ ریګن) پر وخت د امنیت شورا له ایران سره یوه معامله کړې وه، چې غټ جنجال ترې راپیدا شو. داسې فکر مه کوئ، چې سپینه ماڼۍ کې خلک له مریخه راغلي دي، داسې نه ده، د دفترونو اتاقونه یې زموږ تر دې درسي خونې هم بد تر دي، دا پرې ډېر شرف لري.

یو بل برخوال خپله پوښتنه داسې مطرح کړه: دا چې موږ له تاسې څخه پوښتنه نه کوو، دا ددې مانا نه لري، چې موږ پرې پوه نه شو، بلکې دا داسې یو مغلق سیستم دی، چې زموږ د هېوادونو پر درد هېڅ نه لګي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: رښتيا هم دا يو نوی امريکايي سيستم دی، پېچلی دی، تر دويم نړيوال جنګ وروسته امريکايان مجبور شول، دا سې يو سيستم جوړ کړي، چې جمهور رئيس د عاجل تصميم پر وخت له امنيت شورا سره مشوره وکړي. پر دې وخت ما (يون) پوښتنه وکړه، که د نړۍ په کومه برخه کې تاسې يو عاجل اقدام ته اړ شئ نو دا اوږده بروکراسي پرې له څو تطبيقوئ، نو مقابل طرف به پر تاسو ډېر مخکې شوی وي؟

ځواب: مهمه نه ده، چې دا ټول مراحل ووهي، اکثره شيان چې موږ دلته تشريح کړل عاجلو مسايلو کې کېدی شي د وخت فشار په پام کې ونه نيول شي، مرستيالان او نور هم کولای شي د ټليفون له لارې اقدامات وکړي. د کلنټن پر وخت د بهرنيو چارو وزير له هغه سره هره ورځ شخصي مجلس درلود، پرېکړه يې نه کوله، خو مشوره يې ورکوله، زموږ پېچلی سيستم دا مانا نه لري، چې تاسو فکر وکړئ پرېکړه ژر نه شي ترسره کېدلای.

د ماسپښين غونډې دويمه برخه: د چای لپاره تر يو پنځه لس دقيقه يي ځنډ وروسته دويمه برخه پيل شوه. په دې برخه کې دوو نجونو پېغلې جوهاني بېرج Ms.Johanne Berge او پېغله جوليي اريغيتي ms. Julie

Ms.Johanne Berge

(c) ketabton.com: The Digital Library

arrighetti راغلې، لومړی يې مشره او بيا دويمه راغله، لومړی يې د سبا ورځې پروګرام تشريح کړ او بيا يې د نيسا سنټر د وېبسايټ په باب معلومات ورکړل. رښتيا هم د نړۍ په کچه ډېره لوړه او له معلوماتو ډکه وېبپاڼه وه. د نړۍ د هر ګوټ، پېښې او هر ډول مسايلو په باب په کې معلومات ځای پر ځای شوي وو.

ددې وېبپاڼې له لارې دې د نړۍ هرې مشهورې ورځپاڼې ته لاره پيدا کولای شوه، هر ډول نوي معلومات دې د هغو له نېټه ليک سره ترلاسه کولای شول، ښه خبره لا په کې دا وه، چې نوي معلومات له زړو هغو سره يوځای کېدل او د معلوماتو يو ښه زېرمتون يې جوړاوه، په دې ډول هر څوک کولای شي، يوه موضوع له پيله بيا تر دې دمه، پر هر اړخيز ډول وڅېړي او مطالعه يې کړي. ما چې د دوی وېبپاڼه وکتله او بيا دومره نوي او ګڼ معلومات او بيا مې خپله ټولنه ورسره مقايسه کړه، نو ((ډېر تفاوت دی په انسان کې د مانا په لحاظ))، پرته له دې چې خپل هېواد له دې حالت سره د يوه خوب او خيال په توګه مقايسه کړم، نوره هېڅ بله لاره نه شته، يو څوک چې په علم او تخنيک کې دومره لاسرسی ولري، نو هغوی طبعاً پر نورو د حکومت کولو وس لري. زه فکر کوم زموږ په شان د وروسته پاتې او يا شاته پاتې ساتل شويو ټولنو د سياستوالو يوه غټه ستونزه دا وه، چې دوی خپل ټول عمر په دروغو، لاپو شاپو او هسې دښمنۍ تېرکولو تېر کړی او دې خلکو او سياستوالو يې کار ته کار ويلی او کار يې کړی دی. وروسته بلې پېغلې د نيسا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنټر بر برېښنايي کتابتون تشريح کړ، هغو مره علمي کتابونه، چې دوی د دې سنټر په برېښنايي کتابتون کې زېرمه کړي وو، که وو ايم چې زموږ د ټول هېواد تر مجموعي کتابونو به زيات وو، دروغجن شوی به نه يم. اکثره کتابونه په کې په انګليسي ژبه وو، خو د عربي او فارسي ژبې کړکۍ هم په کې وې، مانا دا چې په دې ژبو هم کتابونه پيدا کېدلای شول. وروسته ما د کتابتون له مسولې څخه پوښتنه وکړه، چې که موږ پښتو کتابونه درته راولېږو، تاسو يې دلته ځای پر ځای کولای شئ؟ هغه ډېره خوشاله شوه، ويل يې ولې نه دا به ستاسو له خوا له موږ سره ډېره مرسته وي. موږ دلته د هرې ژبې کتابونه اچولای شو. دا موږ ته هېڅ مشکل نه دی، ما ويل نو له همدا اوسه پښتو کړکۍ ورکړئ، زه چې کله کابل ته لاړم، د پښتو کتابونو لړۍ درته شروع کوم. هغې راسره په ورين تندي ومنله. وروسته يې موږ ته له دې کتابتون او وېبسايټ څخه د ګټې اخيستنې لپاره پاسوړډونه راکړل، چې د نړۍ په هر ځای کې او هر وخت موږ له دې وېبپاڼې او کتابتون څخه ګټه اخيستلای شو. د دا ډول کتابتون او وېبسايټ ليدل، نو زما په علمي ژوند کې يوه ډېره خوږه خاطره وه.

د مازيګر پر شپږو بجو له نيسا سنټر څخه د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار څلورمه ورځ

د فبرورۍ ۲۷مه، د جمعې ورځ لـه ټاکل شـوي مهـالوېش سره سم له هوټله نیسا سنټر ته راغلو ، ۹:۱۵ بیا جلسه پیـل شـوه. د نـن ورځې د مهالوېش په باب یې معلومات راکړل. ټاکل شوې وه نـن موږ پنټاګون (د امریکا دفاع وزارت ودانۍ) وګورو ، پـرون یـې مـوږ تـه ویلـي وو ، چې بایـد پـه رسمي لبـاس کـې راشـو ، خپـل پاسپورټونه ضـرور لـه ځان سره راوړو. هلتـه د ننوتـو قـانون یـې موږ ته تشریح کړ ، دا یادونـه یـې هم وکـړه ، چې هغـوی نظامیـان دي ، قانون تطبیقوي ، هلته د هېڅـا لیـاز او پیـاز نـه کېـږي ، دوی پر خپلو مامورینو هم دا ډول سختګیري کوي ، نـو ځکـه خـو یـې بـار بـار ټینګـار کـاوه ، چـې بایـد لبـاس مـو رسـمي وي او پاسپورټونه درسره وي. ټاکل شوې وه ، مـوږ پـه پنټاګون کـې د امریکـا د دفـاع وزارت لـه لـوی درسـتیز سـره وګـورو او ددې ودانۍ د کنفرانس د مرکز لسمه خونه هم وګورو ، د لوی درسـتیز او د هغه پر دفتر سربېره د پنټاګون بېلابېلې برخې هم وګـورو او له نورو چارواکو سره هم لنډې خبرې وکړو.

د ډوډۍ لپاره هم ترتیبات نیول شوي وو او بیا مـو بایـد د یـوې بلې مهمې ودانـۍ لیدنـه هم کـړې وای. د سیمینار د نـن ورځـې مشري د ښاغلي پروفیسور لورېنس وېلټ پر غـاړه وه او ښـاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اډم مایکل مولین یې ویناوال و. کله چې دوی خپلې خبرې پیل کړې، نو په پیل کې یې همدا وویل چې نن د امریکا جمهور رئیس اوباما د یوه ایالت لیدنه کوي او د امریکا د قانون له مخې د پوځ لوی درستیز مجبور دی، چې هلته په غونډه کې د جمهور رئیس ترڅنګ ودرېږي، نو ځکه خو له پنتاګون څخه مونږ ته احوال راغی، چې زمونږ او ستاسو پروګرام نن کنسل شوی دی. البته د لوی درستیز په ګډون د پنتاګون اکثره اړوند مسولین پر دې باندې خپه دي، چې ولې داسې تصادف پېښ شو.

بیا یې وویل چې مونږ او تاسې نن یو ازاد بحث لرو، تاسې کولای شئ خپلې پوښتنې مطرح کړئ. په سټېج کې درې تنه ناست پروفیسوران به تاسې ته ځواب ووایي.

له عمان هېواد څخه د هغه هېواد استازي (خالد) پوښتنه وکړه: مونږ مخکې د تروریزم په باب خبرې کولې او د ترهګرو په باب، خو اوس هغو ته تروریستان نه وایو، لکه د سومالیې د جمهور رئیس (شیخ احمد) په باب چې سومالیې کې پرې ثبات راغی؟

ځواب: په سټېج کې یو ناست پروفیسور ورته په ځواب کې وویل: کله چې طالبان په افغانستان کې قدرت ته ورسېدل، مونږ ته خبر راغی، چې دوی ثبات ټینګ کړ، هغه وخت دا یو مثبت کار و، خو قدرت داسې شی وي، چې سړی ړندوي وروسته، چې دوی ته لاره خلاصه شوه، پر یو استبدادي رژیم بدل شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تروریستي ګروپونه د خپلو عملونو له مخې په تور لست کې وي، که دوی خپلو عملونو ته بدلون ورکړي، په خپله له لست څخه خارجېږي، یو مثال یې لیبیا دی، بل مثال یې ((سازمان مجاهدین خلق)) دی، چې غواړي ځان له تور لست څخه وباسي، دا سازمان ګورئ د ایران په مقابلې کې ولاړ دی، خو څرنګه چې کارونه یې مثبت نه دي، نو ځکه مونږ ته د زغم وړ نه دي.

د یو بل برخوال پوښتنه: تاسې افغانستان ته (۱۷۰۰۰) نور عسکر لېږئ، فکر نه کېږي، چې چندان نتیجه ورکړي؛ ښه به وي، چې مذاکرات پیل کړئ!

ځواب: د طالبانو تر واک وروسته اکثرو امریکایانو (پروفیسور وویل: زما په شمول) اند ېښنه لرله، د ښځو پر وړاندې د طالبانو دریځونه ښه نه وو، د امریکا نظر دا نه دی چې پر چا د خپلې خوښې حکومت تحمیل کړي. د طالبانو په واکمنۍ کې د امریکا له بهرنیو چارو وزارت څخه یو مسول مامور چې پښتو ژبه یې هم ښه زده وه، ملاعمر ته ټلېفون وکړ، پښتو خبرې یې ورسره وکړې، ورته یې وویل چې له القاعدې څخه خپل ځان بېل کړي، خو طالبانو ونه منله، طالبانو اوس د بیا جوړونې پر وړاندې مشکلات پیدا کړي دي. د کندهار لویه لاره یې ښه مثال دی. مهمه داده، یو شمېر عسکر باید هلته ولرو، چې د امنیت لپاره بستر برابر شي او بیا رغونه رامنځته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. زموږ هدف دا نه دی، چې طالبان له منځه لاړ شي، بلکې هدف مو دادی، چې هلته امنيت رامنځته شي.

د نيپال هېواد يو استازي پوښتنه وکړه: د اسرائيلو او لبنان په باب پوښتنه لرم، اسرائيل د خپلې بقا په خاطر جنګېږي. افغانستان هم همدا شان دی، ځينې دلايل شته چې امريکا د اسرائيلو او فلسطين پر وړاندې له تبعيض څخه کار اخلي، ايا د امريکا د نوې مشرۍ په راتګ سره به په دې اړه کوم بدلون راشي؟

ځواب: له اسرائيلو څخه زموږ ملاتړ زموږ نړيوال ليد دی، دا ملاتړ تغير نه کوي، دا کار زيات دلايل لري، دا چې امريکا هېڅوخت اسرائيل نه خوشې کوي، سوال دلته دی، چې څنګه دايمي سوله ټينګه شي، يو نظر دادی، چې د سولې د ټينګښت لپاره دوه مستقل هېوادونه ګټور دي، نظر دېته، چې يو د بل خاوره اشغال کړي. امريکايان بايد د حل يوه صادقانه لاره پيدا کړي. عرب، اسرائيل او امريکا دا نظر لري، چې دوه مستقل هېوادونه د حل لاره ده. نوی حکومت به هم د اسرائيلو ملاتړ پرې نهږدي، خو ستراتيژۍ کې به بدلون راشي. د همدې پوښتنې په ځواب کې دويم پروفيسور زياته کړه: غواړم يو دوه ټکي نور هم پرې زيات کړم، تاسو ښه وويل چې دواړه له مجبوريته دې جګړې ته دوام ورکوي، د دواړو تاريخ يې شاته پروت دی، د حل لاره ډېرو سختو پرېکړو ته اړتيا لري، دا سياسي تصميمونه د ملي بقا لپاره مهم دي. اوس چې کومې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کېږي ایا دا خبرې جدي دي که یوازې شعارونه دي؟ له ټولو سیاسي مشرانو څخه هیله کېږي، چې قرباني ورکړي، که یوازې پر اسرائیلو فشار راوړل شي دا هم د حل لاره نه ده، د اسرائیلو د بقا په خاطر د امریکا ملاتړ تغیر نه کوي. دا ملاتړ باید ددې سبب شي، هلته چې کوم اقشار دي هغه د سولې ملاتړ وکړي.

د همدې پوښتنې په دوام بل پروفیسور وویل: زه یو تاریخپوه یم، ددې مسئلې تر شا یو تاریخ پروت دی، دلته جمهور رئیس کوښښ کوي، د مشکل حل ته نږدې شوي یو، خو بریالي شوي نه یو، خو یو شی چې واضح دی دادی، چې امریکا نه شي کولای سوله ټینګه کړي، خو د مرستندوی رول لوبولای شي، تر څو چې دوی په خپله مذاکره ونه کړي او بهرني لاسونه لنډ نه شي، سوله ټینګېدی نه شي. کله چې د اسرائیلو د شتوالي موضوع مطرح شوه، د دوو دولتونو د شتوالي موضوع رد شوه، ځکه چې د اسرائیلو موجودیت تر خطر لاندې و. اوس هغه سیمه پخوانی ستراتیژیک ارزښت نه لري، حالات بدل شوي دي، اوس باید دوی په خپله دا مشکل حل کړي.

پروفیسور مختیاري د همدې پوښتنې په دوام وویل: د دوو مستقلو دولتونو مسئله پر ۱۹۴۷م کال مطرح شوه، (۱۱) هېوادونه په کې شامل وو. ایران هم په کې و، خو د دوو دولتونو مساله هغه وخت رد شوه. اسرائیلو، امریکا او فلسطین ټولو کې د سولې هیله شته، خو دا هیله څرنګه پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقعیت بدلېدی شي، دا خبره مهمه ده. زه اسرائیلو ته تللی وم هغوی هم اکثره سوله غواړي، خو څرنګه چې هلته نور علایق دي، دا چې ځینې اسرائیل د عربو پر خاوره کورونه جوړوي، ټول له دې نظر سره موافق نه دي، ان د اسرائیلو د متقاعدینو په ټولنه کې هم داسې خلک شته، چې د سولې ملاتړ کوي. د سولې پلویان باید یو بل پیاوړی کړي، نظر د بېته چې یو بل سره وجنګېږي، په اسرائیلو کې د انتخاباتو پر وخت ځینې اقلیتونه شته، چې هغوی هم تاثیر لري، امریکا سوله نه شي تحمیلولای، خو مرسته کولای شي.

د سیمینار د یو بل برخوال له خوا دا پوښتنه مطرح شوه: ټول پوهېږي، چې امریکا د اسرائیلو هر ډول نظامي ملاتړ کوي، اوس یې عراق سره هم یو تړون لاسلیک کړی دی، ایا عراق به هم په دې ډول تقویه کړي؟

ځواب: نه ځکه چې زیات دلایل شته، هېوادونه د قواوو او سیستم له پلوه یو بل سره توپیر لري، د هر هېواد امنیتي جوړښت بل ډول وي. اسرائیل له ۸۰یمو کلونو څخه راپه بخوا د امریکا له پوځي مرستې څخه ګټه اخلي، اسرائیل داسې سرچینې هم لري، چې امریکا څخه یو څه واخلي، خو زه نه پوهېږم، چې عراق په دې موقف کې دی که نه؟

د پاکستان استازي (اقبال چوهدري) دوه پوښتنې مطرح کړې: ۱- ایا پر غزې باندې د اسرائیلو د عملیاتو پر وړاندې امریکا ځان له اخلاقي پلوه مسول ګڼي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- طالبان د پرمختګ په حال کې دي، تاسې د نورو ګاونډیانو له مرستې پرته کولای شئ دا جنګ وګټئ؟

ځواب: موږ په ټوله دنیا کې همکاران او ملګري لرو، لکه ناټو او ځینو نورو هېوادونو سره هم اړیکي لرو، اند ېښنه لرو، په تېره بیا د امنیت په برخه کې، هره قضیه باید خپله په جلا جلا ډول مطالعه شي. د بوش او اوباما په باب مو وویل چې دوی ولې د غزې د پېښې په اړه غږ پورته نه کړ، په داسې حالت کې باید یو څوک نتیجې ته منتظر شي، دا وخت د دواړو جمهورو رئیسانو لپاره سخت و، یو د تلو او بل د راتلو په حال کې و.

پوښتنه: ایا دا موقع د اسرائیلو لپاره مناسبه وه؟

ځواب: زه په دې موقف کې نه یم، چې دې پوښتنې ته ځواب ورکړم، خو د اسرائیلو لپاره شاید دا یو فکر و.

یو بل برخوال دا دوه پوښتنې مطرح کړې: ۱- عراق ته تاسو د تګ پر مهال د کردستان موضوع حل نه شوه، د کردستان او فلسطین موضع به څنګه حلېږي؟ ۲- د برما او کوریا په باب څه نظر لرئ!

ځواب: تاسو سوال زیاتره پر دیپلوماسۍ راڅرخي، حقیقت دادی، چې موږ غواړو په شمالي کوریا او برما کې تغیرات راشي، چین په شمالي کوریا کې ډېر موثر نقش لري.

دا مهال افغانستان ته نوبت ورسېد ما (یون) یوه پوښتنه مطرح کړه او د ستېج پر سر له ناستو درېواړو پروفیسورانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه مې هيله وکړه، چې هر يو که ورته ځواب وايي وديې وايي.
پوښتنه په دې ډول وه:

ــ طالبان او القاعده په جګړې کې له ايډيالوژۍ ځخه ګټه پورته کوي، مهمه نه ده، چې دا ايډيالوژي مثبته ده که منفي، خو دوی يې کاروي او په مقابل کې يې د امريکا متحده ايالات او نور متحدين له عصري ټکنالوژۍ ځخه کار اخلي. القاعده او طالبان د ايډيولوژۍ تر چتر لاندې کولای شي يو ځوک له کوم لګښت پرته جګړې ته حاضر کړي، خو امريکا او متحدين يې يو عسکر په ډېر لګښت جګړې ته حاضروي.

القاعده د تخريب په موقف کې ده او نړيواله ټولنه د عمار او دا هم ځرګنده خبره ده، چې تخريب تر عمار زر ځله اسانه دی ايا دا سې کوم سيستم، پروګرام، پلان او يا فورمول شته، چې طالبان او القاعده خپل ايډيالوژيک بېز له لاسه ورکړي؟ که چېرې دا عمليه ترسره شي، کېدی شي په اسانۍ سره جګړه د نړيوالو ځواکونو په ګټه پرېوزي که نه دا جګړه به دوام پيدا کوي.

ځواب: دا مهمه پوښتنه ده. هغوی ايډيالوژي په ناسم ډول کاروي، خو اکثره خلک چې دوی سره يوځای شوي، دا ايډيالوژيک بېز نه لري، د ايډيالوژۍ پر مفهوم هم نه پوهېږي، کم شمېر مسلمانان افراطي ايډيالوژيک بېز لري، ځينو طالبانو سره کېدی شي روغه جوړه وشي، کله چې بهرني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواکونه له افغانستانه لاړ شي، افغان پولیس باید له دې خلکو سره ورو ورو مفاهمه وکړي.

د سیمینار یو بل برخوال پوښتنه وکړه: امریکایانو د عراق لپاره ذروي وسله پلمه کړه، ځکه هلته لاړل، خو وروسته معلومه شوه، چې دا ډول وسله یې نه لرله، ددې علت څه وو؟ معلومات یې سم نه وو؟ دا سې کارونه پر نړۍ ډېر بد تاثیرات نه لري؟

ځواب: پر عراق باندې حمله اصولاً پر ۱۹۹۱م کال پیل شوې وه، که تاسې تېر (۱۲) کاله وګورئ، نو ملګرو ملتونو به ویل چې عراق د ملګرو ملتونو ټول قراردادونه نه دي منلي، نو ځکه یې په زوره هئیت ورولېږه، هغو ویل: عراقیان کیمیاوي او بیولوژیکي وسلې لري، خو عراقیانو نه منله، څرنګه چې دوی همېشه دروغ ویل، نو ځکه د چا باور پرې نه راته، ځکه بوش ته دا نظر پیدا شو، چې دوی ذروي وسله لري. دا دوه نظرونه وو: یا دا چې دا وسله لري او یا یې هم جوړولای شي. ملګرو ملتونو ویل: که عراق د ملګرو ملتونو قوانین نه مني باید له زوره کار واخیستل شي.

پوښتنه: یو برخوال وپوښتل: سمه ده چې عراق د ملګرو ملتونو قوانین و نه منل، امریکا هم د ملګرو ملتونو قوانین و نه منل؟

ځواب: د ملګرو ملتونو په چارتر کې راغلي دي، هر ملک چې غواړي خپل علایق وساتي، نو حمله کولای شي، خو دا کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت عادلانه دی، چې څوک په داسې حالاتو کې د ملګرو ملتونو ملاتړ ولري، يو ملک حق لري د بل هېواد له جابر حکومت څخه د هغه رعيت خلاص کړي. کولای شو په دې باب زيات بحث وکړو. پر ۱۹۹۱ م کال له عراق سره يو اوربند و ، نه سوله، عراق تر پايه دا قرارداد ونه مانه.

د ځواب دوام: د پاکستان په باب موږ نه پوهېدو ، ځينې شواهد سم وو او ځينې ناسم، د استخباراتو د همدې نابشپړو معلوماتو پر اساس پرېکړه کېږي، د (صدام) په اړه هم دقيق نه پوهېدو ، زموږ د بهرنيو چارو وزارت هم وويل چې نه پوهېږو ، خو فکر کوو ، د C.I.A موقف دا و ، چې موږ نه پوهېږو ، خو امکان لري، حقيقت دا دی، چې جمهور رئيس په (C.I.A) کې يو دفتر درلود ، چې دا راپورونه وخېږي، خو دې سره سره دا د C.I.A لپاره يوه د شرم خبره وه. د عراق په باب اشتباه د سپټمبر پر (۱۱) پر پاکستان هم شوې وه، نو ځکه د (C.I.A) په جوړښت کې د تغير مفکوره مطرح شوه.

د پورتنيو خرګندونو د ځواب لپاره د اسرائيلو استازي (چيرمي اسيشروف) هم نوبت واخيست او د خپلو مفصلو خبرو په ترخ کې يې دې پوښتنو ته ځواب ورکړ، دلته يې د ځينو غټو ټکو يادونه کېږي:

ضروري نه ده، چې موږ تاريخ ته لاړ شو. پر ۱۹۴۸م کال اسرائيلو نه شو کولای د دوو دولتونو مفکوره رد کړي، کله چې له (سينا) څخه خارج شو له مصر سره مو سوله وکړه، له غزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه چې بهر شو، د سولې پر اساس بهر شو، له دې توافقاتو څخه ځینو سره یې اسرائیل موافق دي، اختلاف پرې نه شته، ماته یو شی ډېر عجیبه ښکاري؛ ویل کېږي، چې امریکا له اسرائیلو سره خصوصي روابط لري، یا مشترک خوصیات لري. امریکا له نورو عربي هېوادونو سره هم خصوصي روابط لري، لکه مصر، عربستان، عمان، لبنان، په فلسطین کې محمود عباس او نورو سره، همدا رنګه پاکستان سره هم ښه روابط لري، که موږ تحلیل کړو، کومه رابطه چې د امریکا او عربو ترمنځ شته، اسرائیلو سره هغومره نه ده، ایا دا خبرې اسرائیلو ته سختې او ګرانې پرېوزي؟ نو چې داسې نه ده کله چې اوباما جمهور رئیس شو، لومړی شخص یا جمهور رئیس ته یې چې ټېلفون وکړ، هغه یو عربي هېواد (مصر) و، د هغه هېواد جمهور رئیس ته یې ټلیفون وکړ.

حتی کله چې د سولې خبرې کېږي، اسرائیل پرې هېڅ نه خبرېږي، حتی ځینې اسرائیل په دې نظر دي، چې د سولې دا ډول خبرې د اسرائیلو حکومت کمزوری کوي.

د مراکش د استازي پوښتنه: د امریکا د دوو لویو ګوندونو په باب زموږ له خلکو سره تشویش موجود دی، زموږ خلک فکر کوي چې جمهوري غوښتونکو زموږ زیات ملاتړ کاوه، خو دا بل ګوند نه؟

ځواب: هر حکومت چې راځي هغه نه شي کولای ټوله بهرنۍ پالیسي بدله کړي، بلکې دلته یو تداوم موجود دی، تر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځایـه چـې زه متوجـه شـوی یـم، جمهوریـت غوښـتونکي بهرنـۍ پالیسۍ ته زیاته توجه کوي.

ددې ځـواب پـه دوام بـل پروفیـسور وویـل: زه یـو جمهـوري غوښتونکی یم، موږ فکر کوو لومړی باید زموږ خپل علایق پـه پام کې ونیول شي او بیا توازن پـه پـام کـې وساتل شي، مـوږ یـو لوی هېواد لرو، موږ همېشه په مجادله کې یو.

پوښتنه: عراق څخه مو د عسکرو د ایستلو مسئله ولې مطرح کړه؟

ځواب: جمهور رئیس ښـه پرېکـړه کـړې ده، خـو رسنۍ همېشه جنجالیزو مسایلو تـه لمـن وهـي، موضـوع د دوو قوتونو تـرمنځ تفـاوت دی، (مقـصد یـې لـه اجرائیـه او مقننـه قوتونو څخـه دی) خو اوس دواړه له یوه ګوند څخه دي، اوس نو جمهـور رئـیس تـه هم اسانه ده، چې له مخالف ګوند سره معامله وکړي.

د اردن استازی: هېڅوک اشغال ته قانوني بڼه نه شي ورکولای. که نړیوال قوانین په پام کې ونیسو، نو هر څوک د خپـل هېـواد د دفاع حق لـري، پـه عـراق کې ستاسې عملونو تـه توجیـه نـه شي پیدا کېدلای، دلته یوه خبره کوئ او د فلسطین موضـوع کـې بیـا غلي پاتې شئ! که تاسې واقعـاً سوله کـوئ لـه حکومتونو سره یې مه کوئ له خلکو سره سوله وکړئ!

په دې منځ کې یوه بله پوښتنه هم مطرح شوه: پـه منځني ختـیځ کـې یـوازې اسـرائیل ذروي وسـله لـري، د اتـومي وسـلې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ممنوعیت ترون هم نه لاسلیکوي، دوی هم نرۍ او سیمې ته یو خطر دی، پر دوی ولې فشار نه راوړل کېږي؟

ښاغلو پروفیسورانو څه نا څه دې پورته پوښتنو ته ځوابونه ورکړل، خو فکر کوم داسې رانه ځوابونه نه وو، چې سړي یادښت کړي وای او یا هم کېدی شي زما پرې سر خلاص نه شو او یا هم ژباړن سم ونه ژباړلای شول.

مونږ ته له انګرېزي څخه دري ته ژباړه کېدله او ما بیا راساً له دري څخه اتومات پښتو ته ژباړله او متن مې راساً پښتو لیکه، نو په دې ډول له یوې ژبې بلې او له بلې څخه بلې ته ژباړه کېدله او هم مې لیکله.

په دې ډول کېدی شي ډېر الفاظ او مانا په دوو ژباړو کې الوتي وي، خو څرنګه چې ما هملته سم لاسي یادښتونه اخیستل، نو بیا هم تر یوه حده باوري یم چې اساسي ماناوې مې سمې قید کړې دي. کله کله به د ژباړې په فني وسایلو کې هم ستونزې وې، کله به ژباړونکو هم غاړې صافولې او یو بل ته به یې ځای پرېښوده، کله کله به ځینو مفاهیمو هغوی ته هم خوند ورنه کړ، نه به یې ژباړل، خو څرنګه چې ما له انګرېزۍ څخه هم تر یوه حده ګټه اخیستلای شوه، نو ځکه مې جالب او ضروري شیان لیکلای شول.

خو د پورتنیو دوو پوښتنو د رښو ځوابونو پر لیک بریالی نه شوم. دې پسې د عراق استازي همدې پوښتنو ته په غبرګون کې وویل: ((امریکایان چې په عراق کې نه وو، هم په زرګونو خلک

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته وژل کېدل)) مانا دا چې پر امريکايانو بايد انتقاد ونه شي. دې غونډې او بحثونو تر غرمې پورې دوام وکړ.

د ملي امنيت شورا په ودانۍ کې غونډه: تر ماسپښين وروسته د ملي امنيت شورا دفتر ته لاړو. دا دفتر سپينې ماڼۍ ته ورڅېرمه په نږدې يو نيم سل دوه سوه مترۍ کې موقعيت لري. دا يوه پخوانۍ ودانۍ وه، چې نږدې يو سل و ځلوېښت کاله وړاندې جوړه شوې ده. خو وخت پر وخت يې پرې کار کړی او د نوي عصر له غوښتنو سره يې برابره کړې ده.

ودانۍ ته تر معمولو مقرراتو وروسته ورننوتو او په لفټ کې پورته شو (۴۵۰) نمبر تالار ته لاړو. د سيمينار ددې برخې چلوونکي وو، لورېنس وېلټ، کول جون ووډ Col John Wood او ځينې نور يې ويناوال وو. د امنيت شورا دا تالار که څه هم وړوکی و، خو د غونډې او سيمينارو لپاره ټولې تخنيکي اسانتياوې يې لرلې، نږدې (۱۰۰-۱۲۰) کسان به په کې ځايېدل.

د غونډې تر پيل دمخه دغونډې د ويندوی له خوا يادونه وشوه، چې وخت کم دی، پوښتنې بايد لنډې او مشخصې وي. بايد وويل شي چې دا پوښتنې نه کوم رسمي سند دی، نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبتېږي او نه چاپېږي، څوک چې کله پوښتنه کوي هيله ده تر پوښتنې دمخه خپل ځان هم معرفي کړي! دلته په امنيت شورا کې دا مسولين ډېر مصروف دي، لومړی تاسې ته خپلې خبرې کوي او بيا ستاسو پوښتنو ته ځوابونه درکوي.

په پيل کې د امنيت شورا مرستيال ښاغلي (ووډ) خبرې وکړې. ووډ په خپلو خبرو کې وويل: زه د امنيت شورا د مشاور (جنرال جونز) په استازی، خبرې کوم. زه د امنيت شورا د دندو په باب بحث کوم. د امنيت شورا ټول کارکوونکي همدلته کار کوي. دا ودانۍ په ۱۸۷۰م کال جوړه شوې ده. هغه وخت دا د نړۍ ډېر لوی تعمير و. پر هغه وخت درې وزارتونه (د بهرنيو چارو، بحريې او دفاع وزارتونه) په همدې تعمير کې وو. ځکه چې دا تعمير سپينې ماڼۍ ته ډېر نږدې و. پر تېرو وختونو د دولت مختلفې ادارې دلته وې، پر دې تعمير مو ډېرې پيسې ولګولې، چې دا تعمير له نويو غوښتنو سره عيار کړو. د امنيت شورا درې غټې دندې لري:

ـ د جمهور رئيس لپاره مامورين او مشاورين او د بېلابېلو وزارتونو ترمنځ هماهنګي برابرو او همکاري کوو. د هر جمهور رئيس د امنيت شورا ټيم توپير کوي، د ځينو ټيم لوی او د ځينو کوچنی وي. نن به مو د جمهور رئيس اوباما خبرې اورېدلې وي. له ۱۹۴۷م کال راهيسې جمهور رئيس، مرستيال يې، د بهرنيو چارو او دفاع وزارت، لوی درستيز او پخوا (C.I.A) ډايرکټر هم په امنيت شورا کې راټاله وو. دلته په امنيتي شورا کې يو يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي کار کوي، چې د جمهور رئيس له غوښتنې سره سم کارونه پرمخ وړي. اوس دلته (۳۰۰) کسان کار کوي. د کار دوه طريقې دي، يو منطقه يي چارې پرمخ وړي، بل يې استخباراتي، دفاعي، تروريزم ضد او نورې چارې پرمخ وړي.

او زه (ووډ) د افغانستان د چارو مسول يم. دا برخه د بوش د ادارې پر وخت رامنځته شوه، چې د افغانستان او عراق پر مسايلو بايد فوکس وکړي. خو دا ادارې د تغير په حال کې دي، کېدی شي اوس منطقه يي بڼه خپله کړي، تېره ورځ مېرمن کلنټن وويل: ((د تېرو کلونو په ترڅ کې د افغانستان په باب هڅې ډېرې ګټورې وې.)) مېرمن کلنټن سره افغاني هئيت هر څه په ډاګه وويل، مېرمن کلنټن وويل: ((يو مشترک دښمن لرو او بايد په ګډه يې پر ضد مبارزه وکړو.)) دې خبرو کې د دواړو هېوادونو لوړ رتبه مامورين حاضر وو. په دې غونډه کې وويل شول: زيات برياليتوبونه ترلاسه شوي، خو بيا هم زموږ او د افغانستان پر وړاندې ډېره اوږده لاره پرته ده. تر دې وروسته پوښتنو ته وخت ورکړل شو.

د پاکستان استازي طارق چوهدري پوښتنه وکړه: تاسې د استخباراتي معلوماتو د ګډولو په باب خبرې وکړې، دا بې پيلوټه الوتکې چې کله بمباري کوي، دا بمباري سمه نه ده، موږ دا نه منو، چې زموږ پر خاوره دې تجاوز وشي.

ځواب: مشخص ځواب نه درکوم، په تېره بيا د عملياتو په باب، خو د مشترکو وجو په باب غواړم، څه ووايم، زموږ دښمن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشترک دی، افغانستان باید د القاعدې پرضد په خپله خاوره او پاکستان باید په خپله خاوره کې مبارزه وکړي. خو که استخباراتي معلومات سره مشترک شي ښه به وي. امریکا غواړي دا درېواړه هېوادونه مشترکه همکاري ولري او خپل استخباراتي معلومات یو بل سره شریک کړي.

تر دې ځواب وروسته د افغانستان له هئیت څخه ښاغلي صبغت الله سنجر لاس پورته کړ او دا پوښتنه یې مطرح کړه:

د افغانستان مسایلو ته د ګاونډیو مخ راګرځول، په افغانستان کې د ډیموکراسۍ پر وړاندې ستر چلېنج نه دی؟ او بل ایا امریکا خو به افغانستان د نویمو کلونو په شان بیا هېر نه کړي او موږ به بیا ګاونډیو هېوادونو ته یوازې پرې نږدي؟

ځواب: کومه ډیموکراسي، چې اوس هلته شته، د افغانانو او د هغه هېواد د جمهور رئیس د هلو ځلو برکت دی، کوم تهدید چې هلته شته، ستاسو شهامت به یې دفعه کوي، خو کوم ضمانت نه شته، چې بهرنیان به دا خطرونه رفع کوي، موږ پر افغانانو باور لرو، دا چې امریکا پخوا غفلت کړی، موږ ورڅخه واقعاً خجالت یو، خو اوس موږ هېڅکله تاسې نه شو هېرولای، ډیموکراسي باید ستاسو د خلکو له خوا تضمین شي او موږ یې ملاتړ وکړو.

د عراق د استازي پوښتنه: ایا امریکا، چې له عراقه وځي، د عراق د اردو قوت یې د موازنې لپاره سنجولای دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: زه ډېره ښښنه غواړم، زه د افغانستان د برخې مسول یم، زه سم ځواب نه شم درکولای، خو موږ پر عراقیانو باور لرو.

د سیمینار په دې برخه کې یو بل وینا وال راغی، ده د منځنی ختیځ او افریقا په باب خبرې وکړې. ده ډېره موده د امریکا له کانګرس سره کار کړی دی. ده هم وویل چې د نوې ادارې په راتګ سره د امنیت شورا اداري هم تغیرېږي. اوباما په خپلې انتخاباتي مبارزې کې څرګنده کړې وه، چې د منځنی ختیځ په اړه خبرې کوي. د غزې مسلې دا خبره نوره هم ډېره مهمه کړه، چې دې موضوع ته زیاته توجه په کار ده، اوس چې په غزه کې کوم اوربند دی، موږ غواړو دا وغځوو. اوس سبا د مصر شرم الشیخ ته مېرمن هیلري کلنټن روانه ده، زه هم ورسره ځم. کوښښ کوو د غزې د بیا جوړونې لپاره پیسې راټولې کړو. د بهرنیو چارو اکثره وزیران، چې مېرمن کلنټن سره ګوري، کوښښ کوو، چې د مرستې د زیاتونې په باب ورسره خبرې وکړو. باور دی، چې اکثره به ددې وړاندیز ملاتړ وکړي، کار کوو، چې دلته د جګړې مخه ونیول شي، کوښښ کوو، چې ټوله سیمه د سولې په یو کنفرانس کې شامله کړو. د اوباما له خوا اجازه ده، چې د سولې ښې لارې چارې ولټول شي. اکثره هېوادونه باید د سولې په دې بهیر کې شریک شي. اوباما تراوسه پورې څو ځله د منځنی ختیځ مسئله یاده کړې ده. خو دا مسئله دلته پای نه مومي، دا باید دوام پیدا کړي. د ایران په هکله کوښښ کوو، چې دا هېواد په سیمه کې د سولې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکاري وکړي، نه دا چې ترهګرو ډلو سره مرسته وکړي.
اوباما وويل چې ايران سره مذاکرات کوو، خو تراوسه لا په دې برخه کې ستونزې شته، کله چې موږ له عراق څخه خپل لښکر وباسو، نو هيله من يو، چې عراق په سيمه کې خپل رول ولري.
پر دې وخت د پوښتنو نوبت راورسېد:
د پاکستان استازي طارق چوهدري پوښتنه وکړه: له ايران او منځني ختيځ سره مو د مشکل د حل لپاره کوم وخت ټاکلی دی؟
ځواب: که وخت ورته تعين شي، نو دا به درسته نه وي، ځکه چې کېدی شي ځينې خلک دا وخت شاته وغورځوي.
د عراق يو استازی: ايران غواړي ذروي وسله ترلاسه کړي، د دې معضلې په باب د اوباما نظر څه دی؟
ځواب: د سولې او منطقي د ثبات لپاره زموږ تعهد دی، موږ دا سې هلې ځلې کوو، چې زموږ خبرې د سولې خواته لاړې شي او ايران د سيمې هېوادونه تهديد نه کړي.
د مصر د استازي پوښتنه: د امريکا پخوانۍ اداري تعهد کړی و؛ د فلسطين او اسرائيلو د دوو خپلواکو هېوادونو د جوړېدو نظر به تائيدوي، خو اسرائيلو پر غزه حمله وکړه او درې زره فلسطينيان يې ووژل، مخکنۍ ادارې د عراق د ذروي وسلې مخالفت هم کړی و، يو مليون کسان يې هم ووژل، د يو مليون عراقيانو او شپږ سوه زره فلسطينيانو تر وژنې وروسته د امريکا پاليسي څه مانا؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا هر څه په تېرې ادارې پورې اړه لري، خو زه نه غواړم پر تېرې ادارې باندې انتقاد وکړم، کله چې پوځي عملیات پیل شي، نو هلته د ملکي تلفاتو پېښېدل ممکن وي. موږ غواړو عراقیان په خپلو پښو ودرېږي او خپل مشکل په خپله حل کړي.

د اردن هېواد د استازي پوښتنه: د (ټایمز) ورځپاڼې له مخې د اسرائیلو د بهرنیو چارو وزیر ویلي، چې له حماس سره به خبرې وکړي. که دا رښتیا وي، دا خبرې به له قید او شرط پرته وي او که نه کوم حکمت به په کې وي؟

ځواب: د مصر د شرم الشیخ په کنفرانس کې به محمود عباس او نور قانوني واک ولري، موږ د هغوی ملاتړ کوو. حماس دا سې یو سازمان دی، چې له تروریزم او وحشت څخه کار اخلي، مخکې چې د سولې په اړه د دوی او د اسرائیلو ترمنځ کوم توافقات شوي وو، دوی هغه نه مراعتوي، خو د یوې ملي پخلاینې ملاتړ کوو، موږ دا سې یو فلسطین غواړو چې ازاد او مستقل وي، ګاونډیو هېوادونو ته خطر نه وي، اسرائیلو سره ښه ګاونډیتوب ولري او ژوند ورسره وکړای شي.

د عراق د استازي پوښتنه: که ایران سره د اوباما خبرې ناکامې شي نو څه به کېږي؟

ځواب: زه په دې باب اوس بشپړ ځواب نه شم درکولای.

د امنیت شورا او د کانګرس په استازیتوب د دوو ویناوالو تر خبرو وروسته د بهرنیو چارو وزارت په استازی راغلي کس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې وکړې. دی په بهرنيو چارو وزارت کې د جنوبي او مرکزي اسيا مسول دی. ده د خپلو خبرو په پيل کې وويل: هيله ده چې په ملي دفاع پوهنتون (NDU) کې مو پروګرام ښه تېر شوی وي، زه په بهرنيو چارو وزارت کې د جنوبي اسيا چارو لپاره دويم مرستيال يم، په مرکزي اسيا کې مې تخصص زيات دی، خو د جنوبي اسيا په برخه کې هم معلومات لرم، د بهرنۍ پاليسۍ په برخه کې موږ غواړو، د نورو ملاتړ ترلاسه کړو.

د سريلانکا هېواد استازي پوښتنه وکړه: د سريلانکا په باب د هندوستان د پاليسۍ په اړه ستاسو نظر څه دی؟

ځواب: موږ چې له هندوستان سره کوم روابط لرو، هغه د پاکستان او سريلانکا په قيمت نه تمامېږي، موږ غواړو ټولو سره ښه روابط ولرو. موږ د سريلانکا حکومت او تاميل پړانګان تشويقوو، چې جنګي حالت رامنځته نه کړي. موږ هيله لرو، چې د سريلانکا حکومت داسې طريقه وکاروي، چې ملکي تلفات رامنځته نه شي.

يو بل برخوال دوه پوښتنې مطرح کړې: ستاسو يو مسول د يوه قوي مرکزي حکومت په باب خبرې وکړې، خو اوسنی حکومت پر ټول افغانستان واکمن نه دی، کرزی هم قوي شخص نه دی، پخوا داسې کوم مثال لرئ، چې کوم حکومت داسې يوه بېلګه وي؟

ـ هندوستان ولې تر اوسه پر دې نه دی بريالی شوی، چې خپل هېڅ ګاونډي سره ښه روابط ولري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: لومړۍ به دويمې پوښتنې ته ځواب ورکړم: زه په دې موقف کې نه يم، چې وو ايم هندوستان چا سره ښه روابط ولري او چا سره يې ونه لري. موږ هيله لرو زموږ او د هندوستان روابط نور هم زيات شي، هر ګاونډی له خپل ګاونډي سره مشکل لري، خو موږ هيله لرو، چې د هند روابط له نورو سره ښه شي.

د لومړۍ پوښتنې په باب بايد ووايم: د افغانستان په باب بايد دقيق بحث وکړو. ځکه هغه هېواد له بهر څخه يو ډول ښکاري، خو په داخل کې يې واقعيتونه بل ډول دي. د اوباما اداره ژمنه ده، چې نور هېوادونه هم په دې سوله کې شامل شي. امريکا په يوازې ځان دا مشکل نه شي حلولای. هره اداره د خپل کار په پيل کې خپل مسير ټاکي. په تېره اوونۍ کې موږ ستراتيژيک مذاکرات درلودل، طبعاً دا ډول مذاکرات مسير ته بدلون ورکوي.

د نيپال هېواد استازی (ډابرسنګ ګورن): جنرال بارنو پرون وويل: چين او هندوستان زموږ رقيبان دي، خو دښمنان نه دي، که دوی خپلې ايډيالوژۍ ته بدلون ورکړي، نو بيا به هم رقيبان وي؟ د نيپال په باب مو نظر څه دی؟

ځواب: زه خپله هلته حاضر نه وم، چې جنرال بارنو څه ويلي دي، نو ځکه قضاوت هم نه شم کولای، چين، هندوستان او روسيه، چې د نفوس او مساحت له مخې يې ارزوې، نه شي کولای له ورو هېوادو سره يې پرتله کړې، تاسې نه شئ کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ایئ دوی رقیبان دي که دوستان، له ګاونډیانو سره د چین اړیکي ځینې وخت دوستانه وي، د امریکا سیستم داسې دی چې همېشه رقیبانه دی، یانې د رقابت خصلت لري، ان زموږ خپل داخلي سیستم هم د پخواني تجارت غوندې پر رقابت ولاړ دی. تاسو دلته د بېلابېلو برخو ترمنځ رقابت وینئ، ځینې کسان پر دې رقابت انتقاد هم کوي، خو موږ په دې کې یو قوت وینو، چین او امریکا اوس ښه روابط لري، خو ددې ترڅنګ رقیبان هم دي. د نیپال په باب باید ووایم، چې امریکا غواړي له نیپال سره یو ښه رابطه ټینګه کړي، چې هغوی پرمختګ وکړي او د خپلو خلکو غوښتنو ته ځواب ووایي. امریکا د نیپال ملاتړ کوي. زموږ هیله ده، چې نیپال او ګاونډیان یې دا ستونزې حل کړي، موږ ته پته ده، چې دا موضوع حساسه ده، اندېښنه ورته شته، خو موږ هیله لرو، چې دا مشکلات هغوی په خپله حل کړي، د امریکا مداخلې ته په کې ځای نه شته.

د افغانستان له هئیت څخه ښاغلي صبغت الله سنجر پوښتنه وکړه: زه ستاسو دا نظر تائیدوم، چې له افغانستانه لرې پر افغانستان قضاوت سم نه برېښي، رابرټ ګیټس ویلي چې موږ افغانستان کې ایډیال حکومت نه شو جوړولای، دا څه مانا لري؟

ځواب: زه د رابرټ ګیټس د کلماتو پر جوړښت نه پوهېږم، خو زه دومره باید ووایم، چې افغانستان کې باید داسې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت وي، چې د خلکو غوښتنې پوره کړي. پوځي حل لاره، یوازینۍ حل لاره نه ده.

د ترکیې هېواد د هئیت په استازۍ یو تن پوښتنه وکړه: د مرکزي اسیا د هېوادونو په باب مو نظر څه دی؟

ځواب: دا زما د کار موضوع نه ده، نو ځکه په دې باب دقیق څه نه شم ویلای، خو دلته دا سې فکر کېږي، چې دا هېوادونه د لویې لارې پر سر پراته هېوادونه دي، ددې هېوادونو تر ازادېدو وروسته دلته دا سې فکر کېږي، چې دا هېوادونه باید یو ځل بیا له سره مطالعه شي.

د سیمینار ددې برخې بل ویناوال، د ملي دفاع وزارت کارکوونکی و، ده د دفاع وزارت په بېلابېلو ادارو کې کار کړی، په دې وزارت کې د سیمه ییزو مطالعاتو د څېړنو مسول و. ده په خپلو خبرو کې وویل: ملي امنیت شورا کې د دفاعي پالیسې چارې پر مخ وړم، تر دویمې نړیوالې جګړې وروسته کانګرس جمهور رئیس ته وویل چې د امنیت شورا سیستم باید تغیر شي. هغه وخت هماهنګي نه وه، نو ځکه یې دا اداره جوړه کړه، دنده یې دا ده، چې د ټولو وزارتونو کارونه باید هماهنګ او جمهور رئیس ته یې وړاندې کړي.

د دفاعي پالیسۍ دفتر د دفاع وزارت ګزارشونه منظموي، پر دې برخې زه کار کوم، همدا رنګه نورې برخې. افغانستان ته یو ځانګړی دفتر لرو، مور شپږ بېلابېلې څانګې لرو، چې پر ذروي، ستراتیژیکو او نورو مسایلو کار کوي. په پوځي برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې جمهور رئیس ته بیانیې هم لیکو، د دفاع وزارت پر بودجې هم کار کوو، په جنوبي کوریا او نورو سیمو کې زموږ د عسکرو د شتوالي او انتقال مسایل څېړو او همدارنګه له جمهور رئیس سره د عاجل تماس نیولو چارې هم ترسره کوو.

د مصر استازي: د روسیې د پرمختګ، له مصر سره د رابطې او ساره جنګ په باب پوښتنه وکړه.

ځواب: دا تر وخته د مخه خبرې دي، د اوباما د ادارې ټولې (۴۷) ورځې تېرېږي. موږ باید منتظر پاتې شو، چې نوې اداره څه پالیسي غوره کوي.

تر دې وروسته ما (یون) هم ورڅخه یوه پوښتنه وکړه: افغانستان ته درې شیان اساسي خطرونه دي. ترهګر، مخدره مواد او جنګسالاران. ددې دوو په باب ستاسو پالیسي له پیله بیا تر دې دمه مشخصه وه، خو د جنګسالارانو په باب مو پالیسي مشخصه نه وه، ددې پرځای چې مهار یې کړئ نور امتیازات مو هم ورته ورکړل، ایا ددې نوې ادارې په راتګ سره به د جنګسالارانو پر وړاندې ستاسو په پالیسی کې کوم تغیر راشي او که نه همغه زړه په زړه به وي؟

ځواب: راځئ چې په ډېر احتیاط خبرې وکړو، زموږ پالیسي د تغیر په حال کې ده، کېدی شي د نوې میاشتې په بهیر کې تکمیل شي، کېدی شي دا پالیسي دې حالت ته تغیر ورکړي. نوی جمهور رئیس وایي موږ باید د خپلې اردو وظایف مشخص کړو، زه هم دا وایم چې موږ باید احتیاط وکړو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان په باب پالیسي باید ټول مسایل په پام کې ونیسي، په دې پالیسۍ کې باید ټول اقتصادي، سیاسي او پوځي مسایل په پام کې ونیول شي.

د یو عربي هېواد استازي پوښتنه وکړه: دفاع وزیر رابرټ ګیټس په یوه مقاله کې، چې تېره میاشت یوې ورځپاڼې خپره کړې وه، په منځنې ختیځ کې یې د یوه پوځي ساختمان د جوړېدو خبره کړې وه. دا خبره به پر منځني ختیځ څه تاثیرات ولري؟

ځواب: ټول خدمات چې له پورته تر کښته دي دا خدمات باید پوره شي. زموږ ځېړنه له ۲۰۰۲م کال څخه پیل شوې ده. له تجهیزاتو، پرسونل او امکاناتو نیولې تر اهدافو پورې دا ټول مسایل په کې شامل دي.

د عراق استازی: له عراقه تر وتلو وروسته به هلته پوځي مرسته څنګه کېږي؟

ځواب: زه د (۲۰۱۰)م کال د بودجې پر مشخصاتو نه پوهېږم چې تراوسه تر کار لاندې ده، جمهور رئیس وویل چې د اګست تر (۱۱) وروسته به له عراقه د عسکرو وتل پیل شي، د تروریزم پر ضد جګړه به د عراق پر غاړه کېږي که نه؟ زه اوس د هغه وخت پر لګښتونو نه پوهېږم.

د عمان استازی: زما سوال د بحري عملیاتو په باب دی؟ د (هرموزتنګي) د بندولو احتمال دی، څوک ددې مسلې تر شا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولاړ دي؟ دوی څه غواړي؟ دې مسلې موږ ټولو ته اند یښنه راپیدا کړې ده.

ځواب: دا پوښتنه د سپینې ماڼۍ لوړ رتبه مامورینو ته راجع کېږي، هغوی باید دا مسئله د بحرونو د ساتنې له پلوه وڅېړي، ایا د سومالیې له حکومت سره معامله وکړي؟ یا له بحري غلو سره؟ او یا هم له بحري ځواکونو سره؟ اوس هم زموږ د بحري ځواکونو یوه عمله هلته په دې عملیاتو کې شامله ده. یو پلان باید جوړ شي، خو وخت او زمان غواړي، کله چې دا خلک نیول کېږي، چېرته یې یوسو؟ چېرته یې محاکمه کړو؟ ځکه چې نړیوالې اوبه یوه اوږده سلسله لري. (کینیا) ویلي: که موږ یې ونیسو، نو موږ یې باید محاکمه کړو، زه پر ډېرو جزئیاتو نه پوهېږم، خو ځینې عملیات محرمانه دي، تشریح یې اوس ماته مناسبه نه ښکاري.

د پاکستان د استازي پوښتنه: له ۲۰۰۱م کال څخه د امریکا اردو په افغانستان او عراق کې دخیله ده، دا چې کامیاب دي که نه؟ دا بېله پوښتنه ده، خو ایا د امریکا ځوانان تر اوسه پورې له دې جګړو څخه ستړي شوي نه دي؟

ځواب: پخوا دا اند یښنه وه، خو اوس نه شته، اوس هم موږ ډېر ځوانان لرو، چې په خپله حاضرېږي افغانستان ته لاړ شي، ځکه چې دوی ته خپل هېواد ګران دی، نو ځکه یې دفاع لپاره هلته ځي. د امریکا حکومت اعلان کړی؛ که څوک هلته ځي، نو امتیازات یې هم زیات دي، د امریکا ځوانان غواړي نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو ته لاړ شي، هغه هېوادونه هم وګوري، هلته کار وکړي، مختلف دلایل دي، خو څوک چې داوطلبان دي د هغوی شمېر زیات دی. دا شمېر ان دومره زیات دی، چې د سږ کال په اوږي کې یې د داوطلبانو نوملیکنه بنده کړه. ځکه چې څوک هلته تللي، نه غواړي، چې ژر بېرته راشي، ان موږ تر خپل مهالوېشه دمخه یو.

د پاکستان د همدې استازي (طارق چوهدري) بله پوښتنه: پاکستان غواړي ځان له دې افراطینو خلاص کړي، خو امریکا پاکستان ته F-۱۶ الوتکې ورنه کړې !

ځواب: په پوښتنه مو سم پوه نه شوم، هیله ده د ټلیفون نومرې مو راولېږئ، ځواب به یې درولېږم.

د افغانستان له هئیت څخه سنجر صیبپ بله پوښتنه وکړه: اوباما په خپل انتخاباتي کمپاین کې وویل: ترهګري سرحد نه لري، هر چېرته چې وي، هلته به ورپسې ځو، ایا اوس به له افغانستانه لرې نورو سیمو ته هم د ترهګرۍ پر ضد لاړ شي که نه؟

ځواب: زه دې پوښتني ته فکس ځواب نه شم ورکولای. ددې لپاره به دا نوې اداره یوه نوې ستراتیژي جوړوي، تروریزم ضد مبارزه کې به کوم تغیر رانه شي، ټول پر دې باور دي، چې دا یو خطر دی، یوازې کوم څه چې بدلېدلای شي، هغه په دې برخه کې د ستراتیژۍ بدلون دی. ستراتیژي هر وخت بدلېږي، نه یوازې په یوځي برخه، بلکې په نورو برخو کې هم د تغیر وړ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې پوښتنې سره په ملي امنیت شورا کې پروګرام پای ته ورسېد او د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار پنځمه ورځ

(په واشنګټن کې د ځینو ځایونو لیدنه کتنه)

د فبرورۍ ۲۸مه د شنبې ورځ له ټاکلي مهالوېش سره سم، د تفریح او چکر ورځ وه، پر دې ورځ مو باید په واشنګټن کې ځینې مهم او تاریخي ځایونه کتلي وای. که څه هم په امریکا کې تاریخي ځایونه نه شته؛ اکثره ودانۍ په کې نوې جوړې شوې دي، ډېر تاریخي ارزښت نه لري، خو بیا هم د امریکا د تاریخ په انډول هغوی ته ډېر ارزښت لري. عجیبه خبره خو لا داده، چې د امریکا متحده ایالاتو د حکومت په چوکاټ کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت تشکیل اصلاً نه شته، رسنۍ ټولې ازادې او یا په اصطلاح شخصي دي، یوازې یو څو لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ له بهرنیو چارو وزارت څخه الهام اخلي، نور نو هر څه ازاد دي.

د واشنګټن د ځینو سیمو د لیدنې په لارښوونه کې یې لا د مخه موږ ته ویلي وو، چې هر ډول لباس کې راتللای شئ او همدارنګه خپل یاران دوستان هم رابللای شئ. د سهار (۹) بجې باید په هوټل کې راټول شئ، همداسې وشول، نهه بجې او پنځه لس دقیقې مو له هوټله حرکت وکړ. پروفیسور کول ډن کورفیس (Col.Don Curfiss) زموږ لارښود و. نوموړي پروفیسور وویل: درې کاله کېږي، چې په نیسا سنټر کې کار کوم، دلته درس ورکوم، خو کله کله مېلمنو ته هم چکر ورکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی یې د واشنګټن ښار د جوړېدو په باب خبرې وکړې، چې ځنګه د دوو ایالتونو ترمنځ پرې موافقه وشوه. ده وویل: دا د اساسي قانون په واسطه رامنځته شوی دی. په پیل کې موږ دوه اساسي قوانین درلودل، چې د هغو په واسطه امریکا منځته راغله، یو قانون ناکام شو، نو بیا سیاستوالو بل اساسي قانون جوړ کړ، چې قوي مرکزي حکومت یې رامنځته کړ، نو ځکه واشنګټن ددې مرکزي دولت پایتخت شو، له دوو ایالتونو څخه یې یوه یوه برخه واخیسته یانې له ویرجینا او مریلینډ څخه، تر هغه وروسته انجنیرانو ورته نقشې جوړې کړې او ورو ورو دا ښار رامنځته شو. اوس لومړی د یوه پارک خواته ځو، دې ته ملي پارک وایي، د اوباما د جمهوري ریاست د تحلیف مراسم همدلته ترسره شول، د جورج واشنګټن ابده (یادګاري څلی) هم همدلته دی. واشنګټن ښار په جبه زار کې جوړ شو، ځمکه کمه وه، چې تاریخي ابدې یا څلي په کې جوړ شي، هر تاریخي څلي د جوړېدو پر وخت یو جنجال درلود. د اوباما د تحلیف تاریخي مراسمو لپاره نږدې یو نیم ملیون کسان همدې ملي پارک ته راغلي وو. د امریکا د یو بل پخواني ولسمشر ابراهم لینکن (Abraham Lincoln) ابده هم همدلته ده. اوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلک پوهېږي، چې دا اساسي قانون څومره قوي دی. په پیل کې هر ایالت غوښتل چې یوې

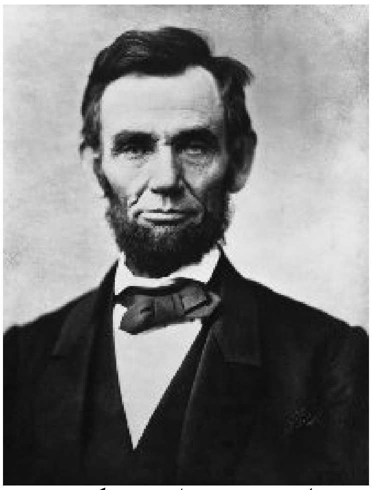

بلې خواته لاړ شي، خو د ابراهم لینکن مفکوره دا وه، چې داسې یو میتود باید جوړ شي، چې ټول ایالتونه د یوه اساسي قانون تر چتر لاندې راشي.

کله چې ملي پارک ته کښته شو، نو رښتیا هم ډېر لوی پارک و، زموږ ژباړن وویل چې د اوباما د تحلیف په مراسمو کې ډېر زیات خلک راغلي وو، سره له دې چې پر هغه ورځ ډېر یخ هم و، خلک په منظمو لیکو کې ولاړ وو او دلته د پښې د ایښودلو ځای نه و، د امریکا له ګوټ ګوټ څخه په ملیونو خلک راغلي وو، خو ټولو ته لا د دې امکان پیدا نه شو، چې تر دې پارکه ځان راورسوي. په پارک کې پر دې ورځ هم خورا یخني وه، په واشنګټن کې داسې توند او تېز باد لګېږي، چې لکه غشي غوندې د سړي له سینې وځي، عیناً لکه په سخت ژمي کې چې څوک د کابل ښار په پامیر سینما سیمه کې ولاړ وي او د چهلستون له لوري یخ باد او سیلۍ ته یې خپله سینه نیولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو دمخه د ابراهم لینکن ځلي ته لاړو. ډېره لویه ګونبزه یې پرې جوړه کړې وه، د اعلیحضرت نادرخان پر مقبره چې کومه ګونبزه جوړه ده، دا وړه ده، خو هغه ډېره لویه او مجلله ده. د ابراهم لینکن مجسمه پر یوه لوړ ځای جوړه شوې وه، لینکن ته

امریکایان زیات احترام لري، ده د امریکا د یووالي مفکوره رامنځته کړه، عملاً یې دېته کار وکړ او د بشري تعصبونو پر ضد یې مبارزه وکړه. لینکن په خپله یوه وینا کې وویل: ((داسې یو حکومت باید رامنځته شي، چې د خلکو له خوا وي او د خلکو لپاره وي.)) امریکا په کورنیو جګړو کې ډېر زیات رنځ وګاله، (۲۲۰۰۰۰) امریکایان په کورنیو جګړو کې ووژل شول. دې جنګ امریکا ته ډېر زیان ورسوه، خو یوه ګټه یې دا وه چې غلامي یې له منځه یوړه. د لینکن تر مړینې وروسته

بیا یو وخت د تور پوستو مشر مارتین لوترکینګ (Dr.Martin luther king) د همدې لینکن د وینا پر همدې ځای ودرېد، په لکونو خلک ورته راټول شوي وو: هغه په خپله وینا کې وویل:
((مور باید د خپل کرکتر له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې وارزول شو، نه د رنګ، جنس، مذهب او نورو له مخې، زموږ هېواد خپله له ځان سره مجادله کړې، دلته باید کرکټر معیار وګڼل شي، نه نور ارزښتونه...))

د ابراهم لینکن څلي تر لیدو وروسته مو درې څلور دقیقې پلي مزل وکړ، هوا خورا سړه وه، لږ څه وړاندې هلته د هغو امریکایانو لپاره یادګاري څلی جوړ شوی و، چې د ویتنام په جګړه کې وژل شوي دي. د امریکا تر جوړېدو وروسته، د ویتنام جګړه د امریکایانو لپاره یوه ډېره ترخه خاطره او ترخه تجربه وه. په دې جګړه کې (۵۸) زره امریکایان وژل شوي دي. امریکایانو هم پر ویتنام ډېره بمباري کړې او تر یو ملیون زیات ویتنامیان یې وژلي دي، خو جګړه داسې یو تریخ سبق وي، چې د ملامتۍ بار یې هر وخت د ناکام پر اوږو بار وي، که څه هم ویتنامیانو تر امریکایانو په لسګونو ځله زیات زیان وزغمه، خو په پای کې بری د ویتنام او ماتې د امریکا په برخه شول. کله چې جګړه پایته ورسېده، نو د امریکا پر حکومت، د جګړې د قربانیانو د یادونې په اړه ډېر فشار راغی، بېلابېلې طرحې وړاندې شوې، یوه طرحه همدا وه، چې د ټولو لپاره باید یو ګډ یادګاري څلی جوړ شي. ددې څلي د جوړولو لپاره بیا هم د نقشو د جوړولو مسئله مطرح شوه. اعلان وشو، چې هر چا ددې څلي لپاره تر ټولو ښه او معقوله نقشه جوړه کړه، نو همغه به عملي کېږي، ډېرو لویو کمپنیو او سترو انجنیرانو ډېرې عصري او لویې نقشې جوړې کړې، خو په پای کې د یوې ځوانې امریکایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انجنیرۍ، چې تر ټولو یې عمر کم و، یانې تر (۲۲) کلونو لوړ نه و، د هغې نقشه ومنل شوه، د هغې د نقشې طرحه داسې وه، چې له یوې ټیټې نقطې پیلېدله، بیا همداسې مخ په بره ختله او بېرته ورو ورو مایله کښته کېدله یانې داسې:

ددې علت دا و، چې کله جګړه پیل شوه، نو د تلفاتو شمېر ډېر زیات نه و، ورو ورو تلفات زیاتېدل، دا لیکه چې پورته ختلې د تلفاتو د زیاتېدو ښکارندويي کوي، د جګړې د پای پر وخت

یون ددې یادګاري ځلې مخې ته

چې امریکا نوره له ویتنام څخه په شا کېدله، د تلفاتو شمېر راکمېده، نو په دې ډول دا لیکه د تلفاتو د شومره والې څرګندونه کوي، ددې یادګاري ځلې لپاره د یوه لوی حوض په شان ساحه په پام کې نیول شوې ده. له ښي او کیڼ لاس دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اوو څخه ورته لاره شته، خو اصلاً لـه کـېن اړخ څخـه مـخ ښـي پلو ته بايد سړی حرکت وکړي، چې ټول نومونـه وګوري. نومونـه د الفبې پـه ترتيب ليکل شوي او زماني محتـوا هم پـه پـام کې نيول شوې ده. له لومړني عسکره نيولې بيا تر وروستني عسکره پـورې د ټولـو نومونـه او رتبې پرې ليـک دي او هـم د مـرګ کـال. ټول نومونـه پـر تـورو مرمرينـو ډبرو ليـک شـوي، لکـه د تـورو کاشـي ډبـرو پـه شـان ښـوی ډبـرې دي، چـې ښيـښې غونـډې ښکاري، بادو باران پرې تاثير نه کوي. کله چې سړی دا صحنه وګوري، هلته سړي ته د يوې لوېې غميزې ځرګندونه کوي، پـه تېره بيا د داسې يو ناکامې جګړې او غميزې چې کوم مقدس هدف هم نه تعقيبوي، بل هېواد تـه پـه جګړې پسې تللی يې او ماته دې هم په نصيب شوې وي. ما پـه ډېر ژور ليـد سره يـو زيـات شمېر نومونه تر سترګو تېر کړل، خو د ټولـو نومونو لوستل ډېر ستونزمن کار و. همدا وخت هم يو شمېر امريکايـان راتلل او د ځلي کـښتنۍ برخې تـه يـې د تـازه ګلانـو ګېډۍ ايـښودې، ځـو عکسونه مې لا داسې هم وليدل، چې تازه پـه ګلانو پوښـل شـوي وو او د ځلي لاندينۍ برخې کې ايـښودل شوي وو. همدلتـه مـې يوه ښځه او يو سړی هم وليدل، چې په ژړا يې سترګې سرې وې، کلـه چـې يـې تـصويرونو تـه کتـل، نـو خپلـه ژړا يـې نـه شـوه ټينګولای، زموږ ژباړنې (فـوزيې) مـوږ تـه وويـل: دلتـه هـره ورځ همـدا حـال وي، د جګـړې د کليـزې پـر مهـال خـو دلتـه د پـښې ايـښودلو ځـای نـه وي او ټـول د خپلـو خپلوانـو د درنـاوي لپـاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي. سره له دې چې د ويتنام او امريکا تر جگړې څو لسيزې تېرېږي، خو لا د جگړې خاطرې او ټپونه لکه د پرون هسې ژوندي دي. همدې يادگارې ډبرليک ته مخامخ د څو عسکرو او طبي پرسونل يوه داسې مجسمه ولاړه ده، چې له ورايه د سړي پام ځانته را اړوي، دا داسې يوه مجسمه ده، چې نظامي طبي پرسونل، د جگړې پر مهال يو ټپي عسکر د جگړې له ليکو انتقالوي او هغه ته لومړني طبي خدمتونه ترسره کوي. کله چې تر جگړې وروسته د جگړې د وژل شويو عسکرو په ياد څلی جوړېده، نو د جگړې ټپيانو، معيوبينو او طبي پرسونل اعتراض وکړ، چې زموږ يادونه ولې نه کېږي، موږ ته نور څه پاتي؟ همغه وو، چې حکومت ددوی د ياد او حق تازه ساتلو په

خاطر دا مجسمه جوړه کړه. کله چې د دوی لپاره دا يادگاري مجسمې په پام کې ونيول شول، نو بيا له جگړې څخه راستانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شویو، روغو او ژوندیو سرتېرو اعتراض وکړ، چې زموږ قربـــــانـي نـــــو څـــــه شـــــوه؟

ممور ته هم باید یو یادګاري ځلی جوړ شي، نو هغوی ته هم دا مجسمې په پام کې ونیول شوې. د جګړې له دې غمجن یادګاري ځلي څخه د ژوند د مانۍ (سپینې مانۍ) پر لوري وخوځېدو. سپینه مانۍ چې اوس د نړۍ د ګڼو هېوادونو او سیاسي ډلو سیاسي برخلیک ورپورې تړلی دی د نړۍ په رسنیو کې ډېره یادېږي. تر هغې دمخه مو په ښار کې څو نورې ودانۍ هم ولیدلې، اکثرو ودانیو خړېخن رنګ درلود، لکه طبیعي رنګونه، د هند و پاکستان په شان تېز رنګونه، چې هره شېبه د سړي زړه وهي، هلته نه دي کارېدلي، ډېرې ودانۍ یې اصلاً هېڅ رنګ ته اړتیا نه لري. کله چې سپینې مانۍ ته ورسېدو، نو له موټره کښته شو، خورا یخ و، یخ شمال هم لګېده، د سپینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماڼۍ مخې ته یو لوی چمن و ، چې ونې او کبلې په کې وې، ونې یې ښې دنګې وې، خو پر شنه چمن یې د یخنۍ له امله یو قسم

تور کرغوړولای و ، چې یخ یې خراب نه کړي. هغه صفت، چې موږ د سپینې ماڼۍ اوریدلی و ، هغه شان نه و. په تېره بیا د شاعرانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ناظمانو په کلام کې. سپينې مانۍ ته ځکه سپينه مانۍ وايي، چې د انګريزانو د واکمنۍ پر مهال دې ودانۍ ته اور اچول شوی و، ټوله ودانۍ لوګي توره کړې وه، بيا يې څو ځله رنګ کړه او په سپين رنګ يې رنګ کړه، له همغه وخته په سپينه مانۍ ونومول شوه. پخوا به هر سړی سپينې مانۍ ته په ازادانه ډول تللای شو، خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې تر پېښې وروسته د هر چا تګ اوس هلته ازاد نه دی، موږ هم بايد د سپينې مانۍ داخل ته ورغلي وای، خو څرنګه چې اوس هلته د بهرنيو تګ يو پروسيجر غواړي، په حقيقت کې يو څه ستړې کوونکې هم دی، نو ځکه زموږ مېلمه پالانو لازمه ونه ګڼله، چې هلته لاړ شو. لنډه دا چې سپينه مانۍ يو عادي مانۍ ده، چې په واشنګټن کې نورې په سلګونو ودانۍ تر دې لوکسې، عصري

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ښکلې دي. خو څرنګه چې سپينه ماڼۍ کې د جمهور رئيس د کار دفتر دی، نو له سياسي پلوه ډېره ارزښتمنه ګڼل کېږي.

افغانستان کې ځينې خلک د سپينې ماڼۍ او د کانګرس د ودانۍ ترمنځ توپير نه شي کولای. د کانګرس ودانۍ رښتيا هم ډېره لويه، لوکسه او تاريخي ده. د سپينې ماڼۍ مخې ته يو شين چمن دی، چې د او سپنې يوه کټاره ترې تاوه ده. په يوه ګوټ کې د ساتونکو يوه خونه هم شته، چې ظاهراً په کې څوک نه ښکاري، مخې چمن کې يې هم ډېره ګڼه نه وي، همدې مخې ته پر غځېدلي سړک هم، اوس عام موټر نه پرېږدي او د سپتمبر د ۱۱ نېټې تر پېښې وروسته يې له دې ځای څخه پر تېرېدونکو لارو د اوسپنې د يو متره ستنو په واسطه خنډونه جوړ کړي دي. همدې سپينې ماڼۍ ته ورڅېرمه په نږدې سل متری کې د

جمهور رئيس کور هم دی، پخوا به بوش او مېرمن يې له سپينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماڼۍ تر خپله کوره پلی تګ راتګ کاوه، اوس اوباما او د هغه مېرمن ورته راځي. د سپينې ماڼۍ مخې ته په نسبتاً لوی پارک کې يوه پلاستيکي کېږدۍ هم ولاړه ده، چې له شاوخوا ودانيو او طبيعت سره هېڅ اړخ نه لګوي، کله چې کېږدۍ ته ورنږدې شوم، نو ګورم چې يو ببر سری سړی په کې ناست دی، د عکس اجازه مې وغوښته، په مينه او موسکا يې اجازه راکړه، له ژباړنې فوزيې څخه مې پوښتنه وکړه، هغې وويل: دلته اصلاً يوه ښځه کښني، (۳۷) کاله کېږي، چې هغه مېرمن دلته ناسته وي، د امريکا قانون دی، چې څوک چېرته کښني تر هغه چې هغه ځای په خپله خوښه خوشې نه کړي، پوليس حق نه لري، چې هغه په زوره وشړي،

خو که د يوې دقيقې لپاره هم دا ځای خوشې کړي، پوليس حق لري، چې هغه ځای ونيسي. دا مېرمن اصلاً د ذروي وسلو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو مخالفه ده، په همدې ځای کې د امریکا د واکمنو پر وړاندې دې خپله مبارزه پیل کړې او ویلي یې دي، تر څو چې امریکایي چارواکي د ذروي وسلو جوړول بند نه کړي، دا به خپل اعتصاب ته دوام ورکړي، له (۳۷) کالو راهیسې دا همدلته اوسېږي، څرنګه چې دلته د ژوند هېڅ ډول اسانتیا نه شته او په سخت ژمي کې هم دا همدلته په همدې یخه پلاستیکي کېږدۍ کې اوسي، نو کله چې خوراک، معذرت او یا بل ضروري کار ته ځي، نو خپل مېړه او یا زوی پر خپل ځای کښېنوي، چې پولیس دا ځای ترې ونه نیسي، نو په دې ډول یې دا دی (۳۷) کاله پوره کړل، د سړي عقل کار نه کوي، کله چې څوک د سپیني ماڼۍ لیدو ته راځي، نو یو ځل ضرور دا ښځه هم ګوري، عکسونه ورسره اخلي او ځیني خلک ورته پیسې هم ورکوي. دا کار اوس د دېته د عادت بڼه غوره کړې ده. همدې پلاستیکي کېږدۍ ته ورڅېرمه یې د بوش هغه عکس هم ایښی و، چې په لونګۍ کې جوړ شوی و، ما فکر وکړ، چې د استاد رباني عکس دی، ځکه ما په انټرنیټ کې لیدلی و، یاني دا چې استاد رباني او بوش یې سره مکس کړي او یو عجیب و غریب تصویر یې ترې جوړ کړی دی، د هغه عکس مې هم واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پارک په وروستۍ برخه کې واړه زينتي بوټي وو، چې کابل کې هم ډېر ليدل کېږي، لکه د تخت بڼه لري، هلته ودرېدم، بې شمېره چنچڼې په دې بوټو کې وې، يو کس راغی، دانه يې ورته واچوله، دومره ګڼې مرغۍ له ما راټولې شوې، چې ما په خپل عمر کې دومره مرغۍ له انسان سره دومره نږدې نه وې ليدلې، قرار د چنچڼو منځ کې کېناستم، هغوی له ما څخه هېڅ وېره ونه کړه، په ارام زړه يې خپله دانه وخوړه، هلته ماته پته ولګېده، چې دلته ولې مرغان، څاروي او نور حيوانات له انسانانو نه ډارېږي، ځکه چې دلته په انسان کې د انسانيت د جوهر (محبت) عنصر ډېر پياوړی شوی. زموږ په هېواد کې خو له انسانانو (وګړو) مرغان او څاروي څه چې خپله انسانان هم ډارېږي. مانا دا چې هلته په انسان کې د انسان اصلي جوهر (مينې) ورک کړې ده. يو څو دقيقې نور هم په همدا سې چورتونو کې ولاړ وم، بيا له دې ځايه د ښار مرکزي سټېشن ته لاړو، دا د ښار يو ترانسپورټي مرکز دی، چې له دې ځايه د امريکا نورو ځايونو ته اورګاډي او موټر ځي، دا خپله دومره لوی سټېشن دی، لکه يو ښار ګوټی، د ژوند ټول ضرورتونه په کې شته، په لسګونو ډوله مغازې او هوټلونه په

جورج بوش د برهان الدين رباني په څېره کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي دي، پر (۱۹۰۲)م کال جوړ شوی، خو د اوسني ژوند ټول ضرورتونه په کې دي، ته فکر کوې، چې همدا پرون يې جوړ کړی دی، تر (۱۲) بجو دلته وو، بيا د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له يو افغان سره کتنه: کله چې هوټل ته ورسېدو، نو ښه ډېر ستړي وو، د خوب ځيې رابانديې راغلې. يوه سترګه خوب مې وکړ، کله چې پاځېدم، نو د ورځې دوه بجې دي، پر ځان مې اوبه تېرې کړې، د انګار صيب د اتاق پر لوري وخوځېدم، له رسمي کاره ډېر ستړي شوي وو، زړه مې و، انګار صيب ته ووايم، چې راځه لاړ شو، دلته دې هوټل ته ورڅېرمه يو څو لوی سوپر مارکيټونه دي، هلته به لږ وګرځو او هم به څه وخورو، کله چې د هغه اتاق ته لاړم، هغه راته وويل: د کابل د ټلېفون دايرولو چل راوښيه، هغه مې ورته په کتابچه کې وليکه، په تسلسل سره د (۳۲) نومرو ډايلول په کار وو، چې کابل روخ شي، هلته ټلېفون دومره اسانه نه دی، چې د هر چا په لاس کې وي، لکه دلته چې کوم عام چلند لري. په تېره بيا دا چې سړی له ازاد کريډېټه ګټه پورته کوي، د هوټل له ټلېفونه يې ډايلوي، نو خورا اوږد نمبر کارول کېږي. انګار صيب کابل ته زنګ وواهه، خو هلته لکه چې د شپې يوه بجه وه، چا ټلېفون پورته نه کړ، ما ويل څه چې ځو دلته عمومي سټور (پلورنځي) ته، لږ به مو پښې هم وغوړېږي، لږ به بلد هم شو. ډوډۍ به هم وخورو، ده وويل: لږ صبر وکړه، دلته زموږ يو خپلوان هم راځي، ما وويل: زنګ ورته ووهه که لرې وي لاړ به شو او که نږدې وي ورته معطل به شو، انګار صيب وويل: اوس له کوره راوتی دی، همدې خبرو کې وو، چې له رسپشنه ټلېفون راغی، ويل يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو مېلمانه راغلي دي، کله چې ورکښته شو، نو يو محسن سړی له يوه ځوان هلک سره ولاړ دی، ستړي مشي مو وکړل، انګارصيب زه ورته معرفي کړم، انګارصيب وويل دی اغاجان دی، زموږ دوست او خپلوان دی، هغه راته وويل چې دا زما وراره دی. د اغاجان اصلي نوم (حاجي نبي) و، خو په کندهار کې معمولاً يو بل نوم يا لقب هم کارول کېږي، سړي ته چې مې وکتل له اصل و ذاته اصل ښکارېده، ډېرو خبرو ته يې پرې نښودو، راساً يې په موټر کې ناستې ته دعوت کړو. يو کرولا ډوله موټر و، په موټر کې چې کېناستو، نو خپل وراره سره يې په انګرېزي خبرې شروع کړې، هغه ته يې وويل چې افغاني رستورانټ ته مو بوځه، بيا يې موږ ته مخ راواړاوه، دی مې وراره دی، همدلته را لوی شوی، پښتو يې هم زده ده، خو خبرې په انګرېزي کوي، پښتو کې کله کله بند پړي، زه ورسره ځکه انګرېزي وايم، چې خپله انګرېزي پخوم، موږ خو چې دلته راغلو، انګرېزي مو نه وه زده، خو دې ماشومانو خورا ژر او ښه زده کړه، ما او نورو له همدې ماشومانو انګرېزي زده کړې ده. اوس هم چې کله کله موږ کومه کلمه خرابه تلفظ کړو، ماشومان راپورې خاندي، خو لګيا يو خپله جاله پورې باسو. هو اضافه وه، څه کم نيم ساعت مزل به مو کړی وي، چې افغان رستورانټ ته ورسېدو، په لاره کې، چې مو د امريکا سړکونو، ابادۍ، ودانيو، طبيعي ښکلا او ځنګلونو ته کتل، نو رښتيا هم د ډېر مړښت او پانګوالۍ څرګندونه يې کوله، دې هوټل ته څېرمه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شمېر افغانانو کورونه هم دي، د عبدالباري جهاني صیب کور هم په همدې سیمه کې دی. هوټل ته وختو، هوټلوالو افغانانو زموږ هر کلی وکړ، پر یو مېز کېناستو، مینو یې راوړه، شاوخوا دېوالونو ته مې پام شو، د افغانستان ځینې منظرې پرې لګېدلې وې، پر یوه دېوال د جمهور رئیس حامد کرزي عکس لګېدلی و، په یوه وړه غالۍ کې جوړ شوی و، شاوخوا مې ډېر وکتل، د احمدشاه مسعود او نورو قوماندانانو عکسونه نه وو، پوښتنه مې ونه کړه، خو پر دې پوه شوم؛ کوم ځای کې چې زور او فشار نه وي، د احمدشاه مسعود او نورو قوماندانانو عکسونه څوک په خپله خوښه نه بندوي، پرته له هغې سیمې او ډلې ټپلې، چې دوی ورته منسوب دي. په کابل او د هېواد په نورو سیمو کې، قطعاً په هغو ځایو کې چې هلته دولتي عسکر ولاړ نه وي د دا ډول قوماندانانو لوی او واړه کې عکس نه شته، علت یې دا دی، چې خلک په طبیعي ډول او خپله خوښه دوی نه شي زغملای. نو دا ډول عکسونه معمولاً په هغو ځایونو کې دي، چې عسکر پرې پیره کوي.

څو شېبو کې ډوډۍ تیاره شوه، افغاني کباب، وریجې، سلات، مستې او وچه ډوډۍ راوړل شول، ډوډۍ مو په ډېر خوند وخوړه، د ډوډۍ خوراک په بهیر کې څو ځله هوټلوال راغلل، ست یې وکړ؛ څه کم دي؟ هر څه زیات وو. زموږ مېلمه پال پیسې ورکړې او له هوټله رابهر شو. بیا یې وویل چېرته مو بوځم؟ موږ وویل تر ښاره بهر چې ددې خلکو کلیوالي ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګورو. ده وویل: دوی د تفریح لپاره ځانګړي ځایونه لري، خو اوس ژمی دی او بل د تفریح لپاره نور ښارونه شته، چې هغه خو طبعاً په سوونو کیلو متره لرې دي، دلته په ویرجینا کې ژوند تړول همدا اسې دی، ځنګل دی او په منځ کې یې کورونه او واړه ښارګوټي، خو د دوی واړه ښارګوټي هم ډېر لوی او منظم دي، دا اسې به وکړو چې د دوی یو زوړ پخوانی بازار دی، د سیند تر غاړې، دې ځای ته پر اوړي په لکونو خلک راځي، هغه ځای به وګورو، که بله ورځ مو وخت درلود، بیا به چېرې لرې لاړ شو. موږ وویل ښېخې سمه ده. نیمه ګېنټه مزل به مو کړی وي، چې د سیند غاړې ته ورسېدو. دا سیمه که څه هم پخوا جوړه شوې وه، خو نوی مسافر یا بهرنی، چې څوک لاړ شي، په اسانۍ یې نه شي پېژندلای، ځکه تعمیرونه یې هم ښه لوکس دي او سړکونه یې هم ښه پراخه، خو یوازې خښتو ته یې که څوک متوجه شي، نو پوهېږي، چې دا ودانۍ پخوانۍ دي. د خښتو رنګونه یې د کودرې د رنګ په شان سوربخن شوي دي او ځینو ځایونو کې لږ شان دوړېدلي هم دي. دلته یو لوی سیند بهېږي، غالباً همغه سیند چې له واشنګټن څخه تېر شوی دی، نږدې څه کم زر مترو په پراخوالي ارام بهېږي، چې ډېر ورته نږدې نه شې، نو مسیر یې نه شې تشخیصولای. په سوونو کښتۍ په کې کښته پورته کېږي، د امو دریاب څو برابره به وو. د سیند پر غاړه په لسګونو ډول ډول هوټلونه جوړ شوي، چې د تفریح پر وخت د سیلانیانو غوښتنې پوره کولای شي. څو دقیقې دلته وګرځېدو، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چې هوا ډېره سړه وه او د سیند یخې څپې او تونـد شـمال هوا نوره هم سړوله، نو ځکه چکر هم د زیـات وخت لپـاره د سـړي صبر راکماوه، بېرته موټر کې کېناستو او د هوټل پـر لـوري رهـي شو، په لاره کې ماته پته ولګېده، چې اغا جان (حاجي نبي) يـوه

پښتانه ټبر الکوزي ته منسوب دی، نو يـو څو شـېبې د سياسـي بحث زمينه برابره شوه، ما نه غوښتل چې سياسي بحث ورسره وکړم، هغه هم زه ډېر نه پېژندلم، چې پر سياسي مـسايلو مې سر خلاص دی که نه؟ خو د هغه په خبرو کې هم تر زياته حده سياسـي منطق پروت و. هغه د جمهور رئيس حامد کرزي ټينګ منتقـد و، ويـل يې: کـرزي داسې کـسان راټول کـړي چـې اصـل و نـسب يـې معلوم نه دی، غله، داړه مـاران او جنګسالاران هـره ګـروه پـه دې حکومت کې شته، هر څوک چې هر څه کـوي، دی ورتـه هـېڅ نـه وايي، سياست په دې خبرو نه کېږي، سياست کې بايـد تـه خپـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

((شنګ)) وښيي، دی (کرزی) فکر کوي، چې که زه که فهيم، دوستم، محقق او نورو ته څه ووايم، نو اسمان به راپرېوزي، نه بابا هېڅ نه کېږي، د دنيا غټ غټ خلک ترور شول، هېڅ ونه شول، ذوالفقار علي بوټو اعدام شو، هېڅ ونه شول، بينظير بوټو ووژل شوه، هېڅ ونه شول، راجيوګاندي، موريې، د امريکا جمهور رئيس او داسې نور په لسګونو مهم کسان ووژل شول، هېڅ ونه شول، دا د چا زامن دي، چې دوی له سياسي صحنې لرې شي او پر افغانستان به ټکه راپرېوزي... داسې ډېرې نورې نيوکې يې هم وکړې، خو ځينې نيوکې يې بيا سيمه ييزې او قبيله يي هم وې، چې ماته ډېرې پر ځای ونه برېښېدې، خو اکثره نيوکې يې د منطق له مالګې ډکې وې، همدې خبرو کې مو مزله ته هم دوام ورکاوه، د شپې اته بجې به وې، چې بېرته هوټل ته راستانه شو. له دې دوستانو مو مننه وکړه او خدای پاماني مو ترې واخيسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار شپږمه ورځ

د مارچ لومړۍ نېټه د یکشنبې ورځ وه، دا ورځ هم رخصتي وه، نو ځکه هر چا کولای شول خپل شخصي پروګرام پرمخ بوځي. ما سره دا مهال د خپل یادښت هغه کتابچه نه وه، چې په امریکا کې د مېشتو افغان دوستانو ټلېفون نمبرې په کې وې، له بلې خوا مې غوښتل هم نه، چې په دې مصروفه ټولنه کې ځوک په تکلیف کړم، د ښېنوا و ښپانۍ د چلوونکي قدرمن خالد هادي ایمېل ادرس راسره و، هغه ته مې لاوار د مخه ایمېل لېږلی و، هغه راته لیکلي وو، چې زه له نیویارکه چېرې لرې بل ښار ته په سفر یم، هر کله چې وزګار شم، نو ستا لیدو ته درځم، د تکړه خبریال او ویاند سید سلیمان اشنا د ټلېفون نمبر هم راسره و، هغه ته مې ټلېفون وکړ، خو ټلېفون یې مصروف و، پیغام مې ورته پرېښود، نور نو نه د چا د ټلېفون نمبر راسره و او نه مې غوښتل ځوک په تکلیف کړم. څرنګه چې مو د مخه کوم پروګرام نه و جوړ کړی، نو ځکه چېرته لرې د تګ جوګه نه شو، سهار تر چای وروسته زه (یون)، انګار صیب او سنجر صیب درېواړه سره ملګري شو لومړی یوې لویې مغازې او بیا تر هغه وروسته بلې ډېرې نږدې مغازې (پنټاګون سټور) ته لاړو، دا نو یو ډېره ستره مغازه وه، چې هر ډول شیان په کې میلاوېدل، له ښکلا، خوراک او پوښاک شیانو نیولې، بیا ټېپ، راډیو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کستټ، کمرې او کمپيوټره پورې هر څه دې ترلاسه کولای شول، دا يوه عامه مغازه وه، چې نرخونه يې هم ډېر لوړ نه وو، دې لويې مغازې ته موږ يو ځل دمخه هم راغلي وو، ځکه نو دا ځل ښه بلد وو. يخني هم زياته وه، واوره هم ډېره وربدلې وه، په واشنګټن کې واوره ډېره نه کېږي، خو يخني په کې زياته وي، سږ کال چې موږ تللي وو، واوره هم وشوه. په مغازه کې وګرځېدلو، شيان مو په نښه کړل، ما او سنجر صيب څه وانه

خيستل، خو انګار صيب ځانته په کې يوه جوړه دريشي خوښه کړه، هغه يې واخيسته، قيمت يې د افغانستان تر نرخونو لوړ و، خو بيا هم دومره لوړ نه و، يو سلو څو ډالره يې يوه جوړه دريشي واخيستله، بېرته د هوټل پر لوري راغلو، هلته هم ډېر پلي ګرځېدلي وو، ښه ستړي شوي وو، زه چې اتاق ته پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوم، نو خوب راباندې برید وکړ، تر یو ساعت خوب وروسته پاڅېدم، ماسپښین دوه بجې به وې، دا وخت د انګار صیب زنګ راغی، ویل یې لاندې کښېنته شه، یو ملګری راغلی دی. انګار صیب لاندې تیار ولاړ و، یو د پخې ستې ځښتن یې رامعرفي کړ، ویل یې منشي صیب دی، زه یې ورته معرفي کړم، هغه ټینګ سترې مشي راسره وکړل، ویل یې: یون صیب ښه پېژنم، مرکې یې اورم او لیکنې یې لولم ښې په زعرده لیکنې کوي. منشي صیب نو د انګار صیب سیمه وال هم دی او د هغه د پخوانۍ ګوندي لارې ملګری هم، ډېرې سختې ورځې یې په ګډه تېرې کړې دي، داسې انډیوالان، نو چې څوک پس له مودو په داسې یو ځای کې پیدا کړي، هغه نو له خدایه نور څه غواړي، منشي صیب سره موټر کې کېناستو، د منشي صیب اصلي نوم عبدالقیوم دی، خو منشي ورته ځکه وایي، چې د خلکیانو د واکمنۍ پر مهال یې د کومې ګوندي حوزې د منشي په توګه دنده سرته رسولې ده، په افغانستان کې دولتي او کسبي پوړۍ وروسته وروسته د هغه شخص له نوم سره تړل کېږي. منشي صیب وویل: لومړی به لاړ شو، یو افغاني هوټل کې به ډوډۍ وخورو، بیا به نو وګورو چې څه کوو. همداسې په ګپ ګپ کې همغه ځای ته ورسېدو، چې یوه ورځ دمخه مو له هغه بل افغان (حاجي صیب نبي) سره ډوډۍ خوړلې وه، منشي صیب څخه ځای لږ شان غلط غوندې شو، خو چې ما ورته وویل که چپ لاس وګرځې، پارکنګ ته نو پیدا به یې کړې! ده وویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته څه پوه شوې، چې دلته افغاني رستورانټ دی، ما ویل پرون ورځ موږ دلته راغلي وو، د انګار صیب چې پر هوټل سترګې ولګېدې، ماته یې وویل والله بېشکه چې دومره ژر بلد شوې او څومره ژر دې پیدا کړ.

هوټل ته پورته شو، په خوند مو بیا افغاني ډوډۍ وخوړه، دا ځل په هوټل کې تر افغانانو نا افغانان، په تېره بیا عرب مسلمانان زیات معلومېدل، چای مو هم هلته وڅښه، له هوټله رابهر شو، منشي صیب وویل: ماښام به زموږ کور ته ځو، بیا به مو بېرته راورسوم. موږ ویل لرې دی که نږدې؟ هغه وویل: نږدې دی. موږ وویل: په یو شرط درسره ځو، چې هلته به ډوډۍ نه تیاروې، هغه ویل سمه ده، د امریکا (نږدې) او د افغانستان (نږدې) سره توپیر لري، منشي صیب هم موټر چلاوه او هم یې موږ ته د امریکا د خلکو د ژوندانه کیسې کولې، بس نو هغه د پخوانیو کیسو په شان. دا ځای له واشنګټنه دومره لرې و، لکه کابل نه چې جلال اباد ته ځې، نږدې یو نیم سل کیلو متره لرې. د لویې لارې ترڅنګ د اورګاډي پټلۍ هم غځېدلې وه، خو هغسې عصري نه وه، لکه په جاپان او جرمني کې چې ده، منشي صیب ته مې وویل: دا خو دې د نړۍ بل سر ته راوستو؟ هغه وویل: وارخطا کېږئ مه بېرته مو رسوم. خو د هغه ځای سړکونه داسې دي، چې مړی په کې کولې کړې نه سپېره کېږي، که د چای ډک ګیلاس په موټر کې کېږدې، نو د چا خبره رپ به و نه وهي. منشي صیب په دې ترڅ کې خپل زوی (بري) ته هم ټلېفون وکړ، چې انګار کاکا دې او یون صیب راسره دي، باید ته هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان راورسوي او دې ضمن کې يې د ډوډۍ شفر هم تېر کړ. په لاره کې مې منشي صيب ته وويل، چې دومره اوږده لاره کې ولې ښارونه او ښارګوټي نه شته، هغه وويل: دا ځنګل ټول له ښارونو او ښارګوټو ډک دی. د دوی قانون دی، چې ښارونه او ښارګوټي بايد سل متره له لويې لارې لرې وي، دا فرعي سړکونه، چې له دې عمومي لارې بېل شوي دا همدې ښارونو ته ګرځېدلي دي. بل د دوی قانون دی، چې هېڅوک د ښارونو، د مارکېټونو مخه عمومي سړک ته نه شي را اړولای، په دې ډول د ګڼې ګوڼې او زياتو ترافيکي پېښو مخنيوی کېږي. منشي صيب وويل: د امريکا سړکونه د نړۍ په عجايبو کې حسابېږي، هغه وويل: ته پر همدې لويه لاره يوه شپه او يوه ورځ مزل وکړه، ته به له هېڅ کوم مشکل سره مخامخ نه شې، لنډه دا چې تر نږدې يو نيم ساعت مزله وروسته د منشي صيب کور ته ورسېدو، د هغه کور د نورو په شان د ځنګله په يوه څنډه کې و، سملاسي چای راوړل شو، چای مو لا څښلی نه و، چې د منشي صيب زوی (بری) هم راورسېد، تر روغبړ وروسته يې له انګارصيب څخه د کور د ټولو غړو پوښتنه وکړه، دی او د دده بل ورور له خپل پلاره جلا اوسېږي، خو په سيمه کې سره نږدې دي، يو کيلو متر واټن هم نه لري، د ښې پوهې او ذکاوت څښتن معلومېده، لنډه ړيره، خپله کندهاري لهجه او افغاني خصوصيات يې ټول ساتلي وو، په امريکا کې ټول افغانان داسې نه دي، چې دا ډول مثبت خصوصيت دې ولري، تر چای وروسته مکلفه ډوډۍ هم راوړل شوه، خو موږ منشي صيب ته وويل: دا دې ګوره د ژمنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاف کار کړی دی، هغه وویل: زه به ډېر خوشاله شم، چې تاسې ماسره زیاته ډوډی وخورئ.. ډوډی مو وخوړه او بیا مو د افغانانو د دود له مخې چای هم وڅښه. منشي صیب ته مو وویل چې اوس به نو د تګ بندوبست کوو، منشي صیب، بری او موږ موټر کې کېناستو، دا ځل نو موټر (بري) چلوه، خو تر منشي صیب څخه یې چټک چلوه، هغه به ورته د ارام چلولو ټینګار کاوه، خو بري به ورته ویل چې خاطر جمع اوسئ، دا ځل یې نو ژر ببېرته خپل ځای ته راوستو، یانې یو ساعت او څو دقیقو کې یې راورسولو، د شپې دولس بجې به وې، چې هوټل ته داخل شو، له دوی څخه مو خدای پاماني واخیسته، خو د خدای پامانی پر مهال یې راته وویل چې د (بري) مېلمستیا پاتې ده، بیا درپسې راځو. کله چې اتاق ته پورته شوم، دریشي مې بدله کړه، نو د خوب پرښتې راته تیارې منتظرې ناستې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار اوومه ورځ

د مارچ دویمه نېټه د دوشنبې ورځ وه، سهار چې کله له خوبه پاڅېدم، نو له کړکۍ څخه مې چې وکتل، شاوخوا ټوله سپينه پاغونده وه، په سپينه واوره کې د رڼا ګروپونه ډېر ژېړ ېخن معلومېدل او پلته پلته واوره لا اوس هم ورېدله، کله چې چای ته کښته شولو، نو لاندې په رسپشن کې يې ليکلي وو: نننی پروګرام کنسل دی او د واورې د ورېدو له امله نن ټول نورمال پروګرامونه معطل دي. د همدې ورځې پر ماښام د جنرال بارنو له خوا کېدونکې مېلمستيا هم کنسل شوه. انګارصيب او سنجرصيب ته مې وويل: کاشکې له سره پوه وای، چې درې ورځې رخصتي راځي، يو بل لرې ولايت او چکر ته به وتلي وای. د نيويارک مې ډېر صفت اوربدلی، کاشکې هلته تللي وای، هلته مې ښه ډېر ملګري دي، اورګاډي کې تللو او بېرته راتللو، کله چې مې د نيويارک د واټن پوښتنه وکړه، نو ګړندی ګاډی ورته په اتو ساعتونو کې وررسېږي، بيا مې نو ښېخي زړه ښغمه شو، ځکه چې رخصتي خو يوازې په لاره کې تېرېدله. انګار صيب او سنجرصيب ته مې وويل: راځئ نن دا څو پلورنځي مو چې ليدلي، په هغو کې وګرځو، که څه مو خوښ شول وابه يې خلو، که نه چکر خو به ووهو! ځانونه مو ښه وپوښل، له هوټله رابهر شو، په لاره کې ښه ترخه يخني وه، ټولې لارې واورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولې وي، یخی هم ښه ډېر و، موټرو په ډېر احتیاط حرکت کاوه. په واشنګټن کې چې کله داسې واوره وشي، نو ښوونځي خو رخصتوي، حتی ځینې اداري هم رخصتوي، دلته سختې ترافیکي پېښې پېښېږي، دوی مخکې هم موږ ته ویلي وو، چې دلته پر دربو شیانو باور په کار نه دی:

امنیت، ترافیک او هوا، له ترافیکي او هوا پېښو سره خو موږ رښتیا هم مخامخ شو، خو امنیتي هغه مو لا د خدای په فضل تراوسه نه ده لیدلې، ورو ورو پلې لاړو، دلته څو لوی

مارکیټونه وو، چې د دنیا هر څه په کې میلاوېدل، هلته لاړو، ښه ډېر وګرځېدلو، لوېې لوېې مغازې وې، هر یوه درې څلور منزله وه، په هر پوړ کې یې په لسګونو لویې او وړې مغازې وې، د ژوند څه اړتیا وړ شیان چې وو هغه په کې پیدا کېدل. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوې مغازې نرخ له بلې سره توپیر درلود ، هغه څوک چې بهر ته تللي وي او ډېر تللي وي، دا ډول تولې مغازې ورته جالبې نه وي، خو څوک چې لومړی ځل تللی وي، نو دا ډول شیان ورته ډېر په زړه پورې وي. د لویې مغازو په دهلېزونو او پلیو لارو کې د ډول ډول شیانو ترڅنګ د وېښتانو جوړولو او ان سینګار خونو وسایل ایښي وو. دلته مو ډېر هلکان او سړیان ولیدل، چې نجونو ورته وېښتان جوړول او همدارنګه ډېرې نجونې مو ولیدې، چې هلکانو ورته وېښتان جوړول او سینګارولې یې، د لارې پر سر او یا هم د لویو مغازو په اوږدو دهلېزونو کې، ما دا شیان مخکې نه وو لیدلي، همدلته په بېلابېلو ځایونو کې، ځوانې نجونې او ځینو ځایونو کې ځوان هلکان د وړو غرفو ترڅنګ ولاړ وو، له بېلابېلو معدني او بحري ډبرو یې رنګارنګ پوډر جوړ کړي وو او خلک به یې دعوتول، چې دا یو ځل وکاروي او په ګټه یې پوه شي. د دوی په وینا دا پوډر د انسان د پوټکي روغتیا ته ډېره ګټه لري. کله چې به څوک موافقې ته سره ورسېدل، بیا به یې نو له دې موادو ډکې قوطۍ پرې، په لوړه بیه خرڅولې. په عامو دهلېزونو کې د سترو خلکو لپاره داسې څوکۍ ایښودل شوې وې، چې په بربښنایي یا اتوماتډول یې د انسان بدن کېکاږه یا چاپي کاوه، ددې ترڅنګ د خلکو د چاپۍ لپاره نور کسان هم ولاړ وو، چې ځانګړی یونفورم یې درلود. ښځې او نر دواړه په کې شامل وو، اکثره یې چیني مېرمنې او سړي وو. پر دې څوکیو به اکثره هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسان ناست وو، چې يا ډېر زاړه وو او يا ډېر ستړي. تر غرمې پورې مو درې مغازې له پښو وو بستې، خو هېڅ سودا مو ونه کړه، يوازې د بيکونو ځايونه او قيمتونه مو په نښه کړل، زمونږ بيکونه واړه وو، د ډېرو شيانو د ځايولو وس يې نه درلود. يوه يوه نيمه بجه به وه، هوټل ته ښه ستړي راستانه شو، کله چې اتاق ته ورسېدم، نو د خوب مرغيو رابانديې خپل وزرونه وغوړول. ښه د مزې خوب مې وکړ، څلور بجې له خوبه پاڅېدم، پر ځان مې اوبه تېرې کړې، ټلويزيون مې چالان کړ او د خپلو يادښتونو پر بشپړاوي مصروف شوم، ليک لا ستړی کړی نه وم، چې له رسپشنه ټليفون راغی، ويل يې ستاسو دوه مېلمانه راغلي دي، ما ويل اتاق ته دې راشي. دوه درې دقيقې وروسته ور ټک شو. دروازه چې مې ببرته کړه، نو ګورم چې د امريکا غږ اشنا ټلويزيون ويانند ښاغلی ايوب خاورين او د خوست پخوانی والي ښاغلی ارسلا جمال ولاړ وو. پر ليدو يې ډېر زيات خوشاله شوم. اتاق کې کېناستو، د کور د حال او احوال پوښتنې مو سره وکړې. جمال صيب نه مې وپوښتل، ته دلته څنګه پيښ شوی يې؟ هغه وويل: زه دا څو ورځې کېږي چې له کاناډا څخه راغلی يم، دلته مې د کورنۍ غړي او دوستان دي، ما ويل د دوی پوښتنه به هم وکړم او نور دوستان به هم وګورم، نو دادی څو شپې همدلته يم، له دې ځايه څم نيويارک ته او بيا ببرته کاناډا ته ځم، ما ويل افغانستان ته څه وخت راځې؟ هغه وويل: هر وخت چې تاسو وغوښتلم، جمال صيب

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیاتـه کړه، چې پـه لیـدو دې ډېر خوشـاله شـوم، کله چې دې لـه راډیو او ټلویزیون څخه غږ اورم، نـو خـورا ډېر خوشـالېږم، بیـا مې له خاورین څخه د ژوند حالات و پوښتل، خاورین صیب او ارسـلا جمـال سـره خپلـوان دي. خـاورین صـیب راتـه د خپـل مـصروف ژونـد کیـسه بیـان کـړه، چـې ربښـتیا هـم ډېـره سـتړې کـوونکې وه، مانـا دا چې کـه پـه اصطلاح یـوه شـېبه هـم وزګـار پاتې شې، نو حالات دې خرابېږي. خاورین صیب پـه امریکـا کـې د ټـولنیزو او انـساني ارزښـتونو پـه بـاب هـم هـر اړخیـزه رڼـا واچوله، کـه د هغـې ټولنې متحول ارزښتونه د هغـې لـه عـصري ټکنـالوژۍ او ژوندانـه سره پرتلـه کـړو، پـه ښـکاره ډول پـه کـې د ارزښتونو تله سپکه خېږي او بیا که هغه ټولنیز ارزښـتونه زمـوږ د ټولنې له مستحکمو ټولنیزو ارزښتونو سره پرتله کړو، نـو بیـا به پر خپلې دې غریبې، خو ارزښـتمنې ټـولنې شکر وکـاږو. دلتـه چې کومه ازادي شته او وضعي قوانینو لاتر اوسه نه ده محدوده کـړې او پـر خپـل ځـای پـاتې، هلتـه دا ازادي نـه شـته، هلتـه د ژوندانه د سمون په هیله دومره قـوانین وضعه شـوي، چـې ژونـد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په خپله له يوې پېچلتيا او بنديزونو سره مخامخ کړې دی.
خاورين صيب چې د امريکا د کوم مقيد ژوند انځور ماته
څرګند کړ، نو زما زړه خو ترې په همدې شېبه کې تور شو. هغه
ظاهري او مصنوعي ښکلا او ديموکراسي چې په امريکا کې
ځلېږي، ظاهراً خو ربښتيا هم په لومړي وار د سړي زړه راکاږي،
خو که د ټولنې د معنويت تل ته کښته شې، نو روحي بنسټونه او
ډاډمنتيا يې کمزوري دي. ماته د استادې مېرمن سکينې زيار

هغه خبره رایاده شوه، چې ویل یې: ((په غرب کې ژوند په اوبو
کې د اوبو ړیو په شان دی، چې پر سر ښکاري خو بېخ او اساس
نه لري)) دلته ربښتيا هم د مادي ژوند ښکلاوې پر معنوي هغو
برلاسې ښکاري. خاورين صيب وويل: په امريکا کې چې د
ټکنالوژۍ له پلوه ډېر پرمختللی هوا دی، خو د ټکنالوژۍ د
وسايلو کارول هغسې اسان نه دي، لکه زموږ په ټولنه کې چې
اوس دي. هغه ګرځند ټلېفون د يوې بېلګې په توګه ياد کړ، ويې
ويل: ((دلته د ټلېفون سيم کارت دومره ازاد نه دی، لکه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې چې دی، دلته چې څوک یو سیم کارت اخلي، له همغې کمپنۍ سره به قرارداد کوي، دا قرارداد به د ټاکلې مودې یانې څو کلونو لپاره وي، د سیم کارت لپاره مجبور یې له همغې کمپنۍ څخه سیټ هم واخلې، د یوې کمپنۍ سیم کارت د بلې کمپنۍ په سیټ کې کار نه کوي، داسې کمپنۍ هم شته، دا پر تا مني، چې ته تر ټاکلي وخت پورې له بلې کمپنۍ سره قرارداد نه شې کولای او دا قرارداد هم نه شې فسخه کولای. په دې بهیر کې ته مجبور یې ټلیفون وکاروې او ټاکلې اندازه کرېډېټ کارت مصرف کړې، سربېره پر کرېډېټ کارت مجبور یې، چې یوه ټاکلې اندازه ټکس هم ورکړې...))

دا یوازې د ټلیفون کیسه وه، چې لنډېز یې بیان شو، داسې په لسګونو ډوله بندیزونه له هرې وسیلې سره ملګري دي، د موټر ټکس، بیمه، د انسان بیمه، د تحصیل فیس، د کار موندنې ستونزې او داسې نورې ډول ډول ستونزې یې بیان کړې، چې د یوه شرقي انسان لپاره یې زغم اسانه کار نه دی، خو دې سره سره که یوه عمومي ارزونه یې کوو او معنوي ارزښتونه له محاسبې باسو، نو د ژوند په نورو ډګرونو کې د نورو ټولنو په اند ډول امریکایي ټولنه یوه ډېره هوسا او سوکاله ټولنه ده او که چېرې ډېره سوکاله نه وای، نو د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه خلک ولې امریکا ته ځي او هلته مېشته کېږي؟

زما (یون)، ارسلا جمال صیب او خاورین صیب خبرې ډېرې اوږدې شوې، خاورین صیب راته د امریکا او جمال صیب راته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاناډا ژوند پـه زبـر و زور بیـان کـړ، بیـا دوی ماتـه ټینـګ سـت وکـړ، چې دوی سره مېلمه شم، مـا ویـل بیـا بـه پـه فرصت کې وګـورو، اوس یـو ځـل ددې سیمینار لـه جنجـالونو خـلاص شـو. خاورین صیب ته مې وویل: اشنا صیب سره مې په اشنا راډیو او ټلویزیون کې د مرکې وعده کړې، بیـا بـه انشاء الله حتماً سره ګـورو. ماښـام ناوختـه و، هغـوی لـه مـا څخـه خـدای پامـاني واخیسته او زه له نورو ملګرو؛ انګار صیب او سنجر صیب سره ډوډۍ ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار اتمه ورځ
(د کانګرس کتنه)

د مارچ ۳مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، پر دې ورځ سهار له معمول وخت سره سم په خپل ټاکلي موټر کې له هوټله د نیسا سنټر پر لوري رهي شو او له هغه ځایه بیا د کانګرس پر لوري لاړو، کانګرس ته هم ډېر واټن نه و، کله چې د کانګرس ودانۍ ته ورسېدو، نو موټر یې په یوه پارکینګ کې ودراوه، هوا دومره یخه وه، چې لس دقیقې هم چا بهر ته طاقت نه شو کولای، پر پلې لارې د کانګرس ودانۍ ته لاړو، له لارې واوره تو ږل شوې یا ویلې شوې وه، د تالاشۍ له ماشینه تېر شو، ډېره جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تالاشي وشوه، کله چې د کانګرس ودانۍ ته ورننوتو، نو ډېره ښایسته او دنګه ماڼۍ وه، امنیتي چارې یې ښې سمبال وې. په امنیتي مسایلو کې یې هېڅ لیاز و پیاز نه کاوه. هلته امنیتي قانون او نور قوانین داسې دي، چې د استاد الفت په خبره: ((خپل و خپلوان، دوست و دښمن نه لري، کمزوری او زورور نه پېژني، احساس او عواطف نه لري، ټولو ته په یوه سترګه ګوري...)) زموږ د ټولنې په شان نه دي، چې قانون د زورورو تر پښو لاندې او د کمزورو پر سر باندې دی. کله چې د کانګرس دهلېزونو ته ننوتو، نو پر دېوالونو یې د امریکا د نومیالو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويو شخصيتونو لويې تابلوګانې ځړېدلې وې، د هرې يوې تابلو په لاندينۍ برخه يا لمن کې يې ورته لنډه پېژندنه ليکلې وه، دې تابلوګانو د امريکا د تاريخ د بېلابېلو برخو او سياسي جريـــــانونو ثرګندونـــــــه کولــــــــه، پاس د تعمير چت ته چې مې وکتل په ښکلي ډول نقاشي په کې شوې وه، دې نقاشۍ هم د يوې هنري ښکلا او هم د تاريخي ځلا ثرګندويي کوله، کله چې د ټولو تالاشي خلاصه شوه، نو بيا يې د کانګرس عمومي هال ته داخل کړو، نسبتاً لوی تالار، پر درېو برخو وېشل شوی و، يا په بله وينا درې دهلېزونه په کې وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

تالار نسبتاً لوی و، څوکۍ يې هم ښې نرمې وې، مخامخ پاس په دېوالونو کې د امريکا د کانګرس د پخوانيو غړو عکسونه وو، هغه هم داسې ښکارېدل لکه په لاس چې انځور شوي وو. زموږ لارښود پروفيسور په پيل کې خبرې وکړې، چې دلته راتګ اسانه کار نه دی، تاسې ښکمرغه خلک ياست، چې دلته راغلئ او نن هر يو د کانګرس مينانو پر څوکيو ناست ياست، کانګرس ډېر مصروف وي، نن د رخصتۍ ورځ ده، موږ ستاسې مهالوېش داسې برابر کړی و، چې دا ورځ رخصتي وي، که په نورو ورځو راغلي وای، نو مجبور به وو، د کانګرس کوم غړي

د امريکا په کانګرس کې د سيمينار د برخوالو ډله ييز عکس

سره مو په نورو ځانګړو اتاقونو يا ځايونو کې کتلي وای، دلته بيا راتګ ممکن نه و. پروفيسور وويل: څو شېبې وروسته د کانګرس يو پخوانی غړی راځي، تاسې ته به په خپل بحث کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوې په باب معلومات درکړي، تاسې کولای شئ له هغه څخه پوښتنې وکړئ، هغه تجربه کار سړی دی، تاسو ته به جامع ځوابونه درکړي، همدې خبرو کې وو، چې هغه پخوانی وکیل راننووت، لومړی یې مونږ ته هر کلی ووایه او بیا یې پر خبرو پیل وکړ.

لومړی یې خپل ځان معرفي کړ: هون اندریو میګوری Hon Andrew Maguire د کانګرس پخوانی غړی. ده وویل: ما چې بیا په ټاکنو کې ګډون وکړ، نو دویم ځل ناکام شوم، ځکه زه چې په کوم ایالت کې وم، هلته اکثریت جمهوري غوښتونکي وو، ۱۹۸۰م کال، هغه وخت نو رونالډ ریګن، جمهور رئیس شو. ده بیا د کانګرس دا تالار تشریح کړ، د تالار دواړو خواوو ته یې لاس ونیو، چې یوه خوا اپوزېشن کېني او بله خوا د حکومت ملاتړي یا د حاکم ګوند پلویان کانګرسمینان، ستېج ته یې لاس ونیو، چې هلته د کانګرس رئیس کېني، څنګ ته یې نورې څوکۍ هم ایښې وې، چې د مرستیالانو لپاره وې، شاته یې د امریکا بیرغ ځوړند و. په کانګرس کې بېلابېلې کمېټې وې، د هرې کمېټې غړي د خپل رئیس تر شا کېني، هر سړی د خبرو حق لري، خو په خبرو کې د وخت محدودیت په پام کې نیول کېږي، هر وینا وال مجبور دی پر همغه ټاکلي وخت خپلې خبرې پای ته ورسوي، ځینې مسایل ډېر وخت غواړي، حتی ساعتونه وخت نیسي، نو ځکه ځینې موضوعګانې پر موافق او مخالف تقسمېږي، د قانون تصویب اسانه کار نه دی، کمېټو کې باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت رایې واخلي او همدارنګه په ټول بهیر کې ورته اکثریت رایې ضروري دي. دا پروسه بیا ولسي جرګې څخه مشرانو جرګې ته ځي او د هغوی تر تصویب وروسته جمهور رئیس ته ځي. د اقلیت خبرې هم اورېدل کېږي، خو په پای کې د اقلیت خبرې د اکثریت د رایو تابع ګرځي.

نو په دې ډول د قوانینو تصویب اسانه کار نه دی. ډېر وخت په کې په کار دی، د بېلګې په توګه په صحي برخه کې موږ د همدې قوانینو له مخې تر اروپا شاته پاتې یو، همدا اوس (۵۰) ملیونه امریکایان د صحي بیمې مشکل لري، دلته بیمه ډېره قیمته ده. دلته د بیان پوره ازادي شته، موږ دلته په جلسه کې یو، هلته پورته تالار کې رسنۍ موږ ګوري او زموږ خبرې اوري، د ساري په توګه هغه وخت، چې زه وکیل وم ما اعتراض وکړ، چې زموږ حکومت د بندیانو په شکنجه کې لاس لري، بندیانو ته د وکیل حق نه ورکوي، کله چې ما دا خبره وکړه، زه اقلیت وم، خو یو وخت بیا داسې راغی، چې جمهور رئیس هم همدا خبره وکړه. د تالار په دویم پوړ کې بره پردېوال یوه شنه پرده غوړېدلې وه، پر دې پردې د وکیل نوم ښکارېده، په دې څوکۍ کې داسې یو سیستم نصب و، کله چې د رایې کارونې وخت شي، وکیل همدلته یوه تڼۍ وهي، خپله رایه کاروي او رایه یې د پردې پرمخ ښکاري، په دې څوکیو کې نورې ډېرې اسانتیاوې هم شته، چې د پارلماني چارو لپاره کارول کېږي. د مشرانو د ناستې سیستم څه ډول دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت او اقلیت دواړه مشران او مرستیالان لري، د هغوی دنده رایه راټولونه ده، دوی د ویندویانو دنده اجرا کوي، که چېرې رایې مساوي وي، یو موقت رئیس ټاکي، د موقت رئیس لپاره هم رایه اچوي، پر دې وخت کله کله ځینې وکیلان خپله رایه او نظر بدلوي.

دا مهال یې پوښتنو ته وخت ورکړ، یو چا پوښتنه وکړه: لابینګ څه دی؟ په دې باب دې پخواني وکیل وویل: تاسې وروسته له دوو لابیستانو سره کېنئ، هغوی به تاسې ته د لابینګ په باب مفصل معلومات درکړي. خو ځینې شیان به زه دلته درته ووایم: ځینې نادولتي سازمانونه لابینګ کوي، ځینې کمپنۍ هم دا کار کوي، پر کانګرسمینانو کار کوي، د هغوی توجه ځانته راجلبوي، ځینې کمپنۍ لابیستانو ته پیسې هم ورکوي، چې هغوی ته کمپاین وکړي، د پیسو او رشوت دا ورکړه ناقانونه ده، خو هغوی مستقیماً پیسې نه ورکوي.

او باما د خپل کمپاین پر وخت کوښښ وکړ، له عوامو پیسې ترلاسه کړي، له کمپنیو یې پیسې وانه خیستې، اوس چې څوک کانګرس ته ځان کاندیدوي، نو ملیونو ډالرو ته یې لګښت رسېږي، خو یوازې پیسې هم ټاکونکې نه دي. او باما پیسې نه لرلې، خو څرنګه چې لوړې زده کړې یې لرلې، د خلکو له خوا انتخاب شو. بوش پیسې لرلې، خو پر تعلیم یې خبر نه یم، کامیاب شو. بوش د خپل واک پرمهال، خپلو پانګوالو ملګرو ته مهم کارونه وسپارل، ما چې پر ۱۹۸۲م کال ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاندید کړی، نو پنځه لکه ډالر مې ولګول، ابتدایي انتخابات وو، خو زما په مقابل کې یو بل څوک و، ډېر پانګوال و، درې نیم ملیونه ډالر یې مصرف کړل، نو ځکه یې ټاکنې وګټلې، لس کاله وروسته بیا یو بل شخص په ټاکنو کې (۷۰) ملیونه ډالر ولګول. ویل کېږي، چې اوباما په خپلو انتخاباتو کې یو نیم زر ملیونه ډالر ولګول.

د عراق له هئیت څخه یو تن پوښتنه وکړه: کله چې مو له کویټ څخه د صدام حسین عسکر وایستل، ولې مو هغه وخت صدام حسین ژر له منځه یو نه وړ؟

ځواب: هغه وخت بوش جمهور رئیس و، فکر یې وکړ داسې یو حالت به واقع شي، چې ډېر دوام به وکړي، خو اوس چې موږ په کوم موقف کې یو، کېدی شي هغه وخت په داسې دریځ کې نه وو. هغه وخت نظریه داسې وه، چې متحده ایالات باید زیات پرمختګ ونه کړي، خپل امنیت ته زیاته توجه وکړي. جمهور رئیس هغه وخت ویل: موږ چېرته نه ځو، چې ملکونه جوړ کړو، خو دا بل بوش اوس عملاً په ملکونو کې راښکېل دی. کله چې زموږ عسکر عراق ته تلل، نو زه یې مخالف وم، هغه (۳۰۰) زره عسکر چې هلته تللي، اوس یې یو زیات شمېر پر روحي ناروغیو اخته دي.

پوښتنه: د حکومت د لوړ رتبه مامورینو لرې کول په څه ډول ترسره کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که یو وزیر د ولسي جرګې له نه باور رایې سره مخامخ شي، نو دا پرېکړه بیا مشرانو جرګې ته ځي، هغوی بیا

وروستۍ پرېکړه کوي او تر هغې وروسته عملي کېږي. تر دې وروسته د کانګرس نورو تالارونو ته لاړو، مخکې لوی دهلېزونه مخې ته راغلل، په دهلېزونو کې له هر ایالت څخه د هغو د نومیالیو شخصیتونو دوه دوه مجسمې اېښودل شوې وې، په حقیقت کې هر ایالت حق لري، دلته د خپلو لویو نومیالیو مجسمې ودروي. دا د ټولې امریکا د شخصیتونو تمثیل کوي. تر هغه وروسته یوه ځانګړي تالار ته لاړو، چې په یوه جګه ګرده ګونبزه پرې راټوله شوې وه، د ګونبزې لوړوالی یې تر پنځو سومترو هم پورته کېده، پر دېوالونو یې ډېرې لوکسې او ښکلې میناتورۍ او تصویرونه کښل شوي وو، اکثره یې د جورج واشنګټن د اتلولیو ښکارندویي کوله، رښتیا هم دا ودانۍ ډېره لوکسه او ښکلې وه، کوم انځورونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې پرې نصب وو ، هغو هم د لوړ هنر او فکر څرګندونه کوله. د امریکا په شان د یو لوی هېواد لپاره د داسې ښکلو ودانیو شتوالی لازم و ملزوم برېښي، خو نه دا ودانۍ د ډېرې پخوا زمانې وه او نه هم دا انځورونه ډېر پخواني وو ، خو کله چې دې دوا ړو ته کتل، د یو تاریخي برم څرګندونه یې کوله. هلته یو کس د جورج واشنګټن د اتلولیو په باب خبرې وکړې او ویې ویل، چې له همدې ودانۍ څخه یې جنازه پورته شوه، دا له هغه سره د امریکا د خلکو د ډېر لوړ احترام څرګندونه کوي. تر دې وروسته مو بیا یو ډله ییز عکس واخیست. وروسته د کانګرس د کتابتون پر لوري لاړو.

د کانګرس له ودانۍ څخه تر کانګرس کتابتون پورې دوه

د کانګرس د کتابتون یو هال

درې دقیقې پلې لاره ده، خو په همدې دوه درې دقیقو کې یخنۍ ښه وځپلو ، کله چې د کانګرس کتابتون ته تر تالاشۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته وردننه شو، نو غوږونه مو ببرته نرم شول، لومړی یو هال ته چې لاړو، چې نږدې سل یونیم سل کسان پکې ځایېدل او د کنفرانس یا سیمینار له مجهزو وسایلو څخه برخمن و. هلته پر خپلو ځایونو کېناستو، د کانګرس کتابتون په ټوله دنیا کې ډېر ستر کتابتون دی، دا کتابتون څو پوړیز دی او څو لوی هالونه لري. اوس په کې یوازې (۱۲۰) ملیونه عنوانه چاپي کتابونه شته، په دنیا کې چې هره ورځ کوم نوی کتاب چاپ شي، نو دا کتابتون کوښښ کوي، چې یو ټوک یې ځان سره وساتي. دغه راز په سلګونو زره خطي نسخې او د کتابونو میکرو فلمونه په کې خوندي دي، اوس چې برېښنایي کتابتونونه رامنځته شوي، نو په دې کتابتون کې خو یې په لسګونو ملیونه کتابونه خوندي کړي دي. دلته بیا یو بحث و، بحث اکثره د لابینګ پر مسایلو څرخېده، لومړی بحث پر نهو بجو او پنځه څلوېښت دقیقو پیل شو، درې تنه ددې بحث برخوال وو:

۱- هون انډریو میګوري Hon Andrew meguire د پروګرام چلوونکی.

۲- ډاکتر ګریمي بنیرمین Dr. Graeme Bannerman وینا وال.

۳- ښاغلی برډ ګورډون، Mr. Berdgordon وینا وال. دی د امریکا او اسرائیلو د عامه چارو د کمېټې لپاره د پالیسۍ او دولتي چارو ډایریکټر و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

برید ګورډون د اسرائیلو د لابینګ په باب خبرې وکړې. د اسرائیلو لابینګ (دلالي) په نړۍ کې ډېره مشهور دی، ویل کېږي، چې دوی د امریکا کانګرس ته ښه لاسرسی لري.

ګورډون وویل: زه کاناډا ته د ورڅېرمه یو ایالت څخه یم، چې خورا یخ دی، ددې ځای هوا له نورو ایالتونو سره ډېر توپیر لري. د امریکا سیستم هم د نورو هېوادونو له سیستمونو څخه توپیر لري، په نورو هېوادونو کې د پارلمان سیستم د اکثریت رایو پر بنسټ ولاړ دی. په امریکا کې مقننه، اجرائیه او قضایه قوه یوه پر بلې واک نه لري، یوه بلې سر رقابت لري. د لابینګ یا دلالي اصطلاح او یا مفهوم له یوه هوټل څخه، چې وکیلان به په کې اوسېدل رامنځته شوه، زه چې په کوم ایالت کې اوسېږم، هلته تر انسانانو غویان زیات دي، نو د هغه ایالت وکیل په کانګرس کې وغوښتل د خپل ایالت لبنیات یې وده وکړي، په نورو ځایونو کې د لبنیاتو قیمت زیات و، قیمت د کانګرس له خوا ټاکل کېږي، نو د هغه ځای د خلکو غوښتنه وه، چې د لبنیاتو قیمت باید لوړ شي، دې خلکو خپل دا کار د خپل وکیل له لارې په کانګرس کې مطرح کړ، وکیلان اکثره په کانګرس کې د خپلو موکلینو نظریات او عقاید منعکسوي، د بېلګې په توګه د ښځې (د جنین سقط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله، ځینې ددې حق مخالف دي او ځینې یې موافق، خلک کانګرس ته خپل شکایت کوي، یو وکیل وویل: زما ځینې موکلین له دې مسلې سره موافق دي او ځینې مخالف، په داسې حالت کې بیا وکیل د خپل وجدان له مخې قضاوت کوي.

ډاکتر کریمي بنیرمن وویل: غواړم د امریکا د بهرنیو چارو د لابینګ په باب خبرې وکړم. د امریکا د بهرنیو چارو پالیسي همېشه د اجرائیه قوې له خوا عملي کېږي، که اجرائیه قوه پوه شي، چې کوم نظر د بهرنۍ پالیسۍ په ګټه دی، نو د نورو نظرونه هم اوري، کله چې اجرائیه قوه پر دې پوه شي کوم هېواد ته زموږ د وسلې ورکړه، زموږ په ګټه نه ده، نو کېدی شي ترې تېر شي، نو ځکه دلته د لابینګ ګروپونو ترمنځ یو څه ستونزه راپیدا کېږي، پر امریکایانو سربېره نور ګروپونه هم په کانګرس کې لابینګ کوي، هر هېواد د لابینګ لپاره خپل ګروپ لري، هر هېواد کانګرس ته د خپل هېواد علایق وړاندې کوي او کوښښ کوي کانګرس پرې قانع کړي.

د لابینګ ګروپونه کېدی شي، د همغه هېواد غړي وي او یا نه وي، دا ګروپونه هم اجرائیه قوې ته ځي او هم مقننه قوې ته، ځینې حکومتونه د خپلو سفارتونو له لارې هم لابینګ کوي او مستقیماً حکومت سره تماس نیسي، جاپان، اسرائیل او مصر په تېرو څو کلونو کې په لابینګ کې ډېر مخکې دي، دوی د حکومت د بودجې له مسولینو سره کتلي او د خپلو هېوادونو علایق یې ورته څرګند کړي دي، که تاسې غواړئ لابینګ مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

موثر شي، نو تاسې باید هغه مسول کس پیدا کړئ او خپل علایق ورته وړاندې کړئ، د مسولو اشخاصو پیدا کول او له هغوی سره رابطه ټینګول هم اسانه کار نه دی. د ډیپلوماتانو له لارې دا کار ځکه ممکن او اسانه نه دی، چې هغوی ډېر وخت نه لري، بل د لابینګ ګروپ هغه خلک دي، چې هغوی ته پیسې ورکول کېږي او ستاسو علایق پرمخوړي، دې کار کې د دوی ګټه هم خوندي ده. دوی تاسو ته ملاقاتونه برابروي او لارې چارې درښیي، په واشنګټن کې ممکن هر څوک داسې وعدې درکړي، خو دا کارونه د هر چا په وس پوره نه دي، ځکه هر څوک مهمو اشخاصو ته لاسرسی نه لري. د ساري په توګه زه شرکت لرم، مصر پر موږ پانګه لګولې، موږ د هغوی علایق پرمخوړو. مصر له تېرو د برشو کلونو راهیسې د کمپ ډیوېډ تړون وروسته د خپلو لوړ رتبه مامورینو په واسطه له کانګرس او اجرائیه قوې سره ملاقاتونه کوي، په قاهره کې د تجارت له اتاقونو سره تماس لري، همدا سږ کال او ه څلوېښت (۴۷) تنه سوداګر دلته په خپل لګښت راځي، له مقننه او اجرائیه قوې سره ملاقاتونه کوي، خپلې رابطې ټینګوي او خپل علایق ورته څرګندوي، خو په دې ټولو کې بیا د پرېکړې سرچینه ډېره مهمه ده، لابینګ ګروپ چې کوم کس پېژني، هغه په کوم مهم ځای کې کار کوي؟ دوی طبعاً هغه کس ته ټلیفون کوي او بیا د ملاقات زمینه برابروي. واشنګټن له نورو سیمو او هېوادونو سره توپیر لري، کله چې دوی بل چېرته لاړ شي، نو هلته یې قدر

(c) ketabton.com: The Digital Library

و عزت کېږي، چاې او قهوه ورته تیارېږي، د وخت کمی نه وي، خو کله چې دلته څوک راشي، دوی خپل ساعت ته ګوري، د وخت ډېر کمی وي. په تېرو کلونو کې د لابینګ ګروپونه ډېر قوي شوي دي، د هندوستان د لابینګ ګروپ اوس ډېر موثر دی، د امریکا پر بهرنیو چارو وزارت ډېر تاثیر لري.

امریکا ته د مهاجرینو د بېلابېلو کټګوریو او له هغوی څخه د لابینګ ګروپونو په باب یې وویل: له نورو هېوادونو څخه د تېرو هیئتونو یا راغلو اشخاصو یوه اشتباه دا وه، چې ځان به یې د امریکایانو په تله تله، هیله یې لرله، چې د یو امریکایي په شان چلند دي ورسره وشي، په پیل کې چې مهاجرین راغلل، نو هغوی ډېر غریب وو، خو د هغوی اولادونه چې همدلته رالوی شول، ځانونه یې ورسول، خو اوس چې کوم مهاجر راځي، له نورو سره یې توپیر دادی، چې دوی خپله تهول رسېدلي یا تحصیل کړي اشخاص دي. دوی کولای شي خپلې ځانګړې کمېټې او د لابینګ ګروپونه جوړ کړي، په دا ډول مهاجرو کې د هندیانو شمېر زیات دی، نو ځکه د هندیانو لابینګ په کې ډېر زیات او موثر دی.

د مصري هئیت یو برخوال پوښتنه وکړه: د مصر لابینګ له اسرائیلو سره سیالي کولای شي؟

ځواب: (C.S.P) (ممکن د لابینګ کوم ګروپ وي) داسې یو ګروپ دی، چې چا ته پیسې نه ورکوي، دا ګروپ کوښښ کوي، چې د اسرائیلو او فلسطینیانو ترمنځ د منځګړیتوب لاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعقیب شي، اسرائیل د لابینګ په برخه کې ډېره تجربه لري او موثریت یې هم زیات دی. د مصر د لابینګ تاثیر هم په وروستیو کلونو کې زیات شوی دی.

د اردن استازي وپوښتل: د وسلې اخیستلو لپاره څه ډول لابینګ په کار دی؟

ځواب: په دې برخه کې مشاورین تاسو ته سمه مشوره درکولای شي، د وسلې خرڅول ډېره جنجالي مسئله نه ده، خو کله چې مسئله سیاسي شي، بیا مشکل زیاتېږي.

په دې برخه کې د تفریح لپاره وخت ورکړ شو، پنځه لس دقیقې تفریح مو وکړه، بیا د پروګرام دویمه برخه پیل شوه. دا برخه د ډاکټر ډبلیو ام اولسون (Dr.WM.J.olson) په مشرۍ پیل شوه.

ښاغلی مارک ینګ Mr. Mark Young یې وېناوال و.

ډاکتر اولسون وویل: دا ځای چې تاسې په کې اوس ناست

یاست دا د ((ویلسن)) په نامه دی. ویلسن ډېر کتابونه واخیستل، دومره کتابونه چې پوروړی شو، بیا یې پر کانګرس وپلورل، د کانګرس کتابتون اوس د نړۍ تر ټولو لوی کتابتون دی، هر کتاب چې په امریکا کې چاپېږي، باید د قانون له مخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ټوک يې دلته ورکړي، په نوري نړۍ کې چې کتابونه چاپېږي هم د اکثرو يې يو يو ټوک دلته راځي. دلته يو ښه څېړنيز مرکز دی، دا يو خدماتي مرکز دی، يوازې د کانګرس غړي کولای شي، کتاب له ځان سره يوسي، نور يې له دې ځايه وړلای نه شي، خو همدلته يې مطالعه کولای شي. د نړۍ د اکثرو مجلو او اخبارونو کليکسينونه دلته شته، ميکرو فلمونه يې هم شته.

اولسون د امريکا د کانګرس د تشکيلاتو په باب وويل: په امريکا کې هر ګام د اساسي قانون له مخې پورته کېږي، د ولسي جرګې غړي د نفوسو په تناسب ټاکل کېږي، د مشرانو جرګې لپاره له هر ولايت څخه دوه تنه، مجموعاً سل تنه ټاکل کېږي. په مشرانو جرګه کې د غړو شمېر ځکه د ټولو ولايتونو لپاره مساوي دی، چې لوی ولايتونه، واړه ولايتونه تر ستوني تېر نه کړي، د مشرانو جرګې غړي د شپږ کلونو لپاره ټاکل کېږي. د بهرنيو چارو وزير، سفيران او ځينې نور لوړ رتبه افسران د مشرانو جرګې يا سنا له خوا ټاکل کېږي. ولسي جرګې د غړو لپاره د ولايتونو نفوس په پام کې نيول کېږي، يو وخت د (۳۰) زرو پر سر يو تن ولسي جرګې ته راته، هغه وخت د امريکا نفوس (۲) مليونه تنه وو، خو اوس د (۲۰۰) زرو کسانو پر سر يو تن ولسي جرګې ته راځي. تر ټولو زيات سيټونه کاليفورنيا ايالت لري، ځکه چې نفوس يې تر نورو ټولو ايالتونو زيات دی. قوانين بايد د دواړو جرګو له خوا په يوه ژبه او يوه بڼه وليکل شي او بيا تصويب شي. تر هغه وروسته جمهور رئيس ته ځي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا توشیح کېږي. که جمهور رئیس یې رد کړي، مشرانو جرګه یې په دوه ثلثو ببرته تائیدولای شي.

د ستاف د مامورینو دنده داده، چې له ټولو موکلینو سره د وکیل د ملاقات زمینه برابره کړي، د هغو غوښتنلیکونه واخلي، دا هم حتمي او ممکنه نه ده، چې د هغوی ټولې غوښتنې دې عملي بڼه خپله کړي، خو دا د هغوی حق دی، چې غږ یې واورېدل شي، بیا دا ټول شیان خپل وکیل ته وړاندې کېږي، هغه یې له بېلا بېلو لارو یا ټلیفون په واسطه او یا هم له نورو لارو څخه هغو سره تماس نیسي، خلک د ټلیفون له لارې هم مستقیماً له وکیل سره تماس ټینګوي. ولسي او مشرانو جرګه (۱۲) بېلا بېلې کمېټې لري، چې هره یوه یې بیا په خپل منځ کې نورې کمېټې لري، چې څو سوه کمېټې ورڅخه جوړېږي، وظیفه یې داده، چې مسودې جوړې کړي، پیسې هم د مقننه قوې په لاس کې دي. دوی ددې څارنه کوي، چې اجرائیه قوې دا پیسې څنګه او چېرته ولګولې او چېرته یې مصرفوي؟

دویم وینا وال ښاغلي مایک ینګ، د ولسي او مشرانو جرګې په باب لنډې خبرې وکړې، یوازې د یوې کمېټې (استخباراتو) په باب یې معلومات ورکړل، چې څنګه او په څه ډول شورا، د وسلې د کنټرول معاملات څاري. ده وویل: د اجرائیه قوې لوړ رتبه مامورین هم له سناتورانو سره مستقیماً خبرې نه شي کولای، لومړی باید د سناتور له اداري مامورینو سره خبرې وکړي، خپله موضوع ورته تشریح کړي او بیا د هغوی له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله موضوع تعقیب کړي. اکثره اداري مامورین د تجربو او اداري کار له مخې مقررېږي، اداري مامورین کولای شي سناتورانو ته وواېي په دې او هغه برخه کې خپله پالیسي بدله کړي، ځکه چې اداري مامورین اکثره د موضوع پر تاریخي شالید او حقوقي حیثیت خبر وي، خو وروستۍ پرېکړه خپله د وکیلانو یا سناتورانو په لاس کې ده.

✸✸✸

ټاکل شوې وه تر غرمې وروسته د جمهور رئیس دفتر او د بهرنیو چارو وزارت ته لاړ شو، خو هلته تګ د ځینو معاذیرو له کبله ونه شو. نو ځکه بېرته د نیسا سنټر پر لوري وخوځېدو. تېره ورځ چې د واورې له امله زموږ په پروګرام کې خنډ راغلی و، د همغه پروګرام د تعقیب لپاره بېرته نیسا سنټر ته لاړو.

دا پروګرام پر یوه بجه او **۱۵** دقیقو پیل شو. په دې برخه کې دغه لاندې اشخاص شامل وو:

۱- پروفیسور ډاکتر ډبلیو ام جي اولسون Dr.W.M.J. olson د پروګرام چلوونکی.

۲- پروفیسور ټایلر ریورټ جی ډي Mr. Tyler Rauert JD ویناوال.

۳- پروفیسوره اغلې ان موسن Ms. Ann moisan ویناواله.

لومړۍ لکچر د دولت ستراتیژۍ ته د بدلون چلېنج و، پروفیسور اولسون وویل: د دولتونو د ستراتیژۍ بدلون ته ځکه اړتیا وي، چې په یوه موضوع کې که یو پروګرام یا عملیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ورنه کړي، دويم پروګرام يا بديل مو بايد ورته په پام کې وي. کله کله دويم بديل هم د يوې بلې ستونزې د زېږېدو سبب ګرځي، مجبور يو د حل پر درېيمې او څلورمې لارې غور وکړو، ده خپلې دا خبرې په يوه مثال کې واضح کړې، ده وويل د ساري په توګه د بحر غاړه کې يو موټر په اوبو کې ډوب شوی، موږ غواړو هغه راوباسو، يو کرېنګ د موټر لپاره استخدام شو، خو د ځمکې او بحر د سطحې فاصله، د موټر وزن او د کرېنګ قوت په دقيق ډول محاسبه شوي نه دي، کله چې کرېنګ موټر د اوبو کچې ته راپورته کوي، نور يې زور نه رسېږي، ددې پرځای چې موټر پورته کړي، خپله کرېنګ د اوبو ګړنګ ته لوېږي، بيا مجبور يو بل قوي کرېنګ راولو، چې هغه، هم کرېنګ راپورته کړي او هم مخکنی موټر، نو دلته ښکاره شوه، چې لومړی مشکل نه يوازې پر خپل ځای پاتې شو، بلکې بل مشکل يې هم وزېږاوه. له دې څخه دا نتيجه اخلو که موږ غواړو يو مشکل حل کړو، د هغه لپاره بايد دقيق پلان ولرو، که دقيق پلان نه وي، نو پر ستونزې بله ستونزه زياتېږي. ده خپله دا تجربه په څو تصويرونو کې څرګنده کړه. وروسته يې د مخدره موادو د قاچاق مسئله تشريح کړه، ويې ويل چې قاچاقچيان له بېلا بېلو لارو کار اخلي، تر هغه پورې يو ميتود کاروي، چې رسوا شوی نه وي، نو په دې خاطر د مخدره موادو کنټرول يوه ستونزمنه مسئله ده. اندا چې قاچاقيان د خپل ژوند په بيه حاضر دي، دې کار ته دوام ورکړي، په دې برخه کې د حکومتونو، سرحدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولیسو او نورو کړیو ګډه همکاري په کار ده. د ټرانسپورټ له ډول ډول وسایطو، لکه موټر، الوتکې، کښتۍ او بېړیو او نورو ټولو څخه کار اخلي، د دې ټولو دقیقه تالاشي اسانه کار نه دی. مخدره توکي او تروریزم د هېوادونو ملي امنیت او ارضي تمامیت ته ګواښ پېښوي، ارضي تمامیت د بېته وایي، چې یو هېواد پر خپلې خاورې او سرحداتو حاکمیت ولري او قانون په کې پلی کړي، د مخدره توکو مخنیوی د نړیوال سیستم له لارې ممکنېدی شي، نړیوال سیستم داسې دی، چې د تېرو درې سوو کلونو په بهیر کې رامنځته شوی او په تېرو اتیاوو کلونو کې یې وده کړې ده، خو په دې وروستیو کلونو کې د دولتونو ترڅنګ ځینې نا دولتي موسسې هم په کې شاملې شوې دي. ځینې نادولتي موسسې هم د یوه ملک امنیت ته خطرونه پېښولای شي، دوی کې کېدی شي، بانکونه، شخصیتونه، ترهګر، سوداګر او نور ټول شامل وي. ځینې رسمي او نا رسمي موسسو د دولتونو نړیوال سرحدونه له منځه وړي دي. له دې جملې څخه یو هم د القاعدې سازمان دی، د دوی د فعالیت تشکل داسې نه دی، چې رسمي بڼه ولري، یوه کمپنۍ یو ډول کار کوي، بل شرکت بل ډول، دا ګروپونه بیا د خپلو ګټو په خاطر یو بل سره همکاري کوي، دوی یو بل سره د تماس مرکزونه لري، ګډ کنفرانسونه جوړوي او روزنیز مرکزونه لري. جعلي پیسې هم چاپوي، جعلي مخدره مواد هم جوړوي، د ساري په توګه، یو وخت له یو هېواد څخه مخدره مواد راتلل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی د همغه هېواد په نامه جعلي مخدره مواد جوړ کړل، چې اصلي ته نږدې وو، خو اصلي نه وو، دوی د هر هېواد انفرادي قوانین تر خپلې ناورې اغېزې لاندې راولي.

پر دې وخت پروفیسور اولسون، پروفیسورې مېرمن موسن ته بلنه ورکړه، چې دا بحث نور دا پرمخ یوسي. مېرمن موسن وویل: زه غواړم پر همدې نادولتي جنایتکارو ګروپونو رڼا واچوم.

یو وخت یو لیکوال ویلي وو: مهمه نه ده چې تاسې همېشه د اکثریت نظر تائید کړئ، کله

کله د اقلیت نظر هم ډېر مهم وي. ځینې واړه نادولتي ګروپونه ډېر خطرناک دي، باید نړیوال ورته یو تدبیر ولري، دا د دولت تابع خلک نه دي، چا ته د ځواب او مسولیت پړه هم نه مني، دوی هر ډول عملیات کولای شي او له هرې ممکنې لارې څخه کار اخلي. د دوی هدف څه دی؟ تغیرات غواړي؟ البته دوی په خپل فکر تغیرات غواړي، چې هغه فکر دوی ته کامل ښکاري، دوی د څو دلیلونو له مخې راپیدا شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ سره نږدې شوه، سوړ جنګ ختم شو، هېوادونه د ټکنالوژۍ او همکارۍ له مخې سره نږدې شول، نو دا ډلې هم راپیدا شوې، دا ډلې مختلف شکلونه لري:

۱- یو هغه ډول ګروپونه دي، چې یو مثبت شکل لري، لکه نادولتي موسسې او انجیوګانې.

۲- مذهبي ګروپونه دي، چې ځینې مثبت کارونه ترسره کوي.

۳- ګڼ قومیزه سازمانونه دي.

۴- د مشترکو ګټو سازمانونه دي.

۵- یو شمېر نړیوال سازمانونه، لکه د بشر حقوقو نړیوال سازمان، شنې سولې سازمان، اکسفام موسسه او نور... دا پورته سازمانونه معمولاً د شخړو سبب نه ګرځي.

دویم هغه ډلې یا ګروپونه دي، چې شخړې او جنجالونه راپیدا کوي، لکه:

۱- وسله والې ډلې

۲- جنګي ډلې

۳- ملېشې

۴- جنګسالاران

۵- شخصي امنیتي کمپنۍ

۶- ترهګر ګروپونه، چې اکثره د القاعدې لپاره کار ول کېږي او ځینې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېرمن موسن چې دا ګروپونه تشریح کړل، نو بیا یې پروفیسور ټایلر ریورټ ته بلنه ورکړه، چې دې ګروپونو پر قانونیت خبرې وکړي. پروفیسور ټایلر د هېوادونو ارضي تمامیت او سرحدونو ته د ورپېښو خطرونو په باب، چې د نادولتي سازمانونو له خوا پېښېږي، وویل: دولتونه ددې خطرونو پر وړاندې څه لري او څه کولای شي؟

ده د سینما د یوه کرکټر (جاکسن) یادونه وکړه، چې په فلم کې یې د تروریستانو پر ضد یو قوي رول لوبولای او د هغوی پر ضد سرسخته مبارزه کوي، دی له ډېرو ستونزو سره مخامخېږي، خو په پای کې بریالی کېږي، خو دی وایي د فلم او عمل کیسه طبعاً سره توپیر لري، کله چې دولتونه ګورئ هغه بیا ددې پدیدې پر وړاندې ډول ډول عمل کوي. د تروریزم پر ضد نړیواله همکاري په کار ده، خو په عملي توګه دا همکاري اسانه نه ده. یو نړیوال قانون باید جوړ شي، چې له دې ډول خطرونو سره مقابله وکړي. د هر هېواد قوانین له بل سره توپیر کوي، نو ځکه په دې برخه کې یو نړیوال قانون ته اړتیا ده. د نړۍ دولتونه باید یو بل سره کېني او یو له بل سره همکاري وکړي، دا نړیوال قوانین د نړۍ دولتونه یو بل سره وصلوي، ددې نړیوال قانون په رڼا کې باید داخلي قوانین هم وضع شي. لکه امریکا او عمان چې د تروریزم پر ضد یو تړون لاسلیک کړی، دا داسې یو تړون دی، چې یو بل ته خپل مجرمین ورسپاري، کله چې د دولتونو ترمنځ همغږي رامنځته شي، نو څه به کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې سره به د بانکونو ترمنځ همکاري رامنځته کېږي، چې تروريستان ونه کړای شي، له يوه بانک څخه بل ته پيسې انتقال کړي. د ملګرو ملتونو د منشور په يوه ماده کې د ترهګرۍ ضد مواد شته، د ملګرو ملتونو د امنيت شورا (۱۲۶۷) او (۱۳۷۳) ګڼه پرېکړه ليک د القاعدې او طالبانو په اړه دی، د نړۍ ټول هېوادونه بايد هغه عملي کړي، دا د نړيوال قانون يوه برخه ده. په ملګرو ملتونو کې د ترهګرۍ ضد يوه کمېټه جوړه شوې ده. (۱۵۴۰) ګڼه پرېکړه ليک د عامه وژنې وسلې منع کوي. د تروريزم ضد جګړې يو مشکل هم د بشري حقوقو مسئله ده، چې بېلابېل تعبيرونه ورڅخه کېږي، ځينې ملکونه وايي چې موږ دا کار نه شو کولای، د بېلګې په توګه يو ترهګر چې په اروپا کې ګير کېږي امريکا ته يې ځکه نه ورکوي، چې اروپا کې اعدام نه شته، خو امريکا کې شته، نو دوی اعدام د بشري حقوقو خلاف کار ګڼي. همدارنګه ځينې قيدونه هم شته، ځينې نا دولتي ګروپونو سره بايد څنګه معامله وشي؟ دوی ځان هېڅ شي ته متعهد نه ګڼي او ځان په هېڅ پورې نه تړي، هېڅ نړيوال قانون ته مکلف نه دي، نو ځکه بايد دولتونه توافق وکړي، چې دوی د نړيوالو قوانينو تابع کړي.

په هېواد کې د بشري حقوقو د خونديتوب لپاره د مداخلې په باب د نظر ډېر اختلاف شته، لکه په سوماليا، کوسووا، بوسنيا او نورو کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۹۹م کال امریکا د ملګرو ملتو سازمان له اجازې پرته د کوسووا چارو کې مداخله وکړه، هلته اخلاقي او بشري وضع ډېره خرابه وه، مناسب ځواب يې غوښته، ملګرو ملتونو عاجل اقدام ونه کړ، کوفي عنان وويل: څه وخت بايد يو ملک په داسې حالاتو کې د بل ملک په کورنيو چارو کې مداخله وکړي؟ ارضي تماميت د يو ملک حق دی، نو ددې ترڅنګ دا د هغه هېواد مسوليت هم دی، چې د خپلو خلکو بشري حقونه خوندي کړي. کله چې د يو هېواد دولت کمزوری شي، نو دا مسوليتونه يې تر پوښتنې لاندې راځي، دا وخت نورو ملکونو ته د ملګرو ملتونو له خوا د خلکو د حفاظت لپاره د مداخلې حق ورکول کېږي، دا پرنسيپ (د بشر ملاتړ) د ملګرو ملتونو په منشور کې شته. يو د مشکل مخنيوی دی، بل مداخله او درېيم له خلکو سره عملي مرسته ده. د ملګرو ملتونو د بشري حقوقو کميسيون وويل: ددې کارونو تر ټولو واکمنه سرچينه ملګري ملتونه دي، که د ملګرو ملتونو امنيت شورا په دې چاره کې ناکامه شي، نو د ملګرو ملتونو عمومي غونډه يا اسامبله کولای شي، دا مسايل پر مخ يوسي، دا چې يو ملک د بل ملک په چارو کې مداخله وکړي که ونه کړي، دا اوس هم يوه پېچلې مسئله ده، چې تراوسه لا نړيوال ټولنه ورسره لاس و ګرېوان ده.

د غونډې يو برخوال پوښتنه وکړه: ترهګرې ډلې هېڅ ډول نړيوال قانون نه مني، په ملګرو ملتونو کې ځينو هېوادونو ته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويتو حق هم، تر نړيوالو قوانينو پورته يو کار دی، په دې باب تاسو څه وايئ؟

ځواب: دا ددې مانا لري، چې دوی د ملګرو ملتونو د نورو غړو پر وړاندې مساوي حقوق لري، خو د نړيوالو قوانينو له مخې دوی ټول يو شان نه دي. د مخنيۍ حملې حق هغه وخت سم دی، چې ګاونډی هېواد د حملې تياری نيسي، دا وخت يو هېواد حق لري، چې د ځان دفاع وکړي.

يو بل برخوال پوښتنه وکړه: کله چې د مداخلې د حق خبرې کېږي، خلکو سره تشويشونه پيدا کېږي، لکه د عراق په شمال کې د کردانو موضوع، په دې باب تاسې څه وايئ؟

ځواب: زه فکر کوم، چې ددې مسودې د ليکلو پر وخت شايد د هغوی تعبير دا نه و، چې له دې مداخلې څخه دې ناوړه ګټه پورته شي.

کله کله انساني موضوع ددې مداخلې او حفاظت غوښتنه کوي، لکه (کوسووا) او (روندا) ته د امريکا تګ، چې سياسي اهداف يې نه لرل، يوازې انساني موضوع وه.

د بنګله دېش استازی: څوک چې مخدره مواد توليدوي، هغه اکثره نا دولتي او غريب خلک دي، خو ګټه اخيستونکي يې اکثره پرمختللي هېوادونه دي، ولې دلته سخت قوانين نه جوړېږي، چې ددې شيانو مخه ونيول شي؟

ځواب: فدرالي حکومت په عمومي ډول قوانين جوړ کړل، خو په انفرادي ډول دلته مشکل دادی، چې دلته (۵۰) ايالتونه دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هر ايالت خپل خپل قوانين لري، پوښتنه داده، چې قوانين باید پر هغو کسانو تطبیق شي، چې دا مواد کاروي.

✸✸✸

ګروپي کار: تر پورتني بحث وروسته ګروپي کار ته لاړو، پر دوو ګروپونو ووېشل شو، یو د منځني ختیځ او یو هم د جنوبي اسیا او ورڅېرمه هېوادونو لپاره و، چې افغانستان هم په کې شامل و. ګروپي کار د یو امریکایي پروفیسور په مشرۍ پیل شو، په ګروپي کار کې د افغانستان، پاکستان، بنګله دېش، سریلانکا، نیپال او ځینو نورو هېوادونو استازي شامل وو. امریکایي پروفیسور تر ټولو لومړۍ دا پوښتنه مطرح کړه چې: د امریکا حکومت باید څه وکړي، چې د افغانستان او پاکستان مناسبات ښه شي او د تروریزم پر ضد جګړه ګټوره او موثره وشي؟

د پاکستان استازی (معظم احمد خان) وویل: د جنرال مشرف پر وخت د افغانستان او پاکستان مناسبات ښه وو، مهمه خبره داده، چې سیاسي پرېکړه باید وشي، پر جګړې مشکل نه حلېږي، د مشرف پر وخت یوې خوا ملامتي پر بلې خوا او بلې بیا پر دې بلې خوا اچوله.

صبغت الله سنجر صیب د افغانستان له هئیت څخه وویل: تروریزم سرحد نه لري، امریکا او ټولې نړیوالې ټولنې بیا بیا ویلي چې تروریزم سرحد نه لري، نو نړیوالې ټولنې ته په کار دي، تر څو پورې چې د تروریزم ریښې له منځه یو نسي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې دا جګړه پای ته نه رسي، افغانستان د تروریزم قرباني شوی دی، د تروریزم ځالې افغانستان کې نه شته، ځالې یې تر افغانستان بهر دي.

د سنجر صیب د خبرو په تعقیب ما(یون) وویل: زه د سنجر صیب دا خبرې تائیدوم، چې د ترهګرۍ اصلي ځالې په افغانستان کې نه دي. افغانان د یوې بشري قوې او سون موادو په توګه په دې جګړه کې سوزي، افغانان ددې امکانات نه لري، چې ددې درنې جګړې لګښت او پوځي امکانات برابر کړي، تاسو چې کومه کارېدونکې وسله، ریموټ کنټرول بمونه او ځانوژونکي واسکټونه او همدارنګه د جګړې ایډیالوژیک تحرکات ګورئ دا ټول له بهر سره ارتباط لري، د جهاد په کلونو کې دا ډول بریدونه نه ترسره کېدل او نه افغانستان د ځان وژونکو بریدونو سابقه لري. که د جګړې بهرني امکانات ودرول شي، افغانستان کې دا جګړه ډېره ژر بندېږي. موږ له نړیوالې ټولنې هیله لرو، که غواړي افغانستان کې دا جګړه پای ته ورسېږي، نو د جګړې اساسي سرچینې باید وچې کړي.

یو بل غلط تصور، چې د پاکستان له جوړېدو څخه بیا تر اوسه په پاکستان کې شته او په دیپلوماتیکي ژبه کې څوک ورته ډېره اشاره نه کوي، هغه دادی، په پاکستان کې یو شمېر مذهبي او استخباراتي کړۍ شته، چې هغوی په افغانستان کې یو قوي حکومت نه غواړي، دوی تصور کوي چې له یوې خوا قوي افغانستان او له بلې خوا قوي هندوستان د دوی د نفوذ ساحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتنګوي او پـه سـيمه کې د دوی پراختيـا غوښـتنې سياسـت مهاروي، دغه راز په دې حالت کې دوی نه شي کولای د منځنۍ اسيا طبيعي منابعو تـه ځان ورسوي، همدارنګه پاکستان کې دا کړې تصور کوي، چې د قـوي افغانـستان پـه شتـوالي سره پـه پاکستان کې د مېشتـو پښتنو ملي ولولې تقويه کېږي او پـه دې ډول د پاکستان کمزورۍ تـه لاره اوارېږي. خو مـوږ پـه دې نظر يو، چې قوي او سوکال افغانستان د سيمې د ثبات لپاره پـه ګټـه دی. پاکستان تـه هم ډېره اقتـصادي ګټـه رسـوي، افغانـستان د پاکستاني مـالونو لپـاره ښـه مارکيټ دی. د طالبـانو د حکومـت پرمهال، چې افغانستان کمزوری اقتصاد درلود، افغانستان تـه د پاکستان صادرات پر کال (۵۰) مليونـو ډالـرو تـه رسېدل، خـو اوس دا صادرات هر کال (۱۲۵۰) مليونـو ډالـرو تـه رسـېږي. مـا لا خپلـې خبـرې خلاصـې کـړې نـه وې، چـې د پاکـستان اسـتازي ښـاغلي (معظـم احمـد خان) وويـل: دا تـصور غلـط دی، چـې پاکستان يو قـوي افغانستان نه غـواړي، پاکستان همېشه پـه افغانـستان کـې سوله غوښـتې، مـوږ د جهـاد پـه کلونـو کـې لـه افغانـانو سره ډېره مرسـته کـړې ده، افغانـستان زمـوږ مـسلمان ورور هېواد دی، خو اوس چې موږ افغانستان ته ګورو، دوی هندوسـتان تـه پـه جـلال ابـاد، کنـدهار او نـورو سـيمو کـې قونسلګرۍ ورکړې، دا موږ ته خطر دی، افغانستان بايد زمـوږ دا تشويش درک کړي، مـوږ لـه افغانستانه ګيلـه لـرو، چـې دوی ولې زموږ مخالف تـه زمـوږ پـه سرحداتو کې دا سې نمايندګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي دي، په داسې حال کې چې هندوستان په دې سيمه کې قونسلګريو ته اصلاً هيڅ اړتيا نه لري. افغانستان زموږ مسلمان ورور هېواد دی، نو له ورور نه ګيله کېږي، دوی بايد زموږ اند ښېښني درک کړي...

پر دې وخت ما يو ځل بيا نوبت واخيست، بحث هم لږ څه ګرم غوندې شو. ما وويل: په همدغه ځای کې معلومېږي، چې پاکستان په افغانستان کې د خپل نفوذ د پراختيا هيله لري او له هند سره دښمني او زور ازموينه زموږ په هېواد کې معلوموي، افغانستان يو مستقل هېواد دی، موږ حق لرو، چې له هر هېواد سره د خپلو علايقو پر بنسټ سياسي او اقتصادي روابط ولرو، ايا له پاکستانه موږ کله دا پوښتنه کړې ده، چې ولې دې په پېښور، کويټه او يا نورو ښارونو کې، ايران او يا نورو هېوادونو ته قونسلګرۍ ورکړي دي، همدې پاکستان ته چې مو په کندهار، ننګرهار، هرات کې د قونسلګريو اجازه ورکړې ايا له ايران او هندوستانه مو اجازه اخيستې، په خپل هېواد کې د قونسلګريو پرانيستل د همغه هېواد مشروع حق دی، خو که چېرې له دې قونسلګريو څخه رښتيا هم ګاونډيو هېوادونو ته خطر وي، کولای شي د ډيپلوماتيکو مراجعو له لارې متقابل اقدام وشي او مسئله پر دښمنۍ نه ارزي. په افغانستان کې د پاکستان د ستراتيژۍ عمق، چې يو شمېر مذهبي او استخباراتي ډلې يې تعقيبوي او ما دمخه ورته اشاره ورکړه دا دی چې: (قوي افغانستان ضعيف پاکستان يا ضعيف

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان قوي پاکستان) دا په پاکستان کې د ټولو پاکستانیانو نظر نه دی، بلکې د هغو خلکو نظر دی، چې د افغانستان لپاره خپله پالیسي جوړوي. سنجر صیب هم د قونسلګریو په برخه کې زما خبرې تائید کړې او دا یې د افغانستان خپل حق وګاڼه، ورته یې وویل چې هرات کې ستاسو قونسلګري هم ایران ته ډېره نږدې ده، نو ایا ایران که له موږه وغواړي، نو ستاسو قونسلګري به ورځخه باسو؟

پر دې وخت امریکایي پروفیسور پوښتنه وکړه: ویل کېږي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ یو مشکل د ډیورنډ کرښه ده، دلته یو پاکستاني الاصله امریکایي دی، هغه همېشه د امریکا کانګرس او حکومت ته وایي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ لوی مشکل د ډیورنډ کرښه ده، ترڅو چې افغانستان د ډیورنډ کرښه په رسمیت ونه پېژني، په افغانستان کې سوله نه راځي، که امریکا غواړي په افغانستان کې سوله راشي، نو باید د افغانستان پر حکومت فشار راوړل شي، چې افغانستان له پاکستان سره د ډیورنډ کرښه په رسمیت وپېژني، که نه نو دا جګړه به دوام پیدا کوي.

سنجر صیب په دې باب وویل: موږ سره څه نه شته، چې پاکستان ته یې ورکړو، بل افغانستان په دې موقف کې نه دی، چې پاکستان سره په دې باب خبرې وکړي، کله چې افغانستان کې بشپړ امن راشي، بیا کېدی شي د نړیوالو قوانینو او د خلکو د برخلیک د ټاکلو په باب د ډیورنډ د کرښې په ګډون، پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرو مسايلو بحث وشي، پاتې شوه د تروريزم مسئله، هغه دې مسايلو پورې اړه نه لري.

د پاکستان استازی (معظم احمد خان): موږ له افغانستان سره د ډيورنډ مسئله هېڅکله نه ده مطرح کړې او نه افغانستان موږ سره دا مسئله کله مطرح کړې ده. پاکستان دا مسئله يوه حل شوې مسئله ګڼي، او سني سرحدونه د نړيوالو سرحدونو په توګه په رسميت پېژني، که افغانستان دا مسئله غوښتلای، نو پاکستان چې له هند سره درې ځله په جګړه کې راګير و، هغه وخت د افغانستان لپاره ښه چانسونه وو، خو افغانستان هغه وخت هېڅ عکس العمل ونه ښود، دا ددې مانا لري، چې افغانستان دا مسئله حل شوې ګڼي. د پاکستان استازي زياته کړه چې موږ د ډيورنډ کرښې په باب څه مشکل نه لرو، مانا دا چې دا کرښه د پاکستان او افغانستان ترمنځ رسمي سرحد دی.

ما (يون) دا وخت يو ځل بيا نوبت واخيست؛ ما وويل: د ډيورنډ کرښې په باب بايد وويل شي، چې په دې برخه کې دا سې حقوقي دلايل شته، چې د حکومتونو تر کچې پورته دي. لويه جرګه چې په افغانستان کې د حکومتونو تر کچې پورته د قدرت او مشروعيت تر ټولو واکمنه سرچينه ده، د افغانستان لويې جرګې نږدې پنځه لسيزې وړاندې پرېکړه وکړه، چې د ډيورنډ کرښه د انګرېزي استعمار په زور، د افغانستان پر اميرانو تپل شوې وه او تر دې وروسته يې افغانستان نه مني. تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وروسته یوه حکومت هم دا کرښه په رسمیت نه ده پېژندلې.
له حقوقي پلوه هم د ډیورنډ د کرښې یو طرف یا حقوقي اړخ (برتانوي هند) اوس متوفی دی. پاکستان له افغانستان سره د ډیورنډ د کرښې یو اړخ نه دی. دا کرښه له برتانوي هند څخه پاکستان ته په میراث پاتې ده، له حقوقي پلوه په داسې مسایلو کې د وراثت قانون نه تطبیقېږي، ځکه چې د وراثت قانون بیا خپل وجایب او مسولیتونه لري، هغه هېڅکله پاکستان ته نه دي راجع شوي او نه دوی هغه پر ځان منلي دي. د نړیوالو قوانینو له مخې هم، هغه تړونونه، چې په زور او جبر پر یوې خوا ومنل شي، حقوقي ارزښت نه لري، د ډیورنډ کرښه هم په زوره د هغه وخت د ستر زبرځواک (انګریزي ښکېلاک) له خوا پر امیر عبدالرحمن منل شوې وه او د افغانستان نورو حقوقي مراجعو هېڅکله نه ده تائید کړې، انګرېزان چې هغه وخت ددې کرښې د تحمیل یوه خوا وه، ددې په مقابل کې د هغه وخت امیر ته یو لړ امتیازات ورکول، چې د امیر د حیات په اختتام سره دا امتیازات هم ختم شول او ددې کرښې په باب قرارداد هم ورسره خپل ارزښت له لاسه ورکړ. پاتې شوه د تروریزم مسئله، دا هېڅکله د ډیورنډ له کرښې سره رابطه نه لري او که پاکستان کې ځینې ډلې او اشخاص ترهګري له دې کرښې سره تړي، نو بیا خو دا تر ټولو پاکستان ته په زیان ده، ځکه دوی خپله ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبوت ورکوي، چې دا ډلې ټپلې موږ تقویه کوو او که پر افغانستان د فشار له امله د ډیورنډ کرښه په رسمیت وپېژندل شي، نو بیا موږ دا خلک (ترهګر) مهارولای شو. تر دې نو بیا د مداخلې غټ ثبوت چېرته دی؟ موږ دا په ټینګه ردوو، چې تروریزم له ډیورنډ کرښې سره ارتباط لري، ایا پر نیویارک چې ترهګرو برید وکړ، هلته هم د ډیورنډ مسئله شریکه وه، یا وروستی برید یې چې پر ممبي وکړ، هلته هم ډیورنډ کرښه وه او یا د نړۍ په نورو ګوټو سیمو له هغې جملې څخه په خپله د پاکستان پر ګڼو ښارونو، لاهور، پینډۍ او نورو کې هم د ډیورنډ کرښه شامله ده؟ دا هسې یوه پلمه ده، چې ځینې ډلې غواړي یو مشکل له بل مشکل سره وتړي، زموږ او د پاکستاني هئیت ترمنځ خبرې نورې هم تودې شوې، د نورو هېوادونو استازو ټولو موږ ته غوږ نیولی وو، هغوی ته هم پته ولګېده، چې دوو هېوادونو ترمنځ د نظرونو څومره توپیر موجود دی. دا بحث نور هم ګرمېده، خو امریکایي پروفیسورو وویل: ښه به وي چې د امنیت د ښه والي په باب خپل نظرونه څرګند کړو. زموږ له هئیت څخه انګار صیب وویل: نړیوال باید زموږ ملي پولیسو، استخباراتو او ملي پوځ سره مرسته وکړي، چې موږ ددې جوګه شو، په خپله خاوره کې ترهګر وځپو او د پاکستان امنیتي ارګانونو سره دې هم مرسته وشي، چې هغوی په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې د ترهګرو ځالې له منځه یوسي، دغه راز د دواړو هېوادونو امنیتي ارګانونه باید یو بل سره مرسته او همکاري وکړي، یو بل ته خبر ورکړي، چې تر دغې سیمې مې ترهګر تعقیب کړل، نور ستاسو د نفوذ ساحې ته داخل شول، باید تاسې یې تعقیب کړئ، په دې ډول کېدی شي دا ډلې ټپلې له منځه لاړې شي. وخت نور هم د پای پر ټکي ودرېد، هم د پاکستان استازي او هم موږ غونښتل په دې باب زیات بحث وکړو، خو وخت نه و، امریکایي پروفیسور په پای کې د نتیجې په توګه وویل: د دې نورو هېوادونو استازو ته به نوبت ورکړو، چې په لنډو ټکو، د افغانستان او پاکستان ترمنځ پر دې شوي بحث قضاوت وکړي او د خبرو نتیجه راوباسي.

د بنګله دېش استازي (نظام احمد) وویل: د افغانستان او پاکستان ترمنځ د خبرو او نظر تفاوت زیات دی، باید اوسېله وشي، خو دا مشکل له نظامي لارې نه حلېږي، باید دیپلوماتیکې لارې چارې ولټول شي، څوک چې ملېشې ساتي باید خبر ورته ورکړل شي، چې له دې لارې وګرځي، خلک باید باسواده شي، ځکه کله چې خلک باسواده شي، خپله پرېکړه خپله کولای شي، که د افغانستان په چارو کې مداخله ونه شي، ښه به وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیپال استازي (ډابرسنګ ګورنګ) وویل: موږ د دواړو هېوادونو ترمنځ د نظر تفاوتونه ولیدل، دې کې د امریکا د نقش ضرورت دی، دا چې افغانان د خپلې اردو پیاوړتیا ته اړتیا لري باید په دې برخه کې ورسره مرسته وشي.

د نیپال استازي په دې ترڅ کې له هندوستانه هم شکایت وکړ، چې د نیپال په کورنیو چارو کې لاسوهنه کوي. ده وویل چې د نیپال په کورنیو شخړو کې نږدې (۱۳۰۰۰) کسان ووژل شول، خو د دې جنګي ډلو ځینې مشران په هندوستان کې ګرځي او مزې کوي. تر دې وروسته امریکايي پروفیسور وویل: تر ټاکلي وخته پنځه لس دقیقې زیات پاتې شو، موټر موږ او تاسې ته منتظر دی، ډېر ښه او ګرم بحث و، ما ته هم شاباسی راکړئ، دا سې جالب بحثونه را منځته کوم، چې تر اخره خلک بوخت ساتم، دې سره له ګروپي کاره راووتو، په موټر کې کېناستو او د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه شپه له فرهنګي اشنايانو سره

کله چې هوټل ته ورسېدم، نو خالد هادي او سيد سليمان اشنا دواړو راته ټليفون وکړ. خالد هادي د ښېنوا وېساېټ د امتياز خاوند دی او په پښتو کې دا ډېره مشهوره وېپاڼه ده، په لکونو لوستونکي لري، پښتو او پښتنو ته يې ډېر زيات خدمت کړی دی. خالد هادي صيب اوس په نيويارک کې اوسي او ما سره يې وعده کړې وه، چې ليدو ته دې درځم، سيد سليمان اشنا اصلاً د ننګرهار اوسېدونکی دی، ښه قوي ژورناليست او وياند دی، په طلوع او شمشاد ټلويزيونونو کې يې کار کړی او هلته چې ښه وځلېد، نو بيا په امريکا کې اشنا ټلويزيون ته راغی او دلته نو اشنا له اشنا ټلويزيون سره اشنا شو. خالد هادي صيب سره مې لږ مجلس کړی و، ده د خپلو فعاليتونو په باب معلومات راکړل، چې په خورا زړه چاودونې يې تر دې مهاله څه کړي، خو څه يې چې کړي اکثره يې موثر دي، ما د افغانستان فرهنګي حالت ورته بيان کړ او د افغانستان ځينې مهمې داخلي ستونزې مې ورته په ګوته کړې، خو په پای کې مو دا نظر يو و چې: (کار کول په کار دي)، (مخکې به ځو او شاته به نه ګورو.) سيد سليمان اشنا هم تر لږ ځنډه وروسته راغی، هغه نو لا مخکې له ما څخه ژمنه اخيستې وه، چې د شپې به دده مېلمه کېږم، ځو شپې اشنا صيب سره کېناستو، دواړه مې يو بل ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کړل، که څه هم ليکوال د استاد رفيع په وينا د پښتو انيو ټليفونچيانو غونډې دي، که يو بل يې ليدلي هم نه وي، نو اوريدلي يې خو يې وي، فقط چې يو بل سره يې معرفي کړې، نور نو بيا زيات تفصيل ته اړتيا نه شته. اشنا صيب وويل: نور ملګري دې چېرې دي؟ هغوی ته هم وو ايه، چې موږ سره لاړ شي، ډېر به خوشاله شو. ما ويل فکر کوم چېرته به تللي وي، ټليفون مې ورته وکړ، انګار صيب او سنجر صيب يو هم روخ نه شول لږ ورته منتظر هم شو، خو چې پته يې ونه لګېده، نو بيا زه (يون) او خالد هادي صيب له اشنا صيب سره، د هغه د کور پر لوري رهي شو. له هوټله تر کوره پورې نږدې نيم ساعت لاره وه، په لاره کې مې که څه هم اخوا دېخوا د ښار ښکلاوو او رڼاوو ته کتل، خو اشناصيب د سياسي بحث يوه موضوع منځ کې راګوزاره کړه، يون صيب د انتخاباتو موضوع ډېره ګرمه ده، څه فکر کوئ څه به وشي؟ څوک به يې وګټي؟ ما ويل والله نو اوس لا هم وخت شته، چې څوک پرې سم بحث وکړي، وکتل شي چې څه ډول کانديدان رامنځته کېږي؟ د هغوی مرستيالان څوک دي؟ دا هم مهم رول لري، قومي، سياسي، مذهبي، سيمه ييز او اقتصادي بېز هم ډېر رول لري، ګاونډي هېوادونه، نړيوال ايتلاف په تېره بيا د امريکا متحده ايالتونه دا هر يو خپل خپل تاثيرات لري، نو چې يو ځل ليدلوري او تګلوري معلوم شي، هغه وخت يې ارزونه او محاسبه اسانه ده، اشنا صيب وويل زه هم له همدې نظر سره موافق يم، خو او سنيو کانديدانو ته چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورم، که څه هم له کرزي څخه ډېر زيات خلک نا راضه دي، خصوصاً پښتانه، خو بيا به هم له مجبوريته کرزي ته رايه ورکړي، ما ويل که ښه بديل پيدا شي، د کرزي صيب چانس کمېږي او يا يې پر وړاندې يو قوي ايتلاف جوړ شي او که چېرې تر ده بل قوي کانديد پيدا نه شي، نو بيا دده چانس په دې زياتېږي، چې دی تيار په واک کې دی، که څوک هر څومره چغې ووهي، چې له واکه ګټه نه پورته کوم، خو په خپله په واک کې شتوالی له واکه د ګټې اخيستنې مانا تداعي کوي او دا خپل تاثير لري، خو بيا هم د استاد روهي په وينا د افغانستان وضع د پېشبينۍ وړ نه ده، کېدی شي حالات بلې خوا ته وده وکړي، کېدی شي انتخابات هېڅ ونه شي، نو اوس مطلق حکم کول سخت کار دی، اشنا صيب وويل: دا سمه ده، خو زما هدف د اوسنيو حالاتو د تداوم په صورت کې و. خالد هادي صيب هم موږ ته ورته نظر درلود. د بحث لړۍ لا ختمه نه وه، چې د اشنا صيب کور ته ورسېدو، يوه دوه پوړيز کور و، چې زينې او د کوټې متن يې پر لرګين فرش پوښلی و، کور ته پورته شو. ارسلا جمال صيب او ايوب خاورين صيب هم راغلي وو. څو شېبې سره کېناستو، چای يې راوړ، د چای پر مهال زموږ وريندار ه (د اشنا صيب مېرمن) راغله، موږ ته يې ستړي مشي راکړل، زما د مېرمنې او ماشومانو پوښتنه يې وکړه، ويل يې کاشکې هغوی دې هم راوستي وای، بيا يې په کور و کلي او وطن کې د حالاتو پوښتنه وکړه، ما د خير و خيريت ډاډ ورکړ. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاى پر مهال بيا سياسي بحث پيل شو. د جمال صيب او ايوب خاورين صيب نظرونه دا وو، چې په تېرو كلونو كې كار شوى، خو څومره چې كار شوى هغومره په رسنيو كې مثبت نه دى منعكس شوى، خالد هادي صيب د حكومت بې كفايتو او اداري فساد ته ګوته ونيوله، ويې ويل چې ما سره داسې مستند اسناد شته چې څوک په څومره مالي او اداري فساد كې ككړ دي.

همدې بحث كې وو، چې بله خونه كې پر مېز ډوډۍ تياره شوه، په ډوډۍ كې يې لكه د نورو افغانانو غوندې افراط كړى و، د لګښت يې په كې ختمې كښلى و. زه خو د وزير صيب محمد ګل خان مومند لاره تعقيبوم، ټولو پښتنو ته وايم، چې مېلمه ته بايد دومره څه پاخه كړئ او دومره لګښت ورته وكړئ چې له هغه څخه څه پاتې نه شي، خو پښتنو لا تراوسه پورې د عصري او ښاري كلتور له ټولو شرايطو سره ځانونه نه دي عيار كړي، ډوډۍ مو په خوند وخوړه، ډېر اخلاص په كې و، زموږ د وريندارې دي كور ودان وي، ډېر زحمت يې ګاللى و، تر ډوډۍ وروسته بيا طبعاً د بحثونو لړۍ پيل شوه، خو ما كوښښ وكړ، چې رالنډ يې كړم، ځكه هلته خلك ډېرو خبرو ته وخت نه لري، پر خپل معين وخت له خوبه پاڅېږي، دندې ته ځي او سترى كار كوي، نو له ټولو مو د مننې تر څنګ اجازه هم واخيسته، ټول له كوره رابهر شو، جمال صيب او خاورين صيب په يوه موټر كې په خپله مخه لاړل، زه (يون) او خالد هادي صيب، اشنا صيب تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټلـه راورسـولو ، د شـپې دولـس بجـې وې، اشـنا صـيب مـو رخصت کړ، زه (يون) او هادي صيب د اتاق پر لـوري لاړو. نـږدې يو ساعت به سره ناست وو. په هېـواد کې د فرهنګي مـسايلو پـه بـاب مـو ډېـرې خبـرې وکـړې، هـادي صـيب د خپلـو راتلونکـو فرهنګي پلانونـو پـه اړه خبرې وکـړې، مـا هـم د خپلـو فرهنګـي کارونو په باب معلومات ورکړل. د شـپې يـوه بجـه وه، ده راڅخـه رخصت واخيست او همدلته د يوه نږدې هوټل پر لـوري، چې ده په کې ځان تـه اتـاق نيـولی و، لاړ او پـر مـا د خـوب پرښـتو خپـل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار نهمه ورځ

د مارچ ۴مه د چهارشنبې ورځ وه، بیا له معمول سره سم پر اته نیمو بجو نیسا سنټر ته ورسېدو، پر اتو بجو او پنځه دېرش دقیقو د سیمینار د نن ورځې لومړنۍ برخه پیل شوه. د دې برخې برخوال وو:

۱- پروفیسور، ښاغلی جیمز کلاډ(Mr.James clad) د نیسا سنټر پروفیسور د پروګرام چلوونکي په توګه.

۲- د نړیوالو او ستراتیژیکو څېړنو د مرکز ډایریکټر ډاکتر اندریو کوچنیس(Dr.Andrew Kuchins)، ویناوال

۳- د ملي دفاع پوهنتون پروفیسور ډاکتر پلیپ سونډرس (Dr.Phillip Sawnders)، د ویناوال په توګه.

په پیل کې پروفیسور جیمزکلاډ د نن ورځې پروګرام تشریح کړ، چې تر نن مابنامه به څه کېږي؟ بیا یې وویل د ملي امنیت د جوړښت په باب د اوباما له دفتر څخه یو مسول کس راغلی، تاسو ته به د ملي امنیت شورا د پالیسۍ په باب د چاپ شویو پاڼو یوه کاپي درکړي. د نننۍ ورځې د بحث اساسي موضوع په نړۍ کې د چین او روسیې د ریځونو ته ځانګړې شوې ده او له امریکا سره د دې هېوادونو روابطو ته. په پیل کې وویل شول، چې د روسیې او امریکا د متحده ایالاتو متخصصین نن د نړۍ د دوو لویو قوتونو (چین او روسیې) په

(c) ketabton.com: The Digital Library

باب خبرې کوي. مېرمن کلنټن خپل لومړی سفر لرې ختیځ ته کړی و، دا ددې مانا ورکوي، چې امریکا چین ته ډېر ارزښت ورکوي، د بوش د واکمنۍ پر وخت په پیل کې لومړی له روسیې سره روابط ښه وو، خو وروسته خراب شول. د غونډې چلوونکي زیاته کړه. چین د دنیا د اقتصاد (دېو) دی. ده وویل: په واشنګټن کې د تفکراتو څلور سوه مخزنه دي، چې له هغې جملې څخه دادی یو یې دلته ناست دی (ناست پروفیسور ته یې اشاره وکړه)، لومړی به پر چین خبرې کوو. په پیل کې یې پروفیسور ډاکتر اندریو کوچنیس ته بلنه ورکړه. هغه وویل: زه په منځني ختیځ کې د چین پر نقش د نړۍ پر اقتصادي بحران او د چین او امریکا پر روابطو خبرې کوم، لومړی د چین داخل ته ځو! که چیني کمونیستان غواړي پر قدرت پاتې شي، نو باید خپل اقتصاد پیاوړی کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې داخلي ثبات وساتي، چین له اقتصادي بحران څخه هم اندېښنه لري، چین حاضر دی د اقتصادي مسایلو په باب تفاهم او مصلحت وکړي. د چین بهرنۍ سیاست دوه ټکي لري: ۱- اقتصادي، ۲- ستراتیژیک هدفونه، دا هدفونه کله کله هماهنګ وي، خو کله کله نه وي، چین غواړي په منځني ختیځ کې خپل نفوذ پراخ کړي، دوی تېلو او ګازو دواړو ته اړتیا لري، دوی درنې وسلې جوړوي، نو ځکه دوی زیاتې انرژۍ ته اړتیا لري. چین غواړي نفت او ګاز یې تضمین شي، چین د انرژۍ پر نړیوال بازار ډېر باور نه لري، فکر کوي دوی به یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت له مشکل سره مخامخېږي، نو ځکه دوی په نړیواله کچه د خپل نفوذ د پراخولو فکر کوي او د نړۍ ګڼو هېوادونو سره ارتباطات ټینګوي، د چین بله وېره دا ده، ممکن امریکا یو وخت ځینې هېوادونه وهڅوي، چې د چین مخه ونیسي، نو ځکه امریکایانو سره هم د ښو روابطو ساتل غواړي، له ګاونډیانو سره یې، چې پخوا مشکل درلود لکه هندوستان سره، اوس غواړي له هغو سره هم ښه تجارتي روابط وساتي او د امریکا په شان غربي هېوادونو مخه ونیسي. دغه راز روسیې، ایران، سعودي عربستان، برازیل، استرالیا او نورو سره ښه روابط لري، غواړي په نړیواله کچه ښه روابط ولري، د جغرافیې له نظره مهمو هېوادونو، د سیمې هېوادونو او د نړۍ نورو موثرو هېوادونو، ټولو سره چین غواړي خپل روابط پیاوړي کړي. له دې روابطو څخه دوی سیاسي مقصد هم لري او هغه دا چې غواړي د بشري حقوقو په نامه پر دوی باندې فشار رانه شي. غواړي تجارت یې ازاد وي، ځینې وخت عملي دیپلوماتیک کارونه ترسره کوي، لکه د تایوان مسئله. د چین جمهور رئیس سعودي عربستان ته لاړ، د خلیج هېوادونو له مشرانو سره یې ملاقاتونه وکړل، غواړي د سیمې له تجارت او امکاناتو څخه ګټه پورته کړي، غواړي چیني شرکتونه په نړیواله کچه پراخ کړي، هر چېرته چې بازار وي چین غواړي هلته لاړ شي، لوی او وړوکي تجارت، ټولو پسې ګرځي، هر ځای ته چې چیني کمپنۍ ځي، د خپل حکومت ملاتړ ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. چین په اقتصادي او دپلوماتیکه برخه کې غواړي خپل نفوذ پیاوړی کړي، نرم نظامي قوت هم ورسره ملګری دی، غواړي لاس یې له اسیا څخه نورې نړۍ ته هم وغځېږي، په جاپان، اروپا او امریکا کې یې بازارونه دي، اوس چې په امریکا او اروپا کې کوم اقتصادي بحران راغلی، پر چین یې هم منفي تاثیر کړی، ځینې فابریکې یې هم تړل شوي، تراوسه پورې ورته دا په زیان نه ده، خو تر دې وروسته یې په تاوان ده. په تېرو لسو کلونو کې، چې د چین د اقتصاد خط و سیر ته ګورو، نو له شمالي کوریا او چین څخه به پرزه جات راتلل او بیا به نورې نړۍ ته تلل، ددې علت دا و، چې چین کې کاګر ډېر ارزانه دی، نو ځکه دوی هلته تولیدات کول او بهرنۍ نړۍ ته یې صادرول، خو نړیوال اقتصادي بحران پر چین هم منفي تاثیر وکړ. جاپان، کوریا او تایوان د چین د اموالو ښه پېرېدونکي وو. په منځنۍ ختیځ، سعودي عربستان او یمن کې د چین اقتصادي نفوذ مخ په پراخېدو دی، چین زیاتو تېلو ته اړتیا لري، د چین ډېرو لویو او وړو کمپنیو د تېلو لپاره په بهر کې پانګه اچولې ده.

پر ۲۰۰۸م کال یې په بهر کې (۲۲) ملیارده ډالر پانګونه کړې، دوی د پیسو زېرمه لري، یوازې د طبیعي منابعو په ساحه کې یې (۱۰۰) ملیارده ډالره پانګه لګولې ده. نور هېوادونه د پیسو کمښت لري، خو چین یې نه لري، نو ځکه چین ته اړ دي. چین پر ۲۰۰۲م کال مخ پرودې هېوادونو سره یو ملیارد ډالر مرسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې، ځينو هېوادونو سره چې مرسته کوي، د کانونو په برخه کې خپل کارګر استخداموي، ځينو نورو هېوادونو سره، چې غرب ورسره مرسته نه کوي، چين ورسره مرسته کوي، لکه سوډان، شمالي کوريا او نور...

نوي انکشافات دا دي، چې چين په سياسي برخه کې ډېر فعال شوی دی. کله چې د چين جمهور رئيس سعودي عربستان ته لاړ، له هغو سره يې ستراتيژيک روابط ټينګ کړل، دوی غواړي د نفوذ د يوې وسيلې په توګه له هغو څخه کار واخلي. د چين مشران زياتو هېوادونو ته سفرونه کوي، ان پوځي هئيتونه يې منځني ختيځ ته ځي راځي. زموږ د څېړنو له مخې د چين په مشرانو کې يو لړ تغيرات راغلي دي، پخوانی جمهور رئيس يې بانفوذه هېوادونو ته ته، خو نوی جمهور رئيس يې تجارتي مسايلو ته زيات ارزښت ورکوي. چين پخوا له نړيوالو سازمانونو څخه خارج و، خو اوس له دې سازمانو سره اړيکې لري، لکه د شانګهای همکاری سازمان او نور... چين د امنيت شورا غړی دی، چين د هغو پنځو هېوادونو له ډلې څخه دی، چې د ويتو له حق څخه ګټه اخلي، لکه د تايوان او سوډان په هکله. له پوځي پلوه يې پخوا پر منځني ختيځ وسله خرڅوله، خو اوس دا خرڅون کم شوی دی. ددې کمښت علت دا دی، چې د چين وسله ډېره پرمختللې نه ده، عمان، پاکستان او بحرين سره يې تمرينات وکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چین پر تېر کال په سلو کې (۹-۱۰) اقتصادي وده کړې ده. د چین د بري راز په دې کې دی، چې په داخل کې هم قوي مارکېټ لري، اوس په چین کې بېکاري زياته شوې، ثبات ته هم ګواښونه شته. چین په پوځي ډګر کې هم پرمختګ کړی، خپل پوځ يې په عصري وسلو مجهز کړی، پانګونه يې د تايوان په اړه ده. د عدن په خليج کې يې خپلې بېړۍ زياتې کړې دي. که دا ټول عوامل جمع کړو، نو ويلای شو چې:

د چین بهرنۍ پاليسي د کورنيو پاليسو پر اساس پرمخ ځي، د چین ساختمان داسې يو ماشين ته ورته دی، چې ټول ښه کار کوي، د بهرنيو چارو وزارت يې له کورنيو چارو او نورو وزارتونو سره ښه همغږي لري، ځينې شرکتونه خپلمنځي رقابتونه هم لري، لکه د تېلو شرکتونه. دا شرکتونه ډېر قوي دي، ان د چین پر بيروکراسۍ تاثير لري، چین کې د تېلو قيمت پورته شوی، خو اوس چې د تېلو قيمت ببېرته راپرېوت دا د چین لپاره ډېر ښه فرصت دی، چې د تېلو سرچينې واخلي، چین اوس د خپل هېواد کورني ثبات ته اندېښمن دی، ځينې نور هېوادونه غواړي، د چین پانګه هلته ورشي، د چین سوداګر چې چېرته ځي، هغه به د چین د قوانينو مطابق کار کوي، چین کې د کارګر مزد ډېر ارزانه دی. چین په نړۍ کې تر هر هېواد زيات نفوذ لري، دا چې امريکا د چین پر وړاندې خاص غبرګون نه ښيي، علت يې دا دی، چې چین د امريکا پر وړاندې يو غټ خطر نه دی. دواړه هېوادونه بېلابېل علايق لري، په ځينو ځايونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختلافات شته، لکه د انرژۍ موضوع، خو د سولې او ثبات د ساتلو په برخه کې اختلاف نه شته، چين لا تر اوسه پورې دا قدرت نه لري، چې اسيا تر خپل بشپړ کنټرول لاندې راولي، نو د امريکا لپاره دا اوسنۍ وضع ډېره مناسبه ده، چې چين متوجه کړي، د منطقې په ثبات کې برخه واخلي.

تر دې وروسته بل پروفيسور ډاکټر فيليپس سونډرس ته بلنه ورکړل شوه، چې د روسيې او امريکا د روابطو په باب خپل لکچر پيل کړي. ده د روسيې په باب ډېرې خبرې وکړې، د خپلو خبرو په ترڅ کې يې وويل: روسيه اوس يو شفاف سياسي نظام نه لري، د روسيې اوسنی نظام يو ډېر پېچلی نظام دی. روسيه اوس داسې يو نړيوال

قوت دی، چې ورځ پر ورځ غښتلی کېږي، د جورجيا مسلې د روسيې او امريکا مناسبات خړ پړ کړل. تر (۲۰۰۱) م کال وروسته روسيې په کيوبا کې خپل استخباراتي دفتر وتړه، څه نور کارونه يې وکړل، خو په مقابل کې امريکا داسې څه ونه کړل، چې روسانو غوښتل. په تېرو درې څلورو کلونو کې د روسيې اقتصاد وده کړې، خو د امريکا اقتصاد له بحران سره مخامخ شوی دی. په تېرو دريو څلورو کلونو کې د بوش ادارې خپل محبوبيت له لاسه ورکړ، هيله ده چې د اوباما اداره دا حيثيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیرته اعاده کړي. او ازي دي، چې که روسیه د ایران د ذروي وسلې په اړه له امریکا سره مرسته وکړي، نو امریکا به په پولینډ کې د فضایي ستېشن له جوړولو څخه ډډه وکړي، کله کله د ایران او روسیې ترمنځ پر دې موضوع هم ستونزه پیدا کېږي. د راکټي دفاع موضوع د بوش اداري په پیل کې طرح شوې وه، د ایران د ذروي وسلې په باب د نړۍ اندېښنه زیاته شوې ده. کله چې پروفیسور خپلې خبرې دې حد ته ورسولې، نو بیا یې پوښتنو او ځوابونو ته وخت ورکړ:

په پیل کې د مصر استازي وپوښتل: امریکا د چین له مارکیټ څخه پیسې پور کړې، مېرمن کلنټن په چین کې د بشر حقوقو موضوع یاده کړه، نوې اداره به له چین سره پخواني روابط وساتي که تغیرات به په کې راولي؟

ځواب: د امریکا ټولو جمهور رئیسانو له (ریګن) څخه نیولې بیا تر اوسه ټولو پورې، څرګنده کړې ده، چې له چین سره ټینګ روابط غواړو، هر څه ته یو وخت په کار دی، دې نوې اداري ته هم وخت په کار دی، چې له چین سره خپل روابط ښه او ټینګ کړي، د کاربن ډای اکساید کمښت او د ځمکې د کرې ګرمېدل هغه غټې موضوعګانې دي، چې پر نړیوالو روابطو تاثیر لري، امریکا باید د چین نفوذ ته په (نه) سترګه ونه ګوري، د هغه رول ته باید قایل شي.

د اردن استازي: ځینې خلک وایي چې چین به تر ۲۰۲۰ کال پورې د نړۍ تر ټولو غټ قوت وي، تاسې په دې باب څه وایئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که چېرې چین د خپل پرمختګ دوام بیا نوی کړي، په تېره بیا د فزیکي انرژۍ بیا نوي کول، سیاسي برخې ته هم فکر وکړي، نو ددې امکان لري، چې د تجارت په نړیوال سیستم کې ښه وده وکړي، ځکه چې چین هم پانګه لري او هم خلک، چین داسې کارتوکي لري، چې کولای شي ځان له نړیوال سیستم سره عیار کړي، سیستم یې د روسیې په شان نه دی، د روسیې مشکل دادی، چې د نړیوال سیستم مخالفت کوي، کله پر نورو انرژي قطع کوي او کله نور... خو امریکا هم کولای شي د نور ښه پرمختګ پر لوري حرکت وکړي.

بل پروفیسور د همدې ځواب په دوام وویل: هغو هېوادونو چې امپراتورۍ یې لرلې او بیا یې امپراتورۍ رنګې شوې، هغوته ډېر مشکل وي، چې ځان له اروايي پلوه له نویو شرایطو سره عیار کړي. امریکا د روسانو له دغه حالت نه ناوړه ګټه پورته کړه. امریکا ددې ترڅنګ روسانو ته په داسې سترګه ګوري، لکه د سرې جګړې پر مهال یې چې ورته کتل، د امریکا او روسیې ترمنځ مذاکراتو هېڅوخت توازن نه درلود.

ګروپي کار: پر لسو بجو د پنځه لسو دقیقو لپاره تفریح وه، تر هغه وروسته ګروپي کار ته لاړو، په ګروپي کار کې د نورو اکثرو ورځو په شان زموږ د ګروپ مشر پروفیسور مختیاري و. په ګروپي کار کې د نن ورځې پر بحثونو بیا بحث وشو، هر چا خپل خپل نظر څرګند کړ. د نظرونو غورچاڼ دا و، چې که اقتصادي حالت ښه شي، ثبات ورسره رامنځته کېږي، خو که

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي حالت يودم کښته راشي، بحران ورسره رامنځته کېږي، هر بحران بيا په خپل وار نور په لسګونو جنجالونه لري. تر ګروپي کار وروسته د غرمې ډوډۍ ته لاړو.

د غرمې ډوډۍ ته له معمول سره سم عمومي طعام خورۍ ته تللو چې پر يوه وخت يې په سوونو کسان ځايولای شول او غذا يې ورکولای شوه.

د مارچ د ۴مې نېټې دويمه برخه: دا غونډه چې د ماسپښين پر يوه بجه پيل شوه، دغه لاندې پروفيسوران يې پرمخ وړونکي وو:

۱- پروفيسور ډاکتر فريبورز مختياري (Dr.Fariborz mokhtari) د غونډې چلوونکي په توګه.

۲- پروفيسور ډاکتر اى جى سنګ Dr.I.J.Singh وينا وال

۳- پروفيسور ښاغلى راډ الکاډيري Mr. Raad Alkadiri ويناوال.

په پيل کې پروفيسور مختياري د نن ورځې ددې برخې اجنډا تشريح کړه. بيا پروفيسور سنګ د جنوبي اسيا او منځني ختيځ د اقتصادي چلېنجونو په باب خبرې وکړې. ښاغلي سنګ د ملي دفاع پوهنتون کې پروفيسور دی. پروفيسور سنګ د هند اقتصادي حالت، د انرژۍ لګښت او هغه نور چلېنجونه چې دا لوی هېواد ورسره مخامخ دی، تشريح کړل، پر اقتصادي مسايلو زيات راوڅرخېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې پروفیسور الکاډیري د انرژۍ په باب هراړخیز بحث وکړ.
د انـرژۍ اهمیـت او امنیـت یـې تشریح کړل: ده وویل: شپږ میاشتې مخکـې مـو د انـرژۍ د اهمیـت او امنیـت پـه بـاب خبـرې وکـړې، پـه تېرو شپږکلونو کې د انرژۍ قیمت او کارونه په سلو کې (۴۰) پورته شوې، هند او چین یې تقاضا ډېره پورته کړه، ایا د تېلو او ګـازو انـرژي، د انـرژۍ لپـاره دا اړتیـا پـوره کـوي؟ اوس د مـصرفوونکو هېوادونـو تـرمنځ د انرژۍ د زېرمـه کولـو مـسئله مطـرح شـوې ده. د انـرژۍ کورنیـو او نړیوالـو کمپنیـو تـرمنځ ستونزې شته. تر (۲۰۲۰) م کال پورې تېلو تـه تقاضـا زیـاتېږي. پـر (۲۰۲۰) م کـال بـه نړۍ هره ورځ (سل ملیونـه) بیلره تېلو تـه اړتیـا ولري، خو دا په داسې حال کې ده، چې داوپیـک سـازمان وایـي: دوی به دا مهال تر (۸۵) ملیونو بیلرو زیات تېل تولیـد نـه کړای شي.

د انـرژۍ د مـسایلو د تـشریح ترځنـګ پوښـتنو تـه هـم وخـت ورکړل شو. یو برخوال پوښتنه وکړه:

د اوباما اقتصادي پلان به څه وخت نتیجه ورکړي؟

ځواب: ځینې وایي د (۲۰۱۰) م کال په منځ او ځینې وایي پـه پـای کې به یې تاثیرات څرګند شي. کله چې نفوس زیـاتېږي، ځوانـان زیـاتېږي، لکه الجزایر، پاکستان او ځینو نورو کې، د برش کالـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته به دلته ځوانان زيات وي او بايد تعليم وکړي. يوازې پر طبيعي زېرمو بايد ډېره ونه لګول شي. د حل نورې لاې چارې بايد ولټول شي، د تعليم مسئله ډېره مهمه ده.

پروفيسور راډ وويل: بادي انرژي او د لمر انرژي هم ډېرې مهمې دي، بيولوژيکي انرژي هم شته، لکه له جوارو څخه چې

تېل لاسته راځي. بادي او لمريزې انرژي ته شنه انرژي وايي، که چېرې دا ډول انرژي دود او وکارول شي، نو د تېلو له توليدونکو هېوادونو سره به ډېر زيات مشکل پيدا شي.

ډاکتر سنګ: تېل يوازې د انرژۍ وسايل نه دي، چين او هند نږدې دوه سوه فابريکې په ډبرو سکرو چلوي، خو دا کار چاپېريال او هوا ډېره ککړوي. که امريکا او نړۍ وغواړي د نړۍ هوا پاکه کړي، نو دا به امريکا ته يو بل مشکل پيدا کړي، ځکه امريکا د ټولې نړۍ په سلو کې (**۲۵**) انرژي لګوي.

د بحران په حالاتو کې نړيوالې مرستې هغه وخت موثرې وي، چې حکومتونه ښه وي او که حکومتونه ښه نه وي، نو مرستې هم همداسې وررسېږي او غرقېږي.

د بنګله دېش استازي: کېدی شي د نړۍ انرژي (**۵۰**-۱۰۰) کاله دوام وکړي، خو کېدی شي داسې نورې لارې چارې ولټول شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د هند په همالیه کې د برېښنا جوړول، چې ډېر امکانات لري، ولې له داسې میتودونو څخه کار وانخلو چې نړۍ پرې یوه شي؟

ځواب: تاسې پر حکومتونو ډېر باور لرئ، خو حکومتونو هم کله کله مشکل نه دی حل کړی، د انرژۍ د زیاتولو یوه لار داده، چې د انرژۍ قیمت زیات شي، کله چې قیمت زیات شي، د انرژۍ پر نورو ډولونو فکر کېږي، ذروي انرژي هم یوازېنۍ انرژي نه ده، یوازې فرانسه په سلو کې (۷۵) له اټومي انرژۍ څخه کار اخلي.

پروفیسور راډ: ځینې ملکونه یا هېوادونه چې له اټومي انرژۍ څخه کار اخلي، کېدی شي له دې انرژۍ څخه په پوځي چارو کې ګټه واخلي.

د کویټ استازی: د خلیج یو شمېر هېوادونه غواړي له ذروي انرژۍ څخه کار واخلي، دا به د تېلو پر قیمت تاثیر ونه کړي؟

ځواب: که چېرې د ذروي انرژۍ د کارونې مسابقه پیل شي، نو دا د تېلو پر قیمت تاثیر کوي، د عرضې او تقاضا خبره مطرح کېږي، د تېلو انرژۍ ته اړتیا کمېږي، تېل او ګاز یوه سیاسي انرژي هم ده، کله چې کوم ځای کې جنګ پیلېږي، نو د تېلو پر قیمت اتومات تاثیر کوي. ځینې هېوادونه پر نورو هېوادونو باندې تېل او ګاز، د سیاسي فشار د یوې وسیلې په توګه هم کاروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسور مختیاري: کله چې اوضاع بحراني شي، حتمي نه ده چې تولیدونکي دې ګټه وکړي، کله کله بحران پر دوی هم منفي تاثیر کوي، ځیني ملکونو کې چې تېل یې ملي ملکیت دی، د حکومت لپاره د زیاتو عایداتو وسیله ده.

پروفیسور سنګ: کوم حکومتونه چې د تېلو په شان د ګټې منابع لري، حکومتونه یې د خلکو غوښتنو ته زیات غوږ نه ږدي، څه یې چې زړه غواړي هغه کوي، کله کله دا منابع د خلکو د غوښتنو لپاره هم کاروي، کله کله د خپلو مخالفینو د ځپنې لپاره هم ترې ګټه اخلي. یانې منفي اړخ هم لرلای شي.

✸✸✸

تر دې لکچر وروسته یوې پېغلې سایمه مخوف، په نیسا سنټر کې د شویو سیمینارونو په باب رڼا واچوله، ټول هغه سیمینارونه یې له کمي پلوه تشریح کړل، چې له تېرو وختونو بیا تر دې وخته پورې جوړ شوي وو. تر اوسه

پورې په دې سیمینارونو کې له افغانستان (۹۳) تنو، له بحرین څخه (۱۲) تنو له مصر څخه (۷۵) تنو او عراق څخه (۱۲۰) تنو او له نورو هېوادونو څخه هم استازو ګډون کړی او د فراغت سندونه یې اخیستي دي. کوم جدول چې د سکرین پرمخ وښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، تر ټولو لوړ رقم د عراق و او بیا د افغانستان و، له دې څخه دا سې ښکاري، هغه هېوادونه چې اوس یې له امریکا سره روابط ښه شوي، د امریکا توجه تر ټولو عراق ته زیاته ده، سره له دې چې افغانستان د مساحت له پلوه تر عراقه لوی او نفوس یې هم ورڅخه زیات دی. خو عراق له اقتصادي پلوه او همدا رنګه کېدی شي له جیوپولټیک پلوه امریکا ته زیات ارزښت ولري. دې لکچر یا معلوماتو پنځه لس دقیقې دوام وکړ او تر هغه وروسته د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ماښام د جورج واشنګټن په کور کې

کله چې هوټل ته ورسېدو، نو له مخني مهالوېش سره سم ماښام په همغه موټر کې، چې مونږ يې هره ورځ له هوټله نيسا سنټر ته او له هغه ځايه هوټل ته وړلو، راوړلو کېناستو، نيم ساعت مزل به مو کړی وي، چې هلته ورسېدو، يو عادي کور و، داسې نه ښکارېده، چې ډېر پخواني و، له لرګيو جوړ و، خو فکر کېده چې وخت پر وخت يې لاس په کې وهلی دی. غالباً چې دا يو له هغو ځايونو او استوګنځيو څخه و، چې واشنګټن د يو معين وخت لپاره دلته پاتې شوی دی. د امريکا له امنيت شورا او ځينو نورو دولتي مقاماتو څخه هم ځينې لوړپوړي چارواکي راغلي وو. پر بېلابېلو مېزونو د برخوالو نومونه ليکل شوي وو، پر يو مېز له يو هېواد څخه يو تن ته ونډه ورکړل شوې وه، پر هر مېز اوه اته کسان وو، دا يې په دې خاطر کړي وو، چې د بېلابېلو هېوادونو خلک سره کېني. هم به په ګډه ډوډۍ وخوري، هم به يو بل سره خبرې وکړي او هم به يو بل سره اشنا شي، د ډوډۍ تر پيل دمخه يو پروفيسور ته بلنه ورکړل شوه، چې هغه د جورج واشنګټن د اتلوليو او مبارزو په باب خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وویل: زه د واشنگټن پوهنې یو زده کوونکی یم، خو څرنگه چې د نن ورځې د پروگرام پرمخ وړونکی د ځینو سختو بوختیاوو له امله دې غونډې ته راونه شو رسېدلای، نو د هغه دنده ماته راکړل شوه. هغه د واشنگټن په باره کې ډېر کره معلومات درلودل، خو زه چې ددې لارې یو لېوال زده کوونکی یم، غواړم خپل معلومات تاسې سره شریک کړم.

واشنگټن ۲۰۰ کاله مخکې تېر شوی، ۴۳ جمهور رئیسان تراوسه تېر شوي دي، واشنگټن تر ټولو ښه جمهور رئیس دی. دده قبر ته تراوسه پورې (۷۰) ملیونه خلک راغلي دي، زه او ماشومان مې هر وخت هلته ځو. د ساړه جنگ د (۵۰) کلونو په بهیر کې او تر هغه وروسته موږ متوجه شو، چې موږ څوک وو، نو بېرته خپلو اساساتو ته وگرځېدلو، که غواړو خپل بنسټ ته لاړ شو، نو باید واشنگټن ته لاړ شو. یو تاجر و، شراب یې جوړول، کتابونه یې لوستل، ښه نڅاگر (رقاص) و، که له هغه څخه وپوښتې ته به څنگه زموږ په یاد کې پاتې شې؟ هغه وایې: ((زه باید د یوه بزگر په توگه یاد شم))، د کرنې لپاره یې پنځه ځایونه وو، په لسگونو کنیزې یې درلودلې، یو لوړ قدی انسان و (ده په اینچ او سانتي هم یاد کړ او د اوږدوالي اندازه یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویله)، لوی لاسونه یې درلودل، کولای یې شول متاک (چارمغز) په لاس مات کړي، د یوه پوځي شخص په توګه وپېژندل شو، د امریکا په تاریخ کې یې تر ټولو لوړه پوځي رتبه لرله، د تقاعد پر وخت یې درې ستوري درلودل، تر مرګ وروسته ورته کانګرس درې ستوري نور هم ورکړل، لوړې زده کړې یې له وروره کړې وې. پر ۱۷۵۳م کال ورځخه د ویرجینا والي د دربو جنوب غربي سیمو د مطالعې غوښتنه وکړه، هلته یو جنګ وشو، ده هغه جنګ بایلود، وهل ډبول یې هم وخوړل، یو کال وروسته امریکا یوه بله قطعه ورولېږله، چې له فرانسویانو سره وجنګېږي، واشنګټن وویل چې دا ښه لاره نه ده، خو ورور یې ونه منله، جګړه وشوه، په دې جګړه کې د واشنګټن آمر ووژل شو او واشنګټن ټپي شو. د بومیانو او فرانسویانو دا جنګ پر ۱۷۶۳م کال خلاص شو، دی په ډګروالۍ کې تقاعد شو، انګریزانو دا مهال غوښتل، چې خپله مستعمره دلته پراخه کړي، له خلکو مالیه واخلي او د خلکو په کورونو کې واوسي، دې کار پر خلکو ډېر بد تاثیر وکړ، لومړنی سړی، چې د دوی د عملونو پر ضد یې عریضه وکړه واشنګټن و. دی د وخت پاچا ته په خپل لرغوني لباس کې راغلی و، خو پاچا د دوی ټولې غوښتنې رد کړې، دلته په ځینو سیمو کې جګړه وشوه، خلکو ویل: موږ یو قومندان ته اړتیا لرو. واشنګټن تیار پوځي لباس درلود، د شمالي او جنوبي ویرجینا د یووالي لپاره ګټور و. تر ۱۷۸۱م کال پورې وجنګېده، په دې ټوله موده کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېڅوخت کور ته لاړ نه شو، یوازې خط یې لېږه. پر ۱۷۸۱م کال دی راغی او د استقلال اعلان یې وکړ. البته فرانسویانو هم ددې کار ملاتړ وکړ. واشنګټن پوهېده چې پوځي قوت یې کمزوری دی او د نړۍ له غټ قوت (انګرېزانو) سره جنګېږي، د ویرجینا انګرېزي حکومت ورته تسلیم شو او باید د سولې تړون یې لاسلیک کړی وای. همدلته واشنګټن خپله لویه خبره وکړه؛ خلکو وویل کانګرس باید ونیول شي، واشنګټن وویل چې کانګرس مه نیسئ، ځکه دا همغه ظلم و ستم دی، چې انګرېزانو کاوه. یو لیک یې له جیبه راوکښه، چې د کانګرس له خوا ورته لیکل شوی و. عسکرو وویل: موږ دومره قرباني ورکړه، نو موږ څه کاره شو چې اوس دې کانګرس پاتې شي؟ واشنګټن استعفی ورکړه او خپله توره یې کانګرس ته ورکړه، خو په کانګرس کې انګلیسي پاچا باور نه کاوه، ویل یې چل کوي او که چېرې دی رښتیا وایي، نو دی د دنیا ډېر لوی شخصیت دی. واشنګټن بېرته خپلې کرنیزې ځمکې (مزرعې) ته لاړ، دا داسې یو وخت و، چې خلکو باید ځانته یو حکومت جوړ کړی وای، داسې یو حکومت چې متعدد ایالتونه سره یو کړي، دا وخت (۱۳) ایالتونو یو سیستم درلود، (۹) ایالتونو بحري قوې درلودلې، واشنګټن پرېکړه وکړه، د ویرجینا او مریلینډ ایالت استازي یې وغوښتل او ویې ویل چې اساسي قانون کې باید تغیر راوړو، نوی اساسي قانون یې په فلاډلیفا کې جوړ کړ. دلته اساسي مشکل د جمهور رئیس قدرت و، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يې غوښتل استبدادي بڼه خپله کړي. پر اساسي قانون جنجال پېښ شو، واشنګټن بېرته راغی، خو کانګرس په خپلو رايو د جمهور رئيس په توګه انتخاب کړ. دی نيويارک ته لاړ (هغه وخت د امريکا پلازمېنه وه) اته کاله له خپل کوره لرې و. ده فکر وکړ داسې يو قانون بايد جوړ شي، چې د دولت مشر له قانوني لارې انتخاب شي، کله چې کانګرس ته د قانون خبره لاړه، حيران وو، چې ده ته څه لقب ورکړي، پاچا، شهزاده او که کوم بل څه، خو په پای کې فيصله وشوه، چې په ساده ډول ورته ((جمهور رئيس)) وايو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا يې واشنګټن ته وړانديز وکړ، چې خپل خوريي د ښارنوال په توګه وټاکي، خو ده دا کار ځکه ونه کړ چې ويل يې دا کار بيا تر ما وروسته هم تکرارېږي. ده يو قوي مرکزي حکومت جوړ کړ، خو بيا يې هم له انګليسانو سره جنجالونه وو. فرانسويانو دا وخت له امريکايانو سره مرسته کوله، خو واشنګټن د انګرېزانو پر ضد له فرانسويانو سره هم اتحاد ونه کړ او ويې ويل چې د فرانسويانو له حسادت څخه د انګرېزانو پر ضد کار نه اخلو، ځکه دا کار زموږ د ازادۍ په زيان دی. جورج واشنګټن بل غټ کار دا وکړ، که څه هم قانون ورته اجازه ورکړه، چې تر دوه دورو زيات حکومت وکړي، خو ده ونه منله، ده غوښتل دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساس کېږدي، چې څوک تر (۸) کلونو زیات حکومت ونه کړي، ده نه غوښتل، چې د جمهور رئیس تابوت له جمهوري ریاست څخه ووځي، بلکې ویل یې دا د پاچاهانو کار دی.

تر (۱۷۸۲م) وروسته بېرته خپل کور ته راغی او تر عادي ناروغۍ وروسته، چې تبې او ستوني درد ورسره و، د (۲۵) کلونو په عمر مړ شو. دده په باب ډېر کتابونه لیکل شوي دي. ده په خپله د خپل ژوندانه پر مهال (۴۰) زره لیکونه لیکلي دي. دده

شخصیت ډېر مغلق یا څو اړخیز و. یو جنرال ویلي چې واشنګټن په سوله او جنګ دواړو کې اول دی او اوس د خلکو په زړونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم اول دی. که څوک د واشنګټن ژوند په دقیق ډول مطالعه کړي، نو کېدی شي، د خپل هېواد په ژوندانه کې هم تغیر راوستلای شي. هر کله چې واشنګټن ته کوم لوړ موقف ورکړ شوی، نو ده ترې استعفی کړې ده، په نړۍ کې ډېر کم شخصیتونه پیدا کېږي، چې دې ډول قربانۍ ته حاضر شي. تر دې خبرو وروسته ډوډۍ تیاره شوه، ډېر ښه کباب یې پاخه کړي وو، ډول ډول تازه جوسونه هم وو، ډوډۍ مو په ښه خوند وخوړه، یادګاري عکسونه مو سره واخیستل او بیا له هغه ځایه د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار نهمه ورځ

د مارچ پنځمه نېټه د پنجشنبې ورځ هم سیمینار له معمول
وخت سره سم پیلېده، خو په سهارني غونډه کې ما او
سنجرصیب ځکه ګډون نه شو کولای، چې موږ له امریکا غږ
راډیو او ټلویزیون سره د مرکې ژمنه کړې وه. موږ له
سید سلیمان اشنا سره ژمنه کړې وه، چې مرکې ته به درځو، د
پنجشنبې سهار (۸) بجو مو ورسره وعده ایښې وه، ځکه دا
داسې وخت و، چې د افغانستان پر ټایم له شپږ شپږ نیمو بجو
سره سمون خوري، موږ باید د اشنا ټلویزیون په مستقیمه
خپرونه کې برخه اخیستې وای او همدارنګه د امریکا غږ اشنا
راډیو د خبرو اترو په خپرونه کې. نو د چهارشنبې ورځ مې د
پروګرام له مسولو چلوونکو څخه اجازه واخیسته او د مرکې
مې ورته وویل، هغوی ډېر خوشاله شول او ویې ویل چې موږ
څه مرسته کولای شو؟ ما ویل مننه لس بجې بېرته راځو،
(وینډي وایټ) د نیسا سنټر لیکلی ادرس راکړ او ویې ویل چې
له اخوا یې ټکسیوان ته ورکړه، همدلته دې راولي. که څه هم
سنجرصیب ماته وویل چې دې مرکې ته یوازې زه (یون) لاړشم،
خو ما ورته وویل چې وخت کم دی دوه خپرونې دي، دري برخې
ته یې ته لاړ شه او پښتو ته به یې زه لاړ شم. سهار اوه نیمې بجې
د هوټل په رسپشن کې کېناستو، هرکلیوال ته مې وویل: یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکسي راته وغواړه ! هغوی ټکسي راوغوښته، ټکسي ډرېور يو عرب الاصله امريکايي و، په نږدې پنځه لسو دقيقو کې هلته ورسېدو، د امريکا غږ ودانۍ د امريکا کانګرس سره نږدې ده، د امريکا په کچه يوه پخوانۍ ودانۍ ده، دوه دخولي دروازې لري، خو يوه يې اوس بنده ده، موږ په پيل کې پر همغې بندې دروازې برابر شو. کله چې مو وکتله بنده ده، نو ټکسيوان ته مو وويل چې هغې بلې دروازې ته لاړ شي. په دروازه کې ښه ټينګه تالاشي وه، تر ماشينه تېر شو، رسپشن اشنا صيب ته زنګ وواهه، هغه راغی، موږ يې ځان سره سټډيو ته بوتلو، يو ډېر لوی هال و، چې په لسګونو سټډيوګانې په کې وې، له همدې ودانۍ څخه د نړۍ په ګڼو ژبو، راډيويي او ټلويزيوني نشرات کېږي. پښتو او دري خپروني هم له همدې ځايه خپرېږي. له اشنا ټلويزيون څخه لومړۍ دري پروګرام په ژوندۍ بڼه خپرېده، سنجر صيب يې مرکې ته راوباله، (لينا روزبه) ورسره مرکه وکړه، مرکزي پوښتنه يې د جوزا تر (لومړۍ) نېټې وروسته د جمهور رئيس د کار مودې غځولو په باب وه. سنجر صيب لومړی د ښځو د نړيوالې ورځې په مناسبت لومړی د خپل ځان او بيا د خپل ګوند (جمهوري غوښتونکو ګوند) په استازۍ مبارکي ورکړه او په دې باب يې څو جملې نورې هم زياتې کړې، تر نيم زيات وخت په همدې کې تېر شو، ځکه چې د ژوندۍ مرکې لپاره هغوی په متوسط ډول درې دقيقې وخت په پام کې نيسي، پر پاتې کم وخت يې د جمهور رئيس د کار مودې پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږدېدو ټېنګار وکړ. کله چې له مرکې خلاص شو، ماته يې وويل والله دا جنجالي مسئله ده، ځان مې په يو ډول تېر کړ. ما ويل څه ښه وې ګوزاره دې وکړه. کله چې دري خپرونه پای ته ورسېده، نو بيا پښتو خپرونه پيل شوه، پښتو خپرونه د افغانستان پر وخت شپږ نيمې بجې پيلېږي او په کابل کې د ملي ټلويزيون له لارې په مستقيم ډول خپرېږي. ما څخه هم د جوزا تر لومړۍ نېټې وروسته د نظام د مشروعيت په اړه پوښتنې وشوې، څلور پوښتنې وې. اشنا صيب کوربه و. ما وويل: دا اوسنی جمهور رئيس (حامد کرزی) د ولس له خوا انتخاب شوی، د اساسي قانون له مخې دا بايد بل منتخب جمهور رئيس ته واک انتقال کړي، د موقت حکومت وړاندوينه

يون د اشنا ټلويزيون په سټډيو کې د دې ټلويزيون له کارکوونکو سره

په دې اساسي قانون کې نه شته او نه د موقت حکومت جوړېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې انتخابي حکومت تر تداوم مشروع دي. په افغانستان کې د مشروعیت خبرې اصلاً هغه ډلې تېلې کوي، چې اصلاً په خپله نامشروع دي، دوی غواړي افغانستان یو ځل بیا له بحران سره مخامخ کړي. د افغانستان د اساسي قانون اساسي محتوا داده، چې جمهور رئیس د پنځو کلونو لپاره دی. که چېرې د جوزا تر لومړۍ نېټې پورې انتخابات ممکن وي، خو ډېره ښه ده او که امکان ونه لري، نو تر انتخاباتو پورې د همدې نظام تداوم تر هرې بلې لارې ډېر مشروع دی. نورې پوښتنې هم وې، چې ضروري نه ده د ټولو ځوابونه دلته بیان کړم.

تر ټلویزیوني مرکې وروسته سنجر صیب د اشنا راډیو دري برخې ته د مرکې لپاره لاړ او زه پښتو برخې ته لاړم، مطیع الله

عابد راخخه د جمهوري ریاست د انتخاباتو، د جوزا تر لومړۍ نېټې وروسته د نظام مشروعیت، کاندیدانو، امریکا ته زما د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سفر او نورو مسایلو په باب ګڼې پوښتنې وکړې، نږدې (۲۰-۲۵) دقیقې مرکه شوه. عابدصیب له مرکې نه خوښي څرګنده کړه.بیا لاړو، د امریکا غږ د پښتو څانګې له څو تنو کارکوونکو، له هغې جملې نه زیبا خادم خور سره مو وکتل، ټولو د مېلمستیا لپاره ډېر ټینګ ست وکړ، ما ویل نه څو چې سبا یا بل سبا زموږ الوتنه ده، بیا که ژوند یاري وکړه او بل ځل راغلو، نو حتمي مو لیدو ته راځو.

د جهاني صیب او مومند صیب پوښتنه مو وکړه، هغوی پر دې ورځ رخصت وو.

بېرته د نیسا سنټر پر لوري وخوځېدو، لس پنځه لس دقیقو کې هلته ورسېدو، د سنټر مخې ته یې کښته کړو. نږدې لس بجې وې، چې بېرته د سیمینار تالار ته ورسېدو. د سیمینار د سهار لومړنۍ برخه له موږه تېره شوې وه. په دې برخه کې نړۍ ته د محیط د تودوخې له امله د راپیداکېدونکو خطرونو په باب خبرې شوې وې. دا برخه د مېرمن ان موسن (Ms.Anne moisan) له خوا پرمخ وړل کېده او ډاکتر مارک لیوی Dr.Marc levy یې ویناوال و. په دې بحث کې ویل شوي وو، چې پر راتلونکو د برشو کلونو کې به د ځمکې پرمخ اکثره کنګلونه ویلې شي او دا به د بحر د سطحې د اوچتوالي سبب شي، دې سره به د نړۍ بېلابېلو سیمو کې هغه په زرګونو جزیرې تر اوبو لاندې شي، چې همدا اوس په کې ښکلې ښارونه ودان او مجلل تفریحځایونه په کې جوړ دي، نو تودوخه د نړۍ پر

وړاندې یو ستر ګواښ دی، چې باید نړیوال یې په مشترک ډول مخه ونیسي. کله چې موږ بېرته هال ته لاړو، نو د پروګرام چلوونکو ټولو له موږ څخه وپوښتل چې څنګه وې مرکې مو؟

موږ وویل: ډېرې ښې وې، نو دوی ډېر خوشاله شول. د سهارنۍ غونډې په دویمه برخه کې د جنګي ډلو په باب خبرې وشوې او د ځان ژغورنې لپاره یې د یوې جنګي صحنې د تمثیل ضرورت په ډاګه کړ، خو په خبرو کې یې

څرګنده کړه، چې د داسې جنګي صحنو جوړول ډېر مشکل کار دی او خورا زیات لګښت غواړي، نو ځکه اوس دا ډول صحنې د کمپیوټر په ذریعه جوړېږي، خو سړي ته د ځان خوندي ساتلو لپاره بېلابېلې لارې چارې په ګوته کوي. تر دې

وروسته ډوډۍ ته لاړو او په عمومي طعام خورۍ کې مو ډوډۍ وخوړه.

ماسپښین غونډه: دا غونډه د ماسپښین پر پاو کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه بجي پيل شوه، په دې بحث کې جان ايف سيګلر john F. sigler د چيچک ناروغۍ په اړه معلومات ورکړل، چې ډېره خطرناکه ده، ده وويل: د چيچک ناروغي په درېو مياشتو کې له يو تن څخه (۷۲۰۰۰) کسانو ته لېږدېدلای شي. ده وويل: ددې ناروغۍ تاثيرات لومړی په يو هېواد پورې تړلي وي. وروسته بيا تاثيرات د سيمې هېوادونو په کچه خورېدی شي او تر هغه وروسته د نړۍ کچې ته پورته کېږي. دا ډېره خطرناکه ناروغي ده، نو په هرترتيب چې وي بايد مخه يې ونيول شي. ده وويل: ددې او دې ته ورته ناروغيو د مخنيوي په باب ستاسو نظرونه مهم دي، چې ددې ليکنې برخه به شي او له هغو څخه به ګټه پورته شي، نو هيله ده چې هرګروپ په ګډه د خپل ګروپي کار په ترڅ کې موږ ته خپل ليکلي نظرونه راکړي.

ګروپي کار: تر دې بحث وروسته بيا ګروپي کار شروع شو، زه په لومړي ګروپ کې وم، زموږ د ګروپ ځينې مهم وړانديزونه په دې ډول وو:

- کوم ملک کې چې دا ناروغي پيدا شوه، بايد ټولو ګاونډيو هېوادونو ته خبر ورکړي.
- ټول هېوادونه بايد د واکسين زېرمه ولري.
- محيط بايد وقايه شي، يانې مخکې تر دې چې دا ناروغي هلته خوره شي، حکومت بايد ځان پر دې ډاډه کړي چې دا ناروغي دلته نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ګاونډیو هېوادونو د روغتیا وزارتونو ترمنځ باید د دې ناروغۍ پر وړاندې مخکې تر مخکې د همکارۍ پروتوکول موجود وي.
- د هر هېواد په کچه باید د روغتیا وزارتونو تر چتر لاندې کمیسیونونه جوړ شي.
- د اطلاعاتو او کلتور وزارت په ګډون دې ټول اړوند

وزارتونه په دې کمیسیون کې غړیتوب ولري، چې له دا سې خطرناکو ناروغیو سره عاجله مقابله وکړي.

همدارنګه د ځینو نورو ځانګړو کمیسیونونو وړاندیز وشو. تر دې وروسته د هر ګروپ نظرونه راټول او عمومي غونډې ته وړاندې شول، د هر ګروپ په استازۍ یو یو تن د خپل ګروپ نظریات واورول. بیا ګروپ مشرانو (دریو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسورانو) د خپل خپل ګروپ ستاینه وکړه. خو په پای
کې دا ټول نظریات ګټور وارزول شول.
مازیګر څلور بجې بېرته د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار وروستۍ ورځ

د مـارچ شـپږمه د جمعـې ورځ د سـیمینار وروسـتۍ ورځ وه، سهار لـه معمول سره سم نیسا سنټر تـه راغلو، څرنگـه چې دا د سـیمینار وروسـتۍ ورځ وه او د سـندونو د وېـشلو ورځ، نـو ځکه یې د اړوندو هېوادونو دپلوماتـان هم دعـوت کړي وو. پـه واشنگټن کې د افغانستان سفارت څخه هم د (فاضل) په نوم یـو ښاغلي تشریف راوړی و. ښاغلي علي احمد جلالي هم پـه ننني غونډه کې گډون کاوه. تـر دې د مخـه مـوږ (یـون، سنجر صیب او انگار صیب) دوه ځله له جلالي صیب سره د هغـه د کـار پـه دفتـر کـې وکتـل، د هغــه د کاندیـدۍ پــه اړه مــو وپوښـتل، د نــورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونو پـه انـډول هغـه دا ځـل ډېـر مـصمم و ، چـې د جمهـوري رياست ټاکنو ته به ځان نوماندوي. دا يې هم وويـل چې د خلکو له خوا راباندې زيات فشار دی. خلک خصوصاً محصلين راتـه خپله کمپاين کوي. جلالي صيب د هغو کانديدانو له چلند څخه خوا بدی و ، چې جمهوررئيس حامد کرزي تـه يې پـه کانټيننټال هوټـل کـې د خپـل ګډ مطبوعـاتي کنفرانس پـه تـرڅ کـې سپکې سـپورې کـړې، ده ويـل سياسـت چـې دومـره د لارې او کـوڅې سطحې ته ټيټ شو ، نو بيا خو دا سياست نه دی. ده وويـل: زه پـه افغانستان کې پر يو ټيم کار کوم، چې کـه جـوړ شـي او ټـول د يـو ټيم په توګه انتخاباتو ته لاړ شو نو دا به يـو ګټـور کـار وي. مـا يـو څو لنډې خبرې وکړې، مـا وويـل: جلالـي صيب افغانسـتان کـې اوس داسې يو حالت دی، خلک فکر کوي که امريکا د چا تـر شا ولاړه وي، اقتـصادي امکانـات ولـري او پـه زړورتيـا سـره د مخـالفو ډلـو دښـمني پـر غـاړه واخلي او خپلـه هـم پـه خلکـو کـې محبوبيت ولـري، نـو کېـدی شـي د بريـاليتوب چـانس يـې زيـات شي، خو هغـه سياسـتوال چـې د اسـتاد الفت پـه وينـا لـه ((مضر احتياطه)) کـار اخلي، پـه اوسنۍ افغـاني ټولنـه کـې يـې د بري چانس ډېر کم دی. د مضر احتياط کيسه مې ورته وکړه، مـا ويـل الفت صيب په خپل يوه نثر کې ليکلي: شمی اکـا پـه کلـي کـې پـه ډېر احتياط مشهور و ، هر چا چې به په کلي کې څه کـول، نـو لـه ده څخه بـه يـې مـشوره اخيـستله، دده د احتيـاط يـوه نـښه دا وه، چې هېڅکله به موټر کې نـه سـورېده، ځکـه ويـل يـې کېـدی شـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر چپه شي، د مرګ خطر پـه کـې دی، تـر دې چې پلـی لاړ شـم ناوخته به ورسېږم، د مرګ له خطره خو به بچ شم، برق یې هم کـور ته نه راوسته، ویـل یـې: کېدی شـي بـرق شـارټ شـي او ټـول کـور اور واخلي، تر هغه خو همدا شیطان څراغ ښـه دی، کـه رڼـا یـې کمه ده، نو خطر خو یې نه شته. الفت صیب لیکـي: ((دی لـه ډېـره عقله پیاده وو، نو ځکه یې په کور کې توره تیاره وه)). مـا ویـل زموږ پر ځینو مشرانو هم هغه د شمي اکا کانـه شـوې ده. جلالـي صیب یو ځل مخ راواړوه، ویل یې دا خو ښه مثال نه و دا دې پـه چا پورې وو ایه ! ما ویـل دا مـې ټولـو هغـو مـشرانو تـه اشـاره ده، چې سیاست ته یې زړه کېږي، خو له ډاره د کوم جنایتکـار نـوم نـه شي اخیستلای، د افغانستان اوسني شرایط داسې نه دي، چې دا ډول سیاستوال دې پـه کـې وده وکـړي. سـنجر صـیب جلالـي صیب ته وویل: تاسو د افغانستان یو عالم شخصیت یې، زمـوږ ملـت در بانـدې افتخـار کـوي، د افغانـستان اوسـني شـرایط ستاسو په شان اشخاصو تـه اوس مـساعد نـه دي، زمـا شخـصي مشوره تاسو ته دا ده، چې ځان کاندید نه کړئ. انګـار صـیب کـه څه هم غوښتل چې جلالـي صـیب څـه نـا څـه تـشویق کـړي، خـو د ډېرو خبرو چانس پیدا نـه شـو. جلالـي صـیب درونـد سـړی دی، د کرزي صیب پر وړاندې یې د نـورو احتمـالي کاندیـدانو سـپکې سـپورې پـه ټینګـه وغنـدلې، بیـا یـې وویـل، څـو مـوده وروسـته کابل ته درځم، هلته جمهور رئیس، تاسو او نورو دوسـتانو سـره مشوره کـوم او بیـا خپـل تـصمیم نیـسم. ددې (وروسـتۍ) ورځـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه د سیمینار ارزوني ته بېله شوې وه. په پیل کې یې د نن ورځې ټول پروګرام تشریح کړ، د سیمینار برخوالو ته یې د تصدیق لیکونو د وېشلو سیستم واضح کړ او نن یې د الفبا په سیستم د غونډې برخوال تقسیم کړل، څرنګه چې د افغانستان نوم په الف (A) و، نو زموږ نوبت اول و. د پروګرام تر تشریح وروسته بیا مشرانو استادانو او پروفیسورانو خبرې وکړې او دا سیمینار یې یو ډېر ښه، موثر او ارزښتمن سیمینار وارزوه، حتی وویل شول تراوسه چې کوم سیمینارونه جوړ شوي دا تر ټولو موثر سیمنار و. بیا جنرال بارنو خبرې وکړې او دا سیمینار یې د تجربو د تبادلې په برخه کې ډېر موثر وګڼه، ورپسې جنرال ډیکمایرس، نړۍ ته د ورپېښو چلېنجونو په باب خبرې وکړې، بیا یې پوښتنو ته وخت ورکړ.

یو تن پوښتنه وکړه، چې د امریکا اردو ته اوس ورپېښ چلېنجونه کوم دي؟

په ځواب کې یې وویل شول: یو چلېنج افراطیت دی، د ډله ییزې وژنې وسلې دي، بودجه هم یو چلېنج دی، که د امریکا مشري غواړي، امریکا په نوره نړۍ کې پاتې شي. نو باید خپله بودجه لوړه وساتي، موږ د خپلو تجهیزاتو نوي کولو ته اړتیا لرو.

سنجر صیبب پوښتنه وکړه: په افغانستان کې باید څه شوي وای، چې ونه شول او څه باید نه وای شوي چې وشول؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: موږ چې کله افغانستان ته لاړو، نو دا پلان مو نه و، چې هلته دې بیارغونه وکړو، دوی دلته یوازې دا فکر کاوه، چې القاعده له منځه وړو او طالبان له منځه وړو، خو کله چې کابل د طالبانو له لاسه ووت، نو جمهور رئیس بوش سره فکر پیدا شو، چې اوس به څه کوو؟ نو بیا د بیارغونې خبره مطرح شوه او دا بیا یوه اوږده پروسه ده، دا یوازې د امریکا مشکل نه دی، دا یو نړیوال مشکل دی، اوس نو که غواړې یو ناکام مملکت پر ځای پرېږدې، نو بېرته افراطیون راځي. په افغانستان کې پرمختګ هم شوی، زموږ ځینې کارونه هلته ښه وو، د افغانستان امنیتي ځواکونه روزل شوي، په انتخاباتو کې مو ځان لرې نیولی و. په عراق کې همداسې و، د ایران له خوا د اکثرو کاندیدانو ملاتړ کېده، د نوري المالکي انتخاب هم د امریکا اول انتخاب نه و، خو اوس بریالی دی. موږ نیمګړتیاوې هم لرلې، یو تعداد کارونو زموږ د هدفونو ښه تمثیل وکړ. موږ که خپل کارونه سره پرتله کړو، نو کولای شو ووایو چې تر دې مو ښه کارونه هم کولای شول.

د عراق استازی: د عراق د انتخاباتو او چلېنجونو په باب خپل نظر څرګند کړه:

ځواب: په افغانستان او عراق کې هېڅوخت داسې نه وو شوي، چې خلک دې خپل مشر په خپله وټاکي، پر عراق باندې د وسلې د پېرېدلو هېڅ بندیز نه شته، څوک د تېلو قیمت هم نه انحصاروي، دلته داسې څوک نه شته، چې دلته دې د پردې تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شا ناست وي او د تېلو قيمت دې کنټرولوي. اوس چې د تېلو قيمت ټيټ دی دا قيمت بېرته پورته کېږي، خبره اصلاً د عرضې او تقاضا ترمنځ رابطه ده.

دنيپال استازی: د جنوبي اسيا په باب د امريکا د عمومي پاليسۍ هدفونه څه دي؟

ځواب: زمونږ هيله ده، چې او باما افغانستان وڅېړي، افغانستان او پاکستان بايد په ګډه مطالعه کړي، ان ټوله سيمه وڅېړي، دا د نړۍ امنيت لپاره يوه حساسه منطقه ده، دوی چې هره پاليسي انتخابوي، مونږ بايد ښې لارې ته بوځي، خو اوس کومه مشخصه پاليسي نه شته، د مربوطه هېوادونو د بهرنيو چارو او دفاع وزيران اوس کولای شي د امريکا پر پاليسۍ تاثير وکړي. د امريکا بهرنۍ پاليسي ډېره ژر نه جوړېږي، ډېر وخت غواړي، د جمهور رئيس فکر اوس پر افغانستان متمرکز دی، نه يوازې پر نظامي مسايلو فکر کوي، بلکې پر ټولنيزو مسايلو هم فکر کوي، افغانستان ته نوی سفير لېږل کېږي، دلته قوي سفيران په کار دي. په پای کې ښښنه غواړم چې ستاسو پوښتنو ته مې مشخص ځوابونه درنه کړای شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د غونډې دا برخه پای ته ورسېده، نو بیا د سیمینار برخوالو ته تصدیق لیکونه او نښانونه ورکړل شول. په دې پروګرام کې جنرال بارنو او نورو دولتي چارواکو برخه اخیستې وه.

د ستاینلیکونو او تصدیقلیکونو په دې برخه کې د افغانستان نوبت لومړی و، لومړی سنجر صیب او ورپسې زما او بیا د انګار صیب نوبت و. کله چې دا پروګرام خلاص شو، ټولو یو بل ته مبارکي ورکړه، څو دقیقې نور هم دلته پر خبرو تېرې شوې، ورپسې د نیسا سنټر له خوا هغې غرمنۍ ته دعوت شو، چې هم دلته نږدې په یوه بل هال کې جوړه شوې وه. دلته د جلالي صیب په ګډون د نیسا سنټر ټول استادان، د سیمینار برخوال او همدارنګه د بهرنیو هېوادونو دپلوماتانو ګډون کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

و. د افغانستان له سفارت څخه ښاغلي (فاضل) تشریف راوړی و، سنجر صیب ترې ګیله وکړه، چې د ټولو هېوادونو سفارتونو د خپلو هېوادونو د استازو پوښتنه وکړه، خو تاسې هېڅ زموږ تپوس ونه کړ. ښاغلي فاضل بیا ددې په مقابل کې سخت غبرګون وښود او خپلې نورې په لسګونو ګیلې پرې سرباری کړې، په واشنګټن کې یې د افغانستان په سفارت کې خپله دنده پر افغانستان یو احسان وباله، ځکه چې دده په وینا ده ته په امریکا کې تر دې ډېر ښه کارونه پیدا کېږي، د سنجر صیب او ښاغلي فاضل خبرې نورې هم ګرمې شوې، خو ما سنجر صیب له لاسه ټینګ کړ، ما ویل دی په ګیلو نه ارزي، له ښاغلي فاضل څخه مې دې ځای ته د راتګ له امله مننه وکړه.

د سیمینار له ځینو برخوالو سره مو څو یادګاري عکسونه واخیستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د موټر پر لوري روان شو. د نیسا سنټر ټولو خدماتي مامورینو سره مو خدای پاماني وکړه، هر یو له ډېرې مینې څو څو ځله خدای پاماني وکړه. خو یوه دوه مامورینې چې په تېرو څو ورځو کې یې د سیمینار د برخوالو ډېر عزت کړی و، ان تر موټره مو ږ سره راغلې، تر هغه چې موټر حرکت نه و کړی، دوی ولاړې وې؛ د یوې روانې حالت ته چې مې وکتل، نو شونډې یې مرۍ مرۍ شوې، سترګو کې یې اوښکې وځلېدې، موټر حرکت وکړ، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي همدا سې لاس خوځوه، په اخره کې يې د خپلې لاس ګوتې مچ کړې او نور موږ ترې پناه شو. پنځه لس شل دقيقو کې هوټل ته راورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو بل ماښام له منشي صيب سره

کله چې له نيسا سنتره پر همدې وروستۍ ورځ هوټل ته راغلو او اتاق ته ورسېدم، نو ښه ډېر ستړی وم، دمه مې لا نه وه راسته شوی، چې د انګار صيب ټلېفون راغی، ويل يې منشي صيب درته منتظر دی، لاندې راځه! کله چې لاندې کښته شوم، سنجر صيب هم راغلی و. منشي صيب عبدالقيوم له خپل ځوان او کاري زوی (بري) سره راغلی و، تر ستړي مشي سم لاسي يې وويل: راځئ چې ځو! ما ويل چېرته ځو؟ ده وويل: نن د بري مېلمانه ياستئ، هلته ځو، ما ويل مېلمستيا خو هغه ورځ تېره شوه بيا نو څه؟ منشي صيب وويل: دا د بري مېلمستيا ده او ده ويل دوی به حتماً زما مېلمانه کېږي...

سرف ډوله موټر ته، چې (کندهار) په نامه نمبر پلېټ پرې لګېدلی و، ورپورته شو. هلته د نمبر پليټ يو نوم ستا په خوښه ټاکل کېدی شي او ترڅنګ يې خپله مسلسله شماره هم وي. مور ووېل: مور خو سبا ځو، کورته مو سودا مودا هم نه ده کړې، منشي صيب، بري ته وويل: دوی ښې لويې مغازې ته بوځه، بري ته مې وويل: غواړو درمل واخلو، هغه وويل: دا سې ځای ته به دې بوځم، چې ټول شيان په همغه يوه مغازه کې پوره شي، خو درمل دلته په دوه ډوله دي: يو ډول هغه دي، چې د معالج ډاکتر له نسخې پرته يې نه ورکوي او بل هغه ډول دارو درمل دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جانبي عوارض نه لري او په دې مغازو کې خرڅېږي، تر شل دقیقې مزله وروسته مغازې ته ورسېدو ، تر مغازې بهر هوا ډېره یخه وه، خو مغازه کې هوا دومره نورماله وه، چا خیال نه کاوه، چې اوړی دی که ژمی. لومړی د درملو څانګې ته لاړو ، ډول ډول درملونه په کې وو ، بري په کابل کې څو کاله طب پوهنځی هم لوستی و ، خو بیا د مهاجرت له امله ترې پاتې شوی، بیا یې نو په امریکا کې د کمپیوټر ساینس پوهنځی ولوست، اوس نو بری هم پوره انجنیر دی، خو پاو کم ډاکتر هم دی. بري ته مې خپلې غوښتنې وویلې، د لوړ فشار، د ټیټ فشار، اشتها ، د وینې د زیاتولو ، د سترګو او نورو ناروغیو لپاره مې ورته وویل، هغه یو لاس ګاډی راوړ، ټولې دواګانې مې په لاسي بکسه کې واچولې، سنجر صیب او انګار صیب هم دواګانې واخیستې، خو ډېر درمل ما واخیستل، د مغازې په نورو برخو کې مو د ماشومانو ځینې داسې شیان لکه ډول ډول قلمونه او همدا رنګه د لوبو ځینې شیان واخیستل، کله چې د پیسو شمېرنې ځای ته راغلو ، نو زموږ درمل یې چې ولیدل، د حساب مسوله ماموره حیرانه پاتې شوه، چې دا څه کوئ دومره درمل؟ ما ویل زموږ ټولنه ناروغه او رنځوره ده دا د ځان او د هغو لپاره وروړو ، نو ښځه په خندا شوه، ما ورته وویل موږ ټول افغانان یو ، سبا ځو ، نو ځکه مو دا دومره درمل واخیستل، زما د ټولې سودا بیل څه کم پنځه سوه ډالره شول. کله چې له مغازې رابهر شو ، نو ماښام خپلې تیارې خورې کړې وې. له دې ځایه مو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي صيب د کور پر لوري حرکت وکړ، په لاره کې دا سې واوره وربېدله، چې منشي صيب وويل: په دې ځو کلونو کې ما دا سې واوره نه ده ليدلې، پر سړک مو په لسګونو څه په سلګونو دا سې ګاډي وليدل چې يا يې ټکر کړی و، يا له سړکه ښويدلي وو او يا هم ويجاړ شوي وو. بري ته مې وويل چې ډېر زيات ټکرونه نه دي؟ هغه وويل: دا خلک له واورې سره چندان بلد نه دي، بل د دوی موټر اکثره بيمه دي، دوی يې کيسه کې نه دي، ځينې ډرېورانو کېدی شي الکول هم کارولي وي، نو ځکه دا دومره ټکرونه رامنځته شوي، دلته چې موټر يو ځل ټکر شي، بيا يې ځوک نه کاروي. په ترميم يې هم ډېرې پيسې راځي، ټکر شوي موټر بيا اکثره ليلام ته ځي او بيا نورو هېوادونو ته وړل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي صيب به هرې څو دقيقې وروسته برې ته ويل چې ډېر احتياط کوه، منشي صيب څرګنده کړه، چې برى موټر ډېر تېز چلوي، خو اوس يې د واورې او زموږ لپاره څه ناڅه احتياط کاوه. په لاره کې د ترافيک پوليسو په لسګونو موټر تر سترګو کېدل، چې د لارې د بندښت مخه ونيسي، د موټرو دومره

ضايعات ما تر اوسه نه وو ليدلي. برې وويل: کله چې واورې وشي دوی اکثره دولتي ادارې رخصتوي، په تېره بيا مکتبونه، په همدې خاطر يې رخصتوي، چې زياتې ترافيکي پېښې پېښېږي. تر يو نيم ساعت مزله وروسته به د برې صيب کور ته رسېدلي يو. دا کور د منشي صيب له کوره د يو يونيم کيلو متر په واټن لرې دی. د برې صيب کور ښه لوکس کور و، وړو اولادونو يې ډېره ښه پښتو ويلې، هلته غټ مشکل همدا دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې اولادونه یې له خپلې ژبې او خپل کلتوره لرې کېږي، خو د بري صیب اولادونه داسې نه وو، لکه په بهر کې چې وي. خپله بری داسې یو ځوان و، چې د خپلې لنډې ږیرې په شمول یې ګڼ افغاني خصوصیتونه ساتلي وو، د منشي صیب عبدالقیوم کورنۍ که څه هم امریکا کې اوسي، خو خصوصیات یې اوس هم همغه د کندهاریو اعیارانو په شان دي. منشي صیب هم، په خپلې دې ځوانمردۍ دوه ځله د زندان تر تورو دېوالو وررسېدلی، خو دواړه ځله د ده د فکر او جرئت سر چاته نه دی ټیټ شوی. د طالبانو د وخت د زندان کیسې یې چې راته وکړې، نو دده او مرګ ترمنځ د یوې ثانیې تفاوت هم نه و. دی د کندهار په هغه زندان کې بندي و، چې حاجي عبدالظاهر قدیر او تورن اسمعیل خان هم ورسره بندي وو. ده په زندان کې د حاجي ظاهر د زغم، مقاومت او اوسېلې ډېره ستاینه وکړه او د اسمعیل خان په باب یې وویل چې د ډار او وېرې روحیه په کې ډېره پیاوړې وه. منشي عبدالقیوم د خپل ځان ستاینه نه کوله، خو انګارصیب چې یې نږدې انډیوال دی، دده ډېرې کیسې ماته کړې وې، حاجي ظاهر قدیر نه چې مې دده په باب پوښتنه وکړه هغه راته وویل: ((منشي عبدالقیوم د پولادو غوندې کلک انسان دی.)) له امریکا څخه منشي صیب ډېر کوښښ وکړ، چې حاجي ظاهر قدیر سره ټلیفوني خبرې وکړي، ځکه د زندان، تحصیل، عسکرۍ او سفر ملګري ډېر خواږه وي، خو ټلیفون روخ نه شو. بري صیب ډېره لوکسه ډوډۍ تیاره کړې وه، د هېڅ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي کمی نه احساسېده، ما نو دومره ډوډۍ وخوړه، چې نور د خوځېدو نه وم، ډول ډول تازه مېوه په کې وه. ما د امریکا د مېوه جاتو په باب وپوښتل: بري صیب وویل: دوی دومره تازه مېوې لري چې نورې نړۍ ته یې صادروي، دوی خپل زراعت دومره عصري کړی، چې کال دولس میاشتې تازه مېوې لري.

تر چای وروسته مو بېرته د هوټل پر لوري حرکت وکړ، که څه هم منشي صیب وویل چې سهار وخته مو زه په خپله رسوم، اوس واوره هم شوې، لاره کې به ستونزې هم وي، خو موږ وویل: که د لارې ستونزې دې پلمه کولای، نو ولې دې له اخوا راوستو؟ ددوی له ټینګار سره سره راووتو، بری جلو ته کېناست، سنجر صیب مخې ته او موږ درې واړه شاته، واوره ودرېدلې وه، پر سړک لا د وخته مالګه پاشل شوې وه، سړک څه نا څه صفا شوی و، خو بیا مو هم په لسګونو موټر ولیدل، چې اخوا دېخوا ښوییدلي وو، اشارې یې بلېدلې، برې تر پخواني حالت لږ تېز راغی، خو هره شېبه خطر و. څه باندې یو ساعت کې یې هوټل ته راورسولو، بیا موږ دوی ته ټینګ شو او د واورې پلمه مو ورته وکړه، هغوی وویل چې زموږ پلمه مو ونه منله، نو ستاسې هم نه منو، د خدای پامانۍ پر مهال بري صیب په درېو جلا کڅوړو کې هر یوه ته څه شیان ډالۍ کړي وو، ویل یې دا زما له خوا تاسو ته یوه یوه ناڅیزه تحفه ده. د شپې ۱۲ بجې وې، چې له دوی څخه مو خدای پاماني واخیسته او موږ هر یو د خپل خپل اتاق پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مارچ ۷مه نېټه د شنبې ورځ
(په امریکا کې زموږ وروستۍ ورځ)

د مارچ ۷مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار له معمول سره سم د هوټل لاندیني پوړ ته د چای لپاره کښېنته شو، دا نو په دې هوټل کې زموږ وروستی سباناری و، د نورو هېوادونو استازي هم راغلل، هغوی سره مو د خدای پامانۍ یادګاري عکسونه واخیستل. سنجر صیب او انګار صیب سره مو مشوره وکړه،

هغوی وویل: پرواز خو مازیګر ناوخته دی، تر هغه پورې به لاړ شو، دا نږدې پلورنځیو ته که څه شی مو خوښ شول، وابه یې خلو، ما ویل، زه هم باید یو بیک واخلم، زما کالي او سودا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بيک کې نه ځايېږي، پښتاګون لوی پلورنځي ته لاړو، ښه په کې وګرځېدو، ما په کې يو لوی بيک په (۷۴) ډالره راونيو، دلته سودا تر ځينو نورو پلورنځيو ارزانه وه، بېرته هوټل ته راغلو، سنجر صيب ته مې وويل: ته بل بيک مه اخله، کېدی شي زما شيان ټول په همدې بيک کې ځای شي، زما بيک به ته واخلې، ستا شيان به په کې ځای شي، بيا به يې بېرته کابل کې راکړې. کله چې هوټل ته راغلو، نو بيا خپل اتاق ته لاړم، لومړی مې په دې نوي بيک کې خپل ټول شيان ځای پر ځای کړل، ښه تر ځوکو ډک شو. بل بيک وزګار شو، سنجر صيب ته مې زنګ وواهه، بيک مې وروړ، هغه خوشاله شو، د هغه شيان هم ځای پر ځای شول، بېرته اتاق ته راغلم، يوه سترګه خوب مې وکړ. څه کم دوه بجې وې، چې له خوبه راويښ شوم، انګار صيب زنګ وواهه، ويل يې لاندې راکښته شه، چې يو دوه انډيوالان ليدو ته راغلي دي. کله چې لاندې کښته کېدلم، نو يو ځل بيا مې پر پښتاګون سترګې ولګېدې، کله چې لاندې پوړ ته کښته شوم، دوه ځوانان ولاړ وو، ستړي مشي مو وکړل، هملته امريکا کې يې زده کړې کړې وې، د هغه ځای په خوی بوی ښه بلد وو، نو موږ ته يې وويل: لږ به مو وګرځوو، بېرته به مو همدلته راولو.

انګار صيب او سنجر صيب ته مو وويل: وخت کم دی، ځوانانو وويل: څو بجې مو پرواز دی؟ موږ ويل شپږ بجې يې هوايي ډګر ته غوښتي يو. هغوی وويل وخت ډېر دی. يو ځوان د کندهار و، چې د انګار صيب د دوستانو له جملې څخه و او دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل بیا د مزارشریف و ، دواړه سره ملګري وو. دوی په موږ د واشنګټن ښار ښېلابېلې برخې وکتلې، د سیند غاړې ته یې بوتلو ، د سیند غاړې د یوه ښکلي تفریحځای په یو هوټل کې مو ایسکریم وخوړ ، سره له دې چې هوا یخه وه، خو دا

داسې یو ډول ایسکریم و ، چې بد نه لګېده، بیا یې د افغانستان سفارت ته بوتلو ، د افغانستان سفارت د واشنګټن په هغه دپلوماتیکه ساحه کې دی، چې د نړۍ د اکثرو هېوادونو سفارتونه هملته دي، دا سفارت د افغانستان خپل ملکیت دی، چې پر او سنۍ ودانۍ سربېره نوره ښه شنه ساحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم لري، د ودانۍ داخل ته مو رالاړ نه شو، خو له بهر څخه يوه درې پوړيزه ودانۍ ښکارېده، د نورو هېوادونو د سفارتونو ودانۍ او ساحې مې هم له نظره تېرې کړې، ددومره ځمکې قيمت د واشنګټن په داسې ساحه کې تر لسګونو مليونو ډالرو اوړي. پر سفارت ځوړند د افغانستان تر ملي بيرغ لاندې مو عکسونه واخيستل، بيا هلته څېرمه يو نړيوال اسلامي مرکز ته لاړو، چې هم يو لوی مسجد په کې ودان و او هم يو ستر علمي مرکز په کې جوړ و. د ټولو اسلامي هېوادونو بيرغونه يې مخې ته رپېدل، د خپل هېواد پر ملي بيرغ چې مې سترګې ولګېدې، نو زړه مې وغوړېد، تر مرکزه چې رابهر شو، نو يو ځوان مې مخې ته ودرېد خيرات يې غوښته، مسلمان و، ځان يې د مصر معرفي کړ، يو څو ډالره مې ورته ورکړل، ما ويل ځوان، مسلمان يې کار وکړه، خيرات مه ټولوه، په اشاره مې پوه کړ. له هغه ځايه بېرته د هوټل پر لوري راغلو، پنځه بجې او پنځه لس دقيقې بېرته هوټل ته راغلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له واشنګټنه د دوبۍ پر لوري

کله چې پر پنځه بجې او پنځه لس دقیقې خپل اتاق ته لاړم، نو خپل بیک مې منظم کړ، د سفر کاغذونه، ټکټ او پاسپورټ مې ټول چک کړل، لس پنځه لس دقیقو کې ښکته راکښته شوم، تر راکښته کېدو دمخه مې یو ځل بیا پر پنځاګون سترګې ولګېدې. رسپشن ته مې د خپل اتاق کارت ورکړ، هغوی ماته بل کاغذ راکړ، چې څه حساب یې پر ما نه شته، انګار صیب او سنجر صیب هم راکښته شول، هغوی هم خپل حسابونه پاک کړل، کاغذونه یې واخیستل، ما ویل پاسپورټ، ټکټ او نور ضروري شیان مو په جیبونو کې کېږدئ، شپږ بجې یو ډرېور راغی، زموږ نومونه ورسره وو، درې تنه موږ او دوه تنه د سیمینار نور برخوال په موټر کې کېناستو، شپږ بجې مو له هوټله حرکت وکړ، شپږ نیمې بجې هوايي ډګر ته ورسېدو. د خولي دروازې ته مو ځان برابر کړ، ما او انګار صیب سره یو یو او سنجر صیب سره دوه بیکونه وو، غوښتل مو چې ټول لاسګاډي کې بار کړو، لاسګاډي منظم یو بل سره وصل ولاړ وو، چې لاس مو کړ، بند وو، بیا مو زور کړ، و نه شو. هلته یوې ټلیفوني غرفې ته ورته یوې غرفې ته مې پام شو، خلکو په کې د پخواني سکه انداز ټلیفون په شان پیسې اچولې او بیا به لاسګاډی راخلاصېده، دا وخت نو ما سره او سپنیزې ماتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روپۍ نه وې، انګارصيب وويل: صبر زما جيب له ماتو پيسو ډک دی، يوه يوه يې وروا چوله، چې ترنګ شو، لاسګاډی خلاص شو، ډېر زيات خوشاله شو، خوند يې وکړ. څلور واړه بيکونه مو په کې کېښودل، د ټکټ اخيستلو مېزونو ته لاړو. ټکټ په کمپيوټرايزډول په ماشين اخيستل کېده، يوه مسوله ماموره هلته ولاړه وه، ما پاسپورټونه او ټکټونه ورکړل، هغه راسره ودرېده، پاسپورټ دې لاس کې ونيو، ماته يې وويل: ته يې ليکه، لکه د کمپيوټر د کيبورډ په شان توري په کې وو. نوم، د پلار نوم، د پاسپورټ نمبر، هېواد او د ټکټ نمبر او ځينې نور شيان دې بايد په کې ورکړي وای، کوم څه چې به غلط وو، بيا دې بايد له سره ليکلي وای. يو پاسپورټ مې د هغې په مرسته ثبت کړ، نور ما ورته وويل: ځه زه يې خپله کولای شم، دوه نور ما خپله ثبت کړل، کله چې درېواړه خلاص شول، هغې ته مې وويل: نور څه وکړم، هغې يو کمانډ ورکړ، څه غلطي په کې شوې وه، زموږ بوډينګ کارتونه يې راګوزار نه کړل، ښځې ښښنه وغوښته، يو سوړ اسويلی يې وکښه، بيا يې وويل: لږ صبر وکړئ. يو بل مامور ته يې زموږ درېواړو پاسپورټونه ورکړل، هغه هم وويل: لږصبر وکړئ، بيا به مو کار وکړم. هغه يو څو دقيقې پر يوه بل مېز مصروف شو، بېرته راغی، زموږ پاسپورټونه يې واخيستل، درې څلور دقيقو کې يې بوډينګ کارتونه راکړل، بکسونه يې وتلل، ويل يې دا غټ دي، ځان سره يې مه وړئ، يوازې انګارصيب خپل وړوکی بيک راواخيست،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما او سنجر صیب خپل بیکونه د چک ماشین ته یوړل، تر هغه مو تېر کړل، هغوی وویل: تاسې نور خلاص یاست، دوبۍ کې به یې واخلئ! کله چې بېرته راوګرځېدو، نو هغې مامورې نه مو مننه وکړه، چې موږ سره یې مرسته کړې وه، هغه ډېره زیاته خوشاله شوه.

بیا په بوډینګ کارت کې د لارښوونې له مخې، په تاکلي ترمینل کې له تالاشۍ تېر شو، تر هغه پورې چې خپل وروستي ځای ته رسېدلو، نو پنځه لس شل دقیقې راباندې تېرې شوې وې. د ترمینل وروستۍ برخې ته، چې هلته مسافرین کېني او بیا الوتکې ته له ځانګړو لارو پورته کېږي، ورسېدو، دا ځای نو پر لسګونو برخو وېشل شوی و، چې پر یوه وخت په کې په زرګونو کسان ځایېږي، له ۱-۲۴ پورې نمبرونه پرې لګېدلي وو، خپله دا سې و لکه یو لوی سرپټی بازار، تراوسه چې ما کوم هوایي ډګرونه لیدلي وو، دا راته په کې له ګڼې ګونې ډک او ډېر لوی ښکاره شو، ژوند په کې په ډېره چټکۍ روان و. موږ هم ښه ستړي وو، دربواړه لاړو له یوه کافي شاپ څخه مو چای واخیست، پر څوکیو کېناستو، کله چې مو چای وڅښه، نو تر ډېره حده یې زموږ ستړیا رفع کړه. دا نو د شپې اته بجې دي، لس بجې زموږ الوتنه ده، تر هغې پورې نو په دې ترمینل کې ښه کښېنته پورته وګرځېدو، د خرڅلاو لپاره ډېر او رنګارنګ شیان په کې ایښي وو، خو قیمتونه یې طبعاً لوړ وو. نهه نیمې بجې به وې، چې د بوډینګ کارت چکول پیل شول، ټول خلک په نوبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېدل، په ډېر منظم ډول په لسو دقیقو کې د ټولو بوډینګ کارتونه چک شول، الوتکې ته پورته شو. لس بجې الوتکه الوتنې ته چمتو شوه. ما خپل قلم او کاغذونه راواخیستل، د څوکۍ مخنۍ برخه کې مې تیار کېښودل، ما ویل څه هم به خوب کوم او هم به څه لیکم، دا پنځه لس ساعته مزل به پر همدې ډول تېر کړم. څو پاڼې به مې ولیکلې، بیا به ستړی شوم، خوب به راباندې راغی، بیا به دا عملیه تکرار شوه، دوه ځله ډوډۍ هم په حقیقت کې یو ډول تفریح وه او هم خوراک و، په بېلابېلو ساعتونو کې مې نږدې شل مخه یادښتونه بشپړ کړل، ټول واټن نږدې (۷۵۵۰) میله و، چې په پنځه لس ساعتونو کې ووهل شو، د دوبۍ پر سیمه ییز وخت د ماښام اووه بجې او پنځه لس دقیقې وې، چې د دوبۍ نړیوال هوایي ډګر کې کښته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوبۍ نه د کابل پر لوري

کله چې د دوبۍ هوايي ډګر کې کښته شو، نو لومړۍ اندېښنه چې موږ سره وه، هغه د خپلو بيکونو په اړه وه، ځکه زه يو ځل بل هم ښه ډېر په تکليف شوی وم، کله چې له جرمني څخه راتلم، نو بيک يې هلته را څخه واخيست، ويل يې دوبۍ کې يې واخله، دوبۍ کې يې بيا دومره په تکليف کړم، چې زړه مې و ببخي يې وړپرېږدم. دا ځل مې هم اندېښنه وه، چې همغه کانه ونه شي، څه چې زما په زړه کې ګرځېدل، همغسې وشول. کله چې د هوايي ډګر ترمينل ته ننوتو، نو د بيکونو پوښتنه مو وکړه، هغوی ويل د (مرحبا) څانګې ته لاړ شئ، د مرحبا همدې نږدې څانګې ته لاړو، هلته چې لاړو، هغوی ويل، پلانکۍ نمبر ترمينل ته لاړ شئ، هلته چې لاړو، هغوی ويل له ترمينله ووځئ، هغه ځای ته لاړشئ چې بيکونه په کې راوځي، هلته بايد يو ځل له هوايي ډګره وتلي وای، دا بل مشکل و، بيا بېرته د مرحبا مرکزي غرفې ته لاړو، هغوی بيا بل ځای ته ولېږلو. دومره يې ستړي کړو، چې نور مو نو له پلي مزله زړه شين شو، دا هر ځل چې له يوه ځايه بل ته تللو، نو يو دوه ځايه تالاشي کېدلو، تالاشي هم ښه ستړي کړي وو. انګار صيب خو مو لا وار د مخه رخصت کړ. موږ ويل: ځه ته هغه نړيوال ترمينل کې کېنه، زموږ کار چې هر وخت خلاص شو، موږ درځو. څو واره يې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم اخوا د ېخوا ولېږلو، په پای کې دا سې شول، چې دا د لارې پولیس او دا نور مامورین ټول موږ سره بلد شول، بیا مجبور شو د مرحبا دفتر ته لاړو، هلته چې لاړو، ماموره پر څو کۍ ناسته وه، ډېره ښایسته هم نه وه، خو ځان یې ډېر مغرور نیولی و، هغې ته مې وویل: څو ځله لاړو، راغلو خو هېڅ کار مو نتیجه ور نه کړه، هغې رانه پاسپورټونه واخیستل، کمپیوټر کې یې ګوتې ووهلې، ویل یې: څو بیکه دي؟ موږ وویل: درې، ویل یې لاړ شئ (۷۵۰) درهمه راوړئ. څنګ ته بانک کې مې ډالر په درهمو بدل کړل، رامې وړل، راته یې ویل هلته کېنه چې نوبت مو ورسېږي، نیم ساعت مو انتظار وکړ، د اروپایانو او نورو بهرنیانو کارونه یې خلاصول، خو موږ ته یې هېڅ نه کتل، سنجر صیب ته مې وویل: زما خو دې ښځې ته دومره خلق په تنګ شو، چې په دې سر یې ورته خوله ولګوم، هغه ویل او سېله کوه، چې اوس بل جنجال پیدا نه کړې، ورپسې ورپورته شوم، په ښه تونده لهجه مې ورته وویل: ته څنګه د نورو کار خلاصوې او زموږ نه خلاصوې؟ دا هم ډېره په غوسه شوه: نه ګورې چې مصروفه یم، بیا یې زموږ ټکټونه او پاسپورټونه واخیستل، بېرته یې راکړل ویل یې ستاسو کار موږ پورې مربوط نه دی، ځئ لاړ شئ، دا ځل مې نو دومره قهر ورته راغی، چې په موږ دې پیسې هم بدلې کړې او اوس وايې چې زما مربوط نه دی، دا وخت مې کابل کې خپل یو ملګری ته، چې له کام ایر شرکت سره ډېر بلد دی، زنګ وواهه، هغه په دوبۍ کې د کام ایر شرکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسول مامور ته زنګ وواهه، بېرته يې ماته احوال راکړ، وارخطا کېږه مه، هغه سړی د رته نيم ساعت کې زنګ وهي، که نه وي بيک دې پرېږده، ته ترې راځه بيا يې زه چاره کوم. پر دې وخت مې سنجر صيب ته وويل: راځه يو ځل بيا هغه ځای ته لاړ شو، چې ما په خپل يو پخواني سفر کې ورڅخه خپل بيک اخيستی و. بيا لاړو، نور نو د خوځېدو نه وو، هلته چې لاړو هغوی بېرته د همدغې مرحبا ادرس راکړ، بيا راغلو دا ځل نو چې دې ښځې وليدو، نو پرته له دې چې يو بل سره خبرې وکړو، خبره انفلاق ته نږدې وه، يوې بلې ښځې ته يې په لاس اشاره وکړه، هغې موږ ته وويل راځئ راپسې. هغه مخکې موږ ورپسې، د مرحبا يوې بلې غرفې ته يې بوتلو، دا همغه غرفه وه، چې کله موږ ترمينل ته داخل شو، نو لومړی ځل مو همدې غرفې ته مراجعه کړې وه، خو هغه وخت د دې غرفې مامورينو موږ ته د مرحبا د دې بل دفتر ادرس راکړ، هلته چې ورسېدو، ښځې يا پېغلې خپل کمپيوټر چالان کړ، زموږ پاسپورتونه او ټکټونه يې وکتل، کمپيوټر کې يې ورسول، پيسې يې واخيستې، په پنځه دقيقو کې يې زموږ کار خلاص کړ، د پنځه دقيقو کار په خاطر موږ نږدې دوه نيم ساعته وګرځېدلو. بيا نږيوال ترمينل ته لاړو، انګارصيب موږ ته منتظر و، کله چې يې موږ وليدو، نو خوشاله شو، ويل يې زه مو له انتظاره مړ کړم، بيا يو کافي شاپ ته لاړو، ښه ډېر شين چای مو وڅښه، ستړيا مو ووته! بيا په دې ترمينل کې وګرځېدو، لږه سودا موداً مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړه، خو کمه، ما دوی ته وویل: دې ترمینل کې شیان قیمته دي، هغه بل اسیایي ترمینل کې، چې افغانستان ته هم له همغه ځایه الوتنې کېږي، هلته شیان تر دې ارزانه دي، هلته چې لاړو بیا به کور ته نور شیان هم واخلو. ډوډۍ مو هم همدلته وخوړه، د شپې تر درې بجو همدلته په ترمینل کې ښه وګرځېدلو، درې بجې د کام ایر شرکت غرفې ته ورغلو، هغوی بوډینګ کارت راکړ. دا مهال مې دوه افغانانې، چې له کاناډا څخه راغلې وې، هم ولیدلې، ډېرې وارخطا معلومېدلې، پوښتنه مې وکړه، چې ولې وارخطایاست؟ هغوی وویل: بیکونه مو پاتې دي، ما ویل هلئ دغلته لاندې د مرحبا همدې لومړۍ غرفې ته ورشئ، بلې ته لاړ نه شئ، هر څومره یې چې درته وویل، ویې نه منئ، ټول کار له همدوی سره دی، دوی هم فکر کوم، څو ځله په تکلیف شوې وې، دوی ژر لاړې، لس پنځه لس دقیقې وروسته بېرته راغلې، ډېرې خوشاله وې، دعاګانې یې راته وکړې، ویل یې موږ خو دومره په تکلیف شو، اخر په څومره اسانه یې زموږ کارونه خلاص کړل. همدا وخت مو د غزني والي ښاغلی ډاکتر محمد عثمان عثماني، چې همدا مهال له اروپا څخه له یو رسمي سفره راستون شوی و، هم ولید، ګپ شپ مو ورسره ولګاوه، نوره نو ستړیا ووته، فکر مو وکړ، چې په کابل کې ناست یو. سهار څلور بجې له نړیوال ترمینل څخه اسیایي ترمینل ته ولېږدول شو. شپږ بجې الوتنه وه، موږ باید څه کم دوه ساعته انتظار ګاللی وای، دوه ساعته همدلته په پلورنځي کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخوا د ېخوا ګرځېدو، ماشومانو ته مې ښه ډېره سودا وکړه، نږدې اوه سوه درهمه شول، دوه لويې پلاستيکي کڅوړې مې ډکې کړې، شپږ بجې الوتکې ته د الوتنې په نيت پورته شو.

ټاکل شوې وه الوتکه ټيک پر شپږو بجو الوتنه وکړي، خو دا مهال په دوبۍ کې داسې يو باد او توپان وو، چې لس مترو کې سړی نه معلومېده، په دوبۍ کې چې په هره دقيقه کې الوتنه کېږي، نو که د څو دقيقو لپاره څه مشکل پيدا شو، نو په لسګونو الوتکې له الوتنې او ناستې پاتې کېږي او دا بيا پر نورمال مهالوېش دومره تاثير کوي، چې په څو ساعتونو کې بېرته خپل عادي حالت ته نه راځي، نيم ساعت ټول په الوتکه کې غلي ناست وو. څو شېبې وروسته د الوتکې کپتان اعلان وکړ، چې د هوا د خرابۍ له امله زموږ الوتنه معطل ده، هر کله چې هوا ښه شوه او د هوايي ډګر لارښوونکو موږ ته هدايت راکړ، بيا به الوتنه کوو. دا مهال مې خپل قلم او کاغذونه راواخيستل، د خپلو ځينو پخوانيو يادښتونو پر بشپړاوي مې پيل وکړ. نږدې نيم ساعت به مې پر ليکنه تېر کړی وي، لږ ستړی شوم. دا وخت ما سره په څوکۍ کې څوک ناست نه وو، دوو تنو څوکۍ تشې وې، کله چې مې قلم او کاغذ بېرته کېښودل، نو د شاته سيټ څخه دوو تنو راسره ستړي مشي وکړل، يو ذهين صيب و، د کليد ګروپ د مشر (شهير ذهين صيب ورور) او يو تن بل ژورناليست ملګری ورسره و، چې له ده سره يو ځای کار کوي. دواړو ستړي مشي راسره وکړل، ويل يې ډېر خوشاله شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ومې لیدلئ، مخکې مو ځکه درته مزاحمت ونه کړ، چې مصروف وئ، هغوی ماته خپل سفر تشریح کړ او ما هغوی ته د خپل سفر په باب معلومات ورکړل. الوتکه څه نوره هم وځنډېدله، څه کم نهه بجې به وې، چې پر الوتو شوه، موږ خپل مجلس وغځاوه، ذهین صیب راته وویل: مرکې مو اورم، زموږ د زړه غوټې پرې اوارېږي، داسې د ننبې منځ ولې، چې مخالف لوري سره هېڅ دلیل پاتې نه شي، نو ځکه خو هغوی زیاتره وخت احساساتي کېږي او هم شدید غبرګون ښیي، ما ورته وویل: پر خدای قسم یادوم چې که موږ ملامت یو، زما فکري او قلمي مبارزه د افغانستان او ددې ولس د ملي منافعو د دښمنانو پر وړاندې ده، دوی په زړه کې دې وطن ته پاک نه دي، نو ځکه خو یې خدای پاک ددې مظلوم ولس په خاطر شرموي هم. دوی نه اسلامي ارزښتونو او نه ملي ویاړونو ته ژمن دي، دوی یوازې خپلې ځانې او تنظیمي ګټې پېژني، نو ځکه خو په جدي ډول د دې خلکو مقابله په کار ده. ذهین صیب ماته وویل: دوی ډېر دي، ته یوازې یې، رفیع صیب او څو تنه نور هم ښه تکړه دي، خو بیا هم ډېرو خلکو ته اړتیا ده، چې ددې افغان ضد ډلو ټپلو مقابله وکړي، ډېر احتیاط کوه، چې خدای مه کړه، څه زیان درته متوجه نه کړي. ما ویل مرګ او ژوند د خدای(ج) په لاس کې دی، غیر له هغه هم د ژوند ورځې په شمار دي، دا ژوند په دومره بې غیرتۍ نه ارزي، چې یو څوک دې د همدې وطن په خوږو رالوی شوی وي او تر ټولو زیات امتیازات یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستي وي او بیا دې هم د هېواد هویت او ملي ګټو مخالفت کوي او موږ به ورته لاس تر زنې ناست یو.

د امریکایانو په زور د طالبانو نظام تر سقوط وروسته، چې دا څو پردیپالې ډلې پر افغانستان واکمنې شوې، نو له دوی څخه ببخي ځان ورک شوی، د دوی پر وړاندې انتقاد کول، دوی ته شین کفر ښکاري، ځان نه یې سپینې پرښتې جوړې کړي، ملي شتمني یې له یو مخې لوټ کړه، میډیا یې هم په اختیار کې ده. د دغسې ملي خاینینو پر وړاندې مبارزه ماته یو ډېر سپېڅلی کار او تقدس ښکاري، پر دې هم پوهېږم، چې د دوی پر وړاندې ودرېدل له خپل ژوند سره لوبې کول دي، خو یو څوک باید وي، چې د دوی د وهم دېو مات کړي، یو ځل چې د دوی وهم مات شو، بیا ته غلی کېنه، نور خلک ورپسې راپاڅېږي، د تېرو کلونو په لومړیو کې تاسو ته ښه پته ده، چې د دوی پر وړاندې چا سوڼ هم نه شو کولای، خو موږ او ځینو نورو ملتپالو افغانانو، چې څو پرله پسې مرکې وکړې، د دوی د وهم دېو مات شو، اوس د خدای فضل دی، په لسګونو ځوانان یې یو ازې په رسنیو کې مقابلې ته وتلي دي.

ذهین صیب، لکه څنګه چې یې له نوم څخه څرګنده ده، د پاخه او دقیق ذهن څښتن دی، او چت ملي شعور لري او پر همدې بنسټ یې د ولسونو په تل کې کار شروع کړی. په جنوبي ولایتونو کې یې د خلکو د پیوستون لپاره شوراګانې جوړې کړي او په تعلیمي ډګر کې یې ډېر خدمتونه ترسره کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ مرکه دومره ګرمه وه، چې تر کابله په مزله پوه نه شو، پر ډېرو مسایلو مو بحث وکړ، ذهین صیب د ملتپالو افغانانو پر پیوستون، همکارۍ او همغږۍ ټینګار وکړ او په دې برخه کې یې ژمنه وکړه، چې زه د خپلو امکاناتو په حدودو کې هر ډول قربانۍ،همکارۍ او مرستې ته تیار یم. یوولس نیمې بجې کابل هوايي ډګر کې کښته شو، په هوايي ډګر کې د دې ډګر قومندان جنرال صیب اصف جبارخېل سره مو چای وڅښه، نور ملګري مې هم راغلي وو، ټولو د زړه له اخلاصه غېږه راکړه، په خوند له هوايي ډګره راووتلو، په لاره کې چې مې د افغانستان ګردجن حالت، د واشنګټن له ماڼیو سره پرتله کړ، نو د پېړیو پېړیو توپیر راته په کې څرګند شو، خو کله چې مې د خپل ولس خلاصه غېږ او ورین تندی، مینه، محبت او نور ارزښتونه د هغه ځای د خلکو له چلند او ټولنیزو ارزښتونو سره پرتله کړل، نو بیا مې دلته معکوس حالت ولید، هلته راته نوره هم پته ولګېده، چې لوی خدای(ج) ټولې مزایاوې او ښکلاوې یو چا ته نه دي ورکړي، د ځمکې د ټول مخلوق ترمنځ انډول د هغو د خالق په لاس کې دی، هغوی ته یې یو څه ورکړي او موږ ته یې بل څه، کور ته چې لاړم، نو خپل اولادونه مې غېږې ته راغلل او ټول مې پر اوږو سپاره شول، نو یو ځل بیا یې د مینې په داسې دریاب کې ډوب کړم، چې هم مې دا ټولې پرتلنې له یاده ووتې او هم د سفر ټوله ستړیا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمد خان زوی پر ۱۳۴۶ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ د نیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، ترهغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۶ل کال له نومورې لېسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نومورې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته د پښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نومورې څانګه کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون په ډېر ښه او بریالي ډول دا دوره پایته ورسوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد اسمعیل یون له ۱۳۷۰ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د(پوهندوی) علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د ((کابل پوهنتون))، ((هیلې)) او((شمشاد))مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه د یو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرګې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، د دې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بیا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لويې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو.استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا د دې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول.استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل کې د لويو جنګسالارانو او ځينو تنظيمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زيات فشار له امله له کاره ګوښه شو.ملګرو ملتونو(UNAMA) استاد يون ته وړانديز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده درو سپارو، خو استاد يون ونه منله او خپلې استادۍ ته يې دوام ورکړ.
درې کاله وروسته يې د ځينو ملګرو په زيات ټينګار او غوښتنه، د جمهوري رياست د ملي امنيت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د رياست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي.استاد يون پر ۱۳۸۵ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده يې هم په ښه ډول ترسره کړه.
استاد يون د خپلو اکوال ليکوال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنيز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راديويي او ټلويزيوني مرکو کې يې د و اقعيتونو او حقايقو د څرګندبيان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نيولی دی. که څه هم ډېر خلک د يون ليکنې، مرکې او نظريات خوښوي، خو يو شمېر داسې خلک هم شته، چې د يون سرسختي مخالفين دي. د هغه ملي او ګټورو نظرياتو ته هم غلط رنګ او تعبير ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره يې زورواکي او د سياسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد يون نظريات خپلو شخصي او تنظيمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه يې په ټينګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد يم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې يون کومه ليکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې يې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپاروللي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سياسي بهير کې يې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه يې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد يون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرايطو کې بيا هم خپل فرهنګي، سياسي او ټولنيز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو يې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر يو نيم کال راهيسې پرې په منظم ډول کار شوی، او ډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اېښودل کېږي، په داسې يو دولتي دفتر کې چې بوختياوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی. استاد يون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې يې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (د افغانستان د کلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختيا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو ليکوالو په لسګونو اثار، ايډيټ او چاپ کړي دي. دغه راز يې په سلګونو کورنيو مشاعرو، ادبي غونډو او سيمينارونو کې ونډه اخيستې ده، خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم په لسګونو مشاعرې، سيمينارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.
سربېره پر دې، په يو زيات شمېر، ملي او نړيوالو کنفرانسونو کې يې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به يې د اثارو يادونه وکړو:

اثار

الف- پنځونې

کتاب نوم	څرنګوالی	چاپکال
• مټکور	لومړۍ شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دويمه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷

ب- راټولونې

• هيلې	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• نيمګړي ارمانونه	د حيران شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د نازو انا ياد	د سيمينار د ليکنو ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د استاد الفت نثري کليات	د استاد الفت نثرونه	دريم ۱۳۸۷
• سيندونه هم مري	د اسحق ننګيال شعري منتخبات	دويم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې

• د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه	د پوهنوال روستارتره کي اثر	دويم ۱۳۸۷
• .د افغانستان فرهنګي ميراثونو ته يوه کتنه	د نينسي دوپرې اثر	دويم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په افغانستان کې د جګړې جنايتکارانو محاکمه
د پوهنوال روستار تره کی اثر دويم ۱۳۸۷

د - يونليکنې

- د اماراتو سفر د اماراتو يونليک دويم ۱۳۸۷
- که يون دی يون دی د اروپا يونليک لومړی ۱۳۸۷
- د پنتاګون ترخنډو د امريکا يونليک لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې

- د محمدګل خان مومند اند و ژوند ته يوه لنډه کتنه دويم ۱۳۸۷
- استاد زيار د پښتني فرهنګ يو ځلاند ستوری دويم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي پښتو کتابښود دويم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زيانونه دويم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دويم ۱۳۸۷
- ساينسي پرمختياوې دويم ۱۳۸۷
- بېړنۍ لويه جرګه ولسواکي او زورواکي دويم ۱۳۸۷
- انديال خوشال لومړی ۱۳۸۷
- هيله د خپلو سريزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري يون لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ايډيال لومړی ۱۳۸۷
- دکتابونو په وړمو کې لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سياسي کړلېچ کې لومړی ۱۳۸۷
- پښتو ليکنی سمون لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای(ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته دنورزغم او وسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

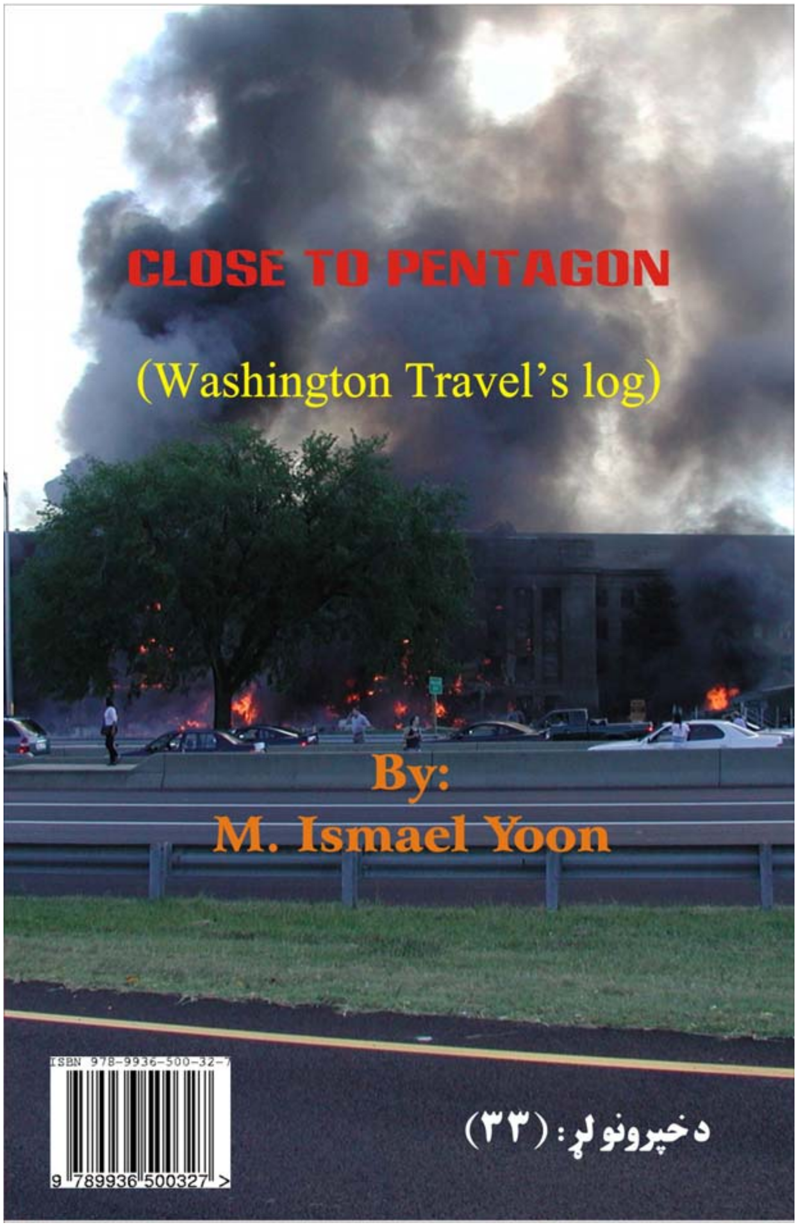

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library